

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

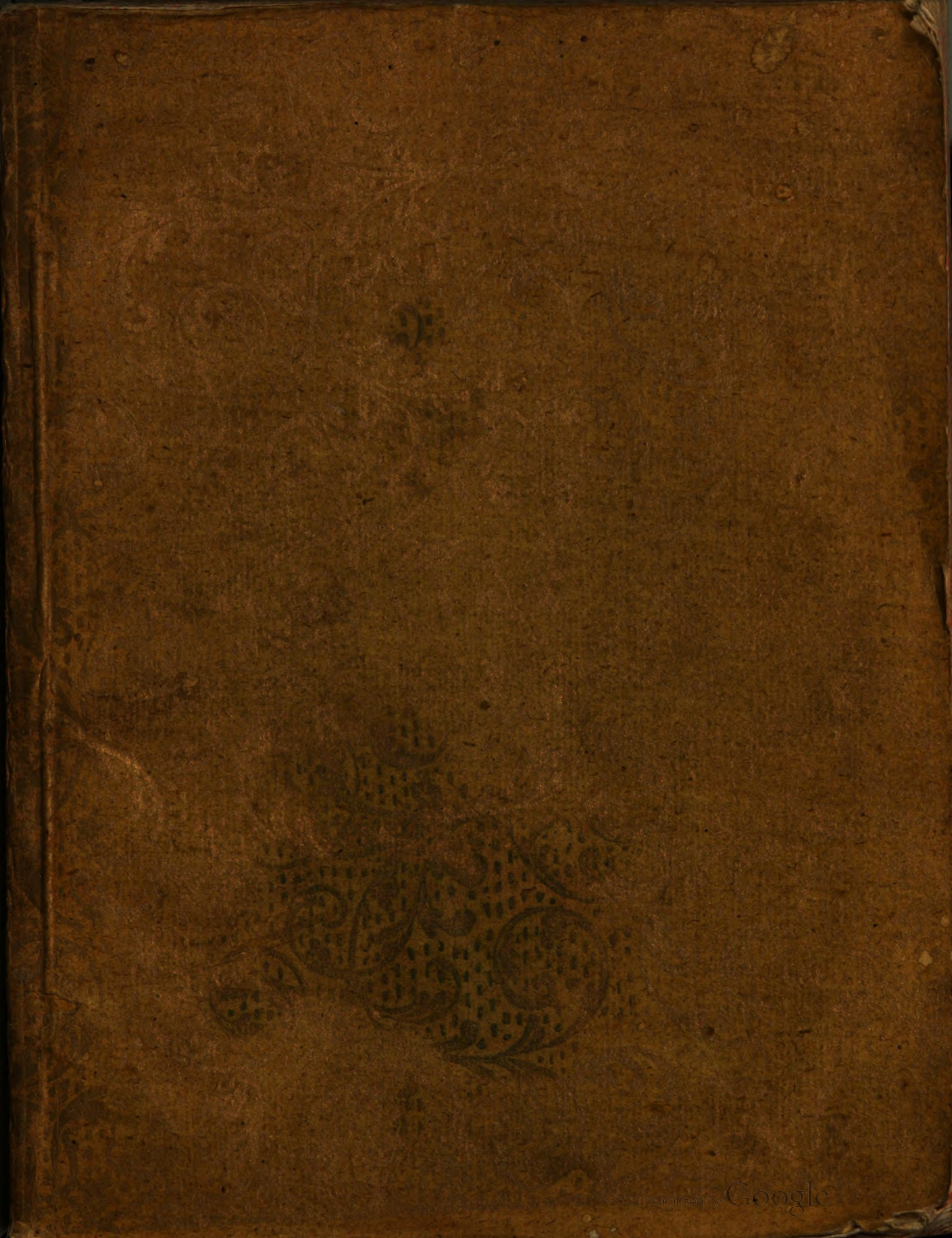
Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

4° Diff. Mass.

049.

H O M O

IN
TRIPLICI NATURÆ STATU,
THEOLOGICE CONSIDERATUS:

SUB CLEMENTISSIMIS AUSPICIIS
CELSISSIMI AC REVERENDISSIMI
DOMINI DOMINI
LEOPOLDI ANTONII
ELEUTHERII,

Archi-Episcopi, & Sac. Rom. Imp. Principis
Salisburgensis &c. &c.

In Alma hac Benedictina Suae Celsitudinis Universitate

P R Æ S I D E

P. A L A N O R I T T E R,

Ord. S. Bened. Professo Wessofontano, SS. Theologiae Doctore, & in Scholasticis Professore Ordinario, Celsissimi ac Reverendissimi S. R. I. Principis, & Archi-Episcopi Salisburgensis &c. &c. Consiliario Ecclesiastico.

DISPUTATIONI ACADEMICÆ

Cum Parergis ex Universa Theologia

SUBJECTUS, ET DEFENSUS

à R. R. D. D. JOSEPHO CAJETANO GÖSCHL,
ET LEOPOLDO LAMBRECHT,

Collegii Archi-Episcopalis Alumnis, AA. LL. & Philosophiæ
Magistris, SS. Theolog. Candidatis, Examinatis, & Approbatis.

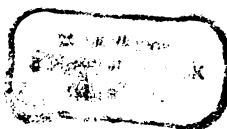
Die 26. Augusti, Anno à Partu Virginis M. DCC. XXXIII.

Horis Ante- & Pomeridianis.

S A L I S B U R G I,

Typis Joannis Josephi Mayr, Aulico - Academici Typogr. p. m. Hæredum

[Faint, illegible text covering the majority of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

CELSISSIMO AQ REVERENDISSIMO
DOMINO DOMINO

LEOPOLDO

ANTONIO

ELEUTHERIO,

ARCHI-EPISCOPO,

ET

Sac. Rom. Imp.

PRINCIPI

SALISBURGENSI,

Sac. Sedis Apostolicæ Legato Nato,

Germaniæ Primate,

EX ANTIQUISSIMIS LIBERIS BARONIBUS

DE FIRMIAN &c. &c.

PRINCIPI,

AC

DOMINO, DOMINO

CLEMENTISSIMO.

CELSISSIME, ac REVERENDISSIME
ARCHI-EPISCOPE,

S. R. I.

PRINCEPS,
DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME.

 OLUNTATE, & GRATIA Tua factum est **CELSISSIME PRINCEPS,** ut ad defendendas ex Universa Theologia Theses præ aliis assumeremur: jam non voluntate nostra, sed necessitate quadam fit, ut illas Tuo Nominĩ inscribamus. Cui enim alteri vel potuimus, vel debuimus easdem sacras facere, quàm Tibi, cui non tantum præsentēs Theses, & nostra omnia, sed nos ipsos debemus? Recepti sumus in Archiepiscopale Collegium Tuum: in eo Virtutis, & Doctrinæ Seminario per plures annos viximus, quia

quia vivere didicimus : integrum Theologiæ stadium, & studium emens nullis nostris, vel nostrorum sumptibus : jam eidem Theologiæ coronidem imponimus defensione Thesium, qua coronide verè studium nostrum coronari existimamus. Quod igitur modò facimus, Tua Clementia fecit, ut faceremus : imposuit illa nobis necessitatem faciendi, quod alii sua voluntate facere consueverunt : Id cum probè intelligeremus, non volumus Tuæ in nos GRATIÆ injurii esse, reddendo alteri, quod Tibi debemus : quamvis etiam, dum hoc agimus, reddamus tantum unum pro mille, pagellas aliquas pro Catalogo *Beneficiorum*, verba pro innumeris rebus. Sed & novum beneficium recipimus, dum Tua Celsitudo istas à nobis Theses recipit ; quia nihil, dum sic recipis, accedit Tibi, plurimum dignitatis Thesibus nostris ex hac Tua dignitate : est tamen in illis Nomen Tuum instar Solis, qui solum illuminat, dum huic se se insinuat : instar Solis dicimus Nomen Tuum esse in Thesibus nostris, quo vel solo, quamdiu inclarescent, nullo die obscurabuntur. Nobiles fiunt, dum incipiunt fieri Tuæ, redditque illas illustres Nominis Tui Claritas. Sanè etiam ex hoc felicissimi sumus, & gratiam duplicatam credimus, quòd sub felicissimo Tuo Regimine ex Archi-Episcopali Seminario primi simus, quorum labores literarios ita auspicatò, quia defensione Thesium sub Tuis Auspiciis, coronari voluisti : Id unum nos propè affligit, quòd,
dum

dum Tua Celsitudo præter gratias innumeras alias suo pagellas nostras dignatur Nomine, non liceat nobis per Te pagellis aliquot Nomen Tuum celebrare; quamvis ex nominibus pluribus id nos præ aliis, non pagellis tantum, sed totis voluminibus, facere deberemus. Clientes alii dum suis opera sua inscribunt Patronis, occasionem captant, scribendi eorum laudes, imò quandoque dum non inveniunt magnas, majores fingunt: nos jubemur abstinere Laudibus Tuis, quamvis in Te, etiam non quærentes, maximas inveniamus. Sunt, qui fulgent Dignitate, non vitâ: sunt, qui fulgent vitâ, non Dignitate: Tu emines utraq;: Vix possumus non laudare, etiam nolentem laudari, nisi prohibeas etiam de Te, de Stemate Tuo, de Dignitate Tua, de Rebus Tuis, de Sapientia, & Virtute Tua cogitari; hæc enim omnia in Tua Celsitudine tam excelsa sunt, ut qui illa vel simplici tantum sermone recensuerit, jam ingentem panegyricum laudum Tuarum peroraverit. Stemma Tuum esse Illustrissimum, & Antiquissimum nemo nescit, nisi in fastis, & factis Clarissimorum Virorum hospes, & peregrinus sit. Sed minima Laus Tua est à tantis Majoribus descendisse: imò horum laus maxima est, quòd sint Majores Tui: crescunt illi ex Te, postquam Tu ex illis natus: facis immortales jam mortuos, vivuntque in Te Majores Tui, quamvis minores Te. Dignitate autem fulges tanta, ut Majorem Ecclesia tribuere non habeat in Germa-

nia. Primas es Germaniæ, & si Primus, Summús-
que Pontifex fieres totius Ecclesiæ, dicerent omnes,
datum esse Caput Ecclesiæ Romanæ, cujus capa-
citati non suffecit una Ecclesia solius Germaniæ.
Metropolita es, sed plures Suffraganeos Ipse Tibi
facis: seligis, quos vis, non accipis aliorum suf-
fragiis electos. Res jam Tuæ quamvis sint omnes
inignes, & signa Celsissimi Animi Tui; hoc tamen,
quòd, dum nuper montes nostri altiùs surgere, è
suis emoveri sedibus, ignota sacra velle, non con-
tenti patrio ambire jugum alienum cœperunt,
omnibûs Regioni, & Religioni nostræ ruinam mi-
nitantibûs, cuncta egeris, & feceris, ut cuncta age-
rentur sine tumultu, ut jam inflammati animi non
erumperent in incendium patriæ, ut ruens multi-
tudo non plures secum traheret in interitum, hoc
quantum, & quàm præclarum est facinus? quot
& quantæ in hoc uno facinore reperiuntur virtu-
tes? terrebamur omnes vicina illorum montium
tempestate: Tua Celsitudo sola stetit immota: :
horrendum fremebat tempesta illa, sed infra Te,
Securum Tui, quia supra illa sustulisti Caput, & ad
Celsitudinem Animi Tui emoti montes, & mentes
pertingere non potuerunt: pepercisti furenti mul-
titudini, quæ, si per ipsam stetitisset, non pepercis-
set Tibi. Id unum jussisti, ut, qui mallent perire,
quàm parere, suo discessu purgarent patriam; quia
Pastor cavere voluisti, ne morbidiæ oves luem spar-
gerent in totum gregem. **Magnum quidem hoc**

tot millium tuorum discessu accessit, & accevit,
æratio Tuo detrimentum; sed æquissimus rerum
æstimator maluisti detrimentum pati in rebus,
quàm animabus, quas perditum illi suò exemplò ivi-
sent perditum, nisi in tempore adhuc sanos à vesanis
separasses. Et sanè quomodò credere poteras, Tibi
deinceps fore fideles, qui fidem Divinam tanto im-
petu, & insaniâ abjecerunt? ut verò confusio hæc
tolleretur sine confusione, ut tumultuantis populi
furor sisteretur sinè tumultu, quanta opus fuit cir-
cumspeditione, & sapientia? & nisi singularis mo-
deratio Tuo insideret Animo, an cum malis ita be-
nè, cum ferocientibus ita humanè, cum turbatis,
& turbantibus ita placatè, & pacatè agere potuif-
ses? ut autem tempestas illa, quæ terrebat omnes
præter TE, cui maximè imminebat, Animum
Tuum non concuteret, fecit, & effecit maxima
Tua, & major adversis rebûs omnibûs Fortitudo.
Sed tamen harum omnium virtutum principem,
in Te PRINCIPE fuisse Zelum pro Orthodoxa fide
asseverare non dubitamus: Vidisti discessu tot inco-
larum magnam Regionis Tuæ partem fore deinceps
incultam; sed maluisti ferre jacturam agro-
rum, quam sacrorum, pati detrimentum Regionis,
quàm injuriam Religionis. Zelus hic ipse Tuus im-
peravit Tibi, ut imperares ex utroque Clero Exi-
mios viros, & inter hos pro Tua in nos dignatio-
ne plures ex Collegio nostro, qui abreptos per-
avia ad viam reducerent, qui mederentur malo, &

malè habentibus, qui semen Verbi Divini copiosius spargerent in montes illos : ea ex eodem Zelo fecisti, & fieri fecisti omnia, quæ, nisi homines isti circumtulissent mente, montibus suis duriores, nisi semen copiosissimè in illos montes sparsum cecidisset in saxa montium : nisi obstinati in malum, maluissent perire, quam redire, uberrimum, certissimumque fructum consequi debuissent. Res Tuas cæteras, ut & virtutes alias, Sapientiam, & Scientiam, quæ omnia in Te Sole ut radii, in Te Cælo delapso ut Stellæ, copiosissimo fulgore micant, non recensemus ; quia recensere per Te, Tuamque modestiam non licet. De scientiis tamen tuis, & liberalibus disciplinis omnibus dicere per compendium liceat, quod eas sic possideas, ut omnes profiteri ex Cathedra, aliosque docere posses, nisi maxima Tua merita majori Te Cathedræ destinassent, vel alii digni essent à Te doceri. Jam iterum ori nostro imponis digitum, imperasque nobis silentium : acquiescimus volentes animò, quod non licet evolvere calamò. Interim optamus, precamurque Tibi integerrimam in annos plurimos valetudinem, beata, omnique intemperie absoluta tempora, imperturbatum in tuo Principatu Regimen, & eorum omnium, quæ meditaris, quæ moliris (meditaris autem non nisi summa, moliris non nisi maxima pro animi Tui Celsitudini) eorum omnium, dicimus, precamur, optamusque Tibi felicissimum auspiciam, successum,

&

& coronidem, & demum post plurimas segetes, post maturam Cœlo senectutem inter Beatos coronam: & ita nobiscum optat, precaturque optimus quisque, & nemo aliter, nisi qui virtutem, patriam, se ipsum, & felicitatem suam in Tua odert. Præsertim verò vota hæc sunt Collegii nostri, vel potius Tui, quia Tuum fecisti, ex quo illud in gratiam tuam recepisti: surrexit illud à fundamentis anno abhinc trigesimo quarto per FUNDATOREM JOANNEM ERNESTUM, gloriosissimæ, piissimæque memoriæ ARCHI-EPISCOPUM ex Tuo Sanguine: ab illo tempore in diebus majora sumpsit incrementa, maxima verò sub Tuo Regimine: Perge hoc tuum Collegium, & nos in illo minimos Tuâ, qua solebas hætenus, etiam deinceps profèqui gratiâ: & dicemus TIBI, qui referre non possumus tot gratias, quot hisce in The-sibus numerabis litteras, vel apices Litterarum.

Reverendissimæ, ac Clemen-
tissimæ Celsitudinis Tuæ

Subiectissimi & humillimi

DEPENDENTES.

AP.

APPROBATIO

SAC. FACULTATIS THEOLOGICÆ.

Perlegi non sine maxima animi voluptate *Hominem* hunc in triplici natura statu Theologicè consideratum, partum Clarissimo suo Parente dignissimum, qui uti Orthodoxæ Fidei integritatem, nullibi dissolvit, nec ullo à morum regulis lapsu excidit, ita insuper Sacræ eruditionis copiosissimo apparatu instructus, solidissimo argumentorum, pondere firmatus, purissimo styli nitore exornatus, tam exacta omnium membrorum symmetriâ cohæret, ut sicut nulli ruinæ obnoxius, sic nec *reparationis* unquam indigus futurus, quin potius Clarissimi Authoris gloriam, quæ nunquam stare scit, continuè famæ incrementis ad terminum immortalitatis, *statum omnium integerrimum*, provecturus sit. Sic censeo, ominor, atque sincerissimè gratulor

P. CORBINIANUS THOMAS,
Ord. S.P. Bened. ex Imperiali Monasterio Elchingensi, SS. Theologiæ Doctor, Ejusdemque in Moralibus Professor Ordinarius, Celsissimi ac Reverendiss. Archiepiscopi, & S.R.I. Principis Salisburgensis &c. &c. Consiliarius Ecclesiasticus, Sacræ Facultatis p.t. Decanus,

E L E N C H U S Q U Æ S T I O N U M E T A R T I C U L O R U M .

P A R S I .

De Statu Innocentiæ Originalis.

Q U Æ S T I O I .

De homine in Statu Innocentiæ quoad corpus considerato.

Articulus I. *Utrum corpus primi hominis sit immediatè à DEO productum?* pag. 5

Art. II. *An Eva fuerit producta ex costa viri immediatè à DEO?* 13

Art. III. *De perfectione primorum Parentum quoad corpus.* 24

Q U Æ S T I O II .

De homine in statu Innocentiæ quoad animam considerato.

Art. I. *De infusione animæ rationalis.* 31

Art. II. *An, & in quo sensu homo ad imaginem DEI sit creatus?* 40

Art. III. *An, & quantam Scientiam acceperit primus homo?* 50

Q U Æ S T I O III .

De homine quoad gratiam & dona supernaturalia considerato.

Art. I. *Utrum primus homo fuerit creatus in gratia?* 66

Art. II. *De aliis prerogativis, quæ primus homo habuit, vel habere potuisset in statu Innocentiæ, si perseverasset.* 78

Art. III. *De lapsu primi hominis.* 88

P A R S II .

De Statu nature lapsæ.

Q U Æ S T I O I .

De peccato habituali & originali.

Art. I. *In quo peccatum habituale consistat?* 99

Art. II. *De peccato Originali, & ejus Propagatione.* 109

Art. III. *Quomodo Originale posteris sit voluntarium?* 119

Q U Æ S T I O II .

De quidditate & subjecto peccati Originalis.

Art. I. *In quo consistat essentia peccati Originalis?* 131

Art.

Art. II. <i>Quomodo peccatum Originale propagetur ad posteros?</i>	140
Art. III. <i>De subjecto peccati Originalis.</i>	144

QUÆSTIO III.

De vulneribus aliis potentiis à peccato originali inflictis,
& pœna ejusdem.

Art. I. <i>An, & in quo sensu potentie anime dici possint subjectum peccati Originalis?</i>	156
Art. II. <i>De vulneribus aliarum potentiarum.</i>	165
Art. III. <i>De pœna peccati Originalis, & personalis in altera vita.</i>	171

PARS II.

De Statu naturæ reparatæ.

QUÆSTIO I.

De quidditate Sacramenti tam Metaphysica quàm Physica.

Art. I. <i>Quid nominis, & rei sit Sacramentum?</i>	189
Art. II. <i>Quale signum sit Sacramentum?</i>	195
Art. III. <i>An ad Sacramenti definitionem etiam pertineat ratio causæ?</i>	202
Art. IV. <i>An Sacramenta consent essentialiter rebus, & verbis?</i>	212

QUÆSTIO II.

De efficacia seu causalitate Sacramentorum.

Art. I. <i>An Sacramenta nostra causent gratiam, & quomodo?</i>	226
Art. II. <i>De effectu primario Sacramentorum.</i>	234
Art. III. <i>Quenam Sacramenta causent gratiam primam, & quæ secundam?</i>	240

QUÆSTIO III.

De aliis salutis acquirendæ remediis in statu naturæ reparatæ.

Art. I. <i>De Essentia Pœnitentiæ.</i>	248
Art. II. <i>In quibus verbis consistat absolutio?</i>	256
Art. III. <i>Utrum Contritio debeat esse universalis?</i>	268
Quæres I. <i>An Pœnitentia se extendat ad omnia prorsus peccata?</i>	279
Quæres II. <i>Quanta sit efficacia Pœnitentiæ ad restituendas virtutes deperditas, & merita?</i>	284

PARS

PRÆFATIO.

Uamvis DEI opera juxta Idæam producentis sint omnia perfecta secundum illud Deuter. 32. v. 4. *DEI perfecta sunt opera* &c. quod etiam patet ex Genesi 1. à versu 3. ubi sæpius repetitur illud in opere quinque dierum, formationem hominis antecedente: *Vidit DEUS, quod esset bonum, & demùm die 6. homine etiam creato concluditur: Viditque DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.* Nihilominus inter omnia, quæ prioribus diebus producta sunt, homo præcellit, velut opus ultimum, & totius creationis consummativum, sicque suo modò collecta tenet, quæ in aliis dispersa sunt. Teste S. Augustino lib. 6. de Genesi ad litteram cap. 12. *Hoc excellit in homine, quia DEUS ad imaginem suam hominem fecit propter hoc, quod dedit ei mentem intellectualem, quæ præstat prioribus: de qua imagine infra.* Sed licet homo, quia ratione præditus, alias creaturas antecedit,

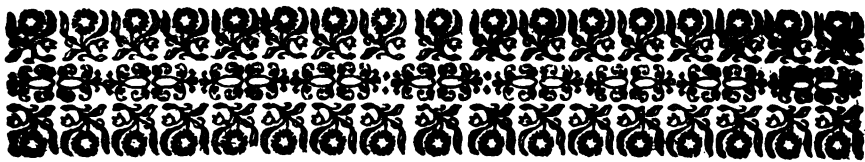
A

dat,

dat, mutationi tamen subiectus est, siue illam secundum corpus, seu animæ potentias consideres; primum illud quoad corpus commune habet cum aliis animantibus, corruptioni obnoxiiis, alterum cum Angelis, quibus, sicut est ratione suppar, ita in electione objecti inferior, & omnino dissimilis, cum à bono transeat ad malum, & à malo ad bonum redeat, quod ultimum S. Thomas negat Angelis, tanquam apprensò semel perfectè objectò, & deliberatè electò inflexibilis arbitrii sint, nunquam ad bonum redituri. De quo tamen hic non agimus, sed tantum de homine, cujus mutabilitatem, & ex hac ipsa Divinæ miserationis in illum affluentiam pro triplici ejusdem statu considerabimus, primò de statu Innocentiæ primævæ, postea de lapsu, & denique *de ejusdem* per Christum Dominum reparatione dicturi, observatâ in omnibus Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & SS. PP. sententiâ.

PARS

P A R S I.

De statu Innocentiæ originalis.

STatus Innocentiæ, seu Justitiæ originalis, in quo homo à DEO conditus est, erat primus, & omnium præcipuus; quia non solum erat ornatus omni perfectione connaturaliter, debita, cum subjectione partis inferioris, scilicet sensitivæ ad partem superiorem, nempe ad rationalem; sed etiam præditus gratiâ, & donis supernaturalibus, vi quorum anima plene erat subjecta DEO. Præ aliis hunc felicissimum statum describunt Sancti Anselmus *lib. de Concordia. quest. 3. cap. 13.* & Doctor Angelicus in *Compendio Theologiæ. cap. 186.* Cujus mentem tanquam Ducis nostri attendimus, explicationem autem licet profundam, clarissimam tamen, quia fusa est pro angustiis foliorum, ad verba nostra constringimus, fideliter autem sensum, seu ut in scholis dicitur, substantiam relaturi.

Status Innocentiæ erat ille, ubi corpus ex toto erat subjectum animæ, anima autem, seu ratio erat subjecta DEO tanquam primæ Regulæ. Ex primo sequitur, quòd nulla passio in corpore repugnaret dominio animæ; proin erat tranquillitas in homine, ratione nullis passionibus turbata: & homo omnia referebat in DEUM ut finem, & in hoc consistebat ipsius justitia, & innocentia. Hanc tamen perfectionem non habuit homo ex

ipsa natura, qua sicut contrariis elementis constabat, ita quantum est ex se, qualitibus repugnantibus poterat infestari, nisi à ratione cohiberentur. Similiter appetitus inferiores, cum ex-natura moveantur in sua objecta delectabilia, poterant facere repugnantiam animæ, nisi ab illa intra rectos fines continerentur, & anima ipsa DEO plenè subiceretur. Ex quo pulcherrimus subjectionis ordo dignoscitur, ita ut nulla potuerit contingere deordinatio, quamdiu anima DEO adhærebat: unde, ut infert S. Thomas, quædam immortalis vita, & impassibilis erat, quæ scilicet nec mori, nec pati poterat, si non peccasset; peccare tamen poterat homo hoc ipso; quia plena gaudebat libertate, voluntate nondum per adaptionem finis ultimi confirmata. Peccatô autem suppositô, & hoc ipso statu Innocentiæ destructo mori potuit, & pati, quod ille primus expertus est, & modò nos experimur miseri, peccato illo in nos propagato, & prædominante.

QUÆSTIO I.

De homine in statu Innocentiæ quoad Corpus considerato.

Sanctus Thomas, dum prima Parte suæ SUMMÆ, quæ est ultimum ipsius opus in Scholasticis, *Quest.* 90. agit de prima hominis productione, initium sumit ab anima, occasione fortè desumpta, quòd in prioribus QQ. egerit de anima rationali, ejusdemque potentiis in genere, statim transeundi ad animam primæ hominis: aut volens auspicari à principaliori, de anima primam Quæstionem instituit. Nos more in aliis S. Thomæ familiari incipimus à Corpore, veluti ab imperfectio-

Utrum Corpus primi hominis sit immediatè à DEO &c. §

fectioribus ad perfectiora ascensuri, præsertim cum & S. Scriptura Genesis 2. cap. versu 7. priùs dicat de corpore: *formavit igitur DEUS hominem de limo terræ*, quod supra corpus appellat. Sit igitur cum S. Thoma 1. p. quest. 91.

ARTICULUS I.

*Utrum Corpus primi hominis sit immediatè à DEO
de limo terræ productum?*

DUO Articulus continet, nempe subjectum, seu materiam *ex qua*, quam S. Thomas articulo 1. pertrahat: & causam immediatè efficientem, de qua agit in articulo 2. nos brevitatis causâ utrumque uno articulo complectimur. Quoad primum

Dicendum: Adam quoad Corpus non fuit ex nihilo productus, sed ex limo terræ.

Conclusio patet ex cit. cap. Genesis 2. versu 7. & passim ex Scriptura, sic Job. capite 8. alloquitur DEUM: *tu fecisti Adam de limo terræ, dedisti que ei adiutorium Evam*, & ut vera terra fuisse censeatur, ex qua formatus est Adam, expressit Isaias cap. 64. v. 8. dicens: *Pater noster es tu, & nos lutum, sctor noster es tu, & opera manuum tuarum omnes nos*. Ex quibus manifestum est, productionem Adæ de facto non fuisse ex nihilo, cum ex subjecta materia contigerit. Quæ autem illa, & qualis fuerit: sicut omnes conveniunt, fuisse substantiam terream ex Apostolo Roman. 9. *Primus homo de terra terrenus*: ita discrepant in eo, quænam fuerit pars illa terræ? aliqui apud Suarez lib. 3. *de hominis creatione, ac statu INNOCENTIÆ*, existimant, illam terram à quatuor partibus orbis, Oriente, Occidente, Meridie, & Septentrione desumptam esse, quia in quatuor litteris, quibus constat nomen *Adam*, secundum linguam græcam illæ quatuor terræ partes signi-

significantur, pro qua opinione adducitur S. Augustinus tractatu 9. & 10. in *Joan.* qui tamen solum illam explanationem Nominis notat, Venerabilis autem Beda ita sentire dicitur super *Joannem*. Tribuitur etiam S. Cyriano in tractatu de montibus *Sina*, & *Sion*. Videtur tamen Venerabilis Beda locutus fuisse ex opinione non tam sua, quam aliorum, ut fieri consuevit, dum sententias Authorum referimus, quibus tamen non accedimus. Ratio hujus pro Ven. Beda est, quod in expositione cap. 4. Genesic dicat, per quatuor illas litteras in Nomine *Adam* significari, quod in quatuor illis partibus terræ per suos regnaturus sit, ut hodie constat, progeniem Adami post diluuium universale divisam modò illis partibus dominari. Quidquid de Mystica illa nominis *Adam* significatione sit, nos de qualitate terræ hîc quærimus; Josephus lib. 1. Antiquitatum cap. 2. apud Suarez cit. loc. ait, nomen *Adam* secundum linguam dicere *rufum*, & ideò sic compellatum fuisse primum hominem, quia de *rufa terra fermentata est factus*; talis enim est intacta terra, & vera. Consentit etiam Venerabilis Beda, dum inter alias nominis *Adam* interpretationes etiam collocat, quod significet *terram rubeam*, quæ non probantur Suarezio, existimanti, illum colorem rubeum non esse naturalem terræ, tanquam elemento in sua puritate sumpto. Et reverà philosophicè discurrendò, elementa sunt corpora simplicia, excludentia coloris, vel alterius accidentis sensibilis extrinsecè advenientis; nec etiam verosimile est, in terra mixtionem aliquam contigisse, ex qua color ille rubeus resultasset.

3 Alii dicunt, quod DEUS hominem finxerit ex pulvere, & aqua; atque hoc deducunt ex modo loquendi Hebraicè & Chaldaicè: *finxit DEUS hominem pulverem è terra*, ubi septuaginta ita vertunt: *formavit DEUS homi-*

mi-

minem, pulverem accipiens de terra, ut apertius explicarent sensum lectionis Hebraicæ & Chaldaicæ: & quidem pulverem non qualemcunque, sed tenuem, & minutum, ac subtilem putant. Sed quomocunque, & ex quacunque materia terræ sit formatus homo, certè ex luto emerfit; nam æquè ex pulvere, & aqua fit lutum; unde dicit S. Augustinus lib. 13. de Civit. Dei: *sive autem formavit, sive finxit, ad rem nihil interest; magis tamen proprie dicitur, FINXIT.* Sed ambiguitas visa est devitanda iis, qui *FORMAVIT* dicere maluerunt, eò quòd in Latina lingua illud magis obtinuit consuetudo, ut ii dicantur fingere, qui aliquid mendacio simulante componunt. Existimat igitur sapientissimus Suarez *cit. loc.* aliud nihil, nempe certum, de limo illo dici posse, nisi quòd fuerit quædam illius terræ pars, in qua creatus est Adam.

Cæterum monet hic S. Rupertus noster Tuitiensis *lib. 2. cap. 20. de Trinitate*, operæ pretium esse, sæpius recordari Originis nostræ; hoc namque sicut dignum erat, ait, *perpendentes homines sancti ipsum creatorem suum PLASTEN, seipfos autem LUTUM appellaverunt eleganti confessione, & lachrymosa declamatione.* Et nunc Domine, ait Isaias cap. 64. supra à nobis relatus: *tu Pater noster es, & nos lutum, & fictor noster es, & opera manuum tuarum omnes nos.* Et Jeremias cap. 18. loquitur idem: *PLASTES noster DEUS: nunquid sicut figulus iste, non potero vobis facere domus Israël? Ecce! sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea.*
- - Hinc idem Isaias comminatur: *Vae! qui contradicit fictori suo, testa de sarnis terræ.* Hæc, & illis similia sciens ille Jurisperitus cœlestis Paulus ait ad Romanos cap. 9. *O! homo tu quis es, qui respondeas DEO? nunquid potest figmentum dicere ei, qui se finxit? quare me fecisti sic? aut nunquid non habet potestatem figulus facere de eodem luto aliud quidem vas in honorem: aliud verò in contumeliam?* Profectò Originis nostræ

stræ consideratio amplam nos ipsos humiliandi occasio-
nem, & Verbi Divini Prædicatoribus materiam præbet,
pulcherrimos exinde conceptus formandi.

Hæc interim de materia productionis nostræ ex aliis
Authoribus collegimus; nunc S. Thomas Doctor Ange-
licus, quid sentiat, audiendus est; Ille igitur præse insi-
stens textui S. Scripturæ *formavit DEUS botinum de limo
terræ.* cit. loc. art. 1. in Corpore, postquam ostendit, ho-
minem quodammodo ex rebus omnibus esse composi-
tum, dum de genere spiritualium substantiarum habet,
in se animam rationalem: de corporibus coelestibus elon-
gationem à contrario propter maximam in primo statu
complexionis æqualitatem: de elementis *substantiam*, non
formaliter acceptam, sed *virtualiter*, quatenus eorum qua-
litates, seu virtutes continet; nec enim unquam in Phi-
losophicis S. Thomas admisit, quòd elementa maneat
formaliter in mixto; postea ait, elementa superiora præ-
dominari in homine NB. secundum *virtutem*, non secun-
dum *substantiam*: elementa verò inferiora abundare se-
cundum *substantiam* potius, id est, secundum quantita-
tem molis, ut ipse S. Doctor statim expressit his verbis:
*aliter enim non posset esse mixtionis æqualitas, nisi inferiora ele-
menta, quæ sunt minoris virtutis, secundum QUANTITA-
TEM in homine abundarent.* Denique concludit, corpus
hominis de limo terræ formatum esse, *quia limus dicitur
terra, aquæ permixta, & propter hoc homo dicitur minor mun-
dus; quia omnes creature mundi quodammodo inveniuntur in
eo.* Ex hæcenus dictis rejicitur error Origenistarum di-
centium, Adæ formationem de limo terræ *allegoricè*, &
figuratè accipiendam esse; non *historicè* intelligendam,
quæ opinio damnata est à Synodo sexta Constantinopo-
litana *Actione 11.* cum sit contra Scripturam, SS. Patres,
& Scripturæ Interpretes. Aperti sunt illi textus Eccle-
siast.

fiat. 33: omnes homines ex solo, & ex terra, unde Adam formatus est. & Sap. 10. illum, qui primus formatus est à DEO, Pater orbis terrarum eduxit de limo terræ.

Dices contra nos : omne corpus naturale est mixtum, & omne mixtum constat ex quatuor elementis alteratis: ergò etiam Corpus primi hominis ex elementis conflatum est: sed juxta nos corpus Adæ ex duobus solùm elementis est formatum, scilicet ex terra, & aqua: ergò non constat ex quatuor elementis, consequenter non est corpus verè, & adæquatè mixtum. 6

Respondeo, corpus Adami verè ex quatuor elementis fuisse factum, quamvis Scriptura de illis nihil dixerit; nam S. Thomas cit. questione, & articulo cum aliis Sanctis Patribus & Doctoribus judicat, compositionem humani corporis fieri debuisse ex materia quatuor elementorum: cujus ratio est, ut homo haberet convenientiam cum inferioribus corporibus, quasi medium existens inter spirituales, & corporales substantias. Quòd verò S. Scriptura omnia elementa non expresserit, rationem dat S. Thomas ibidem ad quartum dicens: de aliis autem elementis Scriptura mentionem non fecit: tum, quia minus abundant secundum quantitatem in corpore hominis: tum etiam, quia in tota rerum productione de igne, & aère, quæ sensu non percipiuntur à rudibus, mentionem non fecit Scriptura, quæ rudì populo tradebatur.

Dicendum est II. Corpus Adami immediatè esse. 7 productum à DEO.

Colligitur tum ex Genesi cit. loco, cùm etiam ex aliis Scripturæ textibus, quos antea retulimus, quibus S. Thomas addit in hac quæstione illud Ecclesiastici 17. DEUS de terra creavit hominem; & dein in Corp. articuli 2. ait: dicendum, quòd prima formatio corporis humani non potuit esse per aliquam virtutem creatam, sed immediatè à DEO. Ratio S.

Doctõris in hanc formam redigi potest. Si corpus Adami non fuisset immediatè factum à DEO, fuisset formatum à creatura Angelica; quia tunc alia creatura non fuisset capax imperii Divini de formatione corporis adimplendi: sed à creatura Angelica ordinariè corpus formari non potuit: ergò fuit immediatè à DEO. Majorẽm suppono ex ratione adjecta. Minor prob. creatura Angelica non potest transformare corpus ad formam aliquam, nisi adhibitis seminibùs quibùsdam: sed ibi nondum erat quoddam semen hominis, cùm Adam fuerit primus: ergò à creatura Angelica ordinariè corpus Adami formari non potuit. Major est expressa à S. Thoma in Corp. ubi etiam allegat S. Augustinum in lib. 3. de Trinitate. cap. 94. idem dicentem.

2 Sed probatur etiam ratione eadem propositio: connaturaliter, & ordinariè loquendo illa organizatio proxima, de qua formationè hic loquimur, & ad animæ receptionem præparata connaturaliter est generantis mediante semine: ergò cùm ibi non fuerit facta organizatio à generante mediante semine, facta est immediatè à DEO ipso. Certè si Angeli possent ordinariè ita organizare corpus, & præparare ad receptionem animæ, DEUS connaturaliter deberet tali corpori infundere animam, quia nec homo generans aliud præstat, quàm dictam organizationem, & ideo dicitur Pater geniti, & causa principalis: ergò & Angeli possent dici Patres, & causa principalis, quod nimium, & vel ideo absurdum est: & in nostro casu, si Angeli ita corpus disposuissent, dici possent, *Concreatores, seu potius CONFAC TORES*, quod erroneum esse censet Suarez hic, & alii quamplurimi; quia repugnat Scripturis ex Genesis 1. 5. & 2. & cit. Ecclesiastici 17. 1. ad Corinthios 10. & ad Colossenses 3.

Et denique deduci posset, quòd, si Angeli ita concurrif-

rissent ad formationem corporis Adami, etiam, & majori ratione ministerium suum contulerint ad productionem aliorum animalium, quod iterum videtur absurdum, cum nec vestigium hujus in Scriptura appareat.

Hoc denique dissimulari posset, si dicerentur Angeli collegisse pulveres, vel materiam illam ad corpus hominis formandum, & sic aliquod ministerium præstitisse in formatione hominis, præsertim cum illa cooperatio non fuisset ad creationem, quia jam supponebatur materia scilicet secunda; ut proin ad illam disponendam concurrerint, non tamen ad perfectam organizationem, de qua diximus. Illud prius videtur saltem de possibili absque miraculo admitti posse, dum *cit. loc.* S. Thomas, ait; *potuit tamen fieri, ut aliquod ministerium in formatione corporis primi hominis Angeli exhiberent, sicut exhibebunt in ultima resurrectione, pulveres colligendo.* Potuit, dixit S. Thomas, nec tamen asseruit, factum esse, sicut nec illud certum est, quòd in resurrectione sint collecturi pulveres, cum DEUS omnia per se possit.

Quòd verò aliqui dicant, ab Angelis formatam esse statuum luteam, aliquammodo hominis formam præsentantem, quam postea DEUS expoliverit, & carneam reddiderit, debitisque organis instruxerit, videtur *figmento* similius, quàm formationi tali statuæ, cum nullibi hujus exstet indicium in Scriptura.

Nec ex illo deduci potest, quòd Angeli fuerint cooperatores, dum DEUS quasi in PLURALI dixit: *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, ac si cum Angelis fuerit locutus; qui error teste S. Augustino *lib. 12. de Civitate DEI. cap. 24.* ex *Timeo Platonis* desumptus fuerit, quem secuti sunt alii, ut Basilides, Cherintus Hæreticus, jam tempore Apostolorum infamis, ut refert Prateolus *de Vitis, Sectis, & Dogmatibus Hæretico-*

ticorum, & Manichæi, quam opinionem etiam Judæis attribuit S. Chrysostomus *Homil. 8. in Genesin*; Nam Catholica doctrina est, ait Suarez & Ulloa, quam post S. Thomam defendunt Theologi, illum textum non esse intelligendum de Angelis, quasi homo factus sit ad imaginem Angelorum, quod negant præcipui ex SS. PP. Chrysostomus *loc. statim cit.* Ambrosius *lib. 6. Hexameron. cap. 7.* Cyrillus Alexandrinus *lib. 1. contra Julianum*, & alii, præsertim Augustinus *lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 15.* & *lib. 16. de Civitate Dei. cap. 6.* ubi negat, illud: *faciamus hominem*, posse de Angelis intelligi, quia additur: *ad imaginem, & similitudinem nostram; nefas autem est*, ait ibi, *credere, ad imaginem Angelorum hominem factum.* Rectius ergò cum SS. PP. Epiphanio, Cyrillo, quos adducit Suarez *cit. loc.* Hilario *lib. 4. de Trinit.* Athanasio *Orat. contra Idola*, & aliis præsertim cum Augustino verba illa *faciamus &c.* intelliguntur de Tribus Personis Divinis, cum opera in Divinis *ad extra* sint toti SS. Trinitati communia; quòd verò in sola hominis creatione eo modo loquendi utatur Scriptura, non item de aliis antea jam creatis, S. Scripturæ Interpretes congruentias assignant, hominis inter alia excellentiam commendantes; nam Pererius *lib. 4. in Genesim caput primum* ait, Patres tradidisse, quòd DEUS quasi cum ratione, & consilio accesserit ad creandum hominem, ut significaret, id, quod creandum erat, fore longè præstantissimum, quia rationis, consilii, & prudentiæ, ac sapientiæ particeps, quod rebus antea creatis multò intervallò antecelleret: pro quo adducit S. Gregorium *lib. Moralium 6.* hoc totum explicantem, qui, postquam dixit, Patrem æternum quidem omnia fecisse per VERBUM simplicì imperiò *fiat*; quando tamen ventum est eò: *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, ita dicit Magnus Gregorius: *videlicet, quia*

quia rationalis natura condebatur, quasi cum consilio facta videretur: quasi per studium de terra plasmat, & inspiratione Conditoris virtute spiritus vitæ erigitur, ut scilicet non per jussionis vocem, sed per dignitatem operationis existeret, qui ad Conditoris imaginem fiebat. Plura talia ob foliorum angustias taceo, quæ deduci possent ex S. Ruperto nostro, præsertim ex Exordio lib. 2. de Trinit. ubi de istis sublimè, & eleganter discurret, sicut & alibi.

ARTICULUS II.

An Eva fuerit producta ex costa viri immediatè à DEO?

SANCTUS THOMAS in *Quest. 92. 1. Partis* quatuor examinat. I. Utrùm in illa rerum productione debuerit mulier produci? II. Utrùm debuerit fieri de viro? III. An de Costa, & IV. an immediatè à DEO?

Quoad I. respondet affirmativè ex illo *Genesis 2. non est bonum, hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi. Hoc adjutorium non est sumendum ex eo, quòd foemina data sit viro, ut ipsum in operibus adjuvaret, sicut aliqui illum textum accipiunt; cum Adam ab alio viro magis juvari potuisset, quàm ab ulla foemina; sed adjutorium foemina dicitur in ordine ad generationem, qualis etiàm fuisset in statu Innocentiæ, si durasset, ut cum D. Thoma defendunt communiter Doctores alii.*

Ex hoc potest occurri aliquibus Philosophis, dicens, foeminam esse monstrum, quod & ego aliquando in Philosophia non adèò improbabile existimavi, ex his rationibus.

I. Monstrum communiter dicitur, quòd sit effectus naturalis, à recta, & solita secundùm speciem dispositione degenerans: sed foemina est effectus à recta, & solita dispositio-

sitione degenerans: ergò est monstrum. Major est communis Philosophorum; Minor probatur: nullum agens intendit id, quod est imperfectius: sed foemina est imperfectior, quàm mas: ergò nullum agens intendit foeminam: subsumo: sed si agens non intendit foeminam, tunc per accidens contingit foemina, quia agens intendit masculum.

II. Hinc Aristoteles *lib. 2. de Generat. animalium. cap. 3.* ait, quòd foemina sit *mas occasionatus*, quæ verba explicans S. Thomas, ait: *foemina est aliquid deficiens, & occasionatum, quia virtus activa, quæ est in semine Maris, intendit producere sibi simile perfectum secundum masculinum sexum, sed quòd foemina generetur, hoc est propter virtutis activæ debilitatem, vel propter aliquam materie indispositionem: quod autem ita producit, plerumque monstrum appellatur.*

III. Videtur etiam contra foeminas, quòd sacer textus Evam non vocet *hominem*, sed *adjutorium simile*, consequenter foemina propriè non est *homo*, sed tantùm *similis homini*; *homo* enim dicitur ex eo, quòd sit de *humo* factus, quod non competit Evæ.

12 Dixi autem, *Philosophis occurri posse ex ipso textu*; nam hoc ipso, quòd foemina data sit viro in *adjutorium* generationis, & generatio per se sit à DEO tanquam Natura naturante intenta, utraque pars generationis, mas. & foemina intendi debuit, quod autem à natura ipsa intenditur, non fit *per accidens*. Unde

Ad I. Respondeo, rationes de productione ordinaria foeminæ per viam generationis procedere in eo sensu, quòd generans particulari appetitu intendat quidem masculum tanquam aliquid perfectius, appetitu tamen naturæ universali etiam appetat foeminam tanquam necessariam ad propagationem speciei humanæ.

Ad II. dico, quòd foemina quidem in generatione ordinaria proveniat ex debilitate virtutis seminalis, re-

spe-

speciè ad intentionem particularis agentis, sed tamen propter intentionem naturæ universalem, non volentis semper virtutem perfectam, fiat per se; quomodò enim, si generarentur meri masculi, propagationi speciei humanæ esset provisum? utique cessaret generatio, quæ tamen à natura per se est intenta? atque hoc ipse S. Thomas *cit. loc. ad 1.* in subsequentiis, postquam dixit, quòd per respectum ad naturam particularem foemina sit aliquid *deficiens, & occasionatum*, inferiùs adjungit ista: *sed per comparisonem ad naturam universalem, foemina non est aliquid occasionatum, sed est de intentione naturæ ad opus generationis ordinata: intentio autem naturæ universalis dependet ex DEO, qui est universalis Auctor naturæ. Et ideo instituendo naturam, non solum MAREM, sed etiam FOEMINAM produxit.*

Ad III. nego, quòd textus obsit Evæ; nam illud *adjutorium* simile non meram similitudinem accidentalem, quæ fundatur in qualitate, sed innuit convenientiam in prædicato specifico. Quòd verò Adam vocetur *homo*, inde provenit, quia *immediatè* formatus est ex humo, & Eva *mediatè*, quatenus costa Adami erat facta ex humo; ex hoc tamen non sequitur, quòd Eva non sit *homo*; cùm juxta Philosophos *mas, & foemina univocè* convenient in specie humana. Dicitur etiam potest, Adamum vocari *hominem* per excellentiam, quatenus est caput mulieris. Deia nunquid *Genesis 1. v. 27.* Eva etiam dicitur *homo*: *Creavit DEUS hominem ad imaginem suam: ad imaginem suam creavit illum: masculum, & foeminam creavit eos.*

Ad 2. *Quæst.* S. Doctor iterum affirmativè concludit; ex ratione prorsus congrua; cùm enim *mas, & foemina* individuum vitæ societatis ineant: & sæpè viri suas uxores non adeò constanter debito affectu prosequantur, DEUS hac ex viro productione consuluisse videtur foeminis;

minis; ait enim S. Thomas, hoc ideo factum, ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseparabilius adhereret, dum cognosceret, eam ex se esse productam. Et reverà ipsa Scriptura hujus productionis effectum insinuasse videtur, dum *Genesis 2. versu 23. & 24.* ait: *De viro sumpta est: quomobrem relinquet homo patrem & matrem, & adherabit uxori suæ; & certum est, quòd, si utraque pars ad invicem juxta institutionem rectè convenient, quietum & felicissimum sit conjugium. Quod duas Quæstiones principales concernit,*

14 Dicendum: Eva fuit ex costa Adami immediatè à DEO producta.

Colligitur posterius ex textu Scripturæ *Genes. cap. 2. v. 21.* ubi dicitur: *Immisit Dominus DEUS soporem in Adam, cùmque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea, & NB. edificavit Dominus DEUS costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.*

Tantæ molis erat mulierem condere! & tamen, ut supra memini, aliqui foeminam etiam monstrum dicunt. Quòd Eva sit immediatè à DEO ex costa Adami, eo ferme modo probatur, quo ostenditur, Adamum ex limo terræ fuisse immediatè formatum à DEO: ita quidem. S. Thomas cum S. Augustino, quem allegat *in respons. sed contra* in hoc articulo dicentem: *formare, vel edificare costam, ut mulier esset, non potuit nisi DEUS, à quo universa natura subsistit.*

S. Thomas huic Authoritati, & rationi de formatione Adami insistens, repetit, non posse Angelos assumi ad productionem ullius hominis, consequenter nec mulieris; quia sine semine non fit productio, nisi à solo DEO, ut prius dictum est. Quòd verò S. Augustinus *lib. 3. de Trinit.* dicat, corporalia dispensari à DEO per Angelos; cùm ergò de corpore Evæ sit quæstio, dici posset, factum esse ab Angelis.

Re-

Respondeo, id quidem sæpè fieri, dum Angelis Philosophi ex Thoma concedunt quorundam corporum, etiam animalium saltem imperfectorum productionem, ex disposita materia, uti sunt vermes, aliæque, quæ communiter appellantur *insecta*, aliud est de homine, & aliis perfectis animalibus.

Rationem dant Philosophi cum S. Thoma ex eo, quòd animalium imperfectorum semina sint dispersa ex prima institutione talium creaturarum, & hoc de animalibus perfectis non procedit, cum fiant per veram generationem. In istis autem nihil ponimus, sed tantum, ut S. Augustino responderemus ad mentem S. Thomæ.

Dein S. Augustinus, quem S. Thomas iterum adducit *9. super Gen. ad lit.* ubi fatetur, se nescire de formatione Evæ, an Angeli concurrerint, ait enim: *An ministerium Angel exhibuerint DEO in formatione mulieris, nescimus: certum tamen est, quòd sicut corpus viri de limo non est formatum per Angelos, ita nec corpus mulieris; infert S. Thomas, fuit formatum de costa viri.*

Alterum est, an Eva fuerit ex costa Adami formata? &

Respondeo affirmativè. Ratio est I. Potuit DEUS ita formare Evam: ergò sic formavit. De antec. non est dubium; potuit enim DEUS creare coelum & terram, absque materia supposita ex nihilo: ergò à majori ex materia supposita, sicut fecit Adamum. Conseq. est in Scriptura *cit. loc.*

Ratio est II. Conveniens fuit, mulierem formari de costa viri: ergò ita fuit formata. Consequentia est certa ex eo, quòd DEUS operetur omnia secundum rationes pro quocunque statu convenientes. Ant. probatur ex S. Thoma *quest. 92. art. 3. in Corp. ex duabus congruentiis:*

tiis : & primò quidem , cùm inter virum & mulierem futura esset socialis conjunctio, assumpta est costa ad eandem significandam, ut sic nempe, sicut antè dictum est, firmiùs una pars adhæreret alteri in illo vitæ consortio. Hinc notat S. Thomas, quòd mulier non sit de capite Adami, quia non est ipsius dominari in virum : nec formata ex pedibus ; *quia non debet à viro despici, tanquam serviliter subjecta* ; & ideo congruum erat, ut ex corporis quasi medio formaretur, quòd nec Domina viri, nec serva fieret, sed esset amica inter partem utramque animorum, & carnis conjunctio.

Secunda congruentia est, quòd formatio Evæ ex costa significet illud Mysterium seu Sacramentum, dum ex latere Christi fluxit aqua & sanguis, & alia Sacramenta, quibùs, ut ait S. Thomas, *est Ecclesia instituta*.

16 Sed hïc duæ consurgunt difficultates, prima est, quòd, si hæc productio Evæ ex costa *physicè* sumenda sit, & textus Scripturæ *ad litteram* intelligendus, una parva costa sufficiens non fuerit ad corpus Evæ longè majus formandum.

Respondet quidem S. Thomas *cit. art. 3. ad primum.*, postquam rejecit aliorum opinionem, dicentium, costam illam per multiplicationem materiæ, non per additionem alterius fuisse formatam ad modum, quo Dominus quinque panes multiplicavit, tantæ multitudini reficiendæ sufficientes. Quod, ait S. Doctor, esse omninò impossibile ex rationibus ibi adjectis ; ubi etiam addit, nec costam per rarefactionem materiæ potuisse augmentum sumere, quia juxta ipsum materia in se considerata est intransmutabilis, cùm sit pura potentia, & habeat solùm rationem subjecti ; quamvis, ut fatear, juxta Philosophum non totaliter neget, possibilitatem rarefactionis in materia. Interim tamen confugit ad id, quòd materiæ illi debue-

rit

rit aliquid addi per additionem materiæ, vel per creationem, vel quod *probabilius* iudicat, per *conversionem*, cui ultimo nos insistimus, parùm solliciti de cæteris.

Sed contra hoc ultimum sunt multi apud Suarez hîc *cap. 2. à num. 11.* dicentes, potuisse costam majorem fieri per replicationem, in quantum poneretur in diversis sitibus, & sub diversis partibus quantitatis, ita, ut hoc modo materia costæ esset in brachio, & in pede, atque in cæteris partibus eidem æqualibus.

Quæ, & similia planè gratis sine ullo fundamento ex Scriptura dicuntur. Et quamvis Suarez hunc modum dicendi possibilem dicat, in via tamen S. Thomæ, omnem replicationem excludentis, est absolutè impossibilis. Et insuper si replicatio esset possibilis, malè huc traheretur; cùm DEUS tali mediò non indigeat.

Dices, non minùs conversionem aliquid extraordinarium importare, cùm aliter intelligi non possit, nisi via supernaturali, consequenter modò miraculosò, quod in illo casu admitti non potest, cùm aliàs corpus Evæ non solum *in fieri*, sed etiam *in factò esse* fuisset miraculosum, & supra naturam ita subsistens. Hoc autem nullatenus dici potest; quia nec ratio, nec autoritas suffragatur, aliàsque valde alienum est à prima naturæ institutione. Dein eodem modo dici posset, corpus Adami ex parva terræ particula formatum esse, materiâ illâ per conversionem augmentatâ, quod tamen videtur absurdum.

Respondeo, conversionem nihil insoliti importare, sed effectum esse potentiae Divinæ, quæ cùm ex nihilo produxerit cælum & terram, cur non potuit ex costa viri creare foeminam? Si fortè repetas, conversionem talem esse supernaturalem, respondeo, sive naturalis sit, sive supernaturalis, non obest assertioni; quia sive conversio limi in corpus Adami sit supernaturalis vel naturalis,

ralis, quare conversio costæ in corpus foeminæ non talis esse possit sine præjudicio illius statûs, vel multiplicatione miraculorum? Quod tu dicis de conversione limi in ordine ad corpus Adami rectè organizatum; hoc tibi respondeo quoad corpus Evæ, quod æquè in sua linea perfectum erat, ac corpus Adami. Sed ex hoc confurgit

18 Difficultas secunda, quæ valde Interpretes, & Theologos dividit, & in diversa trahit; potest enim formari hoc argumentum: corpus Adami productum est, rectum, perfectum, ac integrum: ergò Eva non potuit physicè formari ex costa assumpta de Adam. Antecedens suppono ex textibus *suprà citatis*; quia *DEI perfecta sunt opera &c.* Prob. consequentia: si Eva fuisset producta ex costa Adami, tunc Adami corpus fuisset monstruosum ante formationem Evæ, vel post illam mancum, & iterum monstruosum: sed hoc dici non potest: ergò Eva non fuit physicè producta ex aliqua costa Adami. Prob. Maj. Vel enim Adam habuit plures costas, quàm aliàs ad integritatem corporis requiruntur, vel non? Si primum, tunc ipsius corpus ab initio fuit monstruosum, habens aliquid, quod non pertinet ad integritatem: sic communiter Strumosi, Gippoſi dicuntur monstruosi &c. Si verò secundum, tunc ablatâ costâ factum est mancum, hoc ipso iterum monstruosum: hoc autem videtur absurdum: ergò Eva non fuit facta ex costa Adami. Pater Ulloa *disput. 1. de operibus sexti diei. cap. 9. §. 3.* notat ex Anatomicis, Virum perfectum habere 24. costas, duodecim ex dextra, & totidem ex parte sinistra; quod autem in viris ab Adamo descendentibus ad perfectionem integritatis pertinet, multò magis ad perfectionem Primi Parentis requiri censetur: si ergò 24. costas habuit, & una fuit, sublata pro formatione mulieris, tantùm remanserunt 23,

con-

consequenter corpus Adami redditum est mancum : si verò habuit 25, corpus ab initio fuit monstruosum.

Atque hoc argumentum est, quod omnibus videtur difficile, ut vel ideo in diversas responsiones computaret. Et primò quidem Thomas *de Vio*, ut difficultatem declinaret, apud Prateolum *de Vitis, Sectis &c. Hæreticorum &c.* asserit, Evam non esse formatam ex costa Adæ, & narrationem illam in Genesi non esse intelligendam ad litteram, sed secundum mysterium, non per allegoriam, sed per metaphoram, ubi plurima congerit, quibus illam metaphoram explicat, sed à nemine Theologorum accipiuntur, cum sint contra communem SS. PP. & Theologorum sententiam; atque ab Innocentio III. Summo Pontifice reprobata videantur in *cap. Gaudemus 8. de Divortiiis*, ubi ad reprobendam pluralitatem uxorum in Ethnicis noviter conversis, ait, absonum hoc esse, & Christianæ fidei inimicum ex hac ratione : *cum ab initio unaq; costa in unam fœminam sit conversa.* Subinde attexit illud *Genesis* : *Et erunt duo in carne una*, quæ utique ad litteram intelligit.

Secundò Pererius *lib. 4. in Genesin. quest. 6.* putat Adamum habuisse costam superfluam, & sic ex parte sinistra septem, ita tamen illam septimam decenter latuisse sub carne, ut adverti non potuerit. Quod quàm sine fundamento dicatur, nemo non videt; licet enim nemo hominum, cum nemo fuerit præter Adamum, potuerit advertere, an ideo latuit Angelos illa Adami monstruositas, si tamen ex illa superflua costa aliqua consurgit?

Tertiò Pater Ulloa statim laudatus *cit. loc. num. 3.* acceptat responsionem, quam Pererius ex Catharino producit, scilicet illam costam fuisse unam ex illis viginti quatuor in corpore Adami, cui tamen DEUS statim supposuerit aliam, illamque annexerit corpori Adami; & hoc

modo putat, vitari posse, quòd mutilus, & mancus fuerit Adam. Sed planè nihil dicitur ad rem; nam saltem pro aliquo instanti Adam aliquâ costâ caruisset; nec enim in eodem instanti, quo ablata est prior, substitui poterat altera, aliàs fuissent simul tempore in eodem corpore. Nec hujus est ratio ex Scriptura, vel ex Patribus, aut Doctoribus. Alia, & alia dicunt alii, quibus immorari non vacat. S. Thomas *cit. quæst. art. 3.* sibi fermè idem ipsum objicit, quod re ipsa est hoc: in operibus primò creatis non fuit aliquid superfluum: ergò costâ Adæ fuit de perfectione corporis ejus: ergò eâ subtractâ remansit imperfectus, quod videtur inconueniens. Nunquid in hac sola objectionè brevissima continetur totum id, quod alii per multa folia dilatant?

Et ad hanc objectionem, quam alii post ipsum in suæ opinionis argumentum assumpserunt, dissimulata ejusdem responsione, ibi ait: *dicendum, quòd costâ illa fuit de perfectione Adæ, non prout fuit individuum quoddam, sed prout erat principium speciei.* Paritatem etiam ibi adjungit hanc: *sicut semen est de perfectione generantis.* Dicunt multi, responsionem S. Thomæ non solvere difficultatem antea propositam, & præsertim ex paritate de semine adjecta; cum enim semen non de integritate hominis, sed etiam juxta sententiam S. Thomæ sit excrementum tantùm quoddam ex alteratione alimentorum proveniens, quod ex naturali dispositione sequitur, nullo modo pertinet ad integritatem hominis. Hoc quidem, ut verba sonant, tolerari in Philosophia posset, sed hic neutiquam. Hinc juxta S. Thomam sic argumentor: Quamvis illa costâ non erat de perfectione Adami, prout fuit *individuum* quoddam, fuit tamen de perfectione Adami, quatenus fuit *principium speciei*, & quidem primum: ergò etiam semen, quamvis non sit de perfectione hominis ex Adamo procedentis, quatenus est *individuum*,

duum, est tamen de perfectione hominis, quatenus est *generans*. Atque hoc ex ipsa prima institutione naturæ. Ex sententia S. Thomæ sapientissimus Suarez existimat, Adamum habuisse ab initio unam costam quoad *individuum* superfluam, necessariam tamen per ordinationem Divinam ad formationem Evæ: ergo fuit ab initio monstruosus? nego consequentiam; quis enim arguet DEUM, quare sic fecisti?

Dices fortè: si Adam habuit costam quoad *indivi-20 duum* superfluam, quare DEUS substituit carnem pro ea? ita enim textus habet Genesis 2. *ψ. 21. Tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea.* Quid opus fuit repletionem, ubi nihil de necessariis ablatum est? Nescio quidem, quid alii sic interrogati responderent. Illi, qui dicunt costam fuisse absolutè de integritate, ajunt, carnem substitutam sustinuisse virtutem costæ, itaque induratum, ut sufficeret ad integritatem. Alii, ut memini, putant, aliam de novo costam fuisse suffectam. Quidquid sit. Nos quidem ad mentem S. Thomæ, saltem ex dictis illius colligendo

Respondemus, quòd, cum costa illa ablata prius occupaverit aliam partem corporis in Adam, quæ secundum *individuum* debuerat esse carnea, DEUS iterum carnem substituerit.

Cæterum nostram quoad hanc disputationem mentem reservamus arenæ publicæ, ibi dicturi, quid nobis probabilius videatur.

Illud omittendum non est, quod P. Ulloa *cit. loc. 21* ex Tostato, seu Alensi, celeberrimo aliàs S. Scripturæ Interprete quærit: uter in resurrectione corporum sit habiturus *Costam* illam, Adamus vel Eva? P. Ulloa respondet rotundè, ut dici ab aliquibus solet, quòd hæc, scilicet Eva sit eam servatura. Ratio ipsius est, quòd costa fuerit

rit primum fundamentum, & quasi substratum totius corporis Evæ, & quasi materia primigenia ipsius, unde fuit pars Physica essentialis Evæ, & hoc se docuisse, ait, in *disput. 1. Physicæ speculat. v.e.* Alia ipsius, quæ magnificè, ut solet illud genus hominum, adjungit, omitto.

Respondeo, quæstionem illam mihi videri ridiculam; quia, cùm costa illa fuerit conversa in corpus Evæ, non amplius mansit costa, sed transivit in aliam speciem, & sic non potest conjungi Adamo, ut pars aliqua integralis, nisi fortè DEUS Evam in resurrectione iterum, conversurus sit in costam, quod est valde absurdum.

ARTICULUS III.

De perfectione primorum Parentum quoad corpus.

PROductionem Adami ex limo, & Evæ ex costa viri ex antecedentibus suppono, ut proin nunc de perfectione eorum tantum agamus, quæ cùm variè considerari possit, hunc articulum per quæstiones brevissimas absolvemus; quia molis esset magnæ, singula fusiùs suis numeris distinguere. Est igitur

22 **Quæstio I.** An corpora primorum Parentum fuerint numeris omnibus absoluta?

Perfectio corporis desumitur ab integritate membrorum, à debita, & decenti magnitudine, quæ haberi solet in ætate perfecta: atque etiam à recto temperamento, & humorum proportionem, vel ut S. Thomas loquitur ex Philosopho, à primarum qualitatum attemperatione, in qua hominis sanitas juxta ipsum consistit, quæ, si omnia in sua perfectione consistunt, pulchritudo committatur.

Respondendum est igitur, primos homines fuisse in omnibus perfectos. Ratio hujus est: si enim ceteræ

crea-

creaturæ in debita perfectione, & cujuslibet naturam decenti producta sunt, à fortiori homo, qui omnes alias antecellit; prius est certum ex textibus Genesis jam supra citatis, ubi sæpius illud repetitur: *vidit DEUS, quod esset bonum*: & Genesis 2. statim ab initio dicitur: *igitur perfecti sunt cæli, & omnis ornatus eorum*. Si inanimata ad eodè perfectè sunt facta, an DEUS hominem neglexerit, propter quem alia fuerunt producta? Unde rejiciendus est error illorum, qui, ut refert Castro *hæresi 5.* & Philiastræ *hæresi 66.* dixerunt, primos homines, antequàm peccârunt, visu caruisse, inducti ab illo Genesis 3. *ψ. 7. aperti sunt oculi amborum, cùmque cognovissent, se esse nudos &c.* quasi verò antea non viderint, quod est stolidum; quomodò enim mulier ante comestionem cognovit, & vidit, *quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile.* Genesis 3. *ψ. 6.* Si visu caruit? Potius hæretici isti videntur caruisse oculis animi, quàm primi homines visu corporis. Illud *aperti sunt oculi amborum* non ad eodè materialiter intelligendum, ac si clausi fuissent prius oculi; nam ante peccatum Genesis 2. *ψ. ultimo* viderunt se nudos: *erat autem uterque nudus, Adam scilicet, & uxor ejus: & non erubescabant*; quia, cùm necdum legem sentirent, in membris suis, contradicentem legi mentis, non erubuerunt. Fuit ibi ante peccatum pars inferior, & sensitiva plenè subjecta parti superiori, consequenter non potuit fuisse motus aliquis inordinatus: & ideo ait Alcuinus quæst. 59. in Genesis: *nihil putabant velandum, quia nihil senserant refrænandum.* Et S. Augustinus lib. 14. de Civitate Dei. cap. 17. post alia dicit; *neque enim cæci creati erant, ut imperitum vulgus opinatur, cui, sicut tanquam simplici indulgendus est error materialis in similibus, ita vel maxime vituperandus in illis, qui volunt altè sapere, ut plerumque hæretici.*

23. Quoad alias perfectiones tam internas, quàm externas certum est ex SS. PP. Theologis, aliisque Doctoribus, eas fuisse in primis hominibus modo, & gradu perfectissimo, ut colligitur ex *cit. loc. Gen.* ubi DEUS post eorum creationem absolutam dixit: *vidit DEUS, cumcta, que fecerat, & erant valde bona*, quod principaliter convenit homini. Ideo est communis opinio, *primos homines* fuisse pulcherrimos, quasi aliquam idæam totius posteritatis: utpote nulla membrorum, vel qualitatum deordinatione turbatos, ut adèò nulli corruptioni, ex discordia qualitatum, provenienti fuerint obnoxii usque ad peccatum, per quod illa totius suppositi harmonia fuit dissoluta, & ambo ad miseriam illam, quam nos ab Adamo participamus, dejecti sunt. Perfectio autem illa per donum speciale, naturæ secundum se spectatæ nullo modo debitum, ipsis à DEO gratis fuit collata, quam postea sibi, nobisque amiserunt peccando, & illud peccatum propagatione in nos transfuderunt. Quæ, & alia ex peccato originali descendencia in *Parte secunda* clariora fient.

24. Questio II. In qua ætate, & magnitudine sit creatus Adam, quod proportionaliter etiam quaeritur de Eva? Quamvis in similibus nihil certi haberi, & ideo nec dici possit. S. Thomas *quest. 91. art. 3.* ubi quaerit: *utrum corpus hominis habuerit convenientem dispositionem?* Respondet affirmativè ex illo solo Ecclesiastici 7. *DEUS fecit hominem rectum.* Dein in corp. addit: *DEUS unicuique rei naturali dedit optimam dispositionem, non quidem simpliciter, sed secundum ordinem ad proprium finem;* sed quia finis proprius, & immediatus corporis humani est anima, ad quam, & ad cujus operationes ordinatur, debuit corpus perfectè aptari animæ, ut adèò juxta S. Thomam DEUS instituerit, illud in optima dispositione secundum convenientiam ad talem formam, & tales operationes. Et alia multa habet

det de perfectione hominis, nec tamen vel *etatis*, vel *magnitudinis* facit mentionem, quia, ut ego quidem existimo, nec ex Scriptura, nec ex S. Augustino, cui totus inhæret, quidquam certi, aut reverà probabilis colligere potuit. Et hinc

Respondendum ad primum, quòd Adam, & Eva in perfecta ætate fuerint producti. Ratio autem hujus est, ut statim antea dixi, quòd, sicut DEUS alia animalia in sua convenienti perfectione, & ætate produxit, ita & hominem, ut statim generare potuerint, quod patet ex illo: *crescite, & multiplicamini &c.* Genes. 1. v. 8. postquam in versu 7. immediatè præcessit illud: *masculum, & feminam creavit eos.*

Sed in quanta ætate fuerint creati, movent aliqui dubium; & cum ætas ibi in primis parentibus computari non possit, mensura ab ætate nostra desumenda est, ut status quæstionis sit, quantum temporis fluxisset, ut ad perfectionem illam pervenirent, in qua creati sunt. Cajetanus apud Suarezium *lib. 3. hic cap. 3.* ait, Adamum fuisse creatum quasi virum sexaginta annorum, si ordinariò modò crevisset; quia ibi respectivè ad longissimam vitam, quam primis temporibus plerumque vixerunt, erat ætas perfecta. Alii cum Pereira putant, fuisse Adamum quasi virum quinquaginta annorum, alii plures, vel pauciores assignant, quod totum arbitrarium est, nullo suffragante fundamento. Ratio ipsorum est, quòd in ætate Adami fieri debeat proportio ad totam, quam vixit: cum ergò ille diutissimè vixerit, non possit fieri proportio per ætatem minorem, quàm quinquaginta aut sexaginta annorum. Planè per hanc rationem, aut potiùs gratuitam assertionem tam parùm probatur, ut nihil minùs; nam, si fingatur Adam fuisse etiam centum, & ultra annorum, non esset adhuc proportio ad 930. annos, quos vixit Adam.

ut habetur Genes. 5. v. 5. *Et factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.* Profectò, ut hìc putat Suarez, centum anni vix explerent nonam partem totius ætatis Adami, & quæ hæc proportio?

Resp. igitur ad Quæst. ætatem Adami in sensu explicato fuisse æqualem ætati Christi Domini, quam explevit usque ad mortem, scilicet, pro diversitate opinionum, non excessisse annum 33. vel 34. in alterutro enim juxta communem opinionem mortuus est Christus, quod examinare hìc non est nostrum. Ratio nostra est, vel potiùs congruentia: quòd, sicut Corpus Christi erat omni modò perfectum in illa ætate, quia operante Spiritu Sancto fuit in utero Virginis formatum, & modò quodam humanò crevit ad illam ætatem, in qua passus est; ita etiam Adam productus fuerit; quia non congruentiùs ab alio desumi potest, quàm à perfectione ætatis Christi. Quod etsi videatur gratis dici, est tamen ratio pugnans pro utriusque in hoc paritate; sicut enim *secundus Adam* Christus eam ætatem habuit, ita & primus. Et moraliter loquendo, sicut per unum hominem juxta Apostolum mors intravit in mundum, ita per unum hominem vita. 1. Corinth. 2. *quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Dedit nobis hujus assertionis occasionem S. Hieronymus Epist. 27. *ad Eustochium*, ubi dicit, *nos esse resurrecturos in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, in qua & Adam Judæi conditum autumant.* Nec posterius hoc solùm refert S. Hieronymus, sed etiam probare contendit. Ex quo aliam congruentiam deduco. Omnes resurgent in mensuram ætatis plenitudinis Christi, quod de fide ex Apostolo est: ergò ætas Christi, & plenitudo est perfectissima: ergò rectè assumo, Adamum in ea ætate conditum, in qua cum aliis resurrecturus est, cum illa sit omnium perfectissima.

Quæ-

Articulus III. Quantæ magnitudinis fuerit corpus ante responſionem notandum eſt, crasſum fuiſſe in errore, putantium, primos homines tantæ eiſe fuiſſe, ut ad alia loca per mare pedibûs tranſuerint : Et hoc ex SS. Athanaſio & Cyrillo deſcribuntur, in quibus ne veſtigium quidem huic etiam ſolertiſſimi Doctores invenerunt. Etſi que id aſſeruiffet, nullam apud prudentes fuiſſet; cùm enim mare ſit altiſſimum, & per illa loca, vel partes peragrâſſent, immenſæ propè magnitudinis eorum corpora fuiſſe, neceſſum eſt. Joannes Lucidus apud Suarez hîc *lib. 1. de Emendatione temporum*, quamvis inſolitam proceritatem illam non admittat, exiſtimat tamen, Adamum inter gigantes fuiſſe maximum, & ſi ille talis fuit, ſervata proportione ita & Eva fuiſſe debuit. Hæc quidem opinio minùs alterâ, ſed tamen enormiter peccat ; Nam ſic argumentor I. de illa gigantea magnitudine non meminit S. Scriptura : ergò non eſt aſſerenda. Ant. eſt certum, conſeq. eſt communis omnium. Si dicas, Scripturam utique memiſſiſſe gigantum *Genef. 6. v. 4.*

Reſpondeo, mentionem illorum fieri, poſtquàm *ingreſſi ſunt Filii DEI ad filias hominum* longè poſt Adami mortem, cùm cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram circa annum Mundi MDXXXVI, ibi Scriptura loquitur *cit. v. 4.* de illis, tanquam de inſolitis hominibus : *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis - - iſti ſunt potentes à ſeculo, viri famoſi.* Certè ſi Adamus talis fuiſſet, ſibi ſimiles genuiſſet, & ſic ordinariè, & naturaliter loquendo alii ab Adamo deſcendentes procreâſſent iterum alios, & ſic jam in prioribus ſæculis gigantes fuiſſent, & non tantùm in diebus illis ; nec de illis Scriptura, quaſi cum admiratione loqueretur, & tanquam *de viris famoſis*, ſi jam tales antea exſtiſſent.

Argumentor II. Quamdiu non potest ostendi finis illius magnitudinis in primis parentibus, tamdiu sine ratione fingitur: sed finis ostendi non potest: ergò sine ratione fingitur. Major supponitur; quia DEUS, & natura nihil frustra faciunt. Min. prob. Tanta enim proceritas ad perfectionem corporis, vel ad ejus pulchritudinem, aut ad alias actiones, quæ maximè perfectæ & humanæ sunt, tam parùm conducit, ut potius corpus deformet, & minùs aptum ad actiones reddat.

Dicendum est ergò, corpus Adami ejusdem fuisse magnitudinis, cujus erat Christus Dominus. Ratio hujus est, quæ priùs de ætate fuit; certum quippe est, Christum habuisse corpus, & staturam perfectam, non tamen giganteam; si autem magnitudo esset de perfectione naturæ humanæ, utique Christus illam assumpsisset, saltem in resurrectione? quæ deinde omnibus in illa danda esset, de quo tamen nihil constat: ergò sicut de ætate diximus Adami, ita de magnitudine ejusdem ex illo *Ephes. 4. v. 13. Donec occurramus - - in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi*: ergò Adam ibi nec major, nec minor erat, cum ab initio fuerit productus in virum perfectum, in mensuram ætatis, & plenitudinis Christi.

QUÆSTIO II.

De homine in statu Innocentiæ quoad animam considerato.

DEberent equidem huic Quæstioni multa præmitti, quæ latè pertractant alii, quibus otium est, & libertas scribendi, quantum volunt, nos ad certos terminos constricti illa cogimur omittere, quæ non ad eò ad nostrum institutum pertinent. Unde supposita

sita perfectione corporis ad animam pergimus, ad quam corpus ordinatur ex textu S. Scripturæ Genes. 2. v. 7. *formavit igitur Dominus DEUS hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viventem.* De hoc spiraculo, quod animam rationalem dicimus, & de potentiis ipsius hęc agemus, dein ad statum supernaturalem transituri.

A R T I C U L U S I.

De infusione anime rationalis.

Suppono I. Adamum extra, ut supra diximus, fuisse creatum, & Evam intra Paradisum, quod ex textu Genes. 2. v. 8. *Plantaverat autem Dominus DEUS Paradisum VOLUPTATIS à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat.* Ubi nulla adhuc mentio fit de Eva, sed primum v. 22. & 23. dum eam DEUS ad Adam adduxit, ubi eam visam dixit: *hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea &c.* Nec obest, quod Moyse jam cap. 1. v. 27. meminerit foeminae: *masculum, & foeminam creavit eos.* Ibi enim solum in compendio opera sex dierum narravit, postea verò cap. 2. Genes. distinctius explicavit modum productionis respectu Adami & Evæ: nihil igitur officit textus ille, quò minus persistat veritas de productione mulieris intra Paradisum.

Suppono II. Paradisum esse locum terrestrem, quamvis etiam sæpè *spiritualiter*, vel ut alii dicunt, *mysticè* sumatur; sunt enim tres, teste S. Aug. lib. 8. super Genesin ad lit. *de Paradiso generales sententiae.* Una eorum, qui tantummodo corporaliter Paradisum intelligi volunt: alia eorum, qui spiritualiter tantum: tertia eorum, qui utroque modo Paradisum accipiunt, quam mihi fateor placere sententiam. Et hæc opinio est præstantissimorum Authorum, S. Aug. cit. loc. S. Thomæ quæst. 102. art. 1. Docto-

toris Subtilis in 2. *dist.* 17. *quest.* 2. quibus accedunt alii propè innumeri. Ratio est : ea, quæ Scriptura tradit de Paradiso, per modum narrationis historicæ proponuntur : sed in talibus semper pro fundamento tenenda est veritas historicæ : cùm ergò Scriptura de Paradiso tradat, tanquam de loco terrestri, tenenda est veritas historicæ, ex qua, ut ait S. Thomas cit. loc. *spirituales expositiones edificande*. Et hoc desumpsit S. Thomas ex S. Augustino *lib.* 13. *de Civit. Dei*, ubi dicit : *quæ commodè dici possunt de intelligendo spiritualiter Paradiso, nemine prohibente dicantur, dum tamen & illius historie fidelissima veritas rerum gestarum narratione commendata credatur*. Spiritualis Paradisi sensus potest esse, dum accipitur pro habitatione coelesti secundum illud Ezechielis 28. *ψ.* 13. *in deliciis Paradisi fuisti*. Et Apostolus *1. Corinth.* 6. duos Paradisos distinguit, unumque vocat coelestem, alterum terrestrem, *in quo homo positus mandatum, & ut operaretur, & ut custodiret, accepit*.

- 29 Ubi autem Paradisus terrestris sit ? est multa disputatio, S. Thomas quidem, & cum eo communiter alii existimant, situm esse in parte Orientali, & hoc ideo, quia S. D. locum illum iudicat omnium nobilissimum, cùm juxta Philosophum in 2. de coelis, *Oriens sit dextera cæli : dextera autem est nobilior, quàm sinistra*. Huic tamen dubio me non immitto, nec illi, cujus altitudinis fuerit Paradisus, quem aliqui usque ad globum lunarem elevant, id est juxta S. Th. cit. *quæst.* & *art.* 1. ad 2. *usque ad medium aëris interstitium, in quo generantur pluvie*, quod non accipiat S. D. eò quòd ille locus non fuisset conveniens locus habitationi humanæ, quia ibi est maxima intemperies, nec commodus complexioni humanæ, sicut aër inferior magis terræ vicinus. Paradisum non fuisse totam terram floribus consitam, ut aliqui somniant, ex *littera* est certum ; quomodo enim Adam induci & poni in Paradiso

potuit, si ille tota terra est, in qua jam fuit: est ergò Paradisus locus specialis, in quodam loco separato, & altiori positus, plenus voluptate, ut habet Genesis Historia *cap. 2.* Cæterum, ut S. August. advertit. 8. super Genes. ad lit. *Credendum est, quòd locus Paradisi à cognitione hominum est remotissimus.* Si ille non cognovit, qui fuit aquila, quomodò nos, qui respectivè sumus noctuæ, cognoscemus?

Suppono III. Animam primè hominis non esse de substantia DEI, vel aliquid illius, ut quidem antiquiores senserunt, qui teste S. Thoma *1. p. quest. 90. art. 1. in Corp.* decepti sunt à Philosophorum imaginationibus, putantium, nihil dari præter corpora, consequenter nihil spirituale, & incorporeum; & vel ideo etiam DEUM esse corpus aliquod, cæterorum omnium principium: & quia dicebant, animam esse de natura illius corporis, per consequens inferebant, animam esse de substantia DEI. Idem S. Doctor refert *cit. loc.* Manichæos putasse, DEUM esse quandam lucem corpoream, cujus particula sit anima hominis, & sic substantia DEI. Similem errorem circa quidditatem animæ Cajetanus in *Appendice ad Commentarium in S. Tb.* tribuit GNOTICIS, dicentibus, animam rationalem ex DEI substantia existisse, aut DEI naturam, vel substantiam esse, qui error damnatus est à Concilio Toletano primo, ubi tantum una DEI natura prædicatur: *præter hanc Trinitatem nullam credimus Divinam esse naturam, vel Angelis, vel Spiritibus, vel Virtutibus alicujus.* Et in Concil. Bracharense I. sub Honorio Primo anathemate feritur, *si quis animas humanas, vel Angelos ex DEI credit substantia existisse, sicut Manichæus, & Priscilianus dixerunt: anathema sit.* Eundem errorem hæreticum secundò idem Toletanum, quod à Leone Papa fuit confirmatum, *cap. 21. de regulis fidei expunxit, dum ait: Credimus &*

animam hominis non Divinæ esse substantiæ, aut DEI Patris, sed creaturam dicimus, DEI voluntate creatam. Item ibi : si quis dixerit, vel crediderit, animam humanam vel DEI portionem, vel DEI esse substantiam, anathema sit. Suppositâ ergò doctrinâ Catholicâ, quòd illud spiraculum non fuerit ipsa substantia DEI, vel aliquid ejus, sed fuisse rem creatam, & à DEI substantia distinctum

31 Dicendum est I. DEUM creâsse animam rationalem, eamque corpori humano univisse, cum inspiravit in faciem Adami spiraculum vitæ. Est communis SS. PP. & Doctorum Catholicorum.

Probatur I. Authoritate maxima SS. Augustini, Thomæ, & Scoti. Primus in lib. 3. de Origine animæ. cap. 15. ubi postquam alia enumerasset, multum, apertèque perversa, & fidei Catholice adversa, dixit : inter quæ primum est, DEUM animam non de nihilo, sed de seipso fecisse : ergò S. Pater sentit, DEUM animam creâsse de nihilo, eamque infudisse corpori, contrarium verò esse perversum, & contra fidem Catholicam. Clariùs adhuc loquitur lib. 12. de Civit. Dei. cap. 23. Fecit ergò DEUS hominem ad imaginem suam. - - - Et cum virum terreno fecisset ex pulvere, etque animam, qualem dixi, sive quam jam fecerat, sufflando indidisset, sive NB. potius sufflando fecisset, eumque flatum, quem flando fecit, animam hominis esse voluisse.

S. Thomas hic articulo 1. innititur S. Augustino per totum articulum, & proin ad 1. ait : quòd spirare non est accipiendum corporaliter : sed idem est, DEUM spirare, quòd spiritum facere : assumo : sed DEUS ibi spiravit in faciem Adami : ergò spiritum fecit : sed non fecit Angelum, ut ex textu patet : ergò fecit, id est, creavit animam rationalem. Quid est, interrogat Alcuinus quæst. 8. in Genesin, quòd DEUS inspiravit in faciem Adæ spiraculum vitæ? &

mox

mox respondet : *inspiratio DEI in faciem hominis traditio est anime rationalis.*

Scotus in 2. *dist. 17. quest. 1.* quamvis dicat, animam creati posse seorsim, de facto tamen, cum actio productiva terminetur ad totum, animam & corpus simul fieri : ergo reipsa sentit, animam Adami simul fuisse creatam, nec pro priori aliquo seorsim exstitisse. Sed quidquid sit de aliis, quæ ibi dicit Scotus congenita subtilitate, sufficit, quod iudicet, de facto demonstrari non posse, animam Adami fuisse per se, scilicet seorsim ante corpus productam.

Ratio conclusionis, vel potius congruentia est, quod DEUS ita potuerit animam producere, consequenter, ut luprà diximus, ita produxerit; nec enim asserendum est aliquid in istis, ubi S. Scriptura nihil exprimit. Prob. consequ. Si anima fuisset ante corpus productum, habuisset statum imperfectum, cum ex natura respiciat corpus tanquam compartem: sed in prima productione non potuit habere statum imperfectum, sicut nec aliæ creaturæ ab initio productæ; vidit enim semper DEUS, quod esset bonum: ergo non fuit prius creata.

Dicendum II. Animam in eodem instanti reali cum corpore fuisse productam.

Pro quo suppono ex dictis, non amplius esse questionem, an anima sit creata prius jam cum Angelis, ut docuisse videtur S. Augustinus in *lib. 7. super Genes. cap. 24. & 25.* ubi ait : animam primi hominis ante corpus cum Angelis fuisse creatam, quia, ut advertit S. Thomas hic *quest. 90. art. 4.* supponit, quod corpus hominis in illis operibus sex dierum non fuerit productum in actu, sed tantum secundum rationes causales, quod de anima dici non potest. Sed hoc S. Augustinus non dixit asserendo, ut ejus verba demonstrant : & ideo S. Thomas *cit.*

loc. sustinet opinionem S. Augustini in hoc sensu, quòd anima humana processerit in operibus sex dierum secundum quamdam similitudinem *generis*, quatenus convenit cum Angelis in intellectu naturali. Quamvis deinde addat, secundum alios sanctos tam animam quam corpus primi hominis in operibus sex dierum fuisse producta.

Prob. conclus. Potuit DEUS corpus & animam in unico instanti simul producere: ergo ita produxit. Ant. ex eo patet, quòd DEUS sit virtutis illimitatæ in producendo, consequenter non indigeat successione, unum post alterum producendi: consequenter probatur ex eo, quòd talis productio significet perfectionem in agente.

Confirmatur: in S. Scriptura non dicitur, quòd DEUS pro priori temporis produxerit corpus, & pro posteriori animam: ergò utrumque simul produxit, intercedente sola prioritate naturæ, ita, ut pro priori naturæ corpus, non anima, ut alii existimant, DEUS attigerit, & pro posteriori organizato satis corpore animam infuderit: sicut enim ita contingit in naturali generatione hominis, ut corpus præcedat animam, ita in illa productione contigisse censendum est. Instantiam hujus nobis præbet Incarnatio Verbi Divini, ubi pro priori naturæ corpusculum ex purissimo sanguine Beatæ Virginis formatum est, subinde infusa anima rationalis, & sic assumptio facta est ad supposititalitatem Divinam.

33 Dices, instantiam illam pugnare contra nos; nam plerumque Theologi, quibus accedunt Theologia Salisburgensis, & Illustrissimus Reding *de Incarnat.* docent, in illo Mysterio tres actiones realiter distinctas intercessisse, primam *creationem animæ*, secundam *generationem Humanitatis*, tertiam *assumptionem ad Verbum*. Ratio ipsorum est: actiones, quæ habent terminos realiter formaliter distinctos, sunt realiter formaliter distinctæ: sed actio-

actiones illæ habent terminos realiter formaliter distinctos: ergò sunt realiter formaliter distinctæ. Maj. patet ex Philosophia, minor constat; quia Christus est terminus totalis, natura autem humana est terminus quasi partialis, qui utique realiter distinguitur à priori tanquam *inclusum ab includente*. Ratio ulterior est, quòd actiones diversorum ordinum realiter sint distinctæ: sed actio Incarnationis est superioris ordinis & hypostatici, generatio verò, & creatio animæ pertinent ad ordinem naturæ.

Respond. dist. Maj. actiones, quæ habent terminos realiter formaliter distinctos, & non subordinatos, sunt realiter formaliter distinctæ conced. Maj. si sint subordinati, neg. Maj. & sic distinctâ min. neg. consequent. Ad rationem adjunctam dico, quòd quidem humanitas seorsim spectata, & non ordinata ad suppositum Divinum, sit terminus adæquatus generationis, sed non hic, ubi humanitas *subordinatè* ad Christum erat producta. Et ideo assumo pro nobis; quamvis enim creatio animæ fieri possit per actionem distinctam, cum absolutè sine corpore produci possit, non tamen facta est per actionem distinctam ab illa, qua totus Adam fuit productus, quia per ordinem ad corpus creata fuit, ut sæpe repetit S. Thomas: & sic etiam corpus Adami fuit productum cum ordine ad animam.

Ad rationem ulteriorem dico, actiones diversorum ordinum realiter distingui, nisi inferiores subordinentur superiori. Volo dicere, quòd actio Divina simul, & semel, utpote *eminenter virtualiter* talis attigerit plures terminos in ordine ad terminum ultimum scilicet Christum: sic etiam dicimus, DEUM in formatione Adami attigisse plures terminos una actione scilicet corpus & animam, ac, ut infra dicemus, gratiam sanctificantem, cæteraque dona tam naturalia quàm supernaturalia eadem actione produxisse.

E 3

Ea,

34 Ea, quæ diximus de productione Adami, etiam intelligenda sunt de formatione Evæ quoad corpus, & animam, hoc solo excepto, quòd Adam priùs tempore, & illa posteriùs in Paradiso fuerit facta ex costa, ut antè diximus, cujus posterioritatis rationem dat Magister sent. in 2. dist. 18. sub littera G. ideo scilicet, ut unum esset generis humani principium, quatenus in hoc & superbia diaboli confunderetur. - - Diabolus quippe aliud à DEO principium esse concupierat, ideòque ut ejus superbia retunderetur, hoc homo in munere accepit, quod diabolus perversè rapere voluit, sed obtinere non potuit. - - Sicut DEUS omnibus rebus existit principium creationis, ita homo omnibus hominibus principium generationis. Cui dein, quia generatio sine fœmina fieri non potest, in adiutorium conjunxit Evam, eamque simul totam produxit ex costa, sicut Adamum ex limo. Cujus ratio ex Scriptura colligitur Genes. 1. cit. creavit DEUS hominem ad imaginem suam: masculum, & fœminam creavit eos: ergò eodem modo de Eva discurrendum est, quo antè de Adamo diximus.

Contra illud, quòd corpus priùs naturâ ante animam fuerit productum, est Eximius P. Suarez lib. 3. de hominis creatione &c. cap. 7. n. 10. ubi ait, animas Adæ & Evæ non fuisse creatas priùs tempore, quàm corporibus unirentur, sed solùm priùs naturâ, & pro hoc allegat S. Thomam 1. p. quæst. 90. dicitque hanc opinionem esse communem Scholasticorum in S. Thomam. Etiam addit SS. PP. Gregorium Nissenum, Damascenum lib. 2. de fide dicentem: DEUS animam ratione, & intelligentiâ præditam per sufflationem Adamo tribuisse: & ne quis existimet, tribuisse animam jam creatam, subdit: porrò corpus & anima unâ creata sunt, non ut Origenes deliravit, hæc priùs, illud posteriùs. Insuper adducit Hieronymum, Leonem Papam, & alios.

Respondeo, ex SS. PP. non aliud colligi posse, quàm, animam non fuisse creatam priùs tempore, ut dixit Origenes, aliique, quòd perpetuò negamus. An autem, priùs naturâ anima creata fuerit, vel corpus, ex nullo elici poterit. S. Thomas etiam est potiùs contrarius Suarezio; quia *cit. loc.* in Respons. *sed contra* expressè ait: *quòd actus proprius sit in potentia propria: cum ergò anima sit proprius actus corporis, anima producta est in corpore.* Ex quo argumentor sic: anima producta est in corpore: ergò corpus prius saltem naturâ fuit; nihil enim in altero fieri potest, nisi alterum sit prius; cùm autem prius tempore, non fuerit, saltem fuit prius naturâ. Nec etiam Thomas aliter in toto articulo dicit: ergò ex S. Thoma tam parùm evincitur, ut potiùs oppositum.

Ex his colliges, animam primi Parentis *individualiter* 3 § fuisse perfectissimam, omnésque in posteritate excessisse propter organizationem exactissimam, ex qua individualis animæ perfectio desumitur, quamvis aliàs omnes animæ rationales specie conveniant. Ideoque operationes Adami fuerunt perfectæ, nullo defectu usum potentiarum impediente, ut plerumque in posteris contingit; quia sæpè debilitas virtutis seminalis non valet perfectam organizationem inducere, ex cuius defectu sequitur imperfectio potentiarum. Propter perfectionem organorum, quàm Salomon habuisse ex Scriptura convincitur, ipse Sap. 8. ait: *puer ingeniosus eram, & sortitus sum animam bonam.* Et S. Thomas in *1. sent. dist. 8. quæst. 5. art. 2. ad 6.* docet, *animam, quæ ad corpus melius dispositum ordinatur, perfectiorem esse.* Si autem id contingit in hominibus per naturalem generationem descendantibus, multò magis in Adamo, qui à DEO creatus est: Unde Philo Judæus *lib. de Opif. Mundi* de Proto-parente ait: „Talís mihi primus „homo videtur factus, & corpore, & animo reliquos om- „nes,

„nes, qui vel nunc sunt, vel antè fuerunt, excelluisse.
 „Hujus rationem subjungit nostræ assertioni congruam :
 „illum enim DEUS condidit, nos verò ex hominibus gi-
 „gnimur : quantò autem melior, majórque Auctor, tan-
 „tò & opus esse oportuit. Denique addit : itaque par est,
 „primum illum hominem robur, & vigorem extitisse,
 „totius generis. At secutos deinceps haud ita vigiisse,
 „per ætates & successiones deteriores semper formâ, &
 „viribûs factos. Consonant & alii ex veteribus, quos
 omittere cogimur.

ARTICULUS II.

*An, & in quo sensu homo ad imaginem DEI
 sit creatus ?*

36 **S**uppono ex S. Thoma hîc *quæst. 3.* cum communi, omnes creaturas aliquo modo esse ad imaginem DEI factas juxta illud Boëthii de *Consolatione Philosophiæ lib. 3. metrò 9.* ubi DEUM sic alloquitur :

- - - - - Tu cuncta superno
 Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipse
 Mundum mente gerens, similique in imagine formæ &c.

Quòd S. Th. *cit. loc. ad 4.* explicat in eo sensu, quatenus artificium imitatur speciem artis, quæ est in mente artificis. Dein subjungit : *sic autem non loquimur nunc de imagine, sed secundum quod attenditur secundum similitudinem in natura, prout scilicet primo: enti assimilantur omnia, in quantum sunt entia, & primæ vitæ, in quantum sunt viventia, & summa Sapientiæ, in quantum sunt intelligentia.* Prout nempe est participatio illius *Primi Esse*, ad quod major vel minor fit accessus in creaturis ; sic aliqua inferiora tantùm esse, aliqua rationem substantiæ, multa gradum viventis, & alia etiam

etiam intellectualitatem, immersam tamen Materiæ, ut homo, denique alia intellectualitatem puram, ab omni materia absolutam participant, ut Angeli; nulla autem creatura ita ad DEUM potest accedere, ut non semper adhuc inter DEUM, & illam sit infinita distantia; unde communiter in saniori Philosophia negatur possibilitas creaturæ quoad omnia perfectissimæ, quamvis respectivè, & secundum aliquid de facto dentur creaturæ perfectissimæ, uti Cherubini, vel potius Seraphini, quia non habent aliam creaturam supra se perfectiorem, quamvis habere possent. Sic etiam secundum aliquid juxta S. Thomam 1. Part. quæst. 25. art. 6. ad 4. *Humanitas Christi ex hoc, quod est unita DEO: & beatitudo creata ex hoc, quod est fructio DEI: & Beata Virgo ex hoc, quod est Mater DEI, habent quandam dignitatem infinitam: & ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse DEO.* Absolutè autem cit. loc. in corp. asserit S. Thomas, quod quacumque creatura perfecta possit creare adhuc perfectiorem: *simpliciter autem loquendo, qualibet re à se facta potest DEUS facere aliam meliorem.*

In hoc sensu non loquimur hîc, nec etiam in illo, quatenus quælibet creatura habet Ideam in mente Divina, cui assimilantur; est ergò sensus alius, in quo tamen SS. PP. & S. Scripturæ Interpretes valde divisi sunt, quos paucis referemus.

Prima interpretatio est, quod hominis anima incorporea, immaterialis & spiritualis sit, & in, ait P. Graveson, in *Hist. Ecclesiast. fol. mibi 14.* imaginem DEI collocat S. Augustinus. Secunda, quod anima æterna sit, & immortalis, sicut & ipse DEUS: & in hoc imaginem ponit Origenes. Tertia, quod anima sit intellectu, voluntate, & memoriâ prædita, & in hoc positam esse imaginem censet S. Damascenus. Quarta demum, ut aliorum Inter-

pretationes omittamus, imaginem in eo constituit, quòd, sicut DEUS Pater seipsum cognoscens, producit Verbum Divinum per intellectum, & se amando producit per voluntatem Spiritum Sanctum: ita homo intelligendo se producat in mente sua verbum intelligibile, sui ipsius expressivum, sibi que simile, atque procedat in voluntate ejusdem amor. Ita dicitur explicare imaginem S. Augustinus *lib. 10. de Trinitate. cap. 10.* cui suffragatur S. Thomas hic *quest. 93. art. 8.*

38 Dicendum est, hominem factum esse ad imaginem DEI secundum animam, eò quòd animæ impressa sit imago DEI. Est communis, & catholica sententia.

Ratio est I. datur in homine imago DEI, ut ex Scriptura constat: sed ratio imaginis non est propriè in corpore: ergò est in anima. Min. est certa, & Maj. est ex Apostolo ad Ephes. 4. *renovamini spiritu mentis vestræ, & ad Coloss. 3. induentes novum hominem, qui renovatur ad agnitionem DEI secundum imaginem ejus, qui creavit eum.*

II. Homo ratione habet quandam similitudinem cum DEO in eo gradu, in quo propriè, & formaliter existit, scilicet in gradu vitæ intellectualis: ergò ratione animæ homo est ad imaginem DEI. Prob. conseq. De ratione imaginis est repræsentare id, cujus imago est; sed homo ratione animæ repræsentat DEUM: ergò ratione animæ homo est ad imaginem DEI. Quod S. Th. *loc. statim cit.* sic explicat: *potest ergò hujusmodi differentia attendi inter creaturas rationales, & alias creaturas quantum ad hoc, quòd in creaturis rationalibus repræsentatur similitudo Divinæ naturæ, & quantum ad hoc, quòd in eis repræsentatur similitudo Trinitatis increatæ.* Quod de imagine dictum est quoad Adamum, intelligendum quoque venit de Eva; cum & ipsa rationalis creatura sit, & ejusdem cum illo speciei, secundum mentem; hinc Apostolus post verba illa: *ad ima-*

imaginem ejus, qui creavit illum, subjungit : ubi non est masculus & foemina, ut significaret, imaginem esse ibi, ubi non attenditur distinctio sexûs, id est in mente, non in corpore. Nec obest, quòd S. Ambrosius in Epistolæ 1. ad Corinthb. 11. relatus à Gratiano in cap. 33. q. 5. dicat : Mulier idcirco debet velare caput, quia non est imago DEI, ut ostendatur subiecta : ergò juxta S. Ambrosium foemina non est imago DEI. Nam Respondeo, S. Ambrosium non strictè intelligendum, sed juxta Apostolum cit. loc. ̄. 7. Vir quidem, ait ille, non debet velare caput suum, quoniam imago, & gloria DEI est, mulier gloria viri est, ubi non negat imaginem foeminae, sed gloriam, quod ex ratione in ̄. 8. colligitur : non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Et sic mulier est gloria viri, & imago DEI secundum mentem, & ejus potentias, quod in cit. textu, ubi uterque sexus exprimitur : & Genesis ̄. 6. dicitur : quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius : ad imaginem quippe DEI factus est homo. Quod utique de viro, & foemina, accipiendum. Dein S. Ambrosio oppono SS. Augustinum & Thomam. Ille in illa Gen. masculum & foeminam creavit eos, sic ait : ad imaginem DEI naturam ipsam humanam factam dicit, qui sexum utrumque complectitur, nec ab intelligenda imagine DEI separat foeminam. Amabo quid expressius ? idem re ipsa dicit S. Thomas hîc quæst. 93. art. 8. ex alio textu S. Augustini clarissimo, ipse dein adjungit : quantum ad aliquid secundarium imago DEI invenitur in viro, secundum quod non invenitur in muliere ; nam vir est principium mulieris, & finis, sicut DEUS est principium, & finis totius creature. Subinde citat illud Apostoli à nobis relatum. Consequenter quomodocunque sumatur illud S. Ambrosii, respectivè nihil probat.

Quæres, utrùm imago DEI inveniatur etiam in anima secundum actus suos ? S. Th. ex S. Augustino lib. 14.

cap. 7. de Trinitate, dicente: *principaliter attenditur imago Trinitatis in mente secundum actus*, quod S. Th. acceptat in eo sensu, quatenus ex notitia, quam habemus, cogitando interius verbum formamus, & ex hoc in amorem prorumpimus. An verò per actus intelligantur potentia animæ, non ad eò conveniunt Authores, quamvis sine difficultate dici possit, quòd imago etiam reluceat ex illis potentiis in via Thomistica realiter distinctis, vel in aliorum sententia cum anima identificatis: dicit enim S. Augustinus cit. lib. cap. 4. *Si secundum hoc facta est ad imaginem DEI anima rationalis, quòd uti ratione, atque intellectu ad intelligendum, & conspiciendum DEUM potest, ab initio, quo esse cœpit, fuit in ea DEI imago: & hoc in utraque sententia procedit: anima enim sive intellectus distinguatur, vel non, potest intelligere DEUM, eumque conspiciere, & si potentia distinguantur, iisdem ad intelligendum DEUM liberè potest uti.* S. Thomas quidem cit. quæst. 63. art. 7. id eò in actibus animæ admittit imaginem DEI, quòd quasi ex consequenti ex illis reluceat; ait enim in Corp. ibi: *sed quia principia actuum sunt habitus, & potentia, unumquodque autem virtualiter est in suo principio, secundario, & quasi ex consequenti imago Trinitatis potest attendi in anima secundum potentias, & præcipuè secundum habitus.* Ratio est, quòd sola anima non sufficienter referat tanquam imago naturam Divinam: ergò etiam in potentiis, & actibus est imago DEI, & quidem clarior. Ant. prob. DEUS juxta modum nostrum intelligendi est ita intellectualis, ut habeat vim intelligendi, & amandi, & liberè operandi: sed anima hoc non habet per suam substantiam, præsertim in schola Thomistica, ubi substantia non est *immediatè operativa*: ergò habet à suis potentiis, consequenter imago DEI quoad hoc completur per potentias. Ulteriùs, cum DEUS non tantum intellectivus, seu potens intelligen-

di fit, sed etiam in actuali intelligere, & amare eundem ita constitutum debeant repræsentare anima, & potentia quoad rationem *imaginis*, sequitur, quod actuale potentiarum, & juxta S. Thomam etiam habituum exercitium, clarius *imaginem* exprimant; hinc Apostolus 1. Corinth. 15. postquam dixit, non esse solam imaginem terreni Adami portandam, sed illius cœlestis, ait: *nam imaginem terrenam portat, qui secundum carnem vivit & perficit opera carnis: imaginem verò cœlestis, qui spiritu opera carnis mortificat.* Quod sicut sine exercitio potentiarum, & virtutum tanquam habituum fieri non potest, ita nec poterit *imago DEI* satis exprimi: unde S. Augustinus, si tamen ille liber ipsius sit, de quo multi cum Suarez dubitant, lib. 65. quest. 18. ait: *Mens quando cogitat ea, quæ sunt æterna, tunc verè imago DEI dicenda est.* Et paulò infra: *quantiò se magis extenderit in id, quod æternum est, tantò magis inde formatur ad imaginem DEI.* Cui, ut aliàs fermè semper adhæret S. Thomas cit. priùs loco dicens: *quòd imaginis hujus perfectio in ejus actualitate, & virium exercitio sita est.* Ex quibus manifestum est, quòd ad perfectionem imaginis pertineant actus, & virtutum exercitia, quamvis substantialiter in illis ratio imaginis non consistat; quia DEUS creavit hominem ad imaginem suam ab initio, ubi adhuc non erant opera hominis, sed sola conjunctio animæ cum corpore, in qua anima primariò, & substantialiter *imago DEI* consistit.

Quæres adhuc, an illud Scripturæ: *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, faciat eundem, aut duplicem sensum, ut aliud significet *imago*, aliud *similitudo*?

Dux sunt in hoc puncto sententiæ. Prima tenet, quòd *imago*, & *similitudo* non significant res diversas, sed majoris claritatis causâ appositam esse *similitudinem*, vel solum denotare, imaginem illam esse valdè perfectam. Ra-

tio hujus, quòd diversa non significant, ex eo desumi potest, quòd in SS. Litteris non semper conjungantur *imago & similitudo*, sic *Genes. 5. v. 1.* solum dicitur: *creavit DEUS hominem ad similitudinem &c.* sicut in aliis locis tantum ponitur *imago*, ut *Genes. 9. v. 6.* *ad imaginem DEI factus est homo*, ita etiam *Ecclesiast. 17.* dicitur: ergò signum esse videtur quasi manifestum, quòd idem significant. Cui sententiæ favere censetur S. Augustinus in *Imperfect. Gen. ad lit. cap. ult. ad finem*, ubi alios arguere videtur dicens: *quasi posset esse imago aliqua, in qua similitudo non sit; si enim similis omnino non est, profectò nec imago est*: ergò judicat S. D. imaginem idem re ipsa dicere, quod dicit similitudo. Sed quia S. Thomas in *articulo 9. quæst. 93.* expressè docet, similitudinem distingui ab imagine, tenenda est

Secunda sententia, quæ imaginem non confundit, cum similitudine; hæc enim juxta S. Thomam latius patet, quàm imago; & in aliquo sensu præcedit imaginem, & in altero subsequitur; quia non hoc ipso imago est, ubi est similitudo; nam homo etiam secundum corpus & potentias ejus est similis DEO, sicut & aliæ creaturæ secundum ideas, quas habent in mente Divina, & in hoc sensu similitudo est *præambulum ad imaginem, in quantum est communius, quàm imago.* In alio sensu subsequitur imaginem, in quantum significat *expressionem imaginis, & perfectionem*, quæ consistit in operationibus, ut supra monuimus, ex quibus relucet similitudo, cum *imago primò, & propriè sit in essentia animæ repræsentante essentiam Divinam.* Hæc docet S. Thomas ex S. Augustino apud ipsum dicente: *sunt, qui non frustra intelligunt, duo dicta esse ad imaginem & similitudinem, cum, si una res esset, unum nomen sufficere potuisset.* Unde & S. Damascenus apud eundem S. Thomam ait: *quod est secundum imaginem, intellectuale (scilicet animam) significat, & arbitriò liberum, & per se*

potestativum: quod autem secundum similitudinem, virtutis, secundum quod homini possibile est, habere similitudinem.

Ad rationes *i. sent.* Responderi potest, quòd si Scriptura semel exprimat *imaginem & similitudinem*, necesse non sit, toties utramque ponere, quoties de homine loquitur, quia satis hujus rei intelligentia ex una, & altera, utriusque positione haberi potest. Ad Auth. S. August. dicendum est, cum loqui de similitudine latè sumpta, quod colligitur ex modo ipsius loquendi: *si enim similis omninò non est*: loquitur ergò contra illos, qui nullam omninò similitudinem admiserunt, quod nos non afficit.

Alii distinguunt imaginem, & similitudinem per hoc, ⁴¹ quòd imago naturam, similitudo gratiam referat. Ratio hujus opinionis est, quòd *similitudo* non sine Mysterio fuerit apposita, sed pro singulari utriusque vocis significatione, quod ex illo Damasceni statim laudati documento colligitur, & etiam ex Apostolo ad *Coloss. 3.* apparet: *renovari secundum imaginem ejus, qui creavit illum, renovari* supponit imaginem quoad essentiam animæ, & similitudo fit per gratiam, quod more suo eleganter exprimit S. Leo Papa *serm. I. de Jejunio decimi Mensis*: „ Si fideliter, „ Dilectissimi, atque sapienter creationis nostræ intelligamus exordium, inveniemus hominem ideò ad imaginem DEI conditum, ut imitator sui esset Autoris: & „ hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo Divinæ benignitatis forma „ resplendat. Ad quam quotidie nos utique reparat gratia Servatoris, dum quod cecidit in Adam primo, erigitur in secundo. Causa autem reparationis nostræ non „ est nisi misericordia DEI, quem non diligeremus, nisi „ priùs nos ipse diligeret, & tenebras ignorantix nostræ „ suæ veritatis luce discuteret.

Sed

Sed quamvis ista pro moderno statu omninò quadrent; quia tamen quæstio hîc est, an in primo homine diversa ratio imaginis & similitudinis sit, prior opinio præferenda censetur, quia magis ad litteram, & sensum primarium pertinet, hæc verò posterior opinio potius spiritualem, & quasi secundarium sensum continet; DEUS enim ita produxit hominem ad imaginem suam, ut similitudinem, quam habebat innatam, voluerit per sua dona perficere, & ita *similitudo* potius appellat super illud *virtutis*, ut Damascenus ait, *imago* verò super *intellectuale*, seu animam. Ex his desumendum est, quinam sit terminus illius imaginis, vel relationis ex parte hominis respectu sui prototypi; cùm enim certum sit, DEUM esse terminum tanquam exemplar hujus imaginis, quia tamen in DEO multa sunt, dubium est, cuinam attributo quasi in particulari respondeat? S. Thomas *cit. quæst. art. 5.* statuit, DEUM ut unum tanquam terminum illius imaginis; nam postquam rejecit illorum opinionem dicentium: in homine esse solùm imaginem *Filii* ex eo, quia aliàs *Pater* non diceret, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, sed tuam, id est, filii: infert ad finem: imago DEI est ipsa essentia Divina, & sic immediatè terminus imaginis; quia cogitatione nostra primò attingimus DEUM ut *Unum*, subinde ut *Trinum*, ita ut juxta modum nostrum concipiendi terminus quasi secundarius, vel potius subsequens sit *Trinitas*, quod colligitur ex illo S. Th. *dicendum est, in homine esse imaginem DEI, & quantum ad naturam Divinam, & quantum ad Trinitatem Personarum*, ubi priùs imaginem respectu DEI illius *Unius*, & dein respectu *Trinitatis Personarum* intelligit. Et ideo terminus imaginis non est aliqua determinata Persona, *Pater*, vel *Filius* &c. sed essentia, in qua Personæ conveniunt, & sic etiam subeunt rationem termini ut

per-

personaliter distinctæ secundum illud sæpè repetitum.: *faciamus imaginem ad similitudinem nostram*, atque hinc rejicitur etiam illud, quod nomine similitudinis intelligatur Spiritus Sanctus, quia sine ratione asseritur. Cæterum de præstantia hominis supra cæteras creaturas attigisse videntur Poëtæ Ethnici: certè Ovidius *lib. 1. Metamor.* antiquissimorum Theologorum Sententias elegantè *metrò* expressit:

*Natus homo est: sive hunc Divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris Origo,
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere cognati retinebat semina cœli,
Quam satus Japeto mistam fluvialibus undis
Finxit in EFFIGIEM moderantùm cuncta Deorum.
Sic modò, quæ fuerat rudis, & sine imagine tellus,
Induit ignotas HOMINIS conversa figuras.*

Satus Japeto est Prometheus; finxerunt Poëtæ, illum ex terra fecisse hominem, ignem autem cœlestem, qui ipsis anima erat, à Diis furatum esse, eumque corpori indidisse: hinc subjungit Ovidius

*Ignæus est Ollis vigor, & cœlestis Origo
Seminibus &c.*

In his & formationem corporis Adam ex terra, & per ignem illum de cœlo infusionem animæ designat. Sæpè etiam in aliis ad Scripturas alludunt, ut constat ex Virgilio de Campis Elysiis, de pœnis malorum in sua *Æncide* canente, ut meritò legisse videantur Scripturam de creatione Mundi, de Diluvio, sicut & de Aristotele circumfertur, eum, postquam legisset Pentateuchum Moysis, dixisse: *hic homo multa dicit, sed nihil probat.* Plura de veteribus Philosophis, & Poëtis, qui materiam fabula-

rum suarum ex SS. Litteris desumpserunt, tradit Eru-
ditissimus Pater Pexenfelder S. J. in *Ethica Symbolica*.

ARTICULUS III.

An, & quantam Scientiam acceperit primus homo?

42 **D**iximus in prioribus à num. 22. hominem fuisse crea-
tum perfectum, quoad corpus, animam, & poten-
tias, quibus accedunt aliæ perfectiones ad ordinem
naturæ pertinentes, quæ naturam, & potentias exornant,
utî sunt habitus potentiis superadditi, & actus ab habiti-
bus provenientes; actus quidem non à solo DEO im-
mediatè procedunt, sed mediantibus habitibus, ut tamen
DEUS suum conaturalem concursum præbeat juxta prin-
cipia ex Philosophia notissima, abstrahendo hic à con-
cursu prævio, vel solum concomitante, quæ discutere non
est animus: loquimur igitur de scientia Adami, & Evæ,
quam non excludimus ab hoc dono speciali, cum pro-
portione tamen ad Adam, velut caput, considerato. Hu-
jus nobis occasionem dat Ecclesiasticus cap. 17. postquam
dixit, quòd creavit DEUS hominem ad imaginem suam,
& ex ipso adiutorium simile, ait v. 5. *Consilium, & lin-
guam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi, & di-
sciplinam intellectus replevit illos. v. 6. creavit illis scientiam Spiri-
tus, sensu implevit cor illorum, & mala, & bona ostendit illis:*
v. 7. *posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis ma-
gnalia operum suorum v. 8. ut nomen sanctificationis collaudent;*
& gloriari in mirabilibus ejus, ut magnalia enarrent operum ejus.
Quid excellentius dici posset de utroque, cum facer tex-
tus semper in plurali loquatur, ut non solum Adam, sed
& ipsius adiutorium Evam concernat illorum donorum
præstantia, quantum scilicet Evam decuit tanquam *Ma-
trem viventium*, quamvis principaliter de Adamo intelli-
gen-

genda sint. Videtur equidem sermo esse potissimum de donis supernaturalibus, quia tamen dicta sunt universalia, accipienda sunt etiam de naturalibus, de quibus ex professo agimus. Unde

Dicendum est igitur I. Adamum omni scientia quo-43 ad res naturales fuisse præditum statim à principio suæ creationis.

Desumitur I. ex illo Genesis 2. v. 19. *Formatis igitur de terra cunæis animantibus &c.* Dominus DEUS adduxit ea ad Adam: v. 20. *Appellavitque Adam nominibus suis cunæta animantia*; ex quibus S. Thom. *quest. 94. art. 3. in responsione sed contra* sic argumentatur: Adam imposuit animantibus nomina naturæ cujusvis congruentia: ergò debuit cognovisse omnium naturas; quia nemo potest convenienter naturæ nomen imponere, nisi naturam non tantum quomodocunque cognoscat, sed intimè penetret, alias in impositione nominis errare posset, quod esset absurdum dicere de primo homine, qui sicut secundum corpus, & animam, ejusque potentias in omni perfectione naturali fuit productus, ut ex dictis patet, ita secundum scientiam naturalium.

Confirmatur I. Adam in ea perfectione quoad corpus fuit productus, ut statim potuerit generare, quia constitutus est principium generationis: ergò etiam ea perfectione quoad Scientias fuit ornatus, ut alios potuerit instruere, & gubernare, quia constitutus etiam fuit principium instructionis, & gubernationis, & ideo, infert S. Thomas *cit. loco: primus homo sic institutus est à DEO, ut haberet omnium Scientiam, in quibus homo natus est instrui, hæc tamen Scientia non se extendit ad ea, quæ singulariter DEO reservata sunt, ut cogitationes hominum, futura contingentia, quæ ad gubernationem illam sensibilem non pertinent.* Et hoc eò minùs in homine admitti potest,

test, quòd & Angelis plerumque Theologi cognitionem Secretorum cordis, & futurorum contingentium dene-
gent ad mentem S. Thomæ de Angelis *1. p. quest. 57. art. 3.*
& *4. per totum.*

Confirmatur II. Hominem creati cum perfecta Scientia fuit conveniens ex parte DEI, quia ejus *opera perfecta* sunt: ergò ex hoc capite cum perfecta scientia fuit creatus Adam: fuit etiam conveniens ex parte hominis primi, quem tanquam caput collecta tenere oportuit, quæ in posteris dispersa sunt: ut colligitur ex S. Th. *cit. loc. ad 2.* ubi ait, *quod Adam debebat aliquid habere perfectionis, in quantum erat primus homo, quod cæteris hominibus non competit:* ergò etiam ex parte Adami conveniens fuit, eum produci cum perfecta scientia. Ab illa scientia S. Thomas etiam excludit cognitionem quorundam singularium, *Putat, ait: quot lapilli jaceant in flumine, & alia similia,* ratio hujus esse potest: sicut DEUS non deficit in necessariis, ita non abundat superfluis in institutione rerum: sed notitia talium naturalium erat superflua, ut patet de notitia cogitationum, & futurorum: ergò non debuit comunicari homini. Cæterum hæc scientia fuit statim infusa Adamo ab initio, vel ut ait S. Thom. hic ad *1. primus homo habuit scientiam omnium per species à DEO infusas.* Fermè sicut Angeli juxta ipsum à principio suæ creationis acceperunt species omnium rerum, cum hæc tamen differentia, quòd in Angelis sint universaliores, quàm in Adamo; nam sicut Angeli excedunt hominem in *immaterialitate*, ita in *intellectualitate*; consequenter, cum DEUS in productione prima tam Angelorum, quàm hominis respexerit ad perfectionem actualitatis, majora communicavit Angelis, quàm homini, & ideo illi proximiùs accedunt DEO, & hominem etiam *Primum* longò intervallò post se relinquunt.

Di-

Dices I. Non necessariam fuisse homini scientiam omnium rerum naturalium ad instructionem, & gubernationem aliorum, præsertim ab initio, cum ibi nemo fuerit præter Evam, quæ vi *donorum suorum* seipsam poterat dirigere, & gubernare: in ordine verò ad alios instruendos, & gubernandos potuisset illarum rerum scientiam aquirere per *experimentum*, ut ait S. Thom. & per usum potentiarum suarum, quibus subinde accessissent, habitus generati per frequentatos actus; nam in ipsa natura, & potentiis sunt quædam semina scientiarum, & virtutum naturalium, ut docent communiter Philosophi cum Theologis ad mentem Doctoris Angelici, & aliorum; ad quid ergò infundi tantam scientiam opus fuit, vel oportuit?

II. Adam tantum habuisse Scientiam omnium rerum corporalium inferiorum, non superiorum, quia eorum cognitio necessaria non fuit ad gubernationem aliorum, & sic Adamum non accepisse notitiam *Cælorum, Stellarum, Terra, & Maris*, quia istorum cognitio est reservata DEO juxta illud *Psal. 146.* ubi de DEO dicitur: *Qui numerat multitudinem Stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* Et aliàs notitia cælorum, & terræ *Universim* ait hic Cajetanus, *perfecta* ad totius Universi scientiam pertinet, quia sunt, prima hujus universi principia, & propterea merito Divinæ nominationi reservata sunt simul cum maribus &c.

Respond. ad I. Nos hic agere de perfectione primi hominis in suo exordio, quem dicimus fuisse ita perfectum, ut illum nullus ex posteritate superaverit, nec adæquare ordinariè potuerit, id quidem ex eo, quod oportuerit, ipsum tanquam caput aliorum talibus ornari scientiis, & ut infra dicemus, virtutibus. Atque hoc, ut sæpè diximus primæ productioni conveniens erat. At, inquis, hanc Scientiam potuisset aquirere per propriam indu-

dustriam? transeat hoc, sed ergò Adam minor fuerit aliis animantibus, quæ in sua omnimoda perfectione creatæ sunt, ut ipsis nihil defuerit? Dein, quamvis ab initio nemo fuerit, quem Adam instrueret, & gubernaret, an ideo non conveniens erat, ipsum creare talem, ut potuerit instituere, & gubernare? cùm tamen S. Thomas *cit. quæst. & art. 3.* dicat: *institutus est homo in statu perfecto quantum ad animam, ut statim posset alios instruere, & gubernare, sed non potest aliquis instruere, nisi habeat scientiam.* Sed, replicas, nemo tunc erat, quem poterat instruere, quid tum? ergò debuit primùm acquirere scientiam? nego consequentiam. Nam, ut modò suppono, omnia naturalia remanserunt in Adamo, & sic scientia, & notitia rerum naturalium post peccatum, sicut juxta communem Theologorum opinionem remansere in Angelis etiam damnatis: quamvis igitur Adam non habuerit à principio, quem instrueret, aut dirigeret, habuit tamen postea, quia, ut supra dixi, vixit diutissimè. Dein acquirere scientiam labore proprio est res longissimi temporis, & magni conatus, dum ipsa experientia monstrante homo suis naturæ viribus relictus vix unam scientiam rerum naturalium perfectè possit acquirere, imò propè impossibile est, ut unam in gradu tam perfecto possideat, quò minùs aliqui errores se immisceant. Si ergò Adam non accepisset scientiam rerum naturalium ab initio infusam, diu fuisset in ignorantia, quod dicere valde absurdum est; unde rectè Interpretes, & Theologi, præsertim Pererius hïc *quæst. 1.* & Suarez *lib. 3. loc. cit.* existimant, pertinere ad Providentiam Authoris naturæ, creare hominem ita perfectum, ut sine errore naturales veritates posset cognoscere.

Ad II. Respondeo, Adamum non tantùm habuisse Scientiam corporalium inferiorum, sed etiam superiorum,

rum, puta coelorum, astrorum &c. fuisseque tam perfectum Astronomum, & Astrologum, qualem post ipsum mundum non viderit; sic etiam certum est, eum novisse dispositionem orbis, virtutes elementorum, herbarum, & quaecunque nosse oportuit *Primum hominem*, qui alios docere, & instruere debebat. Nec verum est, quod Cajetanus ait, notitiam *superiorum* adeò DEO soli reservatam esse, ut non communicetur alteri &c. Sic enim arguo I. tam ampla rerum notitia etiam Angelis est communicata, ita ut omnia naturalia *comprehensivè* cognoscant secundum doctrinam S. Thom. & sequacium ejus *de Angelis*: ergò etiam communicari potuit, & communicata fuit Adamo, licet non eodem modo, & in eadem perfectione, quia Angeli sunt majoris *actualitatis*, & hoc ipso *intellectualitatis*, quàm homo; interim tamen primus homo fuit omnium perfectissimus quoad animam, & ejus potentias, consequenter capax illius Scientiæ, quæ naturalis est: ergò reservatio illa gratis asseritur. Sed repetes, solus DEUS *numerat multitudinem Stellarum & eis nomina vocat*. Nihil profectò dicis; hoc enim ad notitiam coelorum, & stellarum non requiritur; nam Adam non omnibus rebus imposuit nomina, quorum tamen scientiam perfectissimam habuit, puta, non dedit nomina arboribus, herbis &c. & tamen quis neget, earum habuisse notitiam, quam postea, etiam è Paradiso ejectus, instruendo transmisit ad posteros. Arguo II. *Sap. 7. à versu 17.* dicitur, Salomon præditus fuisse à DEO multiplici scientia, ut de se ipso testatur: *Ipse dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium, & consummationem, & mediætem temporum, vicissitudinem, permutationes, & commutationes temporum: Anni cursus, & Stellarum dispositiones, Ecce! Astronomum! naturas animalium - - vim ventorum - - dif-*
feren-

ferentias virgultorum, & virtutes radicum, & denique v. 21. concludit: *Quaecumque sunt absconsa, & impervia, didici, omnium enim artifex Sapiencia me docuit.* Si Sapiencia hæc tot, & tanta docuit Salomonem, quis Adamo denegabit? Si Davidi Stellarum, & Lunæ notitiam dedit secundum illud Psal. 8. *Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum, Lunam, & Stellam, que fundasti.* An eâ caruisse Adamus censendus est? qui tamen Primus omnium pater non in peccato conceptus est, sicut David fatetur Psal. 50. *In peccatis concepit me Mater mea.* Qui non in ventre Matris figuratus est, ut Salomon Sap. 7. v. 1. sed qui de manu DEI immediatè prodivit purus, & illibatus. Quæ ergo ratione Cajetanus negare potuit Adamo scientiam Stellarum, & aliorum Superiorum, quam tamen aliis concessam esse, ignorare non potuit. Si æquis oculis S. Thomam, cujus Doctrinam sequitur, legisset, ad verba ipsius erubisset *quest. 94. art. 1. in Corp.* quæ studiosè repetenda sunt ad confusionem Cajetani: *Primus homo, ait S. sic institutus est à DEO, ut haberet omnium Scientiam, in quibus homo natus est instrui, & hæc sunt omnia illa, que virtualiter existunt in primis principiis per se notis, quaecumque scilicet naturaliter homines cognoscere possunt.* Assumo: *sed homo natus est, instrui notitiâ caelorum, astorum & elementorum: homines ea omnia, quia naturalia sunt, cognoscere possunt: ergo Adam istorum omnium habuit scientiam: ergo Cajetanus est contra suum Doctorem ex ratione, ait Pererius hic Lib. 5. cap. 2. quest. 2. infirmissima.*

45 Dicendum II. Primum in Adamo scientiæ objectum fuisse DEUM. Colligitur ex S. Thom. *cit. quest. 44. art. 1.* ubi quaerit: *Utrum primus homo per essentiam DEUM viderit?* Et Resp. negativè: ergo juxta S. Thom. saltem alio modo Adam DEUM cognovit.

Ratio est: primum objectum hominis etiam in statu naturæ lapsæ est DEUS: ergò multò magis in statu innocentie, quia tunc homo perfectiori scientia erat præditus, & aliàs habuit intellectum nulla passione perturbatum. Antecedens probatur: Illud necessariò est objectum, ad cuius cognitionem & amorem homo est ordinatus: sed ad cognitionem & amorem Creatoris homo est ordinatus: ergò DEUS necessariò est objectum hominis. Confirmatur ex illo Sapientie cit. *Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum, ut uocem sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum eius*; sed hunc finem obtinere non potuisset Adamus, nisi præprimò cognovisset DEUM: ergò primum objectum scientiæ in Adamo, ad quod cætera ordinantur, est DEUS. Insuper Sapientie 3. v. 1. dicitur: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest Scientia DEI, & de iis, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est*: sed Adam in primo statu vanus non fuit: ergò habuit Scientiam DEI. Unde S. August. l. 10. Confess. cap. 6. ait: *Cælum & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce! undique mihi dicitur, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles*: si ergò cœli enarrant gloriam DEI, quorum notitiam perfectam habuit Adamus, non potuit non cognoscere in illis DEUM tanquam factorem eorum.

An autem scientia Adami fuerit alterius rationis, 46
quàm modò est nostra, dubium est. S. Thomas cit. quest. 104. art. 3. ad 1. ait quidem, quòd primus homo habuit scientiam omnium per species à DEO infusas, nec tamen scientia illa fuit alterius rationis à scientia nostra. Cujus instantiam ponit in eo, quòd oculi, quos cæco nato Christus dedit, non fuerint alterius rationis ab oculis, quos natura producit. Quasi diceret: licèt modus aquirendi scientiam in Ada-

mo fuerit alius, cum illa fuerit illi *per accidens* infusa, non tamen per hoc est alterius speciei, quam sit nostra, quam conatu proprio, & connaturali aquirimus per conversionem ad phantasmata; sicut oculi *cæci nati* sunt ejusdem rationis cum nostris, quos naturâ aquirimus; quamvis *cæcus natus* illos acceperat per miraculum. Sed hæc non consequenter dicta videntur à S. Thoma, cum *quest. 94. art. 1.* scientiam Adami longè supra nostram extollat: *cognoscebat, ait ibi in 6. circa medium, quandam altiori cognitione, quam nos cognoscamus: & sic quodammodo ejus cognitio media erat inter cognitionem presentis status, & cognitionem Patrie, qua DEUS per essentiam videtur.* Pro cujus evidentia, ut S. D. loquitur, considerandum est, quòd quanto aliqua creatura est altior, & proximius accedit ad DEUM, tantò per eam DEUS clarius cognoscitur: cum ergò Adamus omnibus hominibus fuerit altior, eò perfectius, & clarius DEUM cognovit. Et hujus ratio est, quòd nos in cognitione DEI plurimum impediamur à partibus animæ inferioribus & sensibilibus, à quibus distrahimur, ut non possimus tam altè contemplationibus nostris ad DEUM assurgere. Adam autem, cum inferiora ipsum non distraherent, utpote plenè rationi subjecta, nullum impedimentum patiebatur quoad contemplationem DEI, & intelligibilium effectuum, quos ex irradiatione primæ veritatis perceperat, sive *naturali*, ut sentit S. Thom. cit. loc. *cognitione, sive gratuita.* Pro quo videtur stare S. Augustinus *lib. 11. de Gen. ad Litt. cap. 33.* à principio, ubi quasi dubitans ait: *fortassis DEUS primis hominibus antea loquebatur, sicut cum Angelis loquitur, ipsa incommutabili veritate illustrans mentes eorum, etsi non tanta participatione Divinæ essentiae, quantum capiunt Angeli.* Ut verò consequentia doctrinæ in S. Th. appareat, sciendum est, hæc duo rectè componi posse, scilicet Adami scientiam fuisse *ejusdem cum*

nostra rationis, & tamen fuisse excellentiorem in perfectionibus accidentalibus, & præsertim in actuali consideratione, atque hoc ex ratione S. Th. quia scilicet primus homo non habebat illa impedimenta, quibus nos implicati sumus, quò minùs rectè possimus ad contemplationem DEI ascendere, constat ergò sibi doctrinæ Angelici Doctoris.

Post DEUM etiam Angeli continentur intra objectum Scientiæ primi hominis, quamvis non potuerint cognosci per essentiam ab Adamo, ut expressè docet S. Th. *quest. 94. art. 2. per totum*, ubi in Corp. ad finem concludit.: *Sic igitur anima primi hominis non poterat quidem videre Angelos per essentiam (id est quidditative) sed tamen excellentiorem modum cognitionis habebat de eis, quam nos habemus. Cujus ratio est, quòd cognitio illius magis certa, & fixa circa intelligibilia fuerit, quam nostra, cum à scientia infusa processerit, & à speciebus infusis circa objecta. Probat. assertio à minori: Philosophi etiam gentiles sine revelatione solo rationis acuminè in cognitionem Angelorum devenerunt: ergò à fortiori Adam mediante scientia infusa; quia quidquid naturaliter aquiri potest ab homine in statu naturæ lapsæ, id perfectiùs cognosci potuit ab Adamo per scientiam infusam. Ant. prob. ex Philosopho *lib. 8. Physicorum. 12. Metaph. & 1. de Cælo*. ubi ex motibus cælorum cognovit *intelligentias motrices*, quæ in systemate Peripatetico sunt Angeli juxta Suarezium *cit. loc. cap. 9. num. 19*. imò ibidem addit; Philosophum exinde in aliquam cognitionem plurium substantiarum separatarum supra cælum habitantium pervenisse. Et exinde existimat, quòd Eva per scientiam illam infusam intelligere potuerit, *serpentem*, à quo tentata fuit, non fuisse verum animal irrationale, sed spiritum aliquem separatum, qui illud corpus, & figuram induisset, quod tamen huic Auctori*

tori defendendum relinquimus. Alterum, quod sub-
jungit, dubium est, an scilicet Angeli sub objecto illius
scientiæ ita fuerint comprehensi, ut Adam illos potuerit
directè, & per proprias species cognoscere? Hoc negat Sua-
rez, & quidem ideò, quia hujusmodi species non sunt
connaturales homini, cum per sensus aquiri non possint:
sed si species illæ connaturales homini non sunt: ergò
Adam non habuit. Et licèt hoc animæ separatæ admit-
tat tanquam capaci similium specierum propter absen-
tiam corporis, non tamen primo homini communica-
tum esse putat, eò quòd cognoscat objectum cum de-
pendentia à phantasmatis, quod anima separata non ha-
bet. Insuper advertit, duo posse de Angelis naturaliter
cognosci, vel *possibiles esse, vel factos esse*. Primum per sci-
entiam illam cognosci potuisse admittit, & quidem cum
evidentiæ quadam, & *certitudine naturali*, quamvis *confuso*
quodam, & *imperfecto modo*: Secundum autem, nempe exi-
stere Angelos, cum à libera DEI voluntate dependeat,
ait, naturaliter minùs notum esse hominibus, & etiam Ada-
mo fuisse, quamvis non neget ex *magna probabilitate, &*
vebementi conjectura, quòd Adamus assequi illud potue-
rit multò perfectiùs, quàm Philòsophi naturales id co-
gnoverint. Profectò hic Auctor non adeò multò Ada-
mum supra nos in statu naturæ lapsæ sustollit. Sed

48 Contra est I. Ideo Adamus non potuit cognoscere
Angelos *directè, & per species proprias*, quia tales species
non essent connaturales homini: sed hæc ratio omninò
invalida est: ergò nihil sequitur. Maj. est Suarezii: min.
prob. ad hominem: quamvis aliàs homini univèrsim non
sit connaturalis scientia per *accidens* infusa, nihilominùs
hic admittit in Adamo & Eva scientiam illam infusam:
iterum licèt non sint connaturales species rerum infusæ,
cum naturaliter aquiri possint ab objectis, tamen S. Th.

su-

suprà laudatus asserit, species rerum naturalium Adamo fuisse à DEO infusas, quod ipse hic Author docet *cit. statim loc. num. 7.* ex ratione, quòd tales species non sint. *aquisitæ, sed in ditate: sed habitus scientiæ sine speciebus intelligibilibus non posset in actum prodire, nisi post species aquisitas, & vel ideo talis habitus esset valde imperfectus: ex quibus legitime infero: ergò licet species, quibùs Adam immediatè, & directè cognovisset Angelos, non sint connaturales homini cuique, potuit tamen habuisse Adam ut primus, & perfectissimus hominum. Imò vel maximè juxta hunc Authorem, qui admittit, etiam phantasmata, ad usum illius scientiæ, & specierum intelligibilium necessaria, fuisse infusa, quia utique non potuisset illa acquirere nisi post longum tempus, quod non conveniebat perfectioni illius statûs.*

Contra est II. Si Adam cognovit possibilitatem Angelorum cum *evidentiâ* quadam, & *certitudine naturali*, quomodo modus cognoscendi potuit esse *confusus, & imperfectus*? certè hic loquendi modus vix non seipsum destruit, quomodo enim stabit *evidentiâ*, quæ juxta Philosophos consistit in *indivisibili*, nec capit majus aut minus, cum *modo illo confuso*: quì modus *imperfectus* cum certitudine naturali? hæc componat, quisquis velit, ego saltem non possum; existimo autem, facilius cognosci posse rei alicujus existentiam, quàm possibilitatem, cum longè remota sit illa prædicatorum convenientia, vel non repugnantia, in quibus possibilitas consistit, nisi semper, ut solet, ad omnipotentiam Divinam recurratur. Et quidem de Adamo videtur mihi longè probabilius; dicit enim S. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 1. in principiis: *In Paradiso quippe affueverat homo, verbò DEI perfrui, bonorum, Angelorum spiritibus munditiâ, & celsitudine visionis interesse.* Et quamvis Th. *cit. quest. 94. art. 4.* non admittat, quòd Adam viderit

derit Angelos per essentiam, addit tamen ad finem Corp. tibi: *propter tamen eminentiam* (scilicet in primo homine) *Gregorius dicit, quòd intererat Angelorum spiritibus.* Si interfuit, utique facilius eorum *existentiam* cognovit, quàm, si non interfuisset, potuisset illorum possibilitatem cognoscere?

50 Superessent adhuc dubia multa circa hanc materiam de *Scientia* primi hominis, præsertim illud, an Adam fuerit perfectior, & sapientior Salomone? S. Thomas in Scholasticis quidem in Parte, quam tractamus, nihil habet, nisi quòd Adam fuerit omnium perfectissimus, quia immediatè productus à DEO, & hoc quidem semper à minori ad majus, quòd scilicet alia animantia fuerint omnibus numeris absoluta: ergò à majori homo, cæteris *dominans*. Ratio autem pro Salomone potest esse I. Sapientia Salomonis fuit infusa, non proprio labore acquisita, sicut illa Adami: ergò, si non supra scientiam Adami, saltem æqualis: ergò Adam simpliciter loquendo non omnium perfectissimus, & sapientissimus fuit. Anteced. videtur certum ex illo Sap. 7. *optavi, & datus est mihi sensus: invocavi, & venit in me Spiritus Sapientia: ex quibus utique certum esse videtur, quòd illam sapientiam antea non habuerit, sed primum post votum, & invocationem obtinuerit à DEO infusam, quod satis manifestè colligitur ex antecedentibus, & consequentibus illius capituli 7. sap: conseq. ergò jam non est dubia, nec potest Adam simpliciter dici omnium sapientissimus; nam pro Salomone est ratio II. lib. 3. Reg. cap. 3. *12. ait Dominus ad Salomonem: dedi tibi cor sapiens, ut intelligens in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surreturus sit: ex quo sic arguitur: nullus antè fuit sapientior, ut intelligeret, quæ intellexit Salomon: Adam fuit antè: ergò non fuit similis, multò minus sapientior. Quòd post**

post Salomonem non fuerit sapientior, vetus, & novum testamentum testatur. Ratio est III. potuit DEUS alicui infundere tantam scientiam, & etiam majorem, quam habuit Adam: ergò ipse non fuit simpliciter, & absolutè sapientissimus; & cum modò non constet de alio, ex textibus tam claris, etiam suprà num. 41. citatis videtur concessisse Salomoni. Sed tamen

Respondendum est ad hæc, & quidem ad I. concedendo antec. quoad priora, negando autem tò *sicut*; quia non est eadem ratio de Salomone, quæ pugnat pro Adamo; hic enim erat primus *Homo*, & caput totius posteritatis, ideò in illo oportuit relucere perfectiones aliorum; Salomon autem tantùm erat Rex unius populi, qui respectu universi erat proorsus exiguus: ergò non est paritas ratione *scientiæ per accidens infusæ*, consequenter illa prior consequentiâ subsistit, nec est dubia, & potest Adam vi huius argumenti adhuc dici omnium *Sapientissimus contra Sapientem*. Nec aliquid evincit II. Ratio pro Salomone; nam

Resp. dist. Maj. nullus antè fuit sapientior, ut intellexeret, quæ Salomon intellexit inter homines posteriores Adamò, transeat Maj. quoad Adamum nego Maj. absolutè, & in hoc sensu distincta min. nego consequ. ratio responsionis est, quia non facta est comparatio ad omnes omninò homines, & ad omne genus Sapientiæ. Quin imò *cit ibidem loc.* videtur comparatio facta solum quoad homines, qui tunc à sapientia erant noti; nam *cap. 4. v. 30.* dicitur: *precedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum &c.* inter quos haud dubiè excelluit. Potest etiam explicari textus de Scientia Politica in ordine ad regendum populum, ut colligitur ibi *3. Reg. cap. 3. v. 9.* ex verbis Salomonis: *Dabis ergò servo tuo cor docile, ut populum judicare possit, & discernere*

inter bonum, malum &c. in quo P. Suarez *cit. loc. cap. 9.* ad finem admittit, quòd Salomon superaverit Adamum; quia tanta scientia practica, & civilis ejus statui tam necessaria non fuit, sicut Salomoni, & hanc vel ideo à DEO tam ardentè petiisse videtur, quam & obtinuit perfectissimam. Sed tamen insistendo principiis S. Thomæ suprà adductis nec in istis superavit Adamum, si utriusque scientia in se, & quasi in *actu primo* spectetur, quamvis Salomon majorem occasionem habuerit, eam exercendi, quam non habuit Adamus statim ab initio ex defectu eorum, quos regeret, ratio est alibi assignata; quia scientia Adami se extendit ad omnia, in quibus homo natus est instrui: sed utique homo natus est instrui in scientia vel prudentia Politica: ergò illam habuit Adam perfectissimam in se, & quidem non ut particularis Persona, qualis fuit Salomon, sed ut *Caput* omnium.

Ad III. rationem conced. antec. neg. conseq. vel gratis dist. Adam non fuit Sapientissimus respectivè ad alios possibiles conced. conseq. respectivè ad præteritos, & præsentès neg. conseq. ratio est, quòd DEUS vi omnipotentia suæ quacunque re quomodocunque perfecta possit aliam perfectiorem producere, ut diximus suprà *num. 36. ad finem.* Dein non est bona argumentatio à potentia ad actum: potuit DEUS aliquem æquè, aut magis perfectum in Scientia producere: ergò produxit, & ille est Salomon, quod sanè sine sufficienti ratione asseritur. Nec ipse Salomon adeò amplificavit sapientiam, quam nemo melius ipso novit, sed eandem potius restringit; nam Ecclesiastis *cap. 1. v. 16.* profitetur: *Ecce! magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientiâ, qui fuerunt ante me in Jerusalem.* Illos præcessit, qui fuerunt ante ipsum in Jerusalem, non *omnes simpliciter*, hoc posterius negamus, illud prius concedimus sine præjudicio Adami, qui nunquam fuit in Jerusalem.

rusalem. Manet ergò sua scientia Salomoni tanquam homini respectivè privato, & sua Adamo, ut Capiti totius generis humani.

Dicendum adhuc esset de virtutibus Adami, quas brevitalis causâ potius supponimus, quàm probamus: est autem communis opinio Theologorum, primos homines fuisse creatos in omnibus virtutibus, & bonis habitibus moralibus, qui per actus humanos acquiri possunt, ut adeò habitus illi primis parentibus tantum per accidens fuerint infusi. Loquimur autem hîc de virtutibus in linea naturali moralibus, de supernaturalibus postea seq. *quest.* dicturi; & quamvis D. Thomas *q. 95. art. 3.* videatur promiscuè loqui de virtutibus, hinc inde tamen intelligi potest de moralibus. Ratio est iterum ex illo *cit. Ecclesiast. 7. DEUS fecit hominem rectum, & 17. ibidem DEUS creavit hominem, - - - & secundum se vestivit illum virtute.*

Confirmatur à pari I. DEUS creavit hominem perfectum quoad intellectum cum omnigena scientiâ: ergò etiam quoad voluntatem cum virtutibus: paritas semper assumi potest à perfectione intellectûs in ordine ad illam voluntatis; quia non minùs congruum erat, perficere unam potentiam, quàm alteram. De voluntate quidem S. Augustinus *lib. 14 de Civit. Dei. cap. 10. de statu primi hominis ait: nec oberat quidquam, quod bona voluntas adpisceretur: videtur ergò sentire, non defuisse virtutes.*

Confirmatur II. ideo primus homo fuit ornatus tantâ scientiâ, quia illa à SS. PP. & Theologis ad perfectionem illius reducitur velut necessaria: ergò etiam fuit ornatus virtutibus. Ant. ex dictis constat. Conseq. prob. non minùs, si non magis, virtutes morales ad hominis perfectionem pertinent; quia istæ hominem ordinant ad DEUM, illámque partis inferioris ad superiorem subjectionem efficiunt, & harmoniam directissimam inducunt

cunt; quod sola scientia nunquam præstitisset: ergò si scientia ad perfectionem illius statûs ut quasi necessaria pertinet, non minùs, & fortè magis ad eundem pertinent virtutes. Atque ideo Sapientissimus Suarez existimat, has virtutes primo homini communicatas fuisse in magno perfectionis gradu, & meò judiciò rectè sentit; nam S. Thomas scientiam Adami perfectissimam vocat, ut constat, & ideo, quia ad perfectionem primi hominis requirebatur: ergò & virtutes propter eandem rationem.

QUESTIO III.

De Homine quoad Gratiam, & dona supernaturalia considerato.

HActenus egimus de perfectione naturali hominis in statu *Innocentie*, nunc altiùs ascendimus ad supernaturalia; quia ipsius finis ultimus, ad quem creatus est, non fuit tantùm in linea naturali, sed ultimato in supernaturali, scilicet **DEUS** per *essentiam* olim videndus, qui solus appetitum creaturæ intellectualis adæquat, complet, & satiat. Sunt equidem Theologi, qui putent, hominem ita fuisse creatum in statu *integritatis*, & *innocentie naturæ* absque elevatione *intrinsicæ*, ut notat hic Suarez *cap. 17. ad statum gratiæ*, licet admittant, hominem extrinsecè à **DEO** ordinatum fuisse ad finem supernaturalem: cùm verò illum finem adipisci non potuisset sine gratia, examinandum hïc est, an & quando homo gratiam, aliâque dona supernaturalia acceperit. Pro quo sit

ARTICULUS I.

Utrum primus homo fuerit creatus in gratia?

DOcuit Jansenius *lib. de gratia primi hominis*, esse dogma fidei, Adamum in gratia sanctificante fuisse conditum, quod

quod tamen Theologis falsum esse videtur; cum nec in Scriptura, nec in Conciliis, nec in SS. P.P. quidquam de hoc expressum sit. Sunt profecto celeberrimi Theologi de Ecclesia optimè meriti, qui contrarium docent, uti Magister *sent. 2. dist. 24. S. Bonaventura in 2. sent. dist. 29. quest. 2. Alexander de Ales in summa 2. part. quest. 96. Scotus in 1. sent. dist. 29. quest. unica, ubi ad 4. dicit, quod si fuerit aliquod donum, scilicet justitiæ originalis, supernaturale, non tamen oportet, quod sit principium merendi; se enim habet ad gratiam, quæ est principium meriti, sicut excedens & excessum.* Juxta Scotum quidem illud donum supernaturale excedit gratiam, quia firmiter voluntatem conjungit DEO, tanquam fini ultimo, quàm gratia, ita ut etiam peccatum veniale excludat, quod non præstat gratia. Gratia autem exceditur in hoc, in quantum ipsa conjungit fini ut bono supernaturali, illud per meritum attingendo, quod juxta ipsum non confert illud donum, quia tantum conjungit bono ut convenienti, & delectabili. Ex quibus certum est, Doctorem Subtilem non agnoscere tanquam *de fide*, hominem fuisse creatum in gratia.

Illud tamen de fide certum est, Adamum ante lapsum gratiam sanctificantem habuisse, quia ita docent Concilia, & quidem Arausicanum II. in Canon. 9. Trident. sess. 5. Canon. 1. ubi anathemate ferit non confidentem, primum hominem, cum mandatum DEI in paradiso fuisset transgressus, statim Sanctitatem & Justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse: si amisit per peccatum, antea habuisse eandem necessum est; nemo enim perdit, quod nunquam habuit. Hoc ergo supposito

Dicendum est I. Primum hominem fuisse creatum in gratia. Hæc assertio est apertè S. Thomæ *quest. 95. art. 1.* intelligo autem conclusionem in sensu relato supra

num. 33. ad finem, quòd scilicet DEUS in eodem instanti reali, quo produxit Adamum quoad corpus, & animam, produxerit etiam gratiam.

Probatur I. ex S. Augustino *lib. 12. de Civit. Dei cap. 9.* circa medium dicente de angelis, quòd *DEUS simul erat in eis, condens naturam, & largiens gratiam*: ergò etiam DEUS simul erat in primis hominibus condens naturam, & largiens gratiam. Prob. conseq. Ideo Sanctus Augustinus ait, Angelos esse creatos in gratia, quia statim, postquam facti sunt, amore, cum quo facti sunt, ei adhæserunt: sed etiam primi homines statim amore, cum quo facti sunt, ei adhæserunt: ergò & isti creati sunt in gratia. Minor, si negetur, ex Eodem evincitur satis clarè, nam *de corrept. & gratia. cap. 11.* inquit: *dederat homini DEUS bonam voluntatem, quippe eum fecerat rectum*: ergò etiam homines primi, cum statim sua voluntate, in qua facti sunt, DEO adhæserint, creati sunt in gratia. Quòd verò primus homo statim sua voluntate adhæserit DEO, patet ex dictis de natura statùs Innocentiæ ex S. Thoma desumptis ab initio *quest. 1.* intelligimus autem adhæSIONEM illam per amorem supernaturalem.

Probatur II. ex *Orat. 42.* S. Gregorii Naz. ubi describens creationem hominis valde apertè insinuat perfectionem gratiæ, dum ait: *Creâsse DEUM hominem velut Angelum alium, mixtum adoratorem, terrenum, & cœlestem, Spiritum, & carnem: & Spiritum propter GRATIAM, carnem ob elationem, & quòd Mysteriorum extremum est, animum ad DEI nutum, & propensionem Divinitatis.* Qui textus unum solùm dicit clarè de Gratia, alia confusa sunt; & cum mihi Author ad manum non sit, ejus sinceritatem relinquo Suarezio, qui illam pro se allegat, & insuper addit, S. Damascenum multa ex S. Nazianz. in sua scripta derivasse. Quidquid sit, hoc tamen verum est, quòd isti duo SS. PP. in-

mo-

modo loquendi de Adam in multis conveniant; nam simile quid Damascenus *lib. 2. de Fide cap. 12.* dicit: *Creavit DEUS hominem innocentem, rectum - - Angelum alterum, adoratorem mixtum &c.* & infra: *Spiritum simul & carnem, Spiritum videlicet ob GRATIAM.* Præ aliis ad propositum dixisse existimo S. Cyrillum *lib. 1. de Adoratione in Spiritu*; postquam enim creationem Adami juxta S. Script. explicavit, dixitque eum opificis similitudine præditum fuisse, addit rationem: *Impressa enim in illo est Divinae imaginæ naturæ inspirato Spiritu Sancto*; Sed imago naturæ Divinæ in linea supernaturali est gratia sanctificans; quia est participatio illius in doctrina S. Thomæ *physica*, & ad mentem Scoti saltem *moralis*, quæ in primo instanti fuit impressa; dum enim inspiratur Spiritus Sanctus, confertur gratia, & charitas secundum Trident. *Sess. 6. de Justificatione Can. 11.* loquens de gratia, & charitate, *quæ in cordibus - - per Spiritum Sanctum diffunditur.*

Confirmari potest conclusio ratione congrua ex Divina Providentia desumpta: I. Homo ab initio suæ creationis ordinatus est ad finem supernaturalem: ergo conveniens fuit, eum creari in gratia. Ant. est certum. Conseq. prob. conveniens erat, ut homo statim posset producere fructum in ordine ad illum finem supernaturalem: sed sine gratia nullum potuisset fructum conducen-tem ad illum finem producere: quia gratia est principium meriti: ergo ut posset producere, oportuit eum creari in gratia. Prob. Maj. DEUS alias creaturas produxit in statu perfecto, ut statim potuerint fructum suo fini consentaneum proferre: ergo multo magis credendum est, DEUM creasse hominem ita perfectum, ut potuerit fructum suo fini consentaneum producere. Secundò si Adam perseverasset, in statu innocentie, filii ejus nati fuissent in gratia: ergo multo magis dicendum est, Adamum eorum parentem

creatum fuisse in gratia. Consequent, videtur quasi moraliter certa. Ant. docet S. Thom. infrà *quest. 100. art. 1. per totum*. Sed interea confirmatur à contrario: nunc in statu naturæ lapsæ infantes ab instanti conceptionis sunt in peccato; quia carent gratiâ, quam deberent habere: ergò à contrario si radix non fuisset infecta per peccatum, statim gratiam reciperent. Tertiò certum est ex fide juxta superius dicta, primum hominem habuisse gratiam, antequàm peccaret, nec potest certum post primum instans cum fundamento assignari, in quo gratiam accepisset: ergò probabilius est, eam statim ab initio infusam accepisse; quia jam ibi erat *rectus*, & dein, advertit Suarez hîc *num. 15. ad finem*, nec in primo instanti est peculiaris ratio repugnantia, aut difficultatis, præsertim attentâ paritate de Angelis in primo instanti gratiâ donatis, & si hoc neges, opponimus tibi SS. Augustinum, & Thomam clarissimè id asserentes.

54 Dicendum est II. Adamum etiam fuisse præditum virtutibus Fide, Spe, & Charitate, aliisque donis supernaturalibus. Est communis SS. PP. apud Bellarminum, qui eos magnò numerò, & cum eo Suarez adducit. De Charitate non est dubium, quia illa *connaturaliter* sequitur gratiam apud Thomistas, & apud alios non distinguitur à gratia. De Fide Prob. I. Adam in Paradiso non vidit DEUM per *essentiam*; quia illa visio excludit peccatum, cùm tamen de fide certum sit, Adamum in Paradiso peccasse: ergò DEUM per fidem debuit cognoscere. Ant. suppono certum ex S. Thoma. Conseq. prob. ex Apostolo: *Accedentem ad DEUM oportet credere*. Cognovit ergò DEUM per fidem non tantùm ex ratione naturali, sed etiam ut objectum supernaturale beatitudinis, & illius visionis per *essentiam*, aliquando aquirendæ in *Patria*. Ex quo Prob. II. de Spe. Adam fuit constitutus in via ad bea-

beatitudinem supernaturalem: ergò habuit Spem. Ant. suppono, conseq. prob. omnis, qui non est constitutus in termino, nititur Spe, rem illam, quam nondū habet, consequendi: cū ergò Adam necdum erat constitutus in termino, ad quem ordinatus erat, Spem habere debuit, illum consequendi per media illi statui convenientia.

Confirmatur: Ideo in statu naturæ lapsæ juxta Trid. Sess. 6. de Justif. requiritur Spes, quia nitimur aquirere beatitudinem, quam non habemus: ergò etiam in Adamo fuit Spes, qui conari & ipse debuit, aquirere, quod non habuit. Nec quoad hoc est disparitas in Statu Innocentiæ, & moderno, nisi fortè dicas, in illo tantam non fuisse arduitatem, quantam in moderno experimur propter defectum aliorum donorum, quæ incluserat Status Innocentiæ; nam hoc non inmutat essentialiter naturam Spei Theologicæ; sicut nec perfectio Scientiarum naturalium in Adamo infert distinctionem specificam inter illam, & nostram, nisi quòd illæ per accidens fuerint infusæ, & nostræ ordinariè proprio labore aquisitæ. Spes quidem Adami non ad ea omnia, ad quæ nostra, se extendit; nos enim post peccatum admissum speramus auxilia ad poenitentiam per orationem impetrandam, remissionem peccatorū &c. juxta centies repetita promissa, quibûs D. DEUS provocavit peccatores ad poenitentiam, quæ cū ex Scripturâ passim notissima sint, nolo attexere, sufficiat locò omnium illud: *nolo mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat.* Spes autem Adami pro objecto non habuit remissionem peccatorum: quia necdum peccaverat; habuit autem gratiam benè operandi, & perseverandi, quia habuit, & habere debuit propositum obediendi DEO quoad præceptum de *non comedendo fructu vetito*, & quoad alia vel sibi proposita, vel imponenda, & cū, ut ait Suarez cum aliis hîc cap. 18. num. 3. ea obser-

servare non potuisset sine auxilio, præsertim quia tunc præsciens non erat sui casus, debuit habuisse propositum vitandi peccatum, ad quod necessariò requirebatur auxilium, & quantum ex *cit.* Authore colligo, *speciale*, quamvis alii cum Bellarm. *de Gratia primi hom. cap. 19.* tanquam non necessarium excludant, eò quòd tale præter gratiam sanctificantem solùm requiratur in moderno statu; ratio est, quòd illud donum concessum Adamo non solùm subjecerit mentem DEO, sed etiam carnem spiritui, & proinde non impediatur, nec retardabatur Adam à bono opere, neque incitabatur per carnalem concupiscentiam, ut diximus *num. 14.* quòd ibi non senserit in membris suis legem contradicentem legi mentis. Ad quid ergò in illo requiritur auxilium speciale, cùm donum ipsum tam excellens suffecerit? Sed viderint alii de hoc, quod nos solùm retulimus. S. Thom. *quest. 95. bic art. 3.* postquam dixit in Corp. ex S. August. Adam *pu-dicitia formatum, temperantia compositum, claritate splendidum,* addit, quòd virtutes, quæ de sui ratione nullam imperfectionem important, ut *claritas, & justitia,* fuerint in Statu Innocentiæ simpliciter, & quantum ad habitum, & quantum ad actum, cujus exemplum assignat in *Fide, & Spe,* asseritque ex ratione præjacta: *Unde Fides, & Spes esse poterant in primo statu & quantum ad habitum, & quantum ad actum.* Quòd statim negat postea de virtute *Pœnitentiæ, & Misericordiæ,* quas solùm in esse habitus, non actus admittit, quia non habebant objectum, circa quod actus fieri potuisset, cùm non existerit adhuc peccatum, quod detestari Adam, nec miseria alterius, quam sublevare potuisset. *Unde, infert S. Thomas: hujusmodi virtutes erant in primo homine secundum habitum, non secundum actum.* Id verò probat de verecundia ex Philosopho *Ethic. 4.* quòd scilicet illa sit de turpi facto sub *conditione,* est enim ha-

bens

bens eam virtutem sic dispositus, quod verecundaretur, si turpe aliquid committeret. Sic accipiendæ etiam sunt Poenitentia & Misericordia, vi quarum aliquis est ita dispositus, ut poenitentiam ageret, si peccaret; misero succurreret, si quem haberet: in quo sensu communiter admittunt Theologi virtutem Poenitentiaë etiam in B. Virgine.

Quod fidem concernit, dubium est, ad quæ Myste-⁵⁵ria se tunc in primo homine extenderit? Sunt autem prima circa Divinitatem, & Incarnationem Verbi Divini. Quoad primum certum est ex dictis, Adam cognovisse DEUM ut *Unum* per fidem, modò, quo diximus. Probabilissimum etiam est, eum cognovisse DEUM ut *Trinum* sibi revelatum, ut ait clarissimè S. Epiphanius *contra Hæres. in Præfat. operis*, ubi postquam formationem Adami expressit, addit: *non autem erat idololatra, & novit Patrem DEUM, & Filium, & Spiritum Sanctum; Propheta enim erat: & statim infra: quia novit, quod Pater dixit Filio: faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Hæc planè explicari aliter non possunt, nisi quod Adam ista post formationem per revelationem didicerit à DEO, consequenter crediderit. Et profectò, quamvis Epiphanius præscindat, an Adam antè, vel post peccatum DEUM ut *Trinum* cognoverit; & vel idèò de tempore totius vitæ loqui censendus sit, ut putat hic Suarez, ego tamen hoc non moror; nam si habuit Adam illam fidem post peccatum, multò magis eandem habuit ante; nam cognitio Trinitatis, cum sit perfectio illius statûs in linea supernaturali, eundem omninò decuit, quia per se est ad beatitudinem conducens, cum Trinitas pertineat essentialiter ad objectum illius, ut modò *ex tract. de DEO*, ubi de visione Beatorum agitur, suppono.

Quod spectat *Mysterium Incarnationis*, an illius noti-⁵⁶tiam per revelationem acceperit: sicut apud Scotistas

K

est

est facile asserere, ita in via Thomistica oppidò difficile; cum enim illi cum suo Doctore Subtili defendant, Christum Dominum ante Adamum decretum, & ideo venturum fuisse, etsi Adam non peccasset, admittere possunt in Adamo fidem de Christo venturo saltem in carne impassibili. At verò Thomistæ tenent conformiter S. Th. priùs decretum esse Adamum cum permissione peccati, & postea Christum in remedium illius peccati, & in redemptionem humani generis per illud peccatum collapsi, & sub hac ratione revelationem non possunt admittere sine inconsequentia doctrinæ; nam de *Incarnatione* docent, Christum non venturum fuisse, si Adam non peccasset: si ergò facta fuisset revelatio Adamo de Christo taliter venturo, tunc præscivisset peccatum suum saltem indeterminatè, quod est absurdum, & contra SS. PP. asserentes, Adam non scivisse, se peccaturum.

Nihilominus est communior sententia, Adamum cognovisse Incarnationem Verbi Divini, ut docet Suarez hic *num. 8.* Vasquez, alique plurimi à Suarezio citati. De S. Th. non potest esse dubium; nam *2. 2. quest. 2. art. 7. in Corp.* expressè id docet: *Ante statum peccati homo habuit explicitam fidem de Christi Incarnatione, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriæ, non autem, secundum quod ordinabatur ad liberationem à peccato per passionem, & resurrectionem: quia homo non fuit præsciens peccati futuri.* Rationem S. Thomas desumit ex illo Gen. 2. à *ψ. 23.* dicens: *Videtur autem Incarnationis Christi præsciens fuisse per hoc, quod dixit: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ.* Et hoc Apost. ad Ephes. 5. *Dixit SACRAMENTUM MAGNUM esse in Christo & Ecclesia, quod quidem Sacramentum non est credibile, primum hominem ignorasse. Post peccatum autem fuit explicitè creditum Mysterium Incarnationis Christi, non solum quantum ad Incarnationem, sed etiam quantum*

tum ad passionem, & resurrectionem, quibus humanum genus à peccato & morte liberatur; aliter enim non præfigurassent Christi passionem quibusdam Sacrificiis & ante, & sub lege. Quem textum, licet ampliorem, adduximus, ut appareret ex ipso fonte, quod alii ex S. Thoma quasi per rivulos deducunt, & sua explicatione non raro turbidos efficiunt. Cæterum ex S. D. rectè colligitur, prævisionem Incarnationis in sensu ejusdem non obesse Doctrinæ Thomisticæ in ordine ad consequentiam; nam salvatur adhuc, Adamum decretum fuisse ante Christum, quia Christus ordinatus est principaliter in remedium peccati ab Adamo committendi, non in illud ab Angelis commissum, quos DEUS decreverat, in massa damnationis relinquere, uti ex SS. PP. est notissimum, quod nec habuerint spatium poenitentiae, & si habuissent, nunquam egissent poenitentiam in malo semel obfirmati, ut in *Præfatione* ex S. Thoma retulimus. Quid ergò contra nos pugnet, non video, si Adamo jam existenti facta sit revelatio *Incarnationis secundum se* præcisè; hoc non obstante, quòd ante Christum decretus sit Adam, ignarus illius Secreti, post lapsum primum revelati. Præter gratiam & virtutes etiam aliis donis supernaturalibus ornatum fuisse Adamum, certum est ex SS. PP. & Doctoribus, præsertim Angelico, quos Bellarminus, Pererius, Suarez copiosè allegant, de quibus aliquid in *art. 2.* dicemus, interim sufficiat S. Cyrillus *lib. 1. in Joan. cap. 9.* ubi inquit de Adam: *Participatione luminis splendet, super naturam suam glorificantis DEI gratiâ, & variis donorum ornamentis ascendens.* Et infra: *Misericors enim verè Dominus est, qui creaturam parvam, atque abjectam secundum naturam, magnam, atque mirabilem sua effecit bonitate.*

Illa autem ornamenta, quamvis princeps fuerit. *Gratia sanctificans*, non tamen in ea sola consistebant, sed in aliis habitibus, & beneficiis DEI: imò juxta Sco-

tum suprà allegatum illa primi hominis reſtitudo, etſi fuerit donum quoddam ſupernaturale (& hoc ſolum transmittit) non tamen *gratia*, ſed aliud donum fuit, in quo in ordine ad gratiam propter S. Thomam, & alios differimus à Scoto, quamvis conveniamus in hoc, quòd reſtitudo illa non in ſola *gratia* conſtiterit. De quibus in Parte 2. plura dicemus, quando agemus de privatione illius reſtitutionis.

§7 Quæres adhuc, an Adamus in primo creationis inſtanti acceperit gratiam mediante proprio voluntatis actu? in hoc Thomiſtis ſunt omnes contrarii, qui id ipſum negant Angelis, quod tamen SS. Auguſt. & Thomas concedunt. Etiam Sotus ex Schola S. Th. id ipſum cum aliis negat. Ratio ipſius eſt ex S. Aug. quòd ſcilicet juxta ipſum DEUS fuerit ſimul *condens naturam, & largiens gratiam*, ut nos ipſi diximus: ergò DEUS concreavit gratiam non mediante actu liberi arbitrii. Sed omnes TT. negant abſolutè conſequentiam; nam quamvis DEUS ſit principalis cauſa gratiæ, ex hoc tamen non ſequitur, quòd illam vel Angelis, vel Adamo contulerit ſine motu liberi arbitrii, gratiæ conſentientis. Sed dices ex eodem ab impoſſibili, quòd nempe homo naturaliter loquendo in primo ſuæ creationis inſtanti non poſſit attendere, ut liberè ſtatim ſe convertat ad ultimum finem abſque miraculo, quod ſine ſufficienti ratione adſtruendum non eſt.

Reſp. cooperationem ad gratiam non fuiſſe ſpeciale miraculum à collatione gratiæ, & quidem ad voluntatem DEI, nolentis conferre gratiam ſubjecto intellectuali abſque ipſius conſenſu, & aliquali ſaltem cooperatione, ut expreſſè docet S. Th. hìc in *cit. queſt. 95. art. 1. ad 5.* ut verò mens S. D. pateat, legenda eſt obſectio, quam ſibi ex alijs Auctoribus facit, quæ eſt hæc: *ad hoc, quòd aliquis accipiat gratiam, requiritur (ordinariè) conſenſus ex parte recipien-*

cupientis, - - - sed consensus in gratiam esse non potest, nisi prius existentis: ergo homo non accepit gratiam in primo instanti, scilicet mediante actu liberi arbitrii; quod enim aliquis absolute loquendo possit accipere gratiam sine motu liberi arbitrii, suppono pro certo; quis enim in hoc restringet potentiam largientis illam? licet ordinariè pro moderno statu requiratur ad justificationem dispositio prævia ex Conciliis, præsertim Trident. Sess. 6. de Justificatione. cap. 5. de necessit. preparat. ad Justif. in adultis, ubi circa medium ait: ut qui per peccata averfi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur &c. Dixi, hoc ordinariè contingere, & in Angelis, & in primo homine quoad primum instans creationis saltè aliquàlter, si non adeò perfectè, contigisse dicunt SS. Augustinus, & Thomas, quos TT. omnes, & apud Suarez RR. plurimi sequuntur, inter quos ipse Princeps est. Jam audiamus responsionem, quam S. Thomas adductæ objectioni adhibet, quæ ita sonat: ad quintum dicendum est, quod, cum motus voluntatis non sit continuus, nihil prohibet, etiam in primo instanti sue creationis primum hominem gratiæ consensisse. S. D. se fundat in motu instantaneo, qui in unico instanti fit, cum motus continuus, quia successivus est, essentialiter plura instantia requirat.

De cætero, cum plura non admittant foliorum angustæ quoad merita primi hominis, suppono ex S. Th. hic cit. quæst. art. 4. in Corp. Quod efficaciora fuissent hominis opera ad merendum in statu innocentie, quam post peccatum. Rationem dat S. D. quia, cum homo esset majoris virtutis, majora opera fecisset. Quæ omnia clarissimè deducit Sapientissimus Suarez cap. 19. à num. 12. quò

Lectorem remitto.

ARTICULUS II.

De aliis prerogativis, quæ primus homo habuit, vel habere potuisset in Statu Innocentiæ, si perseverasset.

Cùm hæc una conclusione explicari non possint, per quæstiones succinctas expediemus, ubi tamen subinde promiscuè loquemur quoad dona naturalia & supernaturalia, quia ipse S. Th. ita procedit.

58. Quæritur ergò I. An homo in Statu Innocentiæ fuisset immortalis, & in quo sensu? pro quo notandum ex S. Th. hîc *quæst. 97. art. 1.* quòd aliquid possit esse incorruptibile tripliciter I. quidem ex parte materiæ, quatenus eam excludit, uti Angelus, qui, cùm sit purus spiritus, nihil materiæ admixtum habet. Sunt etiam alia ex eo incorruptibilia, quia, licèt habeant materiam, illa non est in potentia nisi ad unam formam, per quam complentur, consequenter, ut cum Physicis loquar, non appetunt aliam, uti corpora coelestia, & illa à Philosopho dicuntur per *naturam* incorruptibilia. II. Dicitur aliquid incorruptibile ex parte formæ, quia scilicet alicui composito ex se, & natura corruptibili adhæret, vel inest aliqua dispositio, quæ corpus ab omni corruptione præservat, & tale dicitur incorruptibile per *Gloriam*, talia sunt corpora Beatorum teste S. Augustino *Epist. 56. ad Dioscorum, in tom. 2. circa medium* ita differens: *tam potenti natura DEUS fecit animam, ut ex ejus beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor.* III. denique aliquid est incorruptibile ex parte causæ efficientis, in quantum illa effectui suo incorruptionem tribuit, & in hoc sensu

Respondeo I. ad mentem S. Th. hominem in Statu Innocentiæ fuisse immortalem, & incorruptibilem non quidem ex natura sua, sed per beneficium DEI speciale.

Ita

Ita cum SS. Augustino, & Thoma communior Thomist. illi duo sunt clarissimi: primus *lib. 1. QQ. novi, & veteris Testam. quest. 19. in princip.* ait: *DEUS hominem fecit, qui quamdiu non peccaret, immortalitate vigeret, ut ipse sibi auctor esset aut ad vitam, aut ad mortem.* Alter autem *cit. loc.* dicit explicando S. August. quòd non corpus Adami fuerit indissolubile per immortalitatis vigorem in eo existentem, sed per vim, aut virtutem, animæ supernaturaliter divinitus datam, per quam poterat corpus ab omni corruptione præservare. Dein concludit ad finem Corp. *Conveniens fuit, ut in principio ei virtus daretur, per quam corpus conservare posset supra naturam corporis materialis.* Hæc quidem est expressa S. Thomæ *sent. in 1. p. cit. quest.* quamvis alibi dicat, quòd Adam potuisset conservare corpus suum illæsum ab extrinseco agente, nam *art. 4. cit. quest.* dicit: *partim per propriam rationem, per quam poterat nociva vitare, partim per Divinam Providentiam, quæ sic ipsum tuebatur, ut nihil occurreret ex improvviso, à quo lederetur.* Hæc quidem dicuntur, sed probari non possunt, nisi quoad primam partem; certum est enim, quòd Adam habuerit notitiam omnium naturalium, ut diximus *num. 44. versus finem*, & sic etiam fructuum, herbarum, radicum, ut adeò potuerit vitare *nociva*, & conservationi corporis contraria: alterum de Providentia Divina in tantum admittimus, in quantum Dominus DEUS connaturaliter voluit, ut homo, quem fecit Dominum inferiorum animalium, & vel ideò herbarum, non possit ab illis lædi. Et sic non habuit ab *extrinseco* hostem, repugnantem conservationi corporis. Insuper, ut memini ab initio, corpora primorum parentum fuerunt perfecta in attemperacione qualitatum primarum, ut nulla esset pugna, sicut in nobis, ubi calor depascens infestat humidum, consequenter erant etiam quasi incorruptibiles *ab intrinseco*, ut statim dicemus, non

non per-auxilium aliquod, seu qualitatem animæ impres-
sam, & quidem *supernaturalem*. Dein potuisset DEUS alio,
nescio tamen quo modo, conservare hominem in Statu
Innocentiæ, si non peccasset. Si negas, objicio tibi S. Au-
gust. lib. 1. de Peccat. merit. & remiss. cap. 30. Si DEUS Israëli-
tarum vestimentis & calceamentis præstitit, quod per tot annos non
sunt obtrita; quid mirum, si obedienti homini ejusdem potentia
præstaretur, ut animale ac mortale habens corpus, haberet in eo
quemdam statum, quo sine defectu esset annosum? &c. ex quibus
apparet, quàm variè loquantur in hac materia viri Sapien-
tissimi, & Virtute, ac illuminatione Sanctissimi. Ego qui-
dem non ignoro, S. Thomam sæpè, & ferme plerumque
in similibus ad novas qualitates declinare; sed tamen, cum
existimem hanc opinionem non esse inter *principales*, quæ
Thomistam probent.

60 Respondeo II. Immortalitatem primi hominis posse
salvari absque dono aliquo supernaturali, animæ impresso.

Prob. I. ex S. August. quem quidem pro nobis cita-
vi, ut venerarer S. Thomam; potuit DEUS sine aliqua
virtute, vel qualitate conservare vestes Israëliitarum: er-
gò potuit etiam conservare primum hominem absque ul-
la qualitate *supernaturali*, quæ ad conservationem corpo-
ralem omnino necessaria non est, cum id totum præsta-
re possit donum *supernaturale* integritatis. Hinc docet.
Molina tract. de Oper. sex dierum. disp. 28. corpus hominis
fuisse immortale & impassibile per donum habituale, quod
erat qualitas per totum corpus diffusa; quia, ut putat, il-
la immortalitas non erat miraculosa.

Confirmatur: S. Augustinus *loc. cit.* prius in *textu 2.*
tantum dicit, quod homo, quamdiu non peccaret, *immor-
talitate vigeret*: nihil autem dixit de qualitate aliqua super-
naturali animæ impressa, vi cujus illa conservaret corpus
indissolubile: ergò quoad illam qualitatem nihil deduci po-
test ex S. Augustino.

Prob.

Prob. II. Corpus primi hominis fuit productum, cum omni perfectione & attemperatione qualitatum primarum, ut adeò ante peccatum non potuerit esse pugna inter calidum & humidum &c. ex quibus successivè, & ordinariè sequitur corruptio, quæ est doctrina perpetua S. Thomæ, non tantùm in Philosophicis, sed etiam in Theologicis: ergò cùm in illo statu omnia fuerint ordinata, non potuit contingere aliqua mutatio: ergò quasi connaturaliter fuit Adam *immortalis*, suppositò tamen donò immortalitatis generalì, nullo adverso principio corpus infestante.

Dices fortè, cur nos ipsi suprà dixerimus *num. 23.* perfectionem illam per speciale donum, naturæ secundum se nullo modo debitum, à DEO gratis concessum fuisse primis hominibus? Respondeo, hoc non officere; quia illa attemperatio humorum, & harmonia qualitatum fuit donum, sicut ipsa productio in tali statu, quæ naturæ comparativè non debetur: nec tamen diximus, esse qualitatem aliquam *supernaturalem* animæ impressam, quæ corpus conservaret. Dein ipse S. Th. *num. 24.* à nobis relatus ex *quest. 91. art. 3.* ibi dicit, quòd DEUS unicuique reinaturali dederit optimam dispositionem secundum ordinem ad proprium finem, nec pro illa dispositione, requirit *qualitatem supernaturalem specialem*. P. Suarez hìc *num. 19.* qui in hac materia pressè insistit verbis, & menti S. Thomæ, ut ipse ait, existimat, eum non loqui de tali qualitate impressa animæ, quia ait, hominem incorruptibilem fuisse ex parte causæ efficientis, quod non potest intelligi de efficientia Physica animæ in proprium corpus, velut causæ agentis: ergò, existimat ille, intelligenda est illa efficientia intrinseca de intellectu, & voluntate ad præservandum corpus à corruptione *moraliter*, obediendo DEO, & prudenter vitando, ac removendo cor-

L

rum-

rumpentia. Sed profectò difficile est, & magis super captum hæc intellectûs, & voluntatis in corpus efficientia, quàm illius qualitatis à S. Th. assertæ, imò videtur Suarez committere contradictionem *in adjecto*, dum ait, S. Thomam loqui de *virtute efficiente* intellectûs, & voluntatis ad præservandum corpus à corruptione *moraliter*: ergò nec fuit efficientia Physica ex parte illarum potentiarum, sed tantùm aliqua *directio moralis*, ad obediendum DEO, ad vitanda ea, quæ possent inferre corruptionem: ergò reverà inefficaciter Suarez impugnat S. Thomam, ipse majori infirmitati obnoxius. Nec verum est, quòd S. Thomas *quæst. 97.* ita exponat, ut explicat Suarez; nam ibi *art. 2. ad 4.* tantùm loquitur de præservatione corporis contra extrinseca, à quibus lædi, aut corrumpi potuisset, ut ex ipsius verbis, quæ studiosè admetior, clarissimè patet; sic enim ait: *ad quartum dicendum, quòd corpus hominis in statu innocentie poterat præservari, ne pateretur lesionem ab aliquo duro, partim quidem per propriam rationem, per quam poterat nociva vitare, partim etiam per Divinam Providentiam, quæ sic ipsum tuebatur, ut nihil ei occurreret ex improvise, à quo læderetur.* Nihil dicit S. D. de *efficientia Physica* intellectûs & voluntatis: ergò non satis feliciter Suarez pro se allegavit S. Thomam, nolentem patrocinari.

61 Quæritur II. An primi parentes indiguerint alimentis in illo statu?

Ratio dubitandi ex dictis desumitur; si enim Adam fuit conditus immortalis, non videtur indiguisse alimentis, quæ ad conservationem vitæ principaliter ordinata sunt; hæc autem aliunde per donum *immortalitatis* haberetur. Et tamen ex Scriptura certum est, DEUM concessisse Adamo esum omnium fructuum: *ex omni ligno Paradisi comede.* Genes. 2. v. 16. & Genes. 3. v. 2. Eva respondit serpenti: *de fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso, vescimur:*

mur : ergò Adam non fuit immortalis, quia indiguit cibis ad conservationem vitæ.

Respondeo, Adamum non habuisse absolutam, & indissolubilem immortalitatem, & idè debuisse se tueri à senio, & à morte tum cæterorum ciborum ulu, tum maximè fructus *ligni vitæ*, ut dicit S. Augustinus quæst. 10. de vet. & nov. Testam. *Gustus arboris vitæ corruptionem corporis inbibebat.* Denique post peccatum potuit insolubilis manere, si permissum esset illi edere de arbore vitæ, quod, cum alii in dubium vocent, simpliciter ex S. Aug. dictum agnoscimus. Clarius loquitur in lib. 14. de Civit. Dei. cap. 26. circa princ. *Cibus aderat homini, ne esuriret, potus, ne sitiret, & lignum vitæ, ne senectus eum dissolveret.* Et alibi sæpius hoc repetit, quem in omnibus sequitur S. Thomas cit. quæst. 97. ratio autem S. Thomæ specialis est in eo, quòd primus homo habuerit vitam *animalem*, & hoc ipso cibis indigentem, ad discrimen quidem corporum, quæ post resurrectionem non tantum erunt immortalia, sed habebunt vitam spiritualem, quæ cibis non indiget. Quod discrimen colligitur ex Epistola 1. ad Corinth. cap. 15. v. 45. ubi Apostolus ait: *Factus est primus homo Adam in animam viventem* (scilicet *animalem*, ut omnes alii intelligunt) *novissimus Adam* (seu Christus) *in spiritum vivificantem.* In quo loco Paulus ait de resurrectione, & ostendit, qualis futura sit corporum post resurrectionem conditio.

Dices : quid si Adam abstinuisset à cibis, præsertim à *ligno vitæ*, an perdidisset immortalitatem?

Respondet P. Hyacinthus de Gravelon in *Histor. Eccl. colloq. 1.* Adamum immortalitatem amissurum fuisse, quia abstinendo ab alimentis peccasset, transgrediendo videlicet præceptum divinitus datum Gen. 2. *de omni ligno, quod est in Paradiso, comede.* Sed quidquid sit de hoc, cui non insistimus, certum est, Adam peccaturum fuisse, si non

studuisset conservare vitam per usum ciborum, præsertim de ligno vitæ, quia sicut non erat Dominus vitæ suæ, ita nec eam negligere sine peccato potuisset.

63 Quæritur III. An opus fuerit ad conservationem vitæ sæpius uti fructu de ligno vitæ? S. Rupertus Tuitien-
sis lib. 3. in Gen. ad litt. cap. 30. existimat, haud necessarium fuisse sæpius uti cibo illo ad conservandam vitam, sed semel tantum sumptum suffecisse, quod deducit ex verbis illis Genes. 3. v. 22. *Ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.* Singulariter autem ponderat particulam illam *fortè*, ex qua colligit, Adam nescivisse virtutem ligni vitæ, & ideò non potuisse post lapsum ex scientia, & intentione comedere de illo ligno vitæ pro morte evitanda, sed tantum potuisse casu incidere in arborem illam, & fructus decerpere.

Respondeo, non suffecturum fuisse unicum cibi illius usum; cum enim virtus illa ligni vitæ fuerit finita, non potuit tribuere perpetuitatem, ut clarè docet S. Th. cit. quæst. 97. art. 4. in Corp. ad finem, ubi ait: *manifestum est, quòd, quantò aliqua virtus est major, tantò imprimit durabiliorè effectum.* Dein infert: *unde, cum virtus ligni vitæ esset finita, semel sumptum præservabat à corruptione usque ad determinatum tempus, quo finito, vel homo translatus fuisset ad spiritualem vitam* (scilicet coelestem, ut communiter docent Theologi primarii, Augustinus, Thomas, & Sotus 2. sent. dist. 19.) *vel indiguisset iterum sumere de ligno vitæ.* Atque ideò Suarez lib. 3. de statu Innocent. cap. 15. num. 7. hanc sententiam Ruperti non judicat verisimilem ex ratione S. Th. allegata; quia scilicet unicus usus non reddidisset corpus inalterabile & impassibile, si non amplius remedium illius fructus fuisset applicatum, quia corpus diuturnitate temporis defecisset. Quod amplius declarat Suarez, ponendo, Adam creatum esse in optimo statu vitæ, & comple-

xionis per annum vel longius temporis spatium vixisse, cibum sumendo ex aliis Paradisi lignis, & postea semel comedisse de ligno vitæ, tunc certè ex sumptione fructûs illius non fuisset reductus ad alium statum, quàm in quo creatus fuit; nec enim poterat esse melior, vel si melior futurus fuisset fingitur, juxta ipsum non esset ipsi naturalis, nec corpori humano accommodatus. Ita fermè ille.

Nec urgent verba Ruperti; nam verbum, *ne fortè sumat*, indefinitè positum vel unicam, vel frequentio-rem sumptionem indicat, quia abstractè ponitur. Nec etiam credibile est, Adamum ignorasse vel *lignum vitæ*, aut virtutem ejus, cùm rerum omnium habuerit scientiam, consequenter etiam, & eò magis eorum, quæ in Paradiso erant, & aliàs videtur ea cognitio conveniens illi statui, quem Adam sortitus est undique perfectum: insuper per *ly sumat etiam de ligno vitæ*, sequitur, Adamum illud cognovisse, sicut cognovit lignum *scientiæ boni & mali*, cùm fiat relatio de uno ad alterum, consequenter sicut hoc cognovit, ita & illud. Cæterùm conjecturæ, quas addit Rupertus ad suadendum, illam arborem habuisse virtutem naturalem ad illum effectum, pro aliquo tempore durabilem, non verò perpetuum, non rejiciunt alii Theologi; quia non videtur impossibile, quin DEUS possit talem virtutem communicare fructui *ligni vitæ*.

Quæritur IV. An, & quales homines fuissent nati in 64 Statu Innocentiæ? Generationem naturalem in statu illo, si durasset, futuram fuisse, apertè docet S. Thomas hîc *quest. 98. art. 1. & 2.* & post ipsum, & Magistrum, in *2. sent. dist. 20.* communior Scholasticorum. Videtur autem S. Th. insistere S. Augustino *lib. 14. de Civit. Dei*, quem ad quartum allegat: „In illo statu nulla corruptione in „tegritatis infunderetur gremio maritus uxoris; ita enim

„potuit utero conjugis, salva integritate foeminei geni-
 „talis, virile semen immitti, sicut nunc potest eadem in-
 „tegritate salva ex utero Virginis fluxus menstrui cruoris
 „emitti: ut enim ad pariendum non doloris gemitus,
 „sed naturalis impulsus foeminea viscera relaxaret, sic ad
 „concupiendum non libidinis appetitus, sed voluntarius
 „usus naturam utramque conjungeret. S. Th. ut dixi,
 huic rationi innixus generationem futuram ex eo probat,
 quòd DEUS masculum, & foeminam produxerit, quòd
 cùm frustra non fecerit, etiamsi homo non peccasset, fuisset
 generatio, ad quam distinctio sexuum ordinatur. Ex-
 cludit autem S. D. deformitatem immoderatæ concupi-
 scentiae, ex eo, quòd inferiores vires omninò rationi
 fuissent subjectæ, & hoc confirmat iterum ex S. August.
 cit. loc. *Abfit, ut suspicemur, non potuisse prolem fieri sine li-
 bidinis morbo, sed eo voluntatis nutu moverentur illa membra,
 quo cætera, & sine ardore, & illecebroso stimulo cum tranqui-
 litate animæ, & corporis.* Si quæras, cur ergò Adam in
 illo statu non cognoverit uxorem suam, iterum ex S. Au-
 gust. respondet *lib. 9. supra Gen. ad litt.* quòd ideò primi Pa-
 rentes in Paradiso non coierint, quia formata muliere
 post modicum propter peccatum de Paradiso ejecti sunt:
 vel, quia expectabatur Divina autoritas ad determina-
 tum tempus commixtionis, à qua autoritate universale
 mandatum accepere. De cætero juxta S. Augustinum,
 & ipsum in coitu fuisset major delectatio in sensu, cujus
 rationem assignat: *Fuisset tantò major delectatio sensibilis,
 quantò esset parior natura, & per rationem regulata.* Quòd
 ulterius à simili confirmat; nam sobrius in cibo modera-
 tè sumpto non minorem habet delectationem, quàm gu-
 losus, sed minùs ejus appetitus concupiscibilis in tali de-
 lectatione quiescit. Quamvis alii cum S. Bonaventura

existiment, delectationem futuram fuisse minorem, eo quòd per rationis imperium fuisset diminuta.

Non quidem defuerunt, qui generationem in statu 65 Innocentiæ futuram negarunt, inter quos Gregorius Nissenus *lib. de officio hominis. cap. 17.* S. Chrysoströmus *hom. 18. in Gen. cap. 4.* S. Damascenus *lib. 2. in Gen. cap. 30.* & denique S. Hieronymus *Epist. 22. ad Eustochium de Cust. Virginit.* ubi sæpè indicat, usum conjugii per peccatum fuisse introductum. Ratio Gregorij Nisseni est: *in statu post resurrectionem non erunt nuptiæ, sed homines erunt sicuti Angeli DEI*: ergò nec in statu Innocentiæ fuissent, imò per resurrectionem recuperabunt statum, quem in Paradiso habituri erant, & peccando amiserunt: ergò etiam in Paradiso non erat futurus nuptiarum usus. Fermè eadem est sententia Chrysoströmii: *Post Paradisi amissionem tunc primum usus rei venereæ incepit; ante inobedientiam enim Angelicam vitam imitabantur.* Ex quibus apparet, utramque sententiam, & suis autoritatibus & rationibus suffultam valde probabilem esse. Si dicas, quòd DEUS in Paradiso *Genes. 1. v. 28.* hominibus benedixerit, dicens: *Crescite, & multiplicamini*, consequenter ibi futuram generationem, respondent hi posteriores, DEUM in illa benedictione tantùm respexisse ad illum statum, quem homines per peccatum consecuturos esse prævidit, priores verò illa verba universaliter intelligunt tam quoad primum, quàm quoad statum secundum. Supposita generatione in illo statu.

Respondeo I. cum S. Th. & S. Anselmo, homines 66 in illo statu fuisse nascituros cum justitia. Ait enim hìc posterior in *lib. de Concept. Virg. Quòd simul, cum rationalem haberent animam, justii essent, quos generaret homo, si non peccaret.* Ratio S. Thomæ *quest. 100. hic art. 1. in Corp. in forma sic proponi potest: justitia illa Originalis, in qua con-*

conditus fuit homo, donum fuit totius naturæ: ergò etiam commune omnibus ibidem generandis. Probatur antec. & conseq. simul: Peccatum Originale, quod opponitur illi iustitiæ, est peccatum naturæ, communéque omnibus: ergò etiam illa iustitia fuit communis omnibus, quia donum naturæ fuit. Antec. est de fide ex Conciliis, præsertim Tridentino infrà in 2. part. allegando.

Respondeo II. Non tamen fuissent confirmati in gratia. Ratio patet ex eo, quòd nec primi homines in gratia confirmati fuerint, aliàs non peccassent: ergò nec filii fuissent confirmati. Hoc totum colligitur ex S. August. cit. lib. de Civit. Dei. cap. 14. *Tunc felix, ait, universa esset humana societas, si nec illi, scilicet primi Parentes, malum in posteros trajicerent, nec quisquam ex stirpe eorum iniquitatem committeret, quæ damnationem reciperet.* Ex quibus arguit S. Th. quòd etiamsi primi Parentes non peccassent, aliqui ex eorum stirpe iniquitatem potuissent committere: ergò non fuissent in iustitia confirmati.

Respondeo III. Neque cum plena scientia fuisse nascituros; quia hoc tantum conveniebat Adamo, qui à DEO ordinatus erat, ut alios instrueret, & gubernaret: sed si nati fuissent in scientiæ perfectione, haud opus habuissent instructione, sicut nec Adam indiguit. Ideò S. Th. *quest. 101.* concludit: *Quòd pueri in statu Innocentiæ non nascerentur perfecti in scientia, sed eam in processu temporis absque difficultate aquisivissent inveniendo, vel addiscendo.*

ARTICULUS III.

De lapsu primi hominis.

67 **P**ostquam constitutus est in statu perfectissimo tam quoad corpus, quam animam, in utraque linea, & naturali & supernaturali, ut hætenus diximus, tandem

dem eo excidit casu tristissimo; quomodo autem? hinc discutendum suscepimus. Certum est ex S. Scriptura, quod primi parentes à serpente decepti sint, ut constat ex Gen. 3. à ψ. 1. *Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus DEUS, qui dixit ad mulierem: cur precepit vobis DEUS, ut non comederetis de omni ligno Paradisi? Et respondit mulier, idè DEUM prohibuisse edere de ligno scientiæ boni & mali, ne fortè moriamur: reposuit serpens: nequaquam moriemini; scit enim DEUS, quòd in quocunque die comederitis ex eo - - eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Mulier igitur, ut vidit, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis - - tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit. Hæc est illa fatalis comestio, quæ totum genus humanum pessumdedit. Ex quo casu variæ consurgunt quæstiones. & primò quidem

Qualis illa tentatio fuerit? ad quam breviter

Respondeo, tentationem illam exterius, & per auditum corporis factam fuisse; ex qua proin sepuitur, serpentem illum corporeum & visibilem fuisse, atque sensibili voce Evæ locutum, quæ est aperta sententia S. August. lib. 11. sup. Gen. ad. litt. dicentis: *Serpens dictus est prudentissimus, vel callidissimus propter astutiam diaboli, qui in illo agebat dolum. Sicut dicitur prudens, vel astuta lingua, quam prudens, vel astutus movent ad aliquid prudenter, vel astute suadendum.* Quem sequitur S. Thom. 2. 2. quæst. 165. art. 2. ad 1. dicens, quòd in actu tentationis diabolus erat sicut principale agens, sed mulier assumebatur quasi instrumentum tentationis ad decipiendum virum. Ex quibus utique satis apparet, serpentem illum fuisse verum animal sensibile, quod insedit diabolus, vel cui adstitit, atque ad ea proferenda, quæ dicta sunt, moverit. Similitudinem assignat S. Th. quòd serpens fuerit locutus mulieri, sicut asina, in qua

M

se.

sedebat Baalam, locuta est homini scilicet Prophetæ, Num. 22. v. 28. *Nisi quòd illud opus diabolicum in serpente, hoc angelicum in asina fuerit, & supra cit. loc. dixit, quòd serpens verborum sonos non intellexerit, qui ex illo fiebant ad mulierem; ex quibus deducit contra errorem aliquorum hæreticorum, quòd serpens non fuerit conversus in animal rationale, ut foeminam deciperet, sicut illi sine ratione finxerunt. Ex istis etiam reiicitur error Cajetani in 3. Gen. dicentis, nomine serpentis significari ipsum dæmonem secundum se, & sine corpore, vel assumpto, vel in seffo, per suggestionem tantum internam Evæ fuisse locutum, ut modò tentat phantasiam hominis immutando, quod est tam apertè contra SS. Augustinum, & Thomam, ut nihil evidentius, hoc patet ex textu illius. Hic autem cit. loc. art. 2. ad 2. expressè dicit, dæmonem in illo statu non potuisse tentare Evam suggestionem merè interna, quia non habuit tantam potestatem in hominem ante peccatum, quantam adeptus est postea, dum homo peccando factus est eius mancipium. Dein, ut supra meminimus, propter illam subordinationem partium inferiorum ad superiores non potuit tentatio accidere nisi ab extrinseco: immutatio autem phantasie, quam contigisse affirmat Cajetanus, esset ab intrinseco illius, operante dæmone tanquam principio extrinsecus adveniente, quod, sicut pugnat contra perfectionem illius Status, ita admitti non potest. Certè, si Cajetanus aliàs fidissimus S. Thomæ discipulus, legisset objectionem II. quam sibi ipsi proposuit, non tam longè à suo præceptore aberrasset; est autem objectio hæc: „Tentatio primorum hominum fuit per suggestionem; potest autem diabolus etiam suggerere homini absque aliqua exteriori sensibili creatura: cum ergò primi parentes essent spirituali mente præditi, minus sensibilibus, „quam*

„quàm intelligibilibus inhærentes, convenientiùs fuisset,
 „quòd homo solùm spiritali tentatione tentaretur. In
 his paucis consistit communis vis argumentorum, quæ
 Cajetanus inutiliter dilatat; nam breviter S. Thomas
 hanc opinionem dissolvit, postquàm enim dixit diabo-
 lum modò in statu naturæ lapsæ habere potestatem in-
 teriùs tentandi per immutationem phantasæ, addit:
diabolus autem minimum potestatis habebat in hominem ante pec-
catum, & ideo non potuit eum interiori suggestione, sed solùm
exteriori tentare. Hæc in formalibus adduxi iterum ad
 confusionem Cajetani, toties, et tam pertinaciter suo
 Doctori contradicentis, & quidem sine gravi ratione.
 Instantiam huius, saltem aliqualem habemus in Christo
 Domino, qui tentari potuit à diabolo tentatione exteriori,
 non tamen interiori, & priorì modò tentatus est Mat-
 thæi cap. 4. *Ductus est JESUS in desertum à Spiritu* (scilicet
 sancto) *ut tentaretur à diabolo.* In quæ verba S. Greg. M.
 bomil. 16. in *Evangeli.* ait: *Tentari ergò per suggestionem potuit, sed*
eius mentem peccati delectatio non momordit. *Atque ideo omnis*
diabolica illa tentatio foris, non intus fuit: dixi instantiam esse
aliqualem in hoc, quòd cum diabolus nullam omninò in-
 Christum potestatem habuerit, ideo solùm ipsum potue-
 rit tentare extrinsecùs. Cùm insuper ab intrinseco fuerit
 impeccabilis, non potuit ipsum morderè delectatio,
 & in hoc quoad primum valet instantia, quòd nec in-
 primos parentes habuerit potestatem interiùs tentandi,
 sed solùm exterioriùs. Quoad alterum non est paritas,
 quia per exteriora potuerunt moveri primi parentes ex
 natura sua peccabiles, ut ipsos morderet delectatio, uti
 reverà lethaliter momordit. Est ergò vera, & Catho-
 lica sententia, dæmonem fuisse, qui sub specie visibilis
 serpentis Evam tentavit, ut colligitur valde clarè ex Epist.
 2. ad Corinth. 11. *Timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astu-*

tiâ suâ, ita corrumpantur sensus vestri. Clarissimè autem ex S. August. lib. II. de Civit. Dei. cap. 27. ubi de dæmone ait : *in serpente locutus est, utens eo velut organo, movensque eius naturam eo modo, quo ille movere, & moveri illa potuit ad exprimendos verborum sonos.* Ex quibus jacet sententia Cajetani. Si quæras, cur diabolus potiùs serpentem ad tentandam mulierem assumpserit, quàm aliud animal? respondet tibi S. Augustinus 11. Gen. ad litt. cap. 3. ubi dicit : *non debemus opinari, quòd serpentem sibi, per quem tentaret, diabolus elegerit, sed cum esset in eo decipiendi cupiditas, nonnisi per illud animal potuit, per quod posse permissus est.* Ex quo clarè habemus, dæmonem non ex sua libera electione usum fuisse verò animalì potiùs, quàm eiustantùm simulacrò. Unde quamvis suprâ dixerimus, potuisse dæmonem assumere formam serpentis, id tamen tantùm de possibili transmisimus. Si ulteriùs interrogas, cur non fuerit permissum diabolo, aliud animal eligere? respondemus, hujus non posse dari rationem, quia ad occulta, & justa DEI consilia pertinet. Ex quibus etiam consequitur, vanum esse inquirere, cujusnam speciei fuerit ille serpens, cum sit varium genus serpentium? quia cum sciri non possit, scriptura tacente, nec ratio ulla congruentiæ adsit, sufficit insistere litteræ, quæ de serpente equidem loquitur, nullam tamen speciem exprimit. Cur autem Eva non expaverit, dum serpens loqueretur, responderi juxta aliquos potest, in statu illo, ubi omnia animalia erant subjecta homini, Evam nihil timuisse, ut ait S. Damascenus lib. 2. de fide Orthod. cap. 10. dicens : *Serpens plus cæteris animalibus familiaris erat homini, ipsum frequenter accedens, etque placidis motibus corporis blandiens : unde per ipsum princeps mali diabolus primis nostris parentibus impietatis sue venenum instillavit.* Dein subdit aliorum opinionem : *sunt, ait, qui putent, aspectum serpentis non*

nisi

nisi post peccatum primi hominis, & maledictionem ipsius serpentis capisse homini esse horrificum, ac terrificum, post illa scilicet DEI verba: inimicitias ponam inter te, & mulierem, & sementuum, & semen illius &c. Pererius lib. 6. de lapsu hominis quest. 2. ait, S. Bonaventuram in 2. sent. dist. 21. & Carthusianum nominare Bedam Venerabilem, à quo proditum sit, elegisse diabolum ad tentandam Evam genus quoddam serpentis, virgineum vultum referentis, ut quia naturale est gaudere sui similibus, illius serpentis congressu non modo non perterreretur, sed etiam oblectaretur Eva, quin imò non desunt apud eundem Authorem, qui dicant, hunc serpentem erectum fuisse ut hominem, & primum per maledictionem DEI prostratum fuisse, ut humi reperet. Ex quibus convincitur, quam varia fuerit semper Doctorum opinio in re tam incerta, & nulli cognita. Nos retulimus, nec tamen quidquam statuimus.

Illud etiam movent Interpretes, quare Eva non obstupuerit, dum serpentem secum loquentem audivit?

Sententia Ruperti est lib. 3. de Trinit. & oper. ejus cap. 3. ubi hanc ipsam questionem movet, & valde dubie respondet I. vel, inquit, mulier nescivit serpentem equè ut ceteras animantes ratione & sermone carere. Sed mox se iterum corrigit ex absurdo, quòd scilicet nunc in statu miserix non ignorent foeminx, nullum animal irrationale ratione, & sermone pollere, quomodo ergò prima mulier in Paradiso hoc nescivisse potuit? dein subdit: sed in eo fuit seductionis immensitas, quòd quasi omnipotentiam ejus spiritus mirata est mulier, qui per irrationale animal humana verba potuerit formare. Denique addit ex illa radice idololatriam pullulasse, in omnes gentes postea diffusam. Sed profectò hæc opinio est contra omnes PP. & Theologos, quòd illud primum peccatum fuerit idololatria, ut ex verbis Ruperti consequitur, cum sit communis opinio, illud peccatum

catum fuisse vel inobedientiæ, vel superbiæ. Nec DEUS Evam increpando idololatriæ meminit, ut adeò satis appareat, hoc esse commentum, Scriptura nullum fundamentum præbente. Sed Rupertus aliter loquitur *lib. 3. in Gen. cap. 3.* ubi supponit, scivisse mulierem, neminem præter hominem ratione & loquela præditum esse. Dein addit: *si autem, quod verum est, scivit, serpentem nonnisi alieno spiritu potuisse loqui, profectò in eo miræ seductionis immensitas est, quod quasi omnipotentiam spiritus ejus mirata est mulier, qui per irrationale animal humana formare verba potuisset.* Sentit ergò, cognovisse Evam, aliquem spiritum per serpentem secum loqui, & consequenter etiam cognovisse, quòd spiritus ille sua verba possit percipere, & ideò nihil timuisse; quæ sententia videtur Suarezio valdè probabilis, quam etiam adscribit S. Thomæ *1. part. q. 94. ad 2.* quamvis S. D. ibidem paulò aliter sentire videatur, ait enim ibi *ad 2. quòd mulier putavit serpentem hoc accepisse loquendi officium non per naturam, sed aliqua supernaturali operatione.* Ubi *ly supernaturali* non adeò rigorosè intelligendum esse existimat Suarez, sed quatenùs, si quid in aliquo fit ultra virtutem naturalem ejus, suòmodò dici possit *supernaturale*. Mihi præprimis placet opinio S. Bonaventuræ *2. sent. dist. 21. art. 1. quæst. 2.* ad primum dicentis: *mulierem non credidisse eum, qui loquebatur cum serpente (id est per serpentem) esse adversarium, sed potius bonam consiliarium: Et ideò inquit tam occulta erat illa tentatio, sicut si diabolus loqueretur ad cor interiorius.*

69 Quæri potest II. Cur DEUS præceperit primis parentibus, ne comederent de fructu illius arboris, cum tamen præciverit, eos comesturos, & hoc ipso peccaturos? similes quæstiones sicut sunt homini Theologo molestæ, ita vix responsionem merentur; nam & ego quæro, cur DEUS tot Angelos produxerit, cum tamen sci-

sciverit, magnam eorum partem defecturam, & dam-
 nandam fore: idem dici potest de creatione hominum,
 quos DEUS ex majori parte perituros cognovit, & ta-
 men produxit: amabò, cur Christus Dominus Judam
 in collegium Apostolorum adlegit, cùm tamen sciverit,
 se prodendum ab eo peccato tam gravi, ut melius fuisset
 eum non nasci, ipso Christo profitente Marci 14. v. 21.
*Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bo-
 num erat ei, si non natus esset ille homo!* dic, cur DEUS ipsum
 nasci permiserit, cùm antea utique sciverit omnia illa su-
 perventura. Ad similia optima est responsio suprà data,
 scilicet de illis reddi non posse rationem, quæ ad arcana
 DEI pertinent; cùm enim voluntas Divina sibi ipsi, &
 creaturis sit regula, quis inquiret sensum Domini? quis
 dicet, cur sic fecisti, cur hoc permisisti? vana est omnis
 ratio creata, & tantùm deprimitur, quò minor, & ine-
 ptior est rebus supra se discutiendis. Certè huc appositè
 servit illud Cardinalis Sfondrati in Nodo Prædestinatio-
 nis: *Quod DEUS facit, tu nescis modò; scies autem postea,
 redi post centum annos.* Sed tamen commodè ad quæstio-
 nem juxta mentem præfertim S. Th. 2. 2. q. 115. art. 1. ad 2.

Responderi potest; quòd scilicet conveniens fuerit;
 permittere, ut homo tentaretur ab Angelo malo ad pec-
 candum, sicut etiam per Angelum Bonum promovetur ad
 perfectionem; nam quemadmodùm tentare, & inducere
 ad malum, non est, nisi jam depravati, ita promo-
 vere ad perfectionem non est, nisi boni; ad illud verò,
 quod in hac quæstione adeò difficile apparet, antequàm
 respondeam, notanda est objectio, quam sibi proposuit
 S. D. est autem hæc: *DEUS præsciens futurorum sciebat,
 quòd homo per tentationem dæmonis in peccatum dejiceretur. Et
 sic bene sciebat, quòd non expediebat ei, quòd tentaretur: ergò
 videtur, quòd nec fuerit conveniens, quòd permetteret eum tentari.*

Quod

Quod est ipsissimum quorundam argumentum, existimantium, non decere DEUM, imponere præcepta, quæ certò violenda prævidet, quæ opinio mihi quidem videtur, *Olere vel Hircum Calvini, aut Porcum Lutheri, peccata in DEUM referentium.* Sed audiamus responsionem Doct. Angelici, quæ est ista: *Dicendum, quòd sicut DEUS sciebat, quòd per tentationem in peccatum esset deiciendus, ita etiam sciebat, quòd per liberum arbitrium resistere poterat tentatori.* Cujus rationem assignat: *Hoc autem requirebat conditio naturæ ipsius, ut propriæ voluntati relinqueretur secundum illud Ecclesiast. 15. DEUS reliquit hominem in manu Consilii sui.* Quod totum S. D. desumpsisse videtur ex S. Augustino *lib. II. super Gen. ad lit. cap. 45. circa med.* ubi ait: *non mihi videtur, magnæ laudis futurum fuisse hominem, si propterea posset bene vivere, quia nemo male vivere suaderet; cum in natura POSSE, & in potestate haberet VELLE non consentire suadenti.* Ex quibus puto factum satis esse dubio illi; nam hac inter tentationes pugnâ, & earum victoriâ promeremur coronam illam justitiæ, quam aliquando dabit justus Judex. Quinimò nostræ in statu naturæ lapsæ tentationes longè graviores sunt, quàm fuit illa primorum parentum; hinc S. Thomas *cit loc. ad 3.* discrimen dat in eo: *quòd impugnatio, cui cum difficultate resistitur, pœnalis est (scilicet ex peccato originali) sed homo in statu innocentie poterat absque omni difficultate tentationi resistere: & ideo impugnatio tentatoris ei pœnalis non fuit.*

70 Quæritur III. Quodnam fuerit primorum parentum peccatum?

In hac quæstione iterum divisi sunt Interpretes, & Theologi, ut notat Bellarminus *cap. 4. de amiss. Gratiæ*, & alii, sicut ex eorum libris apparet, ut supervacaneum sit eosdem singulatim adducere. Bellarminus præ aliis ait de S. Bonaventura, & Scoto, utrumque existimare,

mare, primum peccatum Adami fuisse amorem erga conjugem, non carnalis concupiscentiæ, sed amicitia. Et reverà Scotus ita docet in 2. dist. 21, num. 2. Et hæc opinio fundamentum habet in S. Augustino 71. in *Genesin* dicente de Adam: *Noluit contristare eam, quam credebat sine suo solatio contabescere, & à se alienatam omnino interire.* Quia tamen S. August. l. 14. de *Civit. Dei.* capite 13. quem etiam pro se allegat S. Th. 2. quest. 163. potius de superbia loquitur

Dicendum est, peccatum illud primario fuisse superbiam. Est expressa S. Thom. & communior aliorum opinio. Ratio desumitur ex Scriptura Ecclesiast. 10. *Initium omnis peccati superbia, & Tobia 4. in ipsa* (scilicet superbia) *initium sumpsit omnis perditio.* Motivum autem superbiendi primi parentes desumpserunt ex illis verbis: *Eratis sicut Dei &c.* sciebat enim callidissimus hostis, nihil efficacius objici posse, illà excellentiâ, quam ut aquirerent, de ligno vetito comederunt: quod S. Thom. in 2. dist. 22. quest. 1. artic. 1. postquam assignavit objectum, circa quod Angelus superbivit, de objecto superbiæ Adami sic ait: „ Homo verò, qui creaturis inferioribus superpositus „ erat, ut eas regeret non tam per potentiam, quam pruden- „ tiam, hoc modo appetit, ut per naturæ suæ condi- „ tionem, & ligni prohibiti edulium tantam scientiæ plenitudinem consequeretur, ut ex lumine propriæ rationis - - - & se ipsum regeret in omnibus, & inferiora „ sibi subjecta. Quod ibi verbis S. Augustini confirmat, dicentis: *quod noluit* (scilicet Adam) *ut servus teneri præcepto, quasi ab alia regula per lumen naturali lumini superadditū: & hoc etiam verba serpentis ostendunt, qui promisit scientiam boni & mali, quod ad actiones pertinet & ad gubernationem rerum.* Cæterum poena hujus peccati constat ex Genesis 3. à v. 16. *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos v. 19. in sudore vultus tui vesceris panem; & ulterius patebit ex dicendis.*

P A R S II.

De Statu Nature lapsæ.

Natura hujus Status cognoscendus est per contrapositionem ad præcedentem, scilicet Justitiæ Originalis; sicut enim illius status tam ordinata integritas ex subjectione humanæ voluntatis erat, ita subducta humana voluntate à Divina, sublata etiam est subjectio, & subordinatio inferiorum virium ad rationem, & corporis ad animam; unde consequens erat, ut homo post lapsum sentiret in inferiori appetitu sensibili concupiscentiæ, & cæterarum passionum motus, non secundum ordinem rationis, sed ei oppositos; exinde enim orta est pugna illa, de qua questus est Apostolus, dum sensit aliam legem in membris suis, contradicentem legi mentis ejus. Huic disordinationi accessit etiam post peccatum, ut in corpore sentiretur corruptionis defectus, per quem incurreret necessitatem moriendi. Unde homo etiam factus est passibilis, & mortalis, non solum remotè *potens* pati, & mori, ut antea, sed proximè, quasi habens necessitatem patiendi, & moriendi. - - - Et quia prædictum Originalis justitiæ bonum sic humano generi in primo Parente Divinitus attributum fuit, ut tamen per ipsum derivaretur in posteros; remotâ autem causâ removetur effectus, consequens fuit, ut primo homine prædicto bono per proprium peccatum privato, omnes posteri privarentur; & sic de cætero, scilicet post peccatû primi parentis omnes absque Originali justitia, & cum defectibus consequentibus

bus sunt exorti. Ita reipsa S. Thomas *Opusculo 2. cap. 192. & seq.* de quibus in hac parte, & de peccatis personalibus, agendum est.

QUÆSTIO I.

De Peccato habituali, & Originali.

Quia peccatum originale facilius cognoscitur per habituale, studiosè hujus discussionem præmittimus. Suppono autem tanquam de fide certum, utrumque peccatum dicere aliquam maculam ex actu præterito remanentem, vi cujus anima dicitur immunda, inimica DEO, & exosa, sicut ante peccatum in gratia erat munda, grata, & amica DEO. Colligitur hoc passim ex Scriptura, sic *Josue 22.* dicitur: *Usque in præsentem diem macula hujus sceleris in nobis permanet.* Atque ideò etiam *Osee 19.* peccatores dicuntur *immundi, sordidi,* & e contra justificatio impii *Apocal. 1.* dicitur *mundatio, ablutio,* quæ sicut ex Scriptura, & SS. PP. certa sunt, ita multum dubium est inter Theologos, in quonam illa macula consistat?

ARTICULUS I.

In quo peccatum habituale consistat?

Sanctus Thomas de hoc agit hîc *quæst. 86.* per duos omninò articulos. In primo agit, utrùm peccatum causet maculam in anima? & in secundo: an macula maneat in anima post actum peccati? & in primo resolvit affirmativè ex Apostolo, *Ephes. 5. ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam.* Macula propriè dicitur quidem de corporalibus, quando corpus

aliquod perdit suum nitorem ex contactu alterius corporis immundi, ut constat in vestibus, aliisque; quæ similitudo est S. Thomæ. Per metaphoram autem dicitur etiam de Spiritualibus, in quantum privantur suo nitore spirituali, qui vel est naturalis, vel supernaturalis, hic consistit in refulgentia Divini luminis, Sapientiæ, & gratiæ: ille in lumine naturali rationis dirigentis hominem in suis actibus, & hic per peccatum grave in tantum tollitur, quatenus peccatum est contra rationem, illa verò supernaturalia non possunt stare cum peccato. Ita quoque ad rem S. Thomæ.

- 2 Dico primo: peccatum habituale non consistit in aliquo positivo, tanquam qualitate à peccato actuali & inducta, & relicta. Est expressè S. Thom. hic *art. 2. ad primum* dicentis: *Quòd post actum peccati nihil positivè remanet in anima, nisi dispositio vel habitus, manet tamen aliquid privativè, scilicet privatio conjunctionis ad Divinum lumen.* Nec potest ex S. Thom. per dispositionem, aut habitum intelligi illud positivum; quia nec dispositio, nec habitus est peccatum, hoc ipso, quòd in homine post peccatum iterum justificato manere possit dispositio, seu inclinatio in simile peccatum, quod vel maximè locum habet in materia lubrica, ubi frequentiores lapsus sunt, nec tamen in talibus conversis manet peccatum habituale; nec enim pro illo statu conversionis amplius sunt immundi, & sordidi, cum per justificationem fuerint facti mundi, & DEO grati.

Accedit ratio negativa: non potest ostendi causa illius qualitatis positivæ: ergò non datur. Probatur antecedens; nam illius causa deberet esse actus præteritus; sed ille nihil causat, nisi dispositionem, vel habitum, in quibus juxta S. Thom. non consistit peccatum habituale. Deinde illa qualitas juxta Suarezium non aliter esset mala,

la, nisi quatenus conjuncta cum alicujus nitoris privatione, ut adeo peccatum habituale formaliter diceret illam privationem, & tantum pro materiali illam qualitatem, fermè sicut aliqui Doctores dicunt de gratia sanctificante, illam consistere in qualitate aliqua se materialiter habente, fierique formaliter gratiam per favorem, seu acceptationem DEI extrinsecam.

Singularis est etiam hic Sententia Scoti in *4. dist. 14. quest. 1.* docentis: transacto actu nihil manere in peccatore, nisi denominationem extrinsecam, quam ens rationis vocat, & hæc confurgit ex ordinatione DEI, peccatorem ad pœnam condignam destinantis. Atque hæc ordinatio DEI prout pœnam respicit, est realis, quatenus à DEO provenit, est offensio DEI, in quantum verò est disconveniens peccatori, est macula. Quæ Sententia non probatur Suarezio, nec Salmanticensibus, nec aliis communiter; tum quia macula dicit malum culpæ, vel certè ad malum aliquid pertinens; illa ordinatio verò DEI est bona, & justa; tum etiam, quia illa ordinatio ad pœnam jam supponit peccatum. Iterùm post peccatum admissum posset DEUS peccatorem non ordinare ad pœnam, ut aliqui dicunt de peccatis damnatorum, quasi semper blasphemantium, neque tamen ordinantur ad novas pœnas, quod suæ probabilitati relinquimus, an scilicet damnati formaliter peccent, & demereantur; hoc tamen in Sententia Scoti certum est, quòd DEUS non, necessariò peccatorem ad pœnam ordinet, cum possit ei peccatum remittere per nudam condonationem extrinsecam.

Nec hic etiam admittitur opinio Ochami in *4. q. 8. & 9.* docentis, hominem dici peccatorem ex eo, quòd peccaverit; hoc enim satis non est, aliàs Petrus semper posset dici peccator, etiamsi post negationem Christi pecc-

nitentiam egerit, fueritque justificatus, quod est absurdum, nisi *ly peccator* appellet supra actum præteritum, sed retractatum; in quo sensu verum esset, sed hic loquimur de peccato habituali non retractato, ubi non sufficit *aliquando peccasse*, nisi aliud addatur, excludendo simpliciter Ordinationem DEI ad poenam.

3 Dico II. Peccatum habituale in homine destinato ad finem supernaturalem consistit in privatione gratiæ, ut connotante actum præteritum. Est communis TT. & RR. quoad rem, estque expressè S. Thom. *cit. artic. 1. ad 3.* postquam negavit illam positivam qualitatem, dicentis: *Sed significat privationem quandam nitoris anime NB. in ordine ad suam causam, que est peccatum, & ideo diversa peccata diversas maculas inducunt.*

Declaratur primò: peccatum habituale est habitualis, & voluntaria à DEO averfio: ergò consistit in privatione gratiæ. Antecedens suppono, consequentia probatur. Conversio habitualis ad DEUM, & cum eo amicitia, consistit in gratia, & charitate: ergò ex opposito averfio, & inimicitia consistit in privatione illius conversionis. Et sicut juxta S. Thom. *cit. art. in Corp.* nitor ille ex refulgentia Divini luminis per adhaerentiam ad aliquas res contra Divinum lumen consistit in macula: ita illa averfio consistit in privatione conversionis habitualis: & quamvis macula, & privatio quoad rem sint idem, per similitudinem tamen ad maculam corporalem magis explicantur; ut enim hæc macula in veste contingit per contactum corporis sordidi, ita quasi contactus animæ quidam est, quando adhæret rebus contra lumen Divinum, & ita quasi contingendo maculatur, ut tamen macula solum metaphoricè dicatur.

Secundò: peccatum habituale immediatè, & formaliter tollitur in justificatione peccatoris per collationem,

gra-

gratiæ: ergò peccatum habituale consistit in privatione gratiæ hoc ipso, quòd forma tollat sui privationem, ut constat ex physicis.

Declaratur etiam quoad alteram partem Conclusionis: si nuda privatio esset illa macula, tunc omnia peccata mortalia habitualia essent ejusdem rationis, quod tamen est falsum, & contra fidem; quia sicut actualia non sunt æqualia, ita nec habitualia: ergò non sufficit sola privatio, consequenter ut habeatur diversitas peccatorum habitualium, necessariò requiritur peccatum præteritum velut causa peccati habitualis. Addit Suarez hic, quòd juxta S. Thom. nulla privatio sit altera major, vel minor physicè, sit tamen moraliter per respectum ad causam; censetur enim una præ altera hominem reddere magis deformem, & indignum. Si dein post peccatum semel admissum sequatur alterum, vel plura, licet non inducant novam privationem, augment tamen novò titulò, vel potiùs inducunt *exigitive*, ut si non adesset privatio ex aliquo peccato, per alterum induceretur, & hoc modo peccatum habituale moraliter semper crescit, quòd plura peccata adduntur.

Si quæras, quænam sit causa efficiens maculæ? Respondeo, cum causam physicam non habeat, moralem ipsius esse peccatum præteritum, & indirectè causam, quasi efficientem esse DEUM, in quantum peccato actuali offensus tollit gratiam, subtrahendo concursum conservativum, & sic deserendo peccatorem. Nec tamen inferas, privationem esse potiùs poenam, quàm culpam; nam respondeo, maculam habere & rationem culpæ, & poenæ sub diverso respectu: quatenùs procedit ex actu peccaminoso, est culpa, quia voluntaria, & sic reddit peccatorem à DEO aversum; quatenùs verò est à DEO, habet rationem poenæ; DEUS enim subtrahendo gratiam
se

se avertit à peccatore, priùs à se voluntariè per peccatum averfo.

4 Dices I. Ex hoc fequi, privationem secundum unum præsupponi ad se ipsam, scilicet quâ culpam præcedere illam, in quantum est poena; hoc autem difficile esse ex aliis materiis, exempli gratiâ de justificatione peccatoris, ubi gratia se ipsam præcedit, quatenus est causa producens dispositionem ad se ipsam, scilicet contritionem, & dein in facto esse ab eadem contritione dependet, ubi ejusdem qualitatis est prioritas, & posterioritas sub diverso respectu, quod tamen multi Thomistæ negant, præsertim Aravio, Philippus à SS. Trinitate, Contensonius &c.

Respondeo S. Thomam nihil difficultatis habuisse in hoc, quòd privatio secundum unum habeat rationem culpæ, & secundum alterum rationem poenæ, propter diversitatem causarum, à quibus procedit: quatenus est culpa, refunditur in actum præteritum, cum sub hac ratione non possit DEO attribui; quatenus verò est poena, refunditur in DEUM. Instantiam diversi respectus habemus in Philosophicis, exempli gratiâ, relatio, quæ communiter distinguitur à fundamento, habet duplicem respectum: quatenus est accidens inhærens subjecto, dicit rationem *in*, prout respicit terminum, habet rationem *ad*; imò hoc etiam procedit in solo fundamento proximo, à quo juxta me relatio non distinguitur realiter. Exempli gratiâ, in actione, passione, quantitate, & qualitate, quæ respectivè duplicem rationem involvit; de gratia non sit sollicitus Adversarius pro cõmuni Thomistarum contra paucos, nos problematicè defendimus utrumque sine difficultate.

Dices II. Privatio secundum omnem rationem causatur à DEO; ergò non habet rationem culpæ; consequentia est certa, eò quòd in DEUM nihil culpæ possit.

refundi. Probatur antecedens: privatio tota provenit ex subtractione concursus conservativi gratiæ, consequenter tota in DEUM rejicitur.

Confirmatur: Posset DEUS absolute auferre gratiam, nullo peccato præcedente, homini etiam dormienti; sed in hoc casu tota privatio refunderetur in DEUM: ergò privatio tota est à DEO.

Respondeo ad argumentum, omisissis aliorum responsionibus, negando antecedens, ad probationem distingo antecedens: privatio tota provenit ex subtractione concursus conservativi, ita tamen, ut actus præteritus DEO causam præbuerit per aversionem actualem subtrahendi concursum, concedo antecedens, secus nego antecedens, & consequentiam. Hoc ipso enim, quòd peccatum actuale præcesserit, & peccator se voluntariè averterit à DEO, subtractio gratiæ habet rationem poenæ, sicut respectu actus præteriti habet rationem culpæ.

Ad Confirmationem concessis præmissis nego consequentiam & paritatem; nam in illo casu DEUS non haberet ex parte hominis ullam causam subtrahendi gratiam, sicut in nostro. Dein licet DEUS hoc possit vi omnipotentis, non tamen ex parte bonitatis, & misericordis, quia certè contra regulas amicitis est, qualis inter DEUM, & hominem justum intercedit, auferre sine causa fundamentum amicitis, quod etiam in humanis absurdum est.

Dices III. Si actus præteritus necessariò requiritur ad peccatum habituale, tunc est pars intrinsecè constitutiva: ergò non rectè dicitur purum connotatum extrinsecum. Probatur sequela antecedentis: quod est specificativum, est etiam constitutivum: sed juxta S. Thom. actus præteritus est specificativum: ergò etiam est constitutivum. Maj. est notum axioma, & si vocetur indu-

dubium, tunc, ait Adversarius, dubitabo & ego, num. differentia metaphysica, & quælibet forma totius physici, moralis, aut artificialis sit pars constitutiva?

Confirmatur: in instanti peccati actualis jam datur privatio gratiæ, nec tamen habetur peccatum habituale, consequenter nondum habentur omnes partes; si enim haberentur, etiam adesset ipsum totum habituale, quia. totum nihil est nisi suæ partes. Si dicas, non haberi adhuc in illo instanti peccatum habituale propter solum defectum alicujus extrinseci, & in obliquo importati.

Urget I. Cùm actus sit specificativum formale, unicum, & adæquatum, & quasi forma totius physici &c. non potest non esse pars in concreto physico: ergò etiam in concreto peccati habitualis.

Secundò: Poni in recto, vel obliquo tantùm dependet à nostro intellectu, sic in concreto *album* communiter ponunt Philosophi subjectum in recto, formam in obliquo, idque sic efferunt, *album est subjectum habens albedinem*, quod faciliè potest inverti: *albedo inexistens, seu inherens muro, nivi, lacti &c.* constituit concretum albi, & sic albedo importatur in recto, quid autem interest, sive ponatur in recto, seu in obliquo, an ideò desinit esse pars?

Tertiò: Sacramentum Eucharistiæ in recto non dicit nisi Corpus, & Sanguinem Christi sub speciebus panis, & vini, in obliquo verò formam, & materiam circa quam, nimirùm substantiam panis, & vini, quin & materiam proximam, scilicet actionem conversivam: nemo tamen hæc posteriora à partibus excludit. Nec iste Adversarius moratur textus S. Thom. quos commodè explicari posse existimat; sed hæc omnia olent regulam partium, adeò RR. animis, non tamen omnium, impresam, ut eam certissimam habeant. Proin ante Respon-

sio-

tionem notandum est discrimen inter concreta intrinseca, & extrinseca. Exempli gratiâ homo est concretum intrinsecum ex corpore, & anima tanquam partibus intrinsecè, & essentialiter constituentibus, & sic de aliis compositis physicis. Item album est concretum intrinsecum accidentale, in quo forma intrinsecè determinat subjectum, & sic de similibus. Visum, cognitum, amatum sunt concreta extrinseca, formis extrinsecè se habentibus. Alia dein quasi concreta sunt, exempli gratiâ, objectum respectu scientiæ, bonum respectu voluntatis, ubi specificativum est potius connotatum extrinsecum. Jam

Respondeo I. Ad argumentum negando sequelam, ad probationem nego Maj. universaliter; quia licet procedat in aliquibus, ut in toto Metaphysico, vel potius Logico, ubi genus, & differentia sunt intrinsecæ, imò identificatæ: in toto substantiali ex materia, & forma, ubi forma specificat; hoc tamen locum non habet in specificativis extrinsecis, scilicet in objectis Scientiarum, & aliarum potentiarum. min. ex S. Thom. est vera de specificativo extrinseco, & connotato.

Ad confirmationem dico, quòd in illo instanti peccati actualis etiam privatio sit actualis, pro posteriori tamen naturæ, consequenter non sit habitualis, nisi actu transacto, quem pro altero instanti reali dein connotat, & sic fit habitualis, quod exinde probatur: si peccans in instanti A, ubi esset actus exercitè talis, & in eodem instanti privatio, in instanti B statim per actum contritionis se converteret ad DEUM, acciperet in eodem instanti reali gratiam, sola prioritate, & posterioritate naturæ interveniente, tunc privatio antecedens fuisset solùm actualis, consequenter non in sola privatione consistit peccatū habituale. Si autem Adversarius neget

possibilitatem dicti casûs, ipsius est ostendere repugnantiam. Dein privatio in eodem instanti pro posteriori tamen naturæ jam connotat actum tanquam sui causam, sicut lux Solis in eodem instanti reali productionis jam connotat Solem tanquam sui causam, vel principium emanativum.

Dein sustineo ad mentem aliorum Thomistarum, responsionem in *si dicas* allatam; nam sæpè forma non tribuit denominationem ex defectu connotati alicujus extrinseci, ut constat in relatione, quæ non denominat subjectum relatum absente termino.

Ad primum *Urget* respondeo, actum quidem esse specificativum privationis, sed extrinsecum, sicut in relatione terminus est specificativum primarium, nec tamen est pars intrinseca, sed solum connotatum extrinsecum.

Ad secundum admitto, in dato casu rationem recti & obliqui dependere ab arbitrio ita ponentis, interim, semper verum esse, quod albedo recipiatur intrinsecè in muro, & cum illo tanquam subjecto faciat concretum accidentale intrinsecum, & ideò rectè dicatur pars intrinseca concreti *albi*, quod non est in privatione, & actu præterito.

Ad tertium dico, quod in Sacramentis loquamur juxta Concilia, Florentinum, & Tridentinum, ubi partes sumuntur latè; nam nec panis, nec vinum est pars intrinseca Evcharistiæ, sed solum remotè, & improprie sic appellantur, quatenus sunt materia convertibilis. Dein aliud est Evcharistia in *fieri*, ubi verba consecrationis habent rationem formæ, panis autem & vinum sunt materia, & sic ibi habetur compositum morale ex partibus moraliter talibus: *in facto esse* autem Evcharistia sunt species continentis Corpus Christi, & Sanguinem, vel Corpus & Sanguis Christi connotantes species, per quas Sa-
cra-

cramentum sensibile redditur, in utroque autem moraliter loquendo sustinent illa partem quasi intrinsicam moraliter, physicè autem loquendo solum se habent ut connotata, nisi Adversarius etiam admittat in signo *ut sic* significatum esse partem signi, vel ex illis duobus coalescere concretum, cujus partes sint signum institutum ad placitum, & res significata, quod tamen non est, esse partem intrinsicam, nisi ita discurramus de cognito, amato &c. Sed dein erit disputatio de nomine.

Et si diceretur, privationem habere relationem, moralem ad peccatum præteritum, & moraliter intrinsicè specificari ab illo ordine, ut ad eò actus præteritus se solum haberet ut connotatum, quid posset efficaciter opponi? ego quidem nihil video.

A R T I C U L U S II.

De Peccato Originali, & ejus Propagatione.

Dari Peccatum Originale est de fide, unde S. Augustinus in *lib. de Peccato Originali cap. 24.* ait: *In causa duorum hominum, quorum per unum venundati sumus sub peccato, per alterum redimimur à peccatis, propriè Fides Christiana consistit.* Idem S. Pater *lib. 1. adversus Julianum cap. 2.* confirmat in hæc verba: *Alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regulæ Catholicæ defensores salva fidei compage non consonant, & alius aliò de una re melius dicit, & verius.* Hoc autem, unde nunc agimus, ad fidei pertinet fundamenta. *Quisquis in Christiana fide vult labefactare, quod scriptum est: per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur, totum, quòd Christum credimus, auferre molitur.*

Sanctum Augustinum presso pede sequitur D. Thomas 1. 2. *quest. 81. art. 1.* in responsione *sed contra*, ubi allegat illud Apostoli Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit.* Addit dein, quomodò hoc peccatum intraverit ex Sapientia 2. *Invidia diaboli mors intravit in Orbem terrarum.* Subinde in Corp. cit. *art. 1.* Statuit, quòd *secundum fidem Catholicam est tenendum, quòd primum peccatum primi parentis originaliter transit in posteros.* Addit postea: *Contrarium est autem heresis Pelagiana, ut patet per Augustinum in plurimis suis libris.* Omissis aliis S. Scripturae textibus ulterior probatio desumitur ex Concilio Tridentino *Sess. 5.* in Decreto de Peccato Originali, praesertim *Canon. 2.* ubi anathemate feritur: *Si quis Ade praevaricationem sibi soli, & non ejus propagini asserit nocuisse, & acceptam à DEO Sanctitatem, & justitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eam perdidisse: aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum, mortem, & poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est anime.* Rationem verò hujus definitionis addit Concilium: cum contradicat Apostolo dicenti: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum &c. & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccarunt.*

7 Sed quamvis haec de fide certa sint, eo ipso tamen tam obscura, & intricata sunt, ut ipse S. Augustinus de moribus Ecclesiae *cap. 22.* dicat: *Hoc peccato nihil esse ad praedicandum notius, nihil ad intelligendum secretius.* Et *lib. 3. de peccatorum meritis* ipse fatetur *cap. 4. etiamsi refellere* (scilicet Pelagianorum) *argumenta non valeam, video tamen, inherendum esse iis, quae in Scripturis sunt apertissima.* Prima autem difficultas oritur ex eo, quòd peccatum originale consideremus ad mensuram peccati personalis, quod à voluntate propria, praecedente objecti cognitione descendit, quod, cum in originali mens nostra non inveniatur, suspen-

di-

ditur, & miratur, quomodò homo possit esse particeps peccati, quod nunquam voluit, quia nunquam cognovit, imò velle non potuit, adhuc in rerum natura non existens: sed cùm peccatum originale sit prorsus diversum à peccato personali actuali, taliter considerandum non est, ejusque recta notitia ex SS. Litteris, & SS. PP. præsertim Augustino, & S. Thoma eruenda est.

Altera difficultas est, qua ratione dici possit uniuscujusque posterius proprium, quod tamen unus solus commisit? Tertia denique, quomodò mereamur tam gravem pœnam, scilicet privationem gratiæ, & gloriæ, aliásque ærumnas, quas innocentes incurrimus?

Quæ cùm Pelagius capere non posset, & credere non vellet, contra aperta Sacræ Scripturæ testimonia teste Bellarmino *lib. 4. de peccato originali cap. 2.* & Patreolo in *Elencho omnium Hæresium lib. 14. num. 14.* docuit palàm cum suo discipulo Coelestio, peccatum Adami soli ipsi nocuisse, non autem posteritati: quòd autem omnes, qui ex Adamo originem trahunt, moriantur, fieri naturaliter; cùm & ipse Adamus moriturus fuisset, etsi non peccasset. Dein accusatus in Synodo Palæstina de hoc errore, ut *anathema* evitaret, damnavit omnes, qui assererent, peccatum primi hominis posteris non nocuisse: ut verò apud discipulos suos auctoritatem in doctrina priùs tradita, conservaret, dixit, se intellexisse solùm, quòd peccatum Adami posteris nocuerit per modum mali exempli, quod dein secuti sint omnes, qui peccârunt. Sed post hunc errorem in alium, & alium lapsus est, nunquam sibi constans, ut contingit plerumque Hæreticis, Spiritu Sancto semel destitutis. Postea enim convictus argumentis Catholicorum concessit, Adamum neutiquam moriturum fuisse, si non peccasset, post peccatum verò ipsum mortis legibus subfuisse, talesque mortales genuisse, & mortali-

talitatem in omne genus humanum propagasse, non tamen peccatum tanquam mortem animæ.

9 **E**rrorem Pelagii secuti sunt plurimi, qui passim in hac materia referuntur à Theologis Scholasticis, Salamancaensibus, Gonet, Suarez, Mastrio, præsertim Bellarmino &c. dum enim agitur pro veritate Catholica contra Hæreticos, omnes Scholæ Catholicæ conveniunt, ut pestem avertant. Inter alios sequaces Pelagii excellit Zwinglius, qui tres illas difficultates confirmat, postquam enim dixerat, originale non esse peccatum, sed morbum aliquem pervagantem genus humanum *lib.1. de Baptismo tract.3.* ait: *Theologi morbum hunc, & contagionem naturæ nostræ hereditariam, peccatum originale vocare consueverunt, Pauli Apostoli dictum, quo ad Romanos cap.5. utitur, minus probe intelligentes; qui enim fieri potest, ut, quod morbus, & contagio est, peccati nomen mereatur, vel peccatum reverà sit? Et eodem tract. in digress. de peccato orig. suum errorem confirmat non sine calumnia in Theologos Catholicos: Pauca quædam de peccato originali nobis dicenda sunt: nec ignoro, quot convitiatorum plaustra nobis à Pontificiorum rabie, & fremitu expectanda sint, qui me etiam hanc ob causam hæreticum esse clamabunt, qui Scripturas nec ipse intelligam, nec exponam aliis, sed falsis interpretationibus corrumpam, & convellam. Sed utut fremant, peccatum originale nihil aliud esse dicimus, quam morbum illum, qui hereditario jure ab Adamo primo omnium nostrum parente in nos derivatus est. Et infra: Unde colligimus, peccatum originale morbum quidem esse, qui tamen per se culpabilis non est, nec damnationis pœnam inferre potest, utcumque hic nobis Theologorum Disputationes, & Sententiæ reclamitent. Hic homo satis tersè, & eleganter loquitur, si verba spectes, felicius olim & in hoc, & in altero sæculo futurus, si veritati Catholicæ suam operam collocasset. Hic expressè contra Scripturam loquitur, quæ non tantum contagio-*

nem,

nem, & morbum Originale appellat, sed & peccatum, ut constat ex textibus Apostoli: quod verò Theologi Catholici minùs probè id intellexerint, ex dicto illo Apostoli non apparet. Hoc tamen verissimum est, hunc Hæreticum improbè intellexisse.

Contra explicationem Pelagii de *Originali* tanquam **10** *Exemplo* est I. Si hoc peccatum Adami esset universale ex eo, quod esset aliis exemplo peccandi, tunc omnes post Adamum peccarent: hoc autem est falsum ex Scriptura, juxta quam multi ex Patriarchis erant personaliter innocentes, ambulantes cum DEO, uti constat de Noë, Henoch, & Elia. Imò aliqui jam fuerunt sanctificati in utero Matris, ut constat de Jeremia Propheta *Jeremie 1. Priusquam te formarem in utero, novi te, & antequam exires de vulva, sanctificavi te.* Idem constat de S. Joanne Baptista *Luc. 1.* atque hodie est certissimum de B. Virgine, eam nunquam peccasse, utpotè statim in gratia confirmatam.

Contra est II. Parvuli, qui nec libertatem, nec usum habent, non possunt imitari exemplum Adami, & tamen secundum Scripturam sunt infecti peccato originali, ut convincitur ex illo *Jobi 14.* ubi ille quærit: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum femine, nonne tu, qui solus es?* unde septuaginta Interpretes ad hunc textum Jobi dicunt, *nemo mundus à forde, nec infans unius diei super terram.*

Contra est tertio: quis dedit exemplum peccati Evæ, quæ Adamò prior peccavit? si dicis, serpentem dedisse, infero: ergò potiùs exemplum diaboli, quam Adami aliis occasio peccandi fuit; nam invidiâ diaboli mors intravit in orbem terrarum.

Cæterùm licèt illæ difficultates per dicenda deinceps sint tollendæ, supponendum tamen est, peccatum originale in sensu Theologico, seu rigoroso, esse verè peccatum,

rum, si ita sumatur, quòd privet gratia sanctificante, quòd reddat filium iræ, DEO odiosum, & exhæredem gloriæ, quæ omnia præstat in nobis, ut clarè monstratur ex Scriptura & Conciliis, éstque hæc doctrina S. Augustini, S. Anselmi, S. Thomæ, & communis Theologorum. Si verò peccatum sumatur pro exercitio proprio, libero, & voluntario contra legem prohibentem, non est propriè in nobis actu peccatum. Ex quo interim respondendum est Zwinglio, donec clariùs appareat, in quo sensu originale sit proprium cuius, cujus notitia tota desumenda est ex transfusione primi peccati in posteros omnes. Juxta Apostolum, & Tridentinum *cit. loc.* dicens: *Hæc peccatum origine quidem unum esse, sed propagatione transfusum, ita, ut insit unicuique proprium.* Pro quo ulteriùs declarando

II Inquirendum est, quomodò peccatum originale diffusum sit in omnes posteros? Pro quo

Sciendum est primò, non esse peccatum, ubi nullum est voluntarium, quia essentialiter dicit respectum, & ordinem ad principium suum, scilicet voluntatem, aliquo modo conjunctam vel *physicè*, vel *moraliter*, ex quo subinde oritur peccatum; ideo unum voluntarium dicitur formale, uti sunt omnes actus, vel omissiones etiam juxta nos, quos voluntas elicit, & imperat; & aliud moraliter tale. Hinc.

Sciendum est secundò, voluntarium dici posse dupliciter; vel quatenùs est in illo realiter, vel quia, licèt ab illo separatum sit *physicè*, est tamen in illo *moraliter*, & sic conjunctum, cujus est exemplum familiare in mandante, & mandatario, ubi voluntas unius est separata à voluntate alterius *physicè*, *moraliter* tamen utriusque est una; quod enim vult unus, vult etiam alter, & quidquid agit mandatarius, agit & mandans, cujus voluntas est

Trans-

transfusa in voluntatem mandatarii. Quod etiam exemplò appositò explicatur, ubi tota aliqua comunità suam voluntatem in ordine ad negotia quædam gerenda transmittit in alterū, ut quidquid ille faciat, & rati habeat, moraliter loquendo & ipsa communitas fecisse censeatur.

Sciendum tertio, voluntatem seu consensum in alienam voluntatem variè alteri committi posse; strictè loquendo voluntas transfertur in alium, quando ipsum, suppositum hoc facit, ut constat ab exemplo mandantis, qui ipse deliberatè, & voluntariè suam voluntatem transmittit mandatario, ut ad omnia teneatur præstanda, quæcunque fecerit, aut omiserit mandatarius, modò ille inter limites sui mandati persistit: & si mandatarius malè rem intra lineam suam egerit, mandans sibi ipsi imputare debet, quòd minùs habentem elegerit. Minùs strictè, seu respectivè tantùm translatio voluntatis in alterum fit, ubi sine consensu proprio, & formali ipsius suppositi Princeps, vel alius Superior ratione suæ potestatis sibi voluntates subditorum subordinare potest ad aliquid agendum, ut quidquid ille agit quæ Princeps, & Caput, exerceant etiam subditi, vel egisse censeantur, cujus exempla in rebus politicis, & jure civili quàm plurima habentur.

Ex his inferimus, si Princeps, præsertim supremus, in terris possit sibi subordinare voluntates subditorum ratione domini, & jurisdictionis altæ, quòd & DEUS hoc possit modò eminentiori, scilicet omnes voluntates totius posteritatis subjicere voluntati primi hominis, tanquam CAPITIS, & PRINCIPIS totius propagationis secuturæ. Et ita DEUM fecisse defendimus, scilicet omnium voluntates alligasse voluntati Adami, ut, sicut si Adamus permansisset in statu innocentie, nos

dona illa, & gaudia Paradisi fuisset adepti, ita, ipso peccante, delapsi simus in miseras hujus vitæ.

Ex quo ulterius consequitur, quòd transfusis *moraliter* omnium posterorum voluntatibus in illam Adami, is non sit Caput *naturale* tantum ratione propaginis naturalis, sed etiam Caput *morale* in ordine ad consensum, vel dissentium, ad obediendum legi Divinæ, vel non. His jam suppositis, Adamus accepit à DEO præceptum negativum Genesis 2. v. 16. *Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem Scientiæ boni & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis, morte morieris.* Morte scilicet spirituali, consistente in privatione justitiæ originalis, in qua creatus fuit. Ac etiam morte naturali: atque hoc præceptum transgressus est Adam præunte Eva à serpente decepta, quæ Genesis 3. v. 6. *Tulit de fructu illius & comedit, deditque viro suo, qui comedit.* Hinc ille casus omnium gravissimus, quo se ipsam, totamque posteritatem ruinæ tristissimæ Adamus involvit, ut antea jam dixi; Nam S. Augustinus lib. 16. de Civit. Dei. cap. 77. illud Psalmi 118. *Prevaricantes reputavi omnes peccatores terræ* ita intelligit; quia, inquit, *in Paradiso cum primo parente legis transgressi sunt pactum; ibi prevaricati sunt in me.* Idque juxta dicta superius declarat Tridentinum in *Decreto de Originali*, scilicet Adamum & sibi, & nobis amisisse justitiam, & sanctitatem, quod dici non posset, nisi quatenus vi decreti, vel pacti nostras voluntates suæ moraliter annexas habuisset, quia sublatò pactò sibi solùm peccasset, non nobis. Quando ergò dicimus, Adamum illius ruinæ causam fuisse, intelligimus in eo sensu, quòd ille tanquam caput *personaliter*, & *deliberatè* peccaverit, nobis solùm *moraliter peccantibus* ratione alligationis factæ. Unde non est omninò paritas inter mandantem, & mandatarium, vel ubi voluntas plurium in unum, qui negotia communitatis gerat, de-

vol-

volvitur; nam in utroque hoc contingit ex formali, & voluntaria translatione voluntatis, non autem in nostro casu, ubi DEUS vi suæ potestatis in nostras voluntates id fecit, easque in voluntate Adami, nescientibus nobis, transtulit; cujus magis proportionatum exemplum est in Principe, qui vi potestatis suæ voluntates subditorum in suam transfert: ut ergò discrimen inter unum, & alterum magis pateat, audiendus est S. Augustinus *lib. 1. de peccatorum meritis cap. 10.* differens: *Manifestum est, alia cuique esse propria peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt: aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, quando* NB. *omnes ille unus homo fuerunt, quod sæpius alibi repetit reassumendo, quòd in Paradiso omnes fuerint ille unus homo Adam. Cui consonat S. Bernardus Serm. 1. de Domin. 1. post Epiphan. de culpa originali loquens: aliena est, ait, quòd in Adam omnes nescientes peccavimus: nostra est, quia etsi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis justò DEI judiciò imputabatur, sed occultò.* Quod equidem durum videtur, & hoc ipso Hæreticis errandi occasionem præbuit. Sed quis contra Dominum, ejusque dispositionem? oportet in similibus captivare intellectum in obsequium fidei, præsertim ubi vulnere in Paradiso inflictò tam pretiosa medicina fuit apposita in Passione, & Sanguine Christi, ut ipsa Ecclesia exclamet: *O felix culpa, que talem, ac tantum meruit habere Redemptorem!*

Dices I. Contra Bernardum: non potest justò DEI¹² judiciò, licet occultò, nobis imputari, quod re ipsa non patravimus: sed peccatum illud re ipsa non patravimus: quomodò ergò justè nobis imputari poterit? dein nemo nesciens peccat, ubi ignorantia est invincibilis, qualis est in nobis respectu peccati personalis in Adamo.

Respondeo distinguendo Maj. non potest nobis justè imputari, quod nullo omninò modo patravimus, con-

cedo Maj. quod *moraliter* saltem patravimus; nego Maj. & sic distincta min. nego consequentiam. Jam diximus, peccatum illud nos patrâsse *moraliter*, quatenus nostræ voluntates erant annexæ voluntati primi parentis: & licet *re ipsa* nos non peccaverimus, sicut Adam, per voluntariam, deliberatam, ac exercitam transgressionem legis Divinæ, peccavimus tamen, in quantum omnes eramus *ille primus homo* juxta S. Augustinum citatum.

Unde attendenda est æquivocatio hæreticorum in illo *re ipsa*, quod in nostro sensu accipiendum est. Ad alterum, quod nemo invincibiliter nesciens peccet, respondeo, id verum esse in peccatis personalibus, non in Originali, ubi haud dubiè nondum existentes ignoravimus legem illam Divinam, & sic nemo nostrum personaliter peccavit; peccavimus tamen omnes in Adam, nec in illo eramus ignari legis Divinæ, quam in ipso, & per ipsum cognovimus.

- 13 Dices II. Ideò peccavimus in Adamo, quia DEUS nostras voluntates alligavit voluntati Adami: sed DEUS non potuit ita alligare: ergò non ita peccavimus. Maj. est vera ex dictis, min. prob. non potest DEUS nos avertere ab ultimo fine; sic ordinariè non potest DEUS homini dormienti auferre gratiam sanctificantem, & sic avertere habitualiter ab ultimo fine, ad quem per gratiam habitualiter erat conversus: sed si DEUS alligasset ita nostras voluntates, avertisset nos ab ultimo fine, sicque DEUS esset causa aversionis, quod videtur absurdum, & indignum DEO.

Respondeo, hanc objectionem supponere, Adamum, cæterosque descendentes debuisse produci in statu gratiæ, quod falsissimum est; nam dudum confixa est illa Sententia Bajana: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Item al-

altera dicens: *Absurda est earum Sententia, qui dicunt, hominem ab initio donò quodam supernaturali, & gratuito supra conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate DEUM supernaturaliter coleret.* Sunt & aliæ Baji Sententiæ, ab Ecclesia circa eandem materiam damnatæ, ex quibus evidenter apparet, hominem ab initio gratis fuisse conditum in justitia Originali cum dono integritatis, & immortalitatis, cum potuisset produci in puris naturalibus. Hinc in forma.

Respondeo: nego antecedens, ad probationem nego min. nam DEUS non avertit nos ab ultimo fine; quem nos ipsi in Adamo intendimus, sed tantum non dat justitiam originalem propter peccatum illud, & sic justè agit, sicut Adamo personaliter peccante sustulit justè gratiam originalem in pœnam, & ita descendit in nos. Vide dicta de peccato habituali.

ARTICULUS III.

Quomodo Originale posteris sit voluntarium.

SUPPOSITIS dictis in priori Articulo de propagatione peccati Originalis

Dico I. Peccatum Originale in posteris est voluntarium *terminativè*, non per modum exercitii, sed per modum effectûs.

Explicatur: Voluntarium est, scilicet *moraliter* ex ordine ad voluntatem Adami tanquam Capitis continentis in se ex Decreto DEI voluntates posterorum. Quod non sit voluntarium per modum exercitii, constat ex hactenus dictis; quia illud voluntarium est solius peccati actualis: *terminativè* tamen ex parte effectûs causati, quia, cum peccatum originale sit de genere peccati habitualis, non

non actualis, peccatum autem habituale sit solum voluntarium *terminativè*, tanquam effectus peccati actualis, & ideò etiam permanet, postquam omne voluntatis exercitium cessavit, rectè Originale dicitur voluntarium *terminativè*, tanquam effectus ab actuali causatus.

Confirmatur ex doctrina S. Thom. *quest. 4. de malo art. 1.* quam in compendium cogimus, scilicet in ordine ad nostrum propositum: potest homo dupliciter considerari, semel, ut est persona singularis, aliter, ut est pars alicujus Collegii, seu Communitatis, & utroque modo potest actus aliquis ad ipsum pertinere; nam quatenus est singularis, seu particularis persona, pertinet ad eum actus, quem propriò arbitriò, & per seipsum exercet: in quantum verò est pars communitatis, ad eum pertinet actus etiam à communitate factus, licet eum propriò arbitriò non exercuerit: quia talis communitas juxta Philosophum reputatur quasi unus homo, ut quilibet censeatur fecisse, quod fecit communitas, vel quod illi faciunt, qui communitatem repræsentant.

Ulterius supponendum est ex eodem S. Thoma *cit. loc.* quòd primus homo fuerit creatus, & Caput humani generis constitutus, in quantum habuit donum supernaturale, scilicet justitiam Originalem: hoc autem donum non fuit ipsi datum, ut singulari personæ tantum, sed ut cuidam principio totius naturæ humanæ, ut scilicet ab eo per originem derivaretur in posteros illud donum; cum ergò hoc donum primus homo per liberum arbitrium peccando amiserit, defectus hujus doni à Capite totam ejus posteritatem infecit; & iste defectus eo modo traducitur in posteros, quo modo traducitur natura humana. Hæc reipsa est mens S. Thom. dein ut clariùs rem explicaret, adjunxit: *Si ergò defectus iste hoc modo per originem in istum hominem derivatus, secundum quid est quadam persona*

sona singularis, non potest habere rationem culpæ, ad quam requiritur voluntarium proprium; sed si consideretur iste homo generatus sicut quoddam membrum totius naturæ humanæ, à primo parente propagatæ, ac si omnes essent unus homo, sic habet rationem culpæ propter voluntarium ejus principium, quod est actuale peccatum primi hominis. Et hæc sunt omnia ad mentem S. Augustini deducta, ex quibus Tridentinum suam declarationem sumpsisse meritò videtur. Atque ex hoc colligendum est, quomodo Originale in nobis sit voluntarium *terminativè*, non *formaliter*, respectivè scilicet ad formale, & proprium exercitium liberi arbitrii.

Confirmatur ulterius ratione conformiter S. Th. à pari: peccatum, quod per se primò personæ, non naturæ est, est voluntarium voluntate personali, alias non esset propriè peccatum: ergò à contrario peccatum naturæ, non personæ, debet esse voluntarium non voluntate personæ, sed voluntate naturæ; peccatum autem originale est ita voluntarium, atque ideò destruxit justitiam originalem, quæ fuit in Adamo concessa toti humanæ naturæ; ergò illo labente lapsa est tota humana natura, & dono illo privata, hinc Apostolus ad *Ephesios 2*. Originale vocat peccatum naturæ, dum ait: *Eramus naturâ filii iræ*, consequenter Originale non alio modo debet esse voluntarium, nisi voluntate naturæ, scilicet existente in primo homine, tanquam Capite naturæ in utraque linea, naturali, & supernaturali.

Dices, ex hoc sequi, quòd, si originale sit voluntarium voluntate naturæ, pueri etiam illud contrahant, non tantùm ut membra naturæ, sed etiam privatim, quia quivis in singulari contrahit, ideòque baptismò indigent, hoc autem videtur durum: sequeretur etiam, quòd, si Originale sit voluntarium, aliquo saltem modo possimus vituperari, & increpari: sed propterea præsertim

Q

tim parvuli increpari non possunt, cùm ita nascantur, nec penes hominem sit, aliter nasci.

Respondet ad hoc Vasquez. distinguendo increpationem, quia quævis fieri non potest; sive ergò increpatione sumitur pro nuda pœna damni, quam justè patiuntur parvuli propter illud voluntarium in capite, alia autem increpatione, quæ fieri verbis solet; cùm habeat rationem contumeliæ, refertur ad pœnam Sensûs, quæ locum non habet in pueris, ut infra videbimus.

S. Thomas, hîc *art. 5.* paulò aliter respondet ad similem objectionem: *Dicendum*, ait, quòd ei, quod est per „ originem contractũ, non debetur pœna, & increpatione,
 „ si referatur ad personam, quia sic non habet rationem
 „ voluntarii, sed si referatur ad naturam, sic habet ratio-
 „ nem voluntarii modò dictò, & hoc modo debetur in-
 „ crepatione, & pœna.

16 Quæres, cur voluntates hominum fuerint alligatæ voluntati Adami, & non etiam voluntates Angelorum, voluntati Luciferi, qui erat eorum, scilicet malorum Caput, & Princeps? jam suprà *num. 69.* dixi, has Quæstiones vix mereri responsum, sed tamen iterum

Respondeo, hujus disparitatem petendam esse ex voluntate DEI, unum volentis, & non alterum, quæ voluntas ex sacris Litteris, & PP. manifestè eruitur. Dein non erat congruum alligare voluntates aliorum Angelorum, qui omnes in perfectione creati erant, & hoc ipso expediti ad operandum, præsertim in instanti secundo, ubi plenè liberi peccârunt. An verò non Lucifer & suò exemplò & singulari illustratione seduxerit alios, posset moveri, quæstio, in qua juxta doctrinam de peccato primo Angelorum affirmativam tenent quàm plurimi, & gravissimi Theologi apud Salmanticenses

Dices ex argumento Hæreticorum: ideò omnes pec-17
cavimus in Adamo, quia ille fuit caput, & principium po-
steritatis tam *physicè*, quàm *moraliter*, etsi nos voluntate
propria non peccaverimus, & tamen propter ipsum, &
in ipso transgressi sumus mandatum DEI de non comede-
ndo fructu, & hoc peccatum erat inobedientiæ saltem
formaliter: ergò etiam (inferunt Hæretici) quia Chri-
stus fuit Caput omnium fidelium, & verè credentium, per
ipsum ab illo maledicto liberati sumus, & per obedi-
entiam ipsius facti filii amoris, sicut per Adamum filii iræ,
ita ut nobis sufficiat justitia Christi imputata, per quam
justi sumus, & denominamur, favente ipso Apostolo in
cit. illo Rom. 5. v. 19. Sicut per inobedientiam unius hominis
peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam unius homi-
nis (qui est Christus) justii multi constituentur. Et clariùs
suprà eodem *cap. v. 18. Sicut per unius delictum in omnes ho-*
mines in condemnationem, sic & per unius justitiam in omnes ho-
mines in justificationem vitæ. Et à fortiori: si enim unius
delictò mors regnavit per unum, multò magis abundan-
tiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vita
regnabunt per unum JESUM Christum. Hoc potissi-
mum erat Hæreticorum argumentum, & adhuc est Lu-
theranorum, in sola, & nuda fide in Christum confiden-
tium.

Confirmatur: ad condemnationem posteritatis suf-
ficit imputatio veri, & personalis peccati Adami: ergò
etiam unius Christi justitia omnibus imputata sufficit;
quia Christus fuit oppositus Adamo, ut, quod ille corru-
perat, Christus repararet. Quæ paritas ex Apostolo
semper assumi potest, ut vel ideò Hæretici videantur ha-
bere sui erroris fundamentum ex Apostolo *cit. loc.*

Respondeo ad argumentum concedendo antece-18
dens, negando consequentiam, & paritatem; nam aliter

Q 2

Adam

Adam constitutus est Caput omnium, scilicet tam in linea physica in ordine ad generationem naturalem, quàm morali per alligationem voluntatum nostrarum in ordine ad bonum vel malum, ut adeò, quod ille transgrediendo legem, malè egit, nos omnes juxta superiùs dicta egisse censeamur; aliter autem Christus est Caput, non per alligationem voluntatum, aliàs quidquid Christus egit, nos omnes egisse diceremur, quod est absurdum, & contra Evangelium, ubi toties Christus ipse repetit, ut ad exemplum suum servemus mandata, si velimus vitam æternam ingredi; nam *Matthæi 19. v. 16.* dum eum unus accessisset interrogans: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* & *v. 17.* respondit Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: &* dum alter instaret: *quæ?* (scilicet præcepta) subjunxit Christus: *non homicidium facies, non adulterabis &c.* illa nempe cavenda esse, quæ in Decalogo continentur. Et *Joan. 5. v. 29.* ait: *Procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vite, qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Et ipse Apostolus, cui adeò inniuntur hæretici, solam fidem sine operibus excludit; quia *2. ad Corinth. cap. 5. v. 10.* clarissimè ex antè dictis à se infert: *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut NB. referat unusquisque propria corporis: prout gessit, sive bonum sive malum.* Ex quo patet, solam fidem ad salutem non sufficere, quæ sine operibus mortua est; quid autem vitæ cum morte, quid luci cum tenebris, in quibus hæretici habitant? Christus ergò in eo sensu est Caput nostrum, quatenùs pro nobis se æterno Patri obtulit in satisfactionis pro peccatis nostris holocaustum, per Passionem suã, & mortem explendum, & offerendum juxta eundem Apostolum *cit. cap. 5. v. 18.* ubi ait: *Omnia ex DEO, quo nos reconciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis.* Hujus igitur reconciliationis non effici-

mur

mur effectivè participes, nisi mediantibus illis, quæ nobis necessaria præscripsit Christus, nempe usum Sacramentorum, & præceptorum observantiã; per Sacramenta tanquam canales gratiam accipimus, & sic participes illius reconciliationis reddimur, quod insinuasse videtur Apostolus *cit. loco v. 19.* dicens: *Quoniam quidem DEUS erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.* Verbum illud *reconciliationis* in nobis in tantum est positum, in quantum ipsi nos possumus participes facere Passionis Christi, sine usu Sacramentorum, & operibus nostris nunquam profuturæ. Si ergo Apostolus dicit, nos justos esse constitutos per Christum, nos in justificationem vitæ translatos esse, nos gratiam in abundantia, donationem, & justitiam accepisse, intelligendus est in eo sensu, quod Christus nobis ista meruerit, si utamur mediis illis præscriptis: & sic Christus tantum in actu primo nobis ista præparavit, ita tamen, ut ad actum secundum requiratur nostra operatio in mediis illis, gratiam Christi nobis attrahentibus; consequenter Sancti, & justi non sumus per Sanctitatem, & justitiam Christi, quæ se extrinsecè habent.

Unde Concilium Tridentinum *Sess. 6. de Justificatione* ¹⁹ illam justitiam extrinsecam à Christo proveniente tanquam hæreticam in *cap. 7.* rejicit, post alia dicens: *Demum unica formalis causa* (scilicet in justificatione impii) *est justitia DEI, NB. non qua ipse justus est, & qua nos justos facit, qua videlicet ab ipso donati, renovamur Spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè justii nominamur, & sumus, justitiam in nobis recipientes.* Ex quibus est primò contra hæreticos, qui solum justii sunt justitiã Christi, qua ipse justus est, quod est merè quid extrinsecum. Secundò per illam justitiam reputaremur solum justii per denominationem extrinsecam. Tertiò justitia vera, qua DEO re-

conciliamur, debet in nobis esse recepta: ergò illa justitia non est justitia DEI, aut Christi, quæ in nobis recipi non potest; id ergò à Christo Salvatore habemus, quòd nemo possit esse verè justus, nisi cui merita Passionis Dominicæ communicentur: id tamen declarat Concilium *cit. cap. 7. versùs finem: In hac impii justificatione fit, dum ejusdem Sanctissimæ Passionis merito per Spiritum Sanctum Charitas DEI diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque illis inheret*: justitia Christi non inhæret, sed ipse est justus secundùm Apostolum Rom. 3. v. 26. & justificans eum, qui est ex fide JESU Christi: consequenter illi participant justitiam Christi, qui credunt, séque per spem capaces reddunt illius doni cœlestis. Utque appareat clariùs, quàm remoti sint, qui in sola justitia Christi respectivè ad nos extrinseca confidunt, Tridentinum *cit. Sess. cit. Can. 11. declarat: Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi (hoc dicunt hæretici) vel sola peccatorum remissione (merè extrinseca) exclusâ gratiâ, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inheret: aut gratiam, qua justificamur, esse tantùm favorem DEI, anathema sit.* Ergò opinio hæreticorum in vera Ecclesia locum non habet, postquàm ab ea damnata est ex Apostolo antea *cit. cap. 5. ad Rom. v. 2.* ubi explicat, quomodò justificemur per Christum, scilicet: *Per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum DEI.* Gratia illa, ex qua stetit Apostolus, non fuit justitia Christi, sed per justitiam Christi habuit accessum mediante fide ad illam gratiam intrinsecam, quæ sola facit *gloriarì in spe gloriæ filiorum DEI*; per justitiam Christo ut intrinsecam, & nobis extrinsecam, nec justificamur, nec digni reddimur gloriæ filiorum DEI, nisi fortè ideò Christus passus sit, ut otiosi, & nihil boni operis exercentes deferamur ab Angelis in Cœlum, sola

sola ipsius pro nobis satisfactione, & iustitia suffulti, quod sicut est contra Apostolum, & totum Evangelium, ita sperare impium est.

Dubitabis adhuc, an peccante Eva, & Adamo perseverante, filii postea geniti Originale peccatum contraxissent?

Respondeo negativè conformiter S. Thomæ, cujus hinc *quest. 81. artic. 5.* est ratio in Responsione *sed contra ex Rom. 5.* ubi dicit Apostolus: *per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, nomine autem hominis primariò venit masculus, non foemina; quia ille est primum generationis principium, & juxta dicta illius voluntati alligatæ sunt voluntates posterorum, non Evæ tam fragili respectivè: sed si Adamo peccante Eva perseverasset, tunc fuisset peccatum Originale transfusum, è *converso autem esset*, ait S. Thom. *in Corp. ad finem, si Adam peccasset, & Eva non.*

Dices contra hoc ultimum ex Scriptura *Ecclesiast. 25.* ubi Sapiens ait: *à muliere initium peccati, & per eam omnes moriuntur.* Et ex Genesi supra *num. 6. citata cap. 3. v. 6.* Mulier priùs comedit fructum, & postmodùm dedit viro suo Adam. Et vel ideò S. Hieronymus super illud Apostoli ad *Rom. 5.* *Per unum hominem peccatum intravit*, per illum hominem intelligit Evam: consequenter Adamo non peccante, nihilominùs peccatum intrasset in mundum.

Confirmatur: Præceptum illud de non comedendo fructu non obligavit solum Adamum, sed & Evam ex textu clarissimo Scripturæ *Genes. 3. v. 3.* ubi Eva serpenti dixit præceptum DEI: *de fructu verò ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis DEUS, ne comederemus, & ne tangere-mus illud, ne fortè moriamur.* Ergò sive ille, sive hæc comedisset, fuisset mortua, & mortem in posteros trans-

fu-

fudisset. Dein Eva, antequam Adam consensit, & comedit, jam erat privata justitiâ Originali: ergò etiam descendentes ex illa fuissent privati, consequenter transmississet peccatum in posteros.

21 Respondeo ad argumentum explicando Ecclesiasticum *cit. loc.* quòd aliud non voluerit insinuare, quàm quòd mulier occasionem dederit peccati illius in Adamo per hoc, quod tulerit de fructu arboris, comederit, dederitque viro suo, *qui comedit juxta cit. num.* ubi amplius hoc totum explicamus, imò ut memini, juxta hunc modum dicendi, peccatum illud primariò refundendum esset in diabolum, mediante serpente decipientem, & mentientem; sed quia DEUS nec diabolo, nec Evæ sed Adamo tanquam Capiti posteritatis alligavit nostras voluntates, in ipsum tanquam causam tota humani generis macula refertur.

Sanctus Hieronymus intelligendus est in sensu explicato, scilicet *occasionaliter*, quòd mulier occasionem dederit Adamo comedendi de fructu vetito, principalis autem appellatio cadat supra Adamum; hinc ad Confirmationem Respondeo sub distinctione, quòd quidem præceptum affecerit utramque personam, unam tamen principaliter tanquam Caput, Evam verò secundariò, ita ut solius ipsius peccatum non transiisset in posteros, sed solum mulierem infecisset. Ad illud *deinde* dico, Evam quidem comedendo amisisse justitiam originalem, sed sine præjudicio nostro, ubi Medina celebris, & ex antiquis Thomista ait, cavendum esse errorem alicujus, ut ipse loquitur hic *quæst. 81. art. 5.* stulti Concionatoris, qui, ut hanc de Eva difficultatem evitaret, asseruit, Evam solum peccasse venialiter: *Hic error, addit, est hæreticus, & contra Scripturam &c.* similes errores sæpè committunt Concionatores, qui non sunt Theologi, nec Scripturam at-

ten-

tendunt; si enim peccatum fuisset tantum veniale, cur DEUS illam maledictione tam gravi increpavit?

Ex his colliges, quod si primo parente non peccante peccasset Cain, justitiam Originalem quidem amisisset, non tamen peccatum transfusus fuisset ex rationibus antè allegatis, scilicet quod solum peccatum primi parentis juxta Scripturam, & Concilia transierit in posteros, pro quo tamen velut moraliter certum supponunt aliqui cum Medina *cit. loc.* quod, si Adam non peccasset in illa tentatione, sed perseverasset in observantia præcepti Divini, statim fuisset confirmatus in gratia, ita quidem, ut beneficio illo tota generis humani propago fuisset potita, estque aliàs hic communis sensus fidelium, Adam, sicut modò peccando propagavit peccatum in totam propaginem, ita justitiam illam Originalem propagatum fuisse in posteros, si non peccasset. Sed hæc opinio Medinæ est expressè contra S. Thomam, quam vel ideò supra *num. 66. in Respons. 2.* rejecimus. Quæri etiam hinc solet, an per aliud peccatum grave primi parentes amisissent justitiam Originalem, illiusque privationem propagassent in posteros, exemplum hujus communiter datur in casu, quo primi parentes carnaliter convenissent?

Respondeo, de hoc nihil constare ex Scriptura, vel Conciliis, & vel ideò nihil certi asserendum esse, præsertim cum Scriptura de alio peccato non loquatur nisi de *comestione* fructus illius prohibiti: & insistendo præcisè rationi, non videtur, cur ille congressus carnalis fuisset peccatum destruens justitiam Originalem, cum Adamus ex ipsa assignatione Divina sortitus fuerit jus in corpus Evæ, & vicissim, unde ergò peccatum? nisi gratis asseratur, esse peccatum in usu juris sui: & ipse S. Thomas docet, quod in statu innocentiae fuisset generatio, quæ utique peccatum non fuisset, quomodo ergò dici potest, peccatum

R

esse

esse convenisse carnaliter ante comestionem fructûs vetiti? Dices fortè, illam conventionem carnalem ideò futuram fuisse peccatum grave, quia commissam in illo statu, ubi appetitus inferior, præfertim carnalis, plenè fuit subiectus rationi, & illa DEO, consequenter illum appetitum prorsus inordinatum &c.

Respondeo, & eadè fiduciâ dico, appetitum illum ex se non esse inordinatum, quia fuisset in ordine ad propagationem speciei, sicuti juxta S. Thom. & communem Thomistarum, si durasset status innocentix, fuisset generatio innocens, licèt sine appetitu sensuali fieri non potuisset; sicuti ergò ibi nec appetitus, nec generatio fuisset peccatum, ita nec fuisset ante comestionem pomi noxialis, quia in illo signo antecedente fuisset status innocentix. Plura de hoc diximus suprâ à num. 64. ex SS. Augustino, & Thoma.

- 22 Cæterùm illud, quod Medinæ tribuitur de confirmatione in gratia, non est moraliter certum, quidquid aliqui RR. dicant, & pro se S. Anselmum allegent in libro *cur DEUS homo* dicentem: *Videtur, quòd si primi parentes sic vixissent, ut tentati non peccassent, ita confirmarentur cum omni propagine sua, ut ultrâ peccare non possent;* nam S. Thom. 1. part. quest. 100. art. 2. hunc ipsum Anselmi textum contra se adducit, & ad 2. respondet ibi: *dicendum, quòd Anselmus hoc non dicit asserendo, sed opinando, quòd patet ex ipso modo loquendi, cum dicit VIDETUR, quòd si vixissent &c.* insuper S. Thom. cit. loco in Corp. ait, quòd creatura rationalis in justitia confirmetur, quando fit beata per apertam DEI visionem; tunc autem Adamus, & posterì, si tentationem vicissent, non statim habuissent visionem DEI apertam: ergò saltem juxta S. Thomã non fuissent in gratia confirmati, & hoc ait ibi S. Doct. procedere secundùm legem communem; quia, addit: *ex aliquo pri-*

privilegio speciali secus accidere potest, sicut creditur de Virgine Matre DEI. An autem tale privilegium speciale sortitus fuisset Adamus cum suis posteris, Scriptura non dicit: est ergo pro affirmativa ratio profus conjecturalis. Quod autem moralis certitudo de confirmatione in gratia non habeatur, patet ex ipsa S. Anselmi, & S. Thom. discrepantia, dum primus dicit solum *videtur*, & alter etiam in principio Corporis ait, quod non *videtur* possibile, quod pueri in statu innocentiae nascerentur in iustitia confirmati: uterque ergo tantum opinatur, neuter asserit; evadit ergo utriusque Sententia ad summum, probabilis.

QUÆSTIO II.

De Quidditate, & Subiecto Peccati Originalis &c.

QUoad ista non tantum inter Hæreticos, & Catholicos multa contentio est, sed & Catholici inter se divisi sunt, dum aliqui peccatum originale in positiva quadam qualitate, ut de peccato habituali diximus, vel in modo quodam animæ superaddito collocant, alii in nuda privatione iustitiæ originalis, connotante tamen actum in Adamo præteritum, quæ ut magis appareant, sit

ARTICULUS I.

In quo consistat essentia peccati Originalis?

Licet jam passim aliqua dixerimus, an, & quid Originale peccatum sit? Quia tamen illa prima vix ritè tractari possunt, nisi aliqua tangantur de hac quidditate,

te, illa consultò fuerunt præmissa, ut hæc secutura faciliùs capiantur, pro quibus priùs rejiciendi sunt errores hæreticorum, inter quos enormis est Origenis, qui aliàs inter PP. præcipuos Doctor, & interpret Scripturæ magni nominis, hic tamen turpiter lapsus est, docendo, peccatum Originale consistere in aliquo habituali relicto, quod anima parvuli commiserit ante conjunctionem cum corpore. Supponit autem hic Author pro tali assertionem alium errorem à se confictum, quòd scilicet omnes animæ rationales cum Angelis creatæ fuerint, consequenter à principio operari cœperint, si benè, tunc gratiâ ornata, si malè, peccatò infecta. Cui fabulæ occasionem dedisse videtur opinio quorundam Philosophorum, animas in concavo Lunæ ante conjunctionem cum corpore ponentium, vel unam universalem cum Platone, quam aliæ participarent. Sed hæc cum aliis Origenis erroribus ab Ecclesia, & SS. PP. dudum proscripta sunt.

Non multùm ab hoc errore remoti sunt Pelagiani, quos Noviores hæretici cum Melanchtone secuti sunt, docentes, peccatum originale esse proprium ipsorum parvulorum, quod in primo conceptionis instanti, scilicet conjunctionis animæ cum corpore admittunt, ideòque dici originale, quod statim in origine commissum sit. Quod sicut est apprimè hæreticum, ita absurdè stolidum; Quomodò enim peccare potuerunt nondum rationis usum habentes, qui tamen ad peccatum, & quidem grave necessariò requiritur? Deinde peccatum est essentialiter contra aliquam legem, qualem autem legem prævaricati sunt, cum nihil ex Scriptura constet? credo, etiam ipsos hæreticos ignorare, quale præceptum transgressi sint ipsi, dum nondum potuerunt distinguere inter bonum, & malum.

De-

Denique omisís aliís Mathias Illyricus inter No- viores cum suis tenet, Originale nihil esse animæ superad- ditum, sed ipsam ejus substantiam, quæ, cùm fuerit antea imago DEI, per peccatum facta sit imago diaboli, & sic juxta ipsum substantia animæ primitus producta transi- vit in aliam, quod est contra Scripturam; quis autem hanc transubstantiationem fecit? non DEUS, aliàs esset causa malorum, neque diabolus; quia vires ipsius supe- rat, sicut etiam substantiam creare non potest, ita nec unam in alteram convertere, nisi cum Manichæis admit- tat, DEUM bonorum, qui verus est DEUS, & DEUM malorum, qui est diabolus, quam insaniam dudum S. Au- gustinus ostendit & expugnavit. Hic error desumptus est, juxta dicta superius ex sinistra Scripturæ intellectu- ne, præsertim Apostoli sæpius mentionem facientis de homine veteri, & novo, quod, cùm accipiendum sit, in sensu *morali*, iste accepit in sensu *physico*, qui error est omninò insanus, quod ex illo Apostoli patet: *exuite vos ho- minem veterem, & induite novum, qui secundum DEUM crea- tus est*, quasi verò possimus nos ipsos in alterum homi- nem transformare, si Apostolus loqueretur physicè. Etiam, dum ait, *destruatur corpus peccati*, possemus nos ipsos destruere, quod contra omnem rationem pugnat.

Dicendum est: Peccatum Originale essentialiter for- maliter consistit in privatione justitiæ Originalis, id est, gratiæ illius primæ. Est communis Catholicorum, quæ probabilior redditur ab Autoritate S. Thomæ, & Scoti, Suarezii, & Vasquezii; quia hi quatuor, ut jam alibi no- tavi, aliàs fermè semper oppositi, hinc conveniunt, ut vel ideò magna sit pro veritate hujus Sententiæ præsum- ptio; nec obest, quòd Doctor Subtilis privationem po- nat in voluntate, S. Thomas in anima; nam hoc ad præ- sentem Quæstionem non pertinet, modò ratio formalis

in Originali ponatur in *privatione essentialiter*, quod facit. Scotus in 2. *Sentent. dist. 30. quest. 2.* postquam argumenta opposita adduxisset, concludit: *Peccatum Originale non potest aliud esse, quàm ista privatio*, quod dein probat rejiciendo aliorum opiniones. De S. Thoma statim agemus. Interim

Probatur Conclusio I. Peccatum Originale juxta Tridentinum *cit. loc.* per baptismum primò, & per se tollitur: ergò formaliter consistit in privatione. Consequentia probatur: in tantum per Baptismum peccatum Originale tollitur, in quantum per illum confertur gratia sanctificans: sed gratia aliud non tollit, nisi privationem sui: ergò si Originale per Baptismum tollitur, formaliter consistit in privatione gratiæ. Maj. suppono de fide certam. Min. declaratur: per peccatum Originale homo est averfus à DEO; illa autem averfio à DEO formaliter nihil est aliud, quàm carentia conversionis ad DEUM; sicut gratia est forma hominem convertens ad DEUM.

Probatur II. Peccatum Originale secundum idem Tridentinum *cit.* est mors animæ: sed mors animæ formaliter nihil est aliud, quàm carentia gratiæ, & charitatis: ergò formaliter consistit in privatione.

Confirmatur: Sicut per peccatum Originale omnes sunt mortui in Adamo, ita in Baptismo omnes vivificantur in Christo: ergò sicut modò omnes vivificantur per gratiam baptismi, ita ibi mortui sunt per amissionem gratiæ Originalis, seu privationem, cui gratia privativè opponitur, quod totum colligitur ex citato Decreto Tridentini.

25- Diximus autem in Conclusionem, Originale essentialiter, & formaliter consistere in privatione, quàm scilicet primariò importat; quia justitia Originalis non solum di-

dicit gratiam sanctificantem, qua anima subditur DEO, sed alia etiam dona, scilicet subjectionem hominis inferioris ad superiorem, & partis sensitivæ ad voluntatem, corporis ad animam &c. non est ergò intelligendum, Originale dicere privationem justitiæ Originalis, prout hos omnes effectus importat, aliàs hoc peccatum non plenè deleteretur in Baptismo; nec enim per illum restituitur illa subjectio, quæ est partis inferioris ad superiorem, sensitivæ ad voluntatem, dum post Baptismi gratiam manet fomes peccati, & rebellio partis inferioris ad superiorem, qui sunt effectus à peccato actuali relictis; solum ergò privatio justitiæ, quantum ad primum effectum tanquam primum, pertinet ad essentiam peccati originalis, privatio autem aliarum perfectionum, pertinet ad rationem poenæ adhuc post baptismum remanentis. Ratio hujus est, quòd solus ille effectus gratiæ sit necessarius, qui hominem verè subdit DEO, & ad finem ultimum convertit, DEUMque inter, & hominem amicitiam conservat, alii verò effectus sint ad modum proprietatum, vel potius ad ornamentum illius primi, & & felicissimi statûs. De privatione sic explicata intelligendus est S. Anselmus, quem etiam Scotus *cit. loc.* pro se adducit in *lib. de peccat. Orig.* dicens: *Originale peccatum esse privationem Originalis justitiæ.* In hoc sensu etiam loquitur S. Thomas, quidquid Godoy moliatur, ut Sanctum illum in suas partes traducat contra communioem Thomistarum, cui certè S. Doct. favet.

Author iste conformiter ad ea, quæ docuit priùs de²⁶ peccato habituali, ait hìc *disp. 36. §. 9.* Peccatum Originale nostrum consistere in positivo termino *moralì* ex actuali transgressione Adami, prout fuit nostra, relicto, quo constituimur positivè legi difformes, realiter aversi à DEO, & conversi ad Creaturam.

Hanc

Hanc suam opinionem, quam nos pro objectione assumimus, probat primò ex S. Th. hìc *quest. 85. art. 5.* ubi S. Doct. ait: *Subtractio autem Originalis justitiæ habet rationem pœnæ, sicut etiam subtractio gratiæ.* Si fortè diceres, privationem illam sub diverso respectu esse culpam & pœnam, uti de peccato habituali diximus.

Instat ex *quest. 87. art. 7.* S. Doct. in Corp. ibi enim clariùs loquitur sic: „principaliter quidem pœna originalis „peccati est, quòd natura humana sibi relinquitur, destituta „auxiliò Originalis justitiæ, & ad hoc consequuntur omnes „pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt. Idem dicit S. Thomas 2. 2. *quest. 164. art. 1. ad 4.* in 2. Sent. *quest. 33. questiuncula 2. art. 1. ad 2.* ac passim alibi, præfertim *quest. 5. de malo. art. 1. in Corp.* quibus in locis semper repetit privationem gratiæ non esse culpam, sed pœnam: item ultimò locò concludit: *Et ideò conveniens pœna peccati originalis est subtractio gratiæ, Et per consequens visionis Divinæ, ad quam homo per gratiam DEI ordinatur.* Propter hos textus Author istè præfidenter addit: hoc argumentum malè torquet Authores contrarios, & ideò variè respondent. Sed profectò hæc omnia solvi possunt ex dictis de peccato habituali, ad quod proportionaliter explicatur originale.

27 Respondeo Authoritates adductas ex S. Thoma non probare intentum Adversarii; & ideò sustinemus respon-
sionem ad primum textum, quæ pariter servit ad aliorum solutionem. Sub quo autem sensu privatio sit pœna, & macula, explicat S. Thomas *quest. 4. de malo*, à nobis suprà relatus, & infrà referendus, ubi rem clarissimè explicat, nec id tantum ibi, sed etiam hìc 1. 2. *quest. 82. art. 3. in Corp.* postquam explicavit, in quo sensu originale sit concupiscentia, & in quo non, infert: *Sic ergò privatio originalis justitiæ, per quam voluntas subdebatur DEO, NB.*

est

est formale in peccato Originali; omnis autem alia inordinatio viti-
 rium animæ se habet in peccato originali, sicut quoddam materia-
 le. Illam autem inordinationem præcipuè ponit S. Thom.
 in hoc, quòd vires inordinatæ convertuntur ad bonum
 commutabile, quæ, ait, inordinatio communi nomine
 dicitur concupiscentia. Dein in fine concludit: *Et ita pec-*
catum Originale materialiter quidem est concupiscentia, formali-
ter verò est defectus justitiæ Originalis. Per defectum autem
 S. Doct. semper intelligit privationem gratiæ, ut statim
 ibi art. 4. repetit, & exinde probat, quòd peccatum origi-
 nale in omnibus sit æquale; quia defectus justitiæ origi-
 nalis, & illius ad primum Adæ peccatum relatio est in
 omnibus æqualis. Ratio ex parte defectus tanquam pri-
 vationis est: *quia totum domum originalis justitiæ est sublatum:*
privaciones autem totaliter aliquid tollentes, ut mors, & tene-
bræ non recipiunt magis, & minùs. Ubi utique clarè dicit,
 defectum illum esse privationem. Ratio est de relatio-
 ne, quam dicta privatio involvit, quòd, sicut est æqualis
 defectus, seu privatio justitiæ, ita æqualiter omnes rela-
 tionem habent ad primum principium vitiatæ originis,
 ex quo peccatum originale recepit rationem *culpæ*: rela-
 tiones enim non respiciunt magis, & minùs. Clarè etiam
 hoc dicit S. Doct. hac ipsa *quest. art. 2.* ubi probat in uno
 homine unum esse peccatum Originale, & in Corpore, ubi
 in ægritudine corporali plures ægritudines admittit pro-
 pter diversas causas, scilicet propter abundantiam calidi,
 aut frigidi, læsionem pulmonis, aut hepatis &c. Dispa-
 ritatem inter ægritudinem corporalem, & peccatum origi-
 nale assignat ex unitate causæ dicens: *Causa autem hujus*
corruptæ dispositionis, quæ dicitur originale peccatum, est una tan-
tum, scilicet privatio originalis justitiæ, per quam sublata est sub-
jectio humana mentis ad DEUM, & ideo peccatum originale est
unum specie. Hæc & plura alia S. Thomas in SUMMA,

ubi ex professo hanc materiam examinat, & in omnibus originale constituit essentialiter in privatione justitiæ originalis; opposuit ergò se Godoy communi Sententiæ ex prurigine disputandi propter textus inadæquatos. nam

Respondeo universim, verum esse, quòd peccatum Originale in eo sensu sit poena, quatenùs DEO præbuit occasionem, Adamo subtrahendi justitiam Originalem, & in illo nobis, sit tamen formaliter culpa in nobis, quatenùs ex peccato Adami, cujus voluntate nos vi pacti adhæsimus, redundavit, ut ipse S. Thomas in citatis etiam ab Adversario locis, & præsertim hic in SUMMA docet, nullibi autem dicit, peccatum Originale consistere in termino positivo morali, cujus causa assignari non potest.

28 **Quæres I.** An, si aliquis ex humana carne miraculose formaretur, contraheret peccatum originale? pro quo suppono tanquam certum, quòd si DEUS de facto, ut posset, hominem aliquem conderet ex lapide, ut olim Adam ex limo, & Evam ex costa procreavit, talis nequam contracturus esset peccatum originale, quia non descenderet viâ generationis, & ex semine infecto, quod ad transfusionem peccati originalis requiritur. Quoad Quæstionem pro affirmativa potest esse ratio I. in lumbis Adami fuit tota posteritas corrupta: ergò etiam omnis caro humana, consequenter infecta peccato originali.

Secundò: si quis nasceretur ex concubitu dæmonis applicantis semen verum, decisum ab homine, contraheret peccatum originale, cum semen illud fuit ordinatum ad generationem: ergò etiam si formaretur ex carne humana.

Tertiò: ideò peccatum originale ab Adamo descendit in omnes; quia omnes in eo peccante fuerunt: sed & ille, ex cujus carne formaretur alius, in Adamo fuisset: ergò peccatum originale contraheret.

Respondeo tamen negativè ad mentem S. Thom. hic *quest. 81. art. 4.* Ratio est; quia peccatum originale in tantum descendit in posteros, in quantum ab ipso mediatè per viam generationis naturalis procedit: sed talis non procederet ab ipso per viam generationis: ergò non contraheret peccatum originale.

Ad I. Respondeo, quòd quidem natura corrupta sit in Adamo, non tamen illa corruptio transeat in posteros nisi per generationem; qualis non est in hoc casu miraculoso, à quacunque demum causa talis homo procederet instrumentaliter, anima certè fieret à solo DEO creante, ad creationem autem animæ nulla creatura etiam instrumentaliter assumi potest, ut modò ex Philosophia, saltem Thomistica, suppono.

Dices, Originale causari in nobis, quatenùs anima, inficitur ex carne; cùm ergò caro sit infecta, etiam inficeret animam. Respondeo, jam dictum esse, hanc corruptionem per solam generationem transire in posteros &c. idem respondet S. Thomas *cit. loc. ad 2.* ex quo Adversarius objectionem desumpsisse videtur.

Ad II. Respondeo, transeat antec. nego consequentiam. Disparitas est, quòd semen sit ex natura sua ordinatum ad generationem hominis, per quod fit propagatio peccati originalis; est autem per accidens, quòd à diabolo applicetur, qui infantem exinde natum non reddit suum, sed filium illius, cujus est semen, ut suprà ex S. D. diximus de doemone incubo.

Ad III. Respondeo, non sufficere, fuisse moraliter in Adamo, nisi etiam quis per seminalem propagationem ab illo mediatè procedat. Ita fermè S. Thomas *ad 3. ibi loquitur.*

A R T I C U L U S II.

Quomodò Peccatum Originale propagetur ad posteros?

DE hac Quæstione quoad hanc rem ipsam jam diximus suprà, sed de via, & medio nunc est quæstio. In qua materia singularis, & turpis est error Tertulliani, viri aliàs præstantissimi, qui teste S. Augustino *lib. de Hæresibus* apud Prateolum *lib. 18. Hæresim* docuit, animam quidem immortalem esse, sed corpoream, hoc est, animam filii fieri per animam Patris, sicut corpus ex corpore propagatur, & ita peccatum originale propagari: Sicut anima Adami peccato jam infecta genuit animas Cain, & Abel, ita illorum animæ genuerunt alias, & illæ iterum alias successivè usque ad nos. Qui error ab illius temporis Patribus fuit rejectus tanquam fidei repugnans, & postea damnatus à Conciliis, creationem animæ soli DEO attribuentibus.

Salmanticenses hîc docent, quòd Originale peccatum physicè traducatur in posteros per Adamum tanquam causam principalem, & per semen tanquam causam instrumentalem, quæ Sententia videtur conformis S. Thomæ hîc *quæst. 83. art. 1. in Corp.* ubi clarè dicit: *Peccatum Originale omnium hominum fuit quidem in ipso Adamo sicut in prima causa principali, in semine autem corporali est peccatum originale, sicut in causa instrumentali, eò quòd per virtutem activam seminis traducitur peccatum originale in prolem simul cum natura humana.* Nihilominùs alii Thomistæ valdè

com-

communiter docent, peccatum originale transfundi in posteros per semen, quatenus est privatum illo vigore, vi cuius Adamo non peccante probabiliter produxisset instrumentaliter in posteris gratiam, quatenus à DEO fuisset elevatum supernaturaliter ad hunc effectum attingendum.

Recentiores aliqui tenent, transfusionem peccati, ut supra & nos diximus; ex eo contingere, quòd generatio fiat virtute seminis *mediate* ab Adamo decisi, ita tamen, ut generatio se solùm habeat per modum conditionis, sine qua non contraheretur Originale.

Hæc Sententia quidem clarè explicat traductionem peccati originalis, quia satis exprimit, quòd S. Scriptura, & Concilia, præsertim Tridentinum de Originali continent, neminem scilicet nasciturum fore peccatorem, nisi viâ ordinariâ ab Adamo descenderit; nihil autè vel Concilia, vel Scriptura dicunt de physica illa, & instrumentali propagatione per semen, ac si illud peccatum originale physice produceret, quod vel ex eo admitti necesse non est; nam ubi effectus non est physicus, vel ens positivum, non requiritur causalitas physica: sed peccatum formaliter spectatum non est effectus physicus, vel ens positivum: ergò ad illud non requiritur causalitas physica. Major. Suppono ex Philosophia in eo sensu, quòd scilicet per se non requiratur influxus physicus, terminatus ad id, quod non est physicum, vel positivum; nam per accidens posset non ens attingi improprie per actionem physicam, puta, si quis auferret lucem, ad cuius amotionem adessent tenebræ, ubi hæc saltem in forma opposita improprie attingerentur, & indirectè. min. autem est communis fermè omnium, exceptò Godoy, & aliquibus Modistis, & tamen Godoy hìc *disp. 35. §. 3. num. 16.* ad finem ex Cajetano persuadere conatur, quòd nec in Sen-

tentia S. Thomæ semen concurrat instrumentaliter physicè ad traductionem culpæ Originalis, sed tantum concomitanter, quatenus attingit physicè naturam, in qua ob peccatum Adami consequitur culpa Originalis; quo ergò modo, & medio apud hunc Authorem producitur ille terminus positivus moralis, vi cuius reddimur positivè legi difformes, realiter aversi à DEO? Certè non potest assignari causa illius positivi, nisi generans ut causa principalis, & semen ut causa instrumentalis assignetur.

Respondeo ad Quæstionem pro salvanda Autoritate S. Thomæ, peccatum originale propagari physicè in posteros mediante semine tanquam medio instrumentali. Pro quo tamen notandum est ex Philosophia de generatione unius hominis respectu alterius, hominem generantem dici, & esse causam principalem physicam, & semen esse causam instrumentalem physicam, quæ in virtute causæ principalis sibi conjunctæ operatur, ita ut semen sit instrumentum ut quod, & ejus virtus habeat se ut quo. Jam

Probatur Responsio: primus ille post Adamum homo fuit physicè productus ab Adamo tanquam causa principalis, mediante semine tanquam causa instrumentali: ergò & ille homo, quem primus post Adam produxit, ita processit, & sic ulterius ab uno ad alterum generatio facta est: jam assumo: sed generationem illam sequitur peccatum originale: ergò originale in hoc sensu fuit physicè propagatum, quatenus generationi illi semper in unione animæ cum corpore conjuncta erat privatio justitiæ Originalis, nisi per infusionem gratiæ statim in principio illius conjunctionis fuerit impedita, ut omnes contendunt, qui debitum proximum in B. Virgine admittunt, ita illam præservatam esse ab originali, impediente DEO illam privationem per collationem gratiæ sanctifican-

cantis. Non autem intelligo illam propagationem physicam sic, ac si generans mediante semine ipsum Originale physica causalitate attingeret, cujus est incapax juxta prius dicta, cum sit aliquid privativum; ad summum ergo indirectè illud privativum attingitur, sicut diximus de tenebris; & ita intelligendus est S. Thomas *cit. art. 1.* ubi per totum *corpus* nihil aliud dicit quàm processionem illam physicam generationis: imò *cit. loc.* id principaliter, & per se quærit, *utrùm originale sit magis in carne, quàm in anima?* & resolvit, quòd sit in anima magis. In ordine ad quod loquitur illud in textu suprà adducto, quòd solùm respectu humanæ naturæ communicatæ sit aliquid physicum, non respectu ipsius peccati originalis directè. Dein *ad 4.* ubi objectioni cuidam de iniquatione corporis, cui anima infunditur, ac si DEUS non sapienter ageret infundendo animam corpori vitiato, per quod suò modò fieret causa peccati originalis, respondet sic: *Dicendum, quòd infectio originalis peccati nullo modo causatur à DEO, sed à solo peccato primi parentis: sed infusio animæ importat respectum, & ad DEUM, & ad carnem, cui infunditur anima, & ideò habito respectu ad DEUM infundentem non potest dici, quòd anima per infusionem maculatur, sed solùm habito respectu ad corpus, cui infunditur.* Ex quo habemus clarè, quòd solùm physica illa propagatio sit maculosa quoad corpus, proin id solùm attingat physicè, cui subinde DEUS propter maculam ex peccato primi parentis provenientè infundit animam gratiâ privatam, cui primò per Baptismum postea confertur: & sic originale sicut habito respectu ad peccatum Adami, habet rationem culpæ, ita respectu DEI habet rationem poenæ, per quod iterum infirmatur argumentum Godoy, in peccato originali solam rationem poenæ contra S. Thomam adstruentis.

Per

30 Per hætenùs dicta rejicitur etiam opinio quorundam Authorum, inter quos etiam refertur Magister Soto, sed immeritò, quia teste Godoy hìc longè aliter docent, propagationem peccati originalis ex eo admittentium, quòd Adam fuerit caput physicum etiam nullo intercedente pacto, & sicut naturam in posteros transfuderit, ita & peccatum originale, quod Saniores Theologi tanquam fabulosum contemnunt, utpote contra Scripturam, & Concilia, quæ tale pactum, seu decretum, supponunt; dein si sufficeret ad derivationem originalis, quòd Adamus fuerit caput tantùm physicum, tot peccata originalia contraherentur, quot actualia in Adamo processerint; quia si ut caput physicum derivasset unum, propagasset & alia ex ipsa capitis physici ratione, quod tamen nemo admittit; quia Scripturæ, Conciliiis, & SS. PP. contrarium, in terminis S. Thomæ hìc *quest. 82. art. 2.* solum unum in homine peccatum originale admittenti. Et si Adamus merè ut caput physicum transmisit peccatum in posteros, cur parentes immediati non etiam sua peccata transfundunt in liberos, cum tamen vi generationis sint caput physicum immediatum, & Adamus solum remotum: hoc posterius est falsum: ergò & illud prius de Adamo; requiritur ergò necessariò, ut Adamus sit & caput morale omnium vi pacti, vel ordinationis specialis, naturæ superadditæ.

ARTICULUS III.

De Subjecto Peccati Originalis.

31 **H**ic agimus potissimùm de subjecto remoto peccati originalis, scilicet de creatura rationali; hæc enim inter alias inferiores est sola libera, & moraliter defectibilis, & sic est subjectum ut quod, sicut anima est

im-

immediatum *ut quo* respectivè ad suppositum; ita communis cum S. Thoma, exceptò Scotò, qui, *ut* diximus supra, Originale ponit in voluntate, & consequenter ad suam doctrinam; nam sicut gratiam collocat in voluntate tanquam immediato subjecto, ita ejus privationem, in qua Originale formaliter, & primariò consistit: e contra S. Thomas sicut gratiam immediatè ponit in anima, ita & ejus privationem. Hoc tamen hìc *quest. 83. art. 3.* admittit, quòd peccatum originale priùs inficiat voluntatem, quàm cæteras potentias, quatenùs consideratur, *ut* dicit inclinationem ad actum. *Oportet ergò, infert in Corp. ad finem, quòd illam per prius respiciat, quæ primam inclinationem habet ad peccandum, hæc autem est voluntas.* Et ad secundum ibi differentiam ostendit inter voluntatem, & alias potentias: quamvis aliæ potentia, scilicet sensitivæ, propinquiores sint carni, quia tamen voluntas est propinquior essentiæ animæ, tanquam potentia superior, primò provenit ad ipsam infectio Originalis peccati. Quo supposito confurgit dubium, an peccatum originale in omnes omninò homines transierit?

Conclusio S. Thomæ hìc *quest. 81. art. 3.* videtur universalis ex textu illo Rom. 5. *Mors in omnes pertransit, & in Corp.* ait, quòd secundum fidem Catholicam firmiter sit tenendum, omnes homines, præter solum Christum, ex Adamo derivatos peccatum originale contrahere, quod videtur præjudiciosum Beatæ Virgini. Quoad Christum notandum est illorum pro Virgine studium, qui, ut probent immunitatem ejus à culpa originali, deducunt ad aliquam inconvenientiam, quòd nempè, si illa contraxisset culpam, Christus eam etiam participasset; quia ex Matre taliter infecta oriri non posset filius à peccato immunis. Contra quod

33. Dico I. Hoc argumentum esse prorsus inefficax. Ratio est I. quia licet B. Virgo peccato originali fuisset infecta, non tamen Christo quidquam maculæ accessisset; ergò ratio illa nihil evincit pro B. Virgine. Prob. ant. illi ordinariè, præscindendo à speciali privilegio, contrahunt originale, qui descendunt ab Adamo per propagationem seminalem: sed Christus non descendit per propagationem seminalem (fuit enim Corpusculum ipsius virtute Spiritus Sancti formatum ex purissimo Sanguine B. Virginis) ergò vel hoc ipso non contraxisset, vel contrahere potuisset originale, cum in illa Adami voluntate nunquam fuerit. Major. suppono certam ex sæpè dictis antea, min. est de fide.

Ratio II. Datò, non concessò, quòd B. Virgo fuisset infecta peccato originali, nec tamen Christus contraxisset: ergò illa ratio est inefficax. Prob. sequel. antec. in illo ipso instanti reali, in quo formata est tota humanitas Christi ex Sanguine B. Virginis, fuit unita naturæ, & supposititalitati Divinæ, & *substantialiter*, & *accidentaliter* per gratiam fuit Sanctificata: ergò pro nullo instanti esse potuit privata gratiâ, & sic infecta peccato originali. Discursus ex materia de Incarnatione est certus, quia una realiter actione, virtualiter tamen, & terminativè multiplici formatum est Corpusculum Christi, creata fuit, & infusa anima, ac terminata intrinsecè subsistentiâ Divinâ secum afferente & Sanctitatem substantialem, & accidentalem per gratiam Sanctificantem.

Nec dicas in casu, iquo B. Virgo fuisset infecta Originali, saltem naturam humanam Christi non posse eximi à debito illud contrahendi: sed hoc iterum est inconveniens: ergò ratio illorum, qui idèò immaculatam Virginis Conceptionem defendunt, ut labem saltem *radicalem* seu in debito à Christo avertant, firma consistit. Maj. prob.

prob. unio Verbi cum humanitate solum excludit peccatum pro instanti Incarnationis, cum qua impossibile est omne peccatum, sive actuale, seu originale, debitum autem illud instans antecessit: ergò licet excludatur originale quoad actualem contractionem, non tamen quoad debitum, quod tamen est indignum Christo.

Respondeo negando Maj. absolutè; neque enim peccatum originale, neque ejus contrahendi debitum potuit afficere humanitatem, nisi priùs intelligatur subsistere in supposito alio, quod esset capax talis peccati, vel debiti; quia res quævis debet priùs intelligi in esse suo completa, antequam denominationem accidentalem accipiat: Certum est autem de fide, quòd humanitas ante unionem non existerit subsistentia quadam creata; sed Divinam acceperit à Verbo in primo Incarnationis instanti: & ideo, cùm appellatio fiat super suppositum, quod incapax est, repugnat in Christo, sicut humanitas Christi, quamvis gratia sanctificante esset ornata, non tamen capax fuit filiationis adoptivæ, quia illa appellat super suppositum; cùm autem suppositum Divinum sit Filius DEI naturalis respectu Patris, excludit filiationem adoptivam, quidquid aliqui Recentiores dicant, certa tamen est Sententia in Schola Thomistica.

Addunt hìc Salmanticenses *tract. 13. disp. in Commentario*, necessarium non esse, excludere ab humanitate Christi contractionem originalis peccati radicalem, seu in debito; quia posset de lege absoluta fieri, quòd aliqua natura seminaliter ab Adamo procedens assumeretur à Verbo Divino, non solum post contractionem radicalem, sed etiam post contractionem actualem, & formalem, quam habuisset in propria subsistentia. Quòd verò defacto humanitas sit assumpta à Verbo, omnis debiti etiam

remoti experts, ex eo est, quòd non ex semine viri, sed ex Sanguine Virginis immaculato processerit.

Sed hæc licèt respiciendo præcisè Omnipotentiam Divinam admitti possint, cum reverà assumi possit quævis natura completa, ut Theologi in materia de Incarnatione communiter admittunt, si tamen considerentur alia attributa, & in hoc casu Sanctitas, & puritas DEI, videtur aliqualis implicantia, ut Verbum assumat aliquam naturam, quæ antè in propria subsistentia fuisset obnoxia peccato originali, uti etiam notavi in *tract. de Incarnatione part. I. num. 82.* quòd licèt Omnipentiæ non repugnet assumere quamvis naturam, seu terminare, videatur tamen esse contra infinitam dignitatem DEI propter denominationes emerfuras, DEO indignas, quid enim si terminaret naturam bovis, aut cervi (ut taceam alia multò turpiora) quàm absurda sequeretur appellatio? ab his proin, & similibus Quæstionibus potiùs abstrahendum est.

94. Dico II. Peccatum Adami non transiisse in B. Virg. MARIAM, id est, eam non fuisse unquam Maculâ Originali infectam, hucusque explicatâ. Pro quo autem

Distinguenda est duplex conceptio, una est & prima, quæ fit in actuali usu matrimonii, ubi vi generationis seminalis aliquid ponitur in utero Matris, quæ positio vocatur conceptio prima: altera, & ad quæstionem pertinens est, quando positio sufficienter dispositionibus, & organizatione perfectè absolutâ anima corpusculo infunditur; jam sicut omnium aliorum ex Adamo descendentium conjunctio animæ cum corpore fit ita, ut anima sit privata gratiâ, ita per speciale privilegium anima B. V. MARIÆ fuit infusa corpori ut gratia Sanctificante ornata ex meritis Christi, suam Matrem præferantis ab actuali, quæ per privationem contigisset, infectio-

tionem. Hæc est pia illa Sententia, quam defendimus modò cum aliis Doctoribus Catholicis, quibus non obscure favent SS. PP. nec tamen nostram assertionem de fide certam dicimus.

Unde falsum est, quod Catholicis Joannes Pomeranus unus ex primis Lutheri sequacibus imponit, qui apud Bellarminum in Comentario in 1. cap. & 44. *Jeremie* scribere non erubuit, apud Catholicos pro articulo fidei teneri, B. Virginem sine ullo prorsus peccato fuisse, imò quod auget impudens mendacium, eam conceptam esse de Spiritu Sancto, quæ apertissima calumnia à Trident. *cit. Decret.* & à Pontificibus confixa est. Imò cautum est sapientissimè, ne, qui Conceptionem Immaculatam in nostro statu quæstionis propugnant, contrariam Sententiam censuris afficiant, ut constat ex Trid. nolente habere quæstionem de B. Virgine, dum agit de peccato originali; qua fronte ergò asseritur, conceptionē imaculatam apud Catholicos esse de fide, cum Concilium non agat de hoc, & Pontifices in suis Decretis addant: *Donec aliter à Sede Apostolica definitum fuerit*: definiri necesse est, ut aliquid de fide sit. Unde referente Bellarmino *cap. 15. de amissione gratiæ* Sixtus quartus Pontifex Maximus in illa Constitutione, quæ incipit: *Grave nimis de reliquiis, & veneratione Sanctorum &c.* disertis verbis declarat, quæstionem illam de B. Virginis conceptione ab Ecclesia Catholica, & ab Apostolica Sede nondum esse definitam, ideòque poenam excommunicationis statuit in eos, qui alterutram Sententiam ut hæreticam proclamare præsumunt, & huic declarationi, aliorumque Pontificum Decretis insistit Trident. *Sess. 5. in Decreto de Peccato originali.*

Argumenta pro Virginis Conceptione Immaculata. desumuntur potissimum ex S. Scriptura, aut figuris in ea contentis, & ex SS. PP. quæ magnò numerò Cardinalis

noſter Sfondrati in Innocentia Vindicata adſtruit. Nos pauca delibamus.

35 Et primò, quòd noſtra Sententia non ſit contra Scripturam, aut fidem Catholicam, ut aliqui olim exiſtimarunt, ex eo. eſt I. quod eſt contra Scripturam, aut fidem Catholicam, debet repugnare expreſſo Verbo DEI, uti eſſet Sententia negans DEUM unum, & Trinum; non creâſſe Coelum, & terram: aut repugnare Verbo DEI ab Eccleſia declarato, e. g. filium non eſſe conſubſtantialem Patri, ſed ipſo minorem, quod docuerunt Ariani, vel ſaltem debet repugnare alicui veritati imediatè, aut mediatè ex Scriptura deductæ: ſed nihil horum continet hæc pia Sententia, cum ea, quæ ex Scriptura, Conciliis, aut aliquibus Patribus in contrarium afferuntur, commodè explicari poſſint: ergò non eſt contra Scripturam, nec contra fidem Catholicam. Maj. ſupponitur. min. clara fiet ex Reſponſionibus ad Objectiones.

Secundò: ipſa Sacra Scriptura huic Sententiæ non tantum occaſionem, ſed & argumenta fortiffima præbet; ſic enim dicit Canticorum 4. *Tota pulchra eſ amica, & macula non eſt in te*: quem textum multi ex SS. PP. & Doctõribus de B. Virgine intelligunt: ſed non eſſet tota pulchra, ſi vel in ipſo vitæ principio fuiſſet peccato originali infecta. Si tu dicas, in textu illo ſermonem eſſe de anima juſta, tanquam ſponſa dilecti, non determinatè de B. Virgine, quæro ego, de qua anima ergò inter omnes homines illud convenientiùs, & veriùs intelligi poſſit, quàm de Matre DEI, quæ dignitatis eſt propè infinitæ? Nullam, credo, meliorem invenies, ſicut nullam, quæ Virgo, & Mater ſit, in quo nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Ideoque S. Bernardinus Senenſis *Tom. 1. Sermone 52.* in noſtro ſenſu illum textum aſſumit, dum ait: *Macula non eſt in te, ſcilicet culpæ originalis.*

lis. Et Sapientissimus Idiota, qui B. Virginem, cui ex animo devotus erat, ex illo Cantico sic alloquitur: *Tota pulchra es Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto; & macula peccati sive mortalis, sive venialis, sive originalis non est in te, nec unquam fuit, aut erit.* Nec audiendus est Illyricus suprâ citatus, qui Sententiam Idiotæ de exemptione Virginis etiam ab originali erroneam vocat; nam quid de originali favorable expectes ab eo, qui Virginem nec à personali immunem defendit? Cùm tamen Patres & Antiquitate & Sanctitate præstantissimi, Augustinus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus B. V. appellent *immaculatam, & penitus intaminatam.* Et S. Chrysostomo in *Lyturgia* B. Virgo est *ab omni labe integra.* S. Ambrosius *Sermone 22. in Psalmum 118.* Angelis puriorem pronuntiat, quæ si non evincunt Virginis exemptionem ab originali, saltem à personali. Singulare est argumentum S. Augustini *lib. 5. contra Julianum cap. 9.* dicentis, quòd si quis grandior natu, id est adultus, peccatum actuale non commisit, in infantia nec originale contraxisse censendus est: jam assumo: sed Beata Virgo juxta sensum Ecclesiæ, ut loquitur Tridentinum *Sess. 6. Canone 23.* nullum unquam actuale commisit: ergò nec originale in infantia contraxisse censenda est. His, aliisque SS. PP. additur à multis etiam S. Thomas, quem præ aliis piæ Sententiæ favere, evincere conatur laudatus Eminentissimus Cardinalis Sfondrati *cit. loc.* ubi præsertim adducit S. Doct. in *1. Sentent. distinct. 44. quest. unica art. 3. ad 3.* antiquioris Editionis, ubi ait: *Puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla peccati contagione inquinatum sit: & talis fuit puritas B. Virginis, quæ à peccato originali, & actuali immunis fuit; fuit tamen sub DEO, in quantum in ea erat potentia ad peccatum.* Videtur S. Thomas secutus esse in hoc

tex-

textu S. Anselmum *de conceptu Virginali* dicentem: *Decibat, ut illa Virgo ea puritate niteret, qua major sub DEO nequit intelligi.* Unde S. Thomas etiam in Epistolam Apostoli ad Galat. Lect. 6. dixisse perhibetur sic: *Mulierem ex omnibus non invenio, quæ à peccato immunis esset, ad minus Originali, vel veniali: excipitur purissima, & omni laude dignissima Virgo MARIA.* Ita contineri, ajunt Innocentii defensores, in exemplaribus Parisiensibus, & Venetianis Annis 1529. & 1555. editis. Antequàm plura dicamus de S. Doctore quoad hanc Quæstionem

36 Argumentum potissimum, quo meritò flectendus est, quisquis non studiosè, & temerariè Virginis Innocentiam impugnat, præbet communis consensus Ecclesiæ, celebrantis Festum Conceptionis B. V. MARIE post Decretum Sixti Quarti Summi Pontificis in *Extravag. de Reliquiis & veneratione SS.* quæ continetur etiam in Tridentino *tit. loc.* & incipit: *Cum Præcelsa*, ubi promulgatur Festum Conceptionis, ad cujus celebrationem fideles admonentur, ut scilicet *Omnipotenti DEO de ipsius NB. immaculate Virginis mira conceptione gratias, & laudes referant, & institutas propterea in Ecclesia DEI Missas, & alia Divina Officia dicant, & illis intersint.* Utque magis ad fervorem fideles excitarentur, concessæ sunt largæ indulgentiæ. Ibi etiam approbatur Officium de Conceptione Virginis, quod scripsit Magister Leonardus de Nogatolis dicti Pontificis Notarius, & quasi norma præscribitur Virginis Conceptionem celebrandi.

Sed quamvis hic dicatur Festum *Immaculate Conceptionis*, nihilominus subinde propter scandala, dissensiones, atque discordias in populo Christiano Gregorius XV. Anno Domini 1622. 24. Maji in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis constituit, ac præcepit, ut in sacrosancto Missæ Sacrificio, ac Divino Of-

ficio

scio celebrantis, quàm publicè, quàm privatim, non alio, quàm Conceptionis nomine uti debeant, contravenientes autem sua Sanctitas voluit, & declaravit, subjacere debere, & subiecit censuris, & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus, ac præfato Decreto suorum Prædecessorum, ipso facto incurrendis. Sed & post hoc Decretum Gregorii XV. iterum invaluit nomen Conceptionis Immaculatæ, cùm constiterit, quòd alii Pontifices Alexander VII. Julius II. & Leo X. singularibus Bullis ordinem novum sub titulo Immaculatæ Conceptionis institutum approbaverint, ut adedò passim, præsertim in Germania, Hungaria, & Polonia Festum B. Virginis sub titulo Immaculatæ celebretur, annuente tacitè, si non explicitè Clemente XI. dum Festum hoc per universam Ecclesiam sub præcepto celebrandum extendit.

Illud dissimulandum non est, quod Reverendissimus³⁷ ac Clarissimus D.D. Abbas Michaëlfeldensis Henricus Hardter, circa hanc materiam ex Nierenbergio, & Lancizio tom. 2. operum refert, constare nempe ex actis Concilii Tridentini, quæ asservantur Romæ in Castro S. Angeli, quod Patres dicti Concilii jamjam conceperint definitionem Immaculatæ Conceptionis, fuerit tamen illa voluntas impedita à protestantibus quibusdam Episcopis, & Theologis Ord. S. Dominici. Quidquid de hoc sit, certum tamen est, sensum Ecclesiæ, ac Pontificum irrefragabile propè argumentum esse pro Innocentia Virginis præsertim cùm agatur hic de re ad religionem, & mores pertinente, in quibus error admitti non potest. Constat autem Summos Pontifices hortari, & allicere fideles, ut Festum Conceptionis devotè celebrent, ut adedò hic cultus non possit esse de falsitate suspectus; nam ut ait S. Augustinus Epist. 118. *de eo, quod universa Ecclesia facit, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanie est.* Cæterum quod S. Thomam concernit, Theologicè loquen-

quando existimo, propositionem illam suprâ allatam, esse universalem respectu omnium, solô Christô exceptô, ita alibi præsertim *3. part. quest. 27. art. 2. & quodlib. 6. quest. 4. art. 7.* Sæpiùs docet; dum enim Scholasticè processit, usus est regulâ universali S. Scripturæ, & opinione SS. PP. idem docentium. In opinionibus autem privatis, ut vidimus, pro Virgine clarior esse videtur, ut proin si vidisset, quæ nos videmus in sensu Ecclesiæ, & Pontificum, etiam Scholasticè pro Virgine certâisset, quod exinde probatur. Nam *3. part. quest. 27. art. 1.* infert, Beatam Virginem in sua Nativitate fuisse Sanctam, eò quòd Ecclesia Nativitatem celebret: ergò si videret, celebrari ab Ecclesia Conceptionem, cum illa non celebret nisi Sanctum, etiam illam Sanctam diceret, & vel ideò immaculatam; aliàs nihil singularis prærogativæ ipsius Conceptio haberet præ cæteris.

Dixi autem, S. Thomam processisse ex regula universali *Sacra Scripturæ*, à qua ordinariè nemo, qui per seminalem propagationem descendit, excipitur, per hoc tamen non exclusisse speciale privilegium, & ita suum Doctorem explicat Joannes à S. Thoma, Theologus Profundissimus Ord. Sancti Dominici *disput. 2. in 1. part. in Præmio artic. 2.* ubi ait: *Communior D. Thomæ interpretatio est, quòd loquitur Divus Thomas in illa universali propositione ex vi legis ordinariæ, relinquendo semper locum Privilegio.* Quinimò ipse S. D. ut ex Bernardino de Bustis, & Ferdinando de Salazar refert Eximius Pater Wenzl, omnigènæ Literaturæ Vir *q. 7. de vitiis, & peccatis num. 108. ad finem*, suam de hac re mentem explicavit; cum enim Faustinus Paduanus Episcopus anxie secum hoc de conceptione Virginis negotium versaret, eò quòd crederet, S. Thomam in *3. part.* docuisse Sententiam severam contra Virginem, S. Thomas eadem apparuit, hisque verbis compellavit: *Scito Domine Epi-*

Episcopo, quòd, quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad Divinum statum, quo Beatissima Virgo peccatum Originale contrahere debuerat, nisi per filium suum fuisset preservata: sed DEI Filius Matrem suam ab originali peccato preservavit.

Quæres, cur ergò DEUS tanto tempore hoc My-38
sterium latere voluerit, cùm maximè conducat ad gloriam Matris, quam utique Filius nunquam non velle potuit? Respondeo ut sæpè aliàs, non posse dari rationem de voluntate Divina, quæ sibi, & omnibus ad extra est prima regula; cur enim DEUS non citiùs produxit hoc universum, ut potuisset, ex quo utique ejus gloria, præsertim ex Incarnatione Verbi promanâset? & sic de aliis. Si tamen in admiratione persistas, ipsa tibi Virgo apud S. Brigittam in *Revelationibus Lib. sexto cap. 49.* de hac eadem re dubitantem, respondet: *Veritas est, quòd ego fui, concepta sine peccato originali.* Et instante humiliter S. Brigitta: *Cur ergò, O! Domina, hæc veritas non auctoritate Ecclesiæ tenenda proponitur?* Reposuit Virgo: *Placuit DEO, quòd amici sui piè dubitarent de Conceptione mea, & quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas claresceret tempore præordinato.* Hæc ergò est ratio Divini Consilii, cur Mysterium illud occultum voluerit, zelus noster, & fervor, ut pro Virginis Innocentia stemus viriliter, pugnemus fortiter, donec tempus illud præordinatum majori cum Virginis gloria, & meritorum nostrorum incrementò adveniat. Interim quamvis plura dici possent, hæc pauca sufficiant, aliis, quibus otium est, abundè pro Virgine dicentibùs. Præ aliis hac de materia more suo eruditè, & suavissimâ eloquentiâ scripsit laudatus Eminentissimus Cardinalis Sfondrati *cit. Libro.*

QUÆSTIO III.

De Vulneribus, aliis potentiis à Peccato Originali inflictis, & pœna ejusdem.

Mirum est, quantum SS. PP. Ascetæ, & Theologi, sed non omnes, ex peccato Originali deducant, quasi verò omnes defectus tam in linea morali, quàm physica ab illo proficiantur, ut fermè nihil sentire in te ipso, aut in aliis videre possis deficiens, quod non mereatur refundi in illud peccatum primi Parentis, ut ex subsequentibus apparebit. Ideò sit

ARTICULUS I.

An, & in quo sensu potentia animæ dici possint subiectum Peccati Originalis?

39 **S**I Theologos Ascetas attendimus, multa & ingentia vulnera ex originali peccato in potentias derivata sunt, quæ ex S. Augustino ad duos fontes reducuntur, scilicet ad ignorantiam, & arduitatem, ex quibus iterum alii fontes promanant, scilicet ignorantia, & dolor. Unde primum vulnus ponunt in intellectu, scilicet ignorantiam rerum necessariarum in infantibus, ita, ut nec in bestiis major esse possit, pro quo adducunt S. Augustinum *Lib. 1. de peccatorum meritis &c.* ubi ait, multorum pecorum pullos, etiam minutissimos agnoscere matres suas, & sponte sua alimenta ex uberibus quærere: at infantes indigere ope aliena, qua pectori matris admoveantur.

Secundum apud ipsos est fatuitas, quæ in multis reperitur, & juxta S. Hieronymum *Epist. 82.* tam tardi nonnulli sunt, & obliviosi, ut ne prima quidem elementa lit-
tera-

terarum discere possint; quidam verò tantæ fatuitatis, ut non multùm à pecoribus differant, quos moriones nominamus.

Tertium est difficultas discendi, quæ tam altas radices in aliquibus egit, ut malint in tenebris ignorantie delitescere, quàm improbo labore in lucem scientiarum, aut artium emergere. Et hoc totum S. Augustinus *lib. 22. de Civit. Dei* refert ad peccatum originale, ita arguens: *Quid aliud indicat horrenda profunditas ignorantie, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscipit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit.* Et hæc ignorantia vel maximè se extendit ad ignorantiam finis ultimi, in quo hominis Beatitudo consistit: eadem est difficultas de electione mediorum ad finem, juxta illud Sapient. 9. *Cogitationes mortalium timide, & incerte providentia.* Et alterum ibidem: *Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum, multa cogitantem.*

Ex parte voluntatis peccatum originale infert L. philautiam, seu amorem sui ipsius, quo stimulante omnes quærun, quæ sua sunt, ita, ut ex hac perversitate proveniat omne genus vitiorum, quæ enumerat S. Augustinus *cit. l. 6. cap. 22.* longo ordine, & quidem omnis generis, verbò, quidquid scelerum est, vel etiam cogitari potest, ad illa, quæ S. Augustinus distinctè refert, refundi potest in originale peccatum.

Secundò est difficultas in vitiis superandis, & virtutibus aquirendis; unde tot regulis opus est ad extirpanda vitia, tot legibus & comminationibus ut abstrahamur: ad virtutes autem implantandas constanti studio, & labore perpetuo.

Tertiò perversitas voluntatis, in quantum reddita est tarda ad cultum veri DEI, & proclivis ad Idola, ut

constat ex divisione populi post turrim Babyloniam, ubi delapsi sunt ad suam quævis familia Idololatriam, paucis in agnitione veri Numinis perseverantibus; idem patet, in populo Israëlítico, post exitum ab Ægypto, dum non obstantibus beneficiis DEI mirandis, plurimi tamen ad cultum inanium Deorum declinaverunt, mores induti gentium. Unde

Quartò patet in inconstantia voluntatis, modò bonum, statimque iterum malum amplectentis, ut nunquam diu in eodem statu permaneat, quod eleganter, & ingeniosè de se ipso in *Lib. 8. Confess. cap. 10.* expressit S. Augustinus, dum ait: *Ego cum deliberabam, ut jam servirem Domino DEO meo, sicut diu disposueram: ego eram, qui volebam, ego qui nolebam: nec plenè volebam, nec plenè nolebam: idèo mecum contendebam, & dissipabar à me ipso, & ipsa dissipatio me invito quidem fiebat, nec tamen ostendebat naturam mentis alienæ, sed pœnam meam.* Hæc pœna erat peccati originalis, scilicet illa contentio ex inconstantia voluntatis per peccatum depravata, unde toties homo à se ipso dissipatur.

Quod etiam eleganter, sed non sine genitu exprimit Author Libelli, *de Imitatione Christi. lib. 3. cap. 55.* Postquam apud DEUM conquestus est cum Apostolo Roman. 7. *Sentio in Carne mea legem peccati &c.* subjungit: *Opus est gratiã tuã, & magnã gratiã, ut vincatur natura, ad malum semper pronã ab adolescentia sua. Nam per primum hominem in omnes homines pœna hujus maculæ descendit, ut ipsa natura, quæ bene, & recta à te condita fuit, pro vitio jam, & infirmitate corruptæ nature ponatur, eò quòd motus ejus, sibi relictus, ad malum, & inferiora trahat. Nam modica vis, quæ remansit, est tanquam scintilla quedam - - - hæc est ipsa ratio naturalis circumfusa magna caligine, adhuc judicium habens boni, & mali, veri falsique distantiam, licet impotens sit adimplere omne, quod*
ap-

approbat, nec pleno jam lumine veritatis, nec sanitate affectionum suarum potiatur. Plura adhuc alia illi Theologi in istis duabus potentiis ponunt ex peccato originali, ut evincant, illud has potentias etiam, non solum animam afficere. Scholastici confusione illa relicta tam memoratis potentiis, quam illis in parte hominis inferioris, puta, concupiscentiis inflicta vulnera ad quatuor constringunt scilicet ad ignorantiam, malitiam, concupiscentiam, & infirmitatem. De ultimis duobus postea, nunc ad duas prima.

Dico I. Ignorantiam illam, fatuitatem, & discendi difficultatem nihil positivi dicere in intellectu.

Declaratur Conclusio : dum dicimus ignorantiam intellectus, & malitiam voluntatis nihil positivi dicere vel superadditi, vel ablati, agimus precipue contra Hæreticos Lutheranos, qui ignorantiam, ut ait hic *disp. 9. sect. 5. num. 4.* Suarez, intellectus, & malitiam voluntatis ita interpretantur, ut dicant, intellectum post peccatum originale mansisse prorsus cœcum ad intelligendum verum, præsertim practicum, & morale, voluntatem autem amississe liberum arbitrium, quæ duo non satis explicari possunt, nisi dicant, intellectum fuisse redditum cœcum, vel per ademptionem naturalis luminis, vel per affusionem alicujus qualitatis intellectum obscurantis; & si voluntas amisit liberum arbitrium, aliquid positivi, & quidem intrinsicè perdidit, cum ex sua natura sit libera, vel aliquid positivi accepit, quod libertatem constringeret, vel impediret, quæ sicut falsa sunt, ita hæretica, & ab Ecclesia damnata præsertim in Concilio Trident. *quoad liberum arbitrium Sess. 6. de Justificat. Can. 5.* ubi anathemate ferit dicentem, liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, aut extinctum, aut rem esse de solo titulo *veluti in anime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere,*

re, uti se habet apud Lutherum, & Calvinum, illo Canone petitos.

Dicimus ergò, illam intellectuûs ignorantiam, & voluntatis malitiam formaliter dicere privationem illius luminis supernaturalis in intellectu, & in voluntate illius rectitudinis, & firmitatis, qua priùs in statu innocentiz adhærebat DEO: quoad intellectum certum est, quod multa nunc post peccatum ignoret, quæ in illo felici statu sciebat: sæpè decipiatur, dum priùs non fuisset permissa tam frequens deceptio.

41 Quoad voluntatem etiam non est dubium, quòd servatò licèt liberò arbitriò, solutâ tamen per peccatum illa subjectione voluntatis ad DEUM, voluntas maneat nuda, ad sensibilia proclivis, & mala, malitiâ non propriè tali, & in se, sed quia denudata est, & ideò occasio peccandi. Nam sicut per justitiam originalem omnia cum suis potentiis erant recta, ita eadem, illis supernaturalibus donis subtractis, facta est non recta, ut dicit S. Augustinus *Sermon. II.* de verbis Apostoli: *Creatus est homo in natura sine culpa, creatus est rectus, non se ipse fecit re-ctum, quid autem fecerit, notum est, cadens de manu figuli fractus est.* Fractus est, dum peccando sibi, & nobis perdidit illam rectitudinem, sibi que relictus, ac si in puris naturalibus esset conditus, hoc solo inter statum naturæ puræ, & lapsæ discrimine, quòd in hac carentia rectitudinis illius sit poena, & privatio, in illa non poena, sed mera negatio sit, manentibus interim in utroque integris potentiis in sua naturali ratione relictis.

Ratio hujus est I. Natura hominis post peccatum originale entitativè, & in se prorsus est eadem: ergò & eadem potentiz, & inclinationes, consequenter illa vulnera naturæ, & potentiarum sunt tantum respectivè ad statum innocentiz. Ant. prob. ratione jam attacta: non

potest intelligi, quomodo natura, & potentiae fuerint, auctae quoad malum: ergo sunt, sicut essent in puris naturalibus. Consequentia tenet quoad entitatem, servato tamen discrimine assignato. Prob. antec. omne augmentum fit per additionem alicujus seu realiter, seu virtualiter talis: sed neutrum potest esse in natura, & potentiis illis: ergo non augentur, nec minuuntur; quia intrinsicè in se mutari non possunt, cum nec intendantur, nec remittantur, neque illis habitus, aut alia qualitas superaddatur: ergo in se intrinsicè manent illaesa *positive*, *privative* tamen laesa respectu status innocentiae. Hinc

Respondeo ad argumenta ex SS.PP. producta, & 42 quidem ad primum de ignorantia intellectus, illam juxta dicta consistere in privatione illius luminis, quo ad cognoscendum verum in statu innocentiae intellectus erat praeditus, quo cum modo careat, & in sua natura relictus sit, tardior, & imbecillior est in cognitione veri tam speculativi, quam practici. Quod de infantibus ex S. Augustino refertur, revera nihil probat; nam & in statu naturae purae hoc idem contingeret, imò nec in statu innocentiae juxta S. Thom. *1. part. quest. 99. art. 1.* per totum pueri non habuissent statim sufficientem virtutem ad movendum membra, & hoc esse naturale, ait, propter maximam humiditatem cerebri, propter quod nervi, qui sunt instrumenta motus, non sint idonei ad movendum membra. Aliud est in primis Parentibus, qui creati sunt *recti*, & statim perfecti, ut ipse S. Augustinus antea citatus asserit. Addit quidem S. Thom. fieri potuisse per specialem gratiam, quod statim habuissent perfectum usum membrorum, sed cum ex Scriptura nihil constet de illa perfectione, sequi debemus naturam rerum. Et ideo concludit S. Doct. ibi: *Dicendum est ergo, quod pueri mox nati* (in statu nempe innocentiae) *non habuissent sufficientem*

virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus, sed ad actus pueritiæ, puta ad sugendum ubera, & ad alia hujusmodi. Ergò ista imbecillitas, quæ modò est in infantibus, non est ex peccato originali poena, sed naturalis hominis conditio. Dein idem S. Thom. ad 2. disparitatem inter hominem, & alia animalia assignat ex eo, quòd illa statim habeant usum membrorum, id non proveniat ex illorum nobilitate, cùm animalia perfectiora hoc non habeant, sed hoc eis contingat ex siccitate cerebri: & quia, addit S.D. actus proprii talium animalium sunt imperfecti, ad quos etiam parva virtus sufficere potest, consequenter ex poena peccati originalis in hoc casu nihil probatur.

Respondeo ad secundum, & tertium, nec fatuitatem, nec difficultatem discendi aliud quid esse, quàm ipsam hominis naturam, quatenùs dicit privationem luminis illius supernaturalis in intellectu, & rectitudinis, qua gavisi fuissent homines, si status innocentiae durasset. Nec universaliter poena peccati dici potest, quia deberet afficere omnes, cùm æqualiter omnes in Adamo peccaverint; Contrarium constat in plurimis hominibus, qui vel nullam, vel levem tantùm difficultatem in rebus etiam maximis addiscendis passi sunt. Exemplo præ aliis est ipse S. Augustinus, quia jam tunc, cùm Manichæus esset, & hoc ipso gratiâ destitutus, Philosophicas tamen disciplinas, & inferiores in tanto gradu adeptus est, ut Catholicis, quos exagitabat, terrori esset. Fuerunt alii Gentiles Philosophi, qui intra breve tempus ad summa pervenerunt. Quòd verò multi sint fatui, tardi, & propè inepti, provenit ex defectu causarum inferiorum, & organizationis debitæ, quæ ex debilitate seminis, & virtutis plasticæ descendit per accidens, cùm natura ex se intendit perfectum. Quoad ignorantiam finis ultimi, & mediorum, illuc conducentium, fermè est eadem ratio, quòd careat illa

illa illustratione Divina; ibi enim erat per intellectum, & voluntatem conjunctus DEO, qua conjunctione per peccatum sublata tardiùs ad DEUM per cognitionem creaturarum pervenit, sicuti fieret in statu naturæ puræ. Quoad voluntatem

Respondeo ad I. Philautiam illam iterum nihil dicere, nisi absentiam illius subordinationis, & adhæssionis in voluntate ad DEUM, unde omnia illa vitia, ut sunt *mor-daces curæ, perturbationes, moerores, formidines, insana gaudia, mendacia, furta, bella &c.* proveniunt à natura sibi relicta, & passionibus naturam consequentibus, nisi à ratione, quæ utique adhuc in nobis est, ut constat ex fide, cohibeantur. Nunquid de nobis jam in Adamo lapsis Psalmista *Psal. 4.* dixit: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Lumen illud est ratio tanquam participatio illius legis æternæ, & primæ regulæ in agendo. Hinc eò graviores sunt in vitiis excessus, quo magis per peccata, cumlata lumen illud perturbatur, passionibus, & vitiosis habitibus prævalentibus, ut experimur in Barbaris, nulla ratione utentibus. Ex quo

Respondeo ad secundum, tertium, & quartum, illam perversitatem, & inconstantiam voluntatis ex eo esse, quòd privata sit illo dono rectitudinis, & constantiæ, ideòque sibi relictam in delectabilia, & bona naturæ convenientia ferri, nisi à ratione juxta regulas prudentiæ, & morum dirigatur; hoc ipsum olim S. Augustinus expertus est, qui utique cognovit, quid rectum, bonumque sit, sed non voluit, aut non efficaciter, quæ culpa ipsius, non naturæ fuit, quam ratione potuisset corrigere, ut ex ipsius verbis evidenter apparet, dum consuetudo jam inveterata omnem conatùs efficaciam impedivit. Quòd verò dicat: *Nec tamen ostendebat naturam mentis alienæ, sed pœnam meæ,* rectè dixit; nam in statu innocentia non ita

fluctuasset, sed firmiter voluntate adhæsisset DEO, modò firmitate soluta, vaga est voluntas, frænóque rectæ rationis indiget.

43 Dein quidquid dicatur de istis vulneribus, potentiis nostris inflictis, capere nunquam potui, cur non etiam in statu illo innocentix potuissent aliqui defectus morales contingere, quamvis in homine adeò per dona supernaturalia regulato ab intrinseco non potuisset provenire aliqua tentatio, cùm pars inferior plenè fuerit subjecta parti superiori, potuisset tamè accidere tentatio ab extrinseco per diabolum, qualem etiam ipse Christus Dominus in nostrum exemplum admisit, cùm ductus est à spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo *Math. 4. v. 1.* & quia Christus tentari non potuit ab intrinseco, omnis diabolica tentatio, ut loquitur S. Gregorius *Homiliâ 26.* in hoc Evangelium: *Foris, non intus fuit, & idèò tentari per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit.* Talem extrinsecam tentationem à diabolo sub specie serpentis etiam passi sunt primi parentes, cui statim Eva succubuit, & postea Adam, qui tanquam vir debuerat resistere; nam, ut ait S. Ambrosius *Lib. 4. Coñmentarii in Evang. S. Lucæ cap. 4.* *Eva mobilitate magis animi, quàm pravitate peccaverat.* Tantæ mobilitatis utique non fuit vir, & tamen peccavit: si ergò caput tam facilè, tam citò deliquit., nunquid & alii ex illo descendentes ita tentati peccassent, non obstante illa subordinatione, quæ per liberum arbitrium dissolvi potuit. Si ergò in illo statu peccare potuit, non ita afflicta est natura nostra, ut aliquid de se perdidit, vel aliquid positivè receperit, per quod suò modò ad peccandum compulsâ, aut saltem inclinata fuerit.

ARTICULUS II.

De vulneribus aliarum potentiarum?

Nunc restat agendum de vulneribus partis inferioris, ⁴⁴ in qua sunt sensus tam interni, quàm externi, utérque appetitus tam concupiscibilis, quàm irascibilis. Jam hi vulnerati dicuntur adedò, ut propter illa vulnera tot nascantur cœci, surdi, muti, aliisque defectibus obnoxii &c. Unde S. Augustinus *Lib. 6. in Julian. cap. 4.* ad peccati originalis poenas refert, quòd tam multi morbidi, & monstrosi nascantur.

Respondeo, ea modò in nobis contingere, quòd careamus illa sanitate, quam habuissimus in illo statu innocentiae, ubi qualitates corporis fuissent invicem attemperatae, nec una alteram excessisset; non enim fuisset ibi talis corruptio cessante pugna inter qualitates contrarias propter nutrimenta corpori proportionata; consequenter hæc poena iterum consistit formaliter in privatione. Deinde quòd homines aliqui sint morbidi, cœci, monstrosi, non potest immediatè refundi in peccatum originale, aliàs certè omnes hæc poena afficeret, sed in causas secundas, in generantes, in feminis debilitatem, aut alias causas: quòd enim iste ex. gr. strumosus sit, aut lucus, provenit sæpè ex sanguine Parentum, vel alia negligentia, dum non caventur nocitiva. De strumis certum est, quòd sæpè, & plerùmque à cibo, & potu proveniant; si enim iste, vel illa fuissent aliter educati, aliter enutriti, talibus defectibus non laborarent. Similiter dicendum de aliis. Quoad appetitum irascibilem, qui pro objecto habet arduum sensibile, & natus est obedire rationi imperanti, tanquam miles in ordine ad ardua superanda, modò verò debilis sit:

Dicendum est, illam debilitatem esse tantum respectivam ad statum innocentiae, ubi plenè erat subjectus rationi &c. & nec iste defectus est universalis; quot enim Heroëis admiratur orbis, qui æquè fuerunt obnoxii peccato originali, & tamen præstitere stupenda. Numera, si potes omnes, Græcos, Romanos Duces: & quid ad externos recurrimus? vel sola Germania Heroibûs plena est, aliàsque nationes longis intervallis antecellit. Plures alias pœnas congerunt Authores, ut vulnera illa dilatent, quæ tamen facilè, & breviter explicari possent. De concupiscentia speciale hoc dicitur, quòd per peccatum originale soluta contra spiritum rebellet, nec finiri possit illud bellum intestinum usque ad mortem, exclamante Apostolo Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Nihilominus

Dico II. Concupiscentiam modò in tantum habere rationem mali, aut pœnæ ex peccato originali, in quantum est privata illa subjectione, & obedientiâ ad partem superiorem. Non intelligimus autem hic concupiscentiam, ut dicit appetitum sensitivum secundum se; nam iste per se bonus est, & in natura etiam integra fuit, sed ut dicit appetitum rebellem, de quo Apostolus queritur, & contrarium rationi, quam idem Apostolus vocat *legem contradicentem legi mentis*, & vocatur etiam fomes peccati.

Ratio Conclusionis est eadem, quæ de infirmitate voluntatis est, scilicet I. quòd ista potentia, sicut aliæ inferiores soluta subjectione, & obedientiâ velut in statu primo, & quoad esse consideratæ non sint procliviores ad sua objecta, quam ex se essent in natura pura.

II. Ut suprâ diximus de intellectu, & voluntate, intelligi non potest, quomodò hæc propensio appetitûs fuerit aucta, vel remissa, aut entitativè in se mutata, vel aliquid positivi demptum, aut superadditum sit.

Di-

Dices I. ex S. Thom. 1. 2. *quest. 82. art. 1.* ubi peccatum originale expressè vocat habitum, non quidem sicut habitus dicuntur scientiæ, & virtutes, sed quatenùs habitus dicitur dispositio alicujus naturæ, secundùm quam benè se habet, vel malè aliquid: sed post originale peccatum appetitus se habet malè ad objectum suum: ergò in hoc sensu est habitus. Pro quo S. Thomas *cit. art.* in responsione *sed contra* S. Augustinum adducit in *Lib. de Baptismo puerorum* dicentem, quòd secundùm peccatum originale parvuli sint concupiscibiles, etsi non ùt actu concupiscentes: *sed habitualitas* (assumit S. Thomas) *dicitur secundùm aliquem habitum: ergò peccatum originale est habitus; cùm autem sit sermo hìc apud S. Augustinum de concupiscentia, illa erit habitus.*

Respondeo, S. Doct. non tantùm non obesse, sed prodesse potiùs nobis; nam per illam dispositionem nihil aliud intelligit, quàm ipsam concupiscentiam prout sibi relictam, quæ ex se inclinatur ad peccatum, nisi à ratione restringatur, in quo loquitur Trident. *Sess. 5. in cit. Decreto.* Hinc in *Corp. S. Thomas* illam dispositionem sic explicat: *Est enim quedam inordinata dispositio NB. proveniens ex dissolutione illius Harmoniæ, in qua consistebat ratio originalis justitiæ, & dein similitudinem consuetam sibi adducit: sicut etiam aegritudo corporalis est quedam inordinata dispositio corporis NB. secundùm quam solvitur equalitas (scilicet qualitatum primarum) in qua consistit sanitas, unde peccatum originale languor nature dicitur.* Ex quibus infero, illam inordinatam dispositionem pro formali importare privationem illius harmoniæ, quæ in statu innocentie fuit, pro materiali verò ipsam concupiscentiam rebellem, & ad sensibilia contra rationem inclinantem. Languor verò ille nature ideò dicitur talis, quia sublatà harmonià natura manet sibi-relicta, nec ampliùs excitata ad bonum.

Di-

47 Dices II. Et urgebis ex *cit. art. ad 1.* ubi S. Doct. respondet, quòd sicut ægritudo corporalis habeat aliquid de privatione, in quantum tollitur æqualitas sanitatis, & aliquid habet positivè scilicet ipsos humores inordinatè dispositos, ita etiam peccatum originale habeat privationem Originalis justitiæ, & cum hac inordinatam dispositionem partium animæ; unde non est privatio pura, sed est quidam habitus corruptus.

Respondeo S. Doct. in his ultimis non intelligere habitum propriè talem, aliàs in eodem articulo sibi contradiceret, quod temerarium esset asserere: intelligit ergò dispositionem illam, quæ in recto non est distincta ab ipsa naturali concupiscentia, in obliquo tamen importat sublationem illius harmoniæ, ex cujus ablatione consequitur tanquam formale ipsius privatio. Hinc illa inordinata dispositio partium animæ non est aliquid positivè distinctum à partibus, sed tantum ideò talis est, quòd partes sint privatæ ordine illo, vi cujus erant subordinatæ parti superiori.

48 Quoad sanitatem corporalem est quidem aliqua similitudo, sed non omninò paritas; nam sicut Sanitas consistit in æqualitate qualitatum, ut nec humidum sicco, nec calidum frigido prævaleat, sed sint in debita proportionem, ita ægritudo primariò consistit in privatione illius æqualitatis, & secundariò in humoribus, quasi in materiali, cum hoc autem inter inordinatam dispositionem quoad partes corporis discrimine, quòd solutâ semel proportionem qualitatum e.g. calor intendatur, ut frigus aut humorem superet, ut fit in morbis acutis: aut frigus, aut humor excedat calidum, ut contingit in Hydropisi, ubi semper augmentum quoddam physicum, & positivum accedit; econtra in partibus animæ nihil positivè advenit, quando illa æqualitas, & harmonia dissolvitur, sed

sed partes solùm dicuntur inordinatæ ratione privationis; quia non ampliùs sunt ordinatæ per harmoniam antea habitam, vel habendam, si Adam non peccasset: atque sic ipse S. Thomas se explicat eadem *quest. art. 3.* per totum, ut supra num. 27. ostendimus.

Dices III. Si inordinatio diceret privationem illius harmoniæ, tunc una potentia inferior non esset magis vulnerata, quàm altera: sed hoc est contra S. Augustinum, & Thomam: ergò inordinatio illa non consistit in privatione. Maj. est clara, min. prob. S. Thomas *A. 2. quest. 83. art. 4.* clarè docet per totum, quòd, cùm traductio peccati originalis fiat per viam generationis, illæ potentiæ, ad ejusmodi actum concurrentes, maximè sint infectæ; sunt illæ potentiæ tres, scilicet vis generativa, vis concupiscibilis, & tactus; tactus autem juxta S. Thomam habet in se delectationem, quæ est maximum objectum concupiscibilis. Pro quo S. Doct. adducit S. Augustinum *lib. 14. de Civit. DEl cap. ultimo* dicentem; „quòd „infectio originalis culpæ maximè apparet in motu genitalium membrorum, qui rationi non subditur.

Respondeo, nec S. Thom. nec August. aliud velle, quàm quòd istæ potentiæ, quæ in statu innocentia plene erant subditæ rationi, nunc illa subjectione sublata, procliviores sint ad delectabilia, cùm aliàs ex natura sua magis ad illa propendeant, quàm aliæ potentiæ: cùm ergò justitia originalis vehementiores impetus in his potentiis represserit, illa absente, quodam quasi impetu in delectationem adeò titillantem rapiuntur. Quòd verò illæ potentiæ præ cæteris magis inclinent ad voluptuosa, etiam in animalibus experimur, & vel ideò homines talibus vitiis dediti bruta, & bestia vocantur.

His effectibus, aut poenis adduntur adhuc alii, scilicet mors, & aliæ infirmitates, corpus corruptibile consequentes

tes. De morte patet ex *Gen. 2. Morte morieris*, quod communiter intelligitur de morte corporali (quamvis etiam sumi possit de morte animæ) ut colligitur ex *cap. 3. Gen. pulvis es, & in pulverem revertêris*. Et ad *Rom. cap. 6. stipendium peccati mors*, & videtur definitum à Tridentino in *cit. Decreto Can. 1.* ubi, postquam dixit, Adamum per transgressionem mandati Divini, sanctitatem, & justitiam amisisse, statim subjungit: *atque ideò mortem, quam antea illi comminatus fuerat DEUS, & cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totùmque Adam, per illam prævaricationis offensam, secundùm corpus & animam in deterius commutatum fuisse*. In hoc errasse Pelagium, ait Suarez hìc *disput. 9. sect. 5. n. 9. ex lib. 1. de Baptismo parvul.* idem tamen S. Doct. *lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 4.* dicit: aliquos tantùm Pelagianos hanc veritatem confessos fuisse, scilicet. Catholicorum rationibus convictos: ergò antecederent negarunt.

Ex hac mortis aliquando nobis obventuræ certitudine consurgit ejusdem timor continuus, unde Apostolus *2. Corinib. 5.* ait: *Ingemiscimus gravati eo, quòd nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeat, quòd mortale est à vita.* Si beatum Job, virum ita compositum DEO, timor mortis perturbavit, quis nostrum non pavebit? & hæc est vera poena peccati. Timorem mortis multum, adauget brevitatis vitæ, quam cum etiam Ethnici agnoscerent, de natura conquesti sunt, quòd longiorem vitam cornicibus, quàm hominibus dedisset. Alius teste Bellarmino *cit. loc. cap. 12.* librum suum ab illis verbis auspicatus est: *ars longa, vita brevis*, quasi dicere vellet, minùs rectè cum humana natura actum esse, quæ propter brevitatem vitæ non sufficiat artibus sibi comparandis: & verè justa videretur querela, nisi vitæ brevitatis ex peccato

to originem traxisset, dum modò illis alimentis, vitam conservaturis, caremus, qui in statu innocentiae, vel in sola arbore vitae abundassent. Nec brevitatis vitae est sola, sed referta miseris istis quasi intrinsicis, quibus superaddunt alias extrinsecas. I. post peccatum habemus DEUM nobis iratum; nascimur enim omnes *fili irae ad Ephes. 2.* II. traditi sumus potestati diaboli, donec à Christo ejectus est ille princeps tenebrarum, nosque in libertatem asserti, quod expressit ipsa Incarnata Veritas *Joan. 12. v. 31. Nunc judicium est mundi, quia princeps hujus mundi ejicietur foras,* scilicet post mortem, quam subiturus erat. III. Sunt calamitates à Coelo, terra, & mari nobis incumbentes, atque ad has reducuntur imbres, tempestates, fulmina, grandines, & quidquid denique malorum humanum genus infestat. Hæc quidem omnia in eo sensu habent rationem poenæ, in quantum post peccatum homo ejectus est à Paradiso, qui erat locus temperatissimus, & pacatissimus, ubi illa mala abfuissent. Sic etiam de aliis casibus fortuitis, quos prævidere non possumus, sentiendum est, de quibus S. August. apud Bellarm. *cap. 3. cit. loc. ait: Quis ambulat ubicunque non inopinatis subjacens casibus? de foro quidam rediens sanis pedibus cecidit, pedem fregit, & ex illo vulnere firmavit hanc vitam. Quid sedente securus? de sella, in qua sedebat, cecidit Heli Sacerdos, & mortuus est, & sic de aliis, quæ utique in statu innocentiae, quo modò privati sumus, non accidissent, & in hoc sensu dici possunt poenæ, quæcunque demum malorum exempla proferantur.*

ARTICULUS III.

De poena peccati originalis, & personalis in altera vita.

HÆc duo studiosè conjungimus, quia admissio semel in originali homo privatus est gratia sanctificante, & læsus in natura prior respectivè factus est ad pec-

candum, ut in hoc sensu peccatum actuale in natura lapsa subsequens suo modo, saltem improprie dici possit effectus, aut poena originalis peccati. Hæc prima quæstionis pars instituitur præcipue de parvulis sine baptismo decedentibus; nam de adultis vix potest esse quæstio; nam vel sunt mundati à peccato originali, vel non? Si mundati, & non amplius in vita peccarunt mortaliter, de salute sunt certi: si verò primam illam in Baptismo innocentiam graviter peccando extinxerunt, nec per poenitentiam redintegrarunt, rei sunt mortis æternæ. Si verò non sunt mundati per Baptismum fluminis, mundati tamen per Baptismum fluminis: id est, si illustrationi divinitus acceptæ cooperati sunt, verumque actum amoris DEI super omnia cum detestatione peccatorum actualium elicuerint, & sic Baptismum fluminis habuerunt in voto, salvantur, nisi de novo peccaverint, nec poenitentiam egerint. Tertia adultorum classis est illorum, qui invincibiliter DEUM ignorant, & tamen vivunt conformiter lumini naturali, illi propter originale non damnantur juxta claram S. Thom. doctrinam 2. 2. quæst. 10. art. 1. de infidelitate negativa, & hi censentur similes infantibus non baptizatis, quamvis ferme, si non moraliter, sit certum, eos peccare sine auxilio, quale ibi non dari supponitur. Pro conclusione ulterius notum suppono, aliam esse poenam damni, quæ consistit in carentia visionis beatificæ, aliam esse sensus, quæ est afflictiva per tormenta inferni.

52 Dico I. Pueris cum solo Originali morientibus nullam respondere poenam sensus, sed solum poenam damni. Hæc secunda conclusionis pars videtur esse certa, & juxta communem de fide.

Etratio est; quia deficiente visionis radice, cessat visio: sed in parvulis cessat gratia tanquam essentialis radix visionis

nis

nis in moderna providentia: ergò cessat visio beatifica: & dein nulla est parvulorum ad visionem beatificam proportio; quia nunquam facti sunt participes meritorū, & Passio- nis Christi, quæ primò contingit in Baptismo, quo ta- men carent. Pro quo est illud *Joan. 3. Nisi quis renatus fue- rit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Caelorum.* Docet etiam Tridentinum sæpè cit. *Sess. Can. 4.* quòd tam in adultis, quàm parvulis ad vitam æternam... acquirendam necessaria sit regeneratio per Baptismum, ut, quod generatione contraxerunt, regeneratione munde- tur.

Quoad primam partem non quidem suppetit fun-53 damentum clarum ex Scriptura, quod parvulos à poena sensûs eximeret, aliàs non posset esse discrimen inter Au- thores, dum aliqui eosdem poenæ illi subjiciunt, alii ab ea- dem eximunt. Certè mens S. Thomæ in hoc est clarissi- ma in 2. *sent. dist. 33. quest. 2. art. 1.* & alibi præsertim *quest. 5. de malo art. 2.* ubi inter peccatum originale, & actuale... hoc discrimen ponit: „ poena proportionatur culpæ, & „ ideò peccato actuali mortali, in quo NB. invenitur aver- „ sio ab incommutabili bono, & conversio ad bonum... „ commutabile, debetur & poena damni, scilicet caren- „ tia visionis Divinæ, respondens aversioni: & poena sen- „ sûs respondens conversioni: sed in peccato originali... „ non est conversio, sed sola aversio, vel aliquid aver- „ sioni respondens, scilicet destitutio animæ à justitia ori- „ ginali: & ideò peccato originali non debetur poena sen- „ sûs, sed solùm poena damni, scilicet carentia visionis.

Si dicas I. Parvulos saltem habitualiter esse converfos ad aliquod commutabile bonum ratione concupiscentiæ, inclinantis ad malum; concupiscentia autem velut mate- riale juxta S. Thomam pertinet ad peccatum originale: ergò puniuntur etiam poenâ sensûs.

II. Parvulos puniri non tantum propter originale, quod in se participant, sed propter illud actuale Adami, quod etiam ipsorum peccatum est saltem *moraliter*, si non *physicè*: ergo sicut Adamo debebatur poena sensus, ita & parvulis debetur.

III. Poena sensus non tantum conversioni ad creaturam, sed etiam aversioni à DEO correspondet: parvuli autem sunt reverà averſi à DEO: ergo correspondet. ipsis poenâ sensus.

54 Respondeo ad primum, illam habitualem conversionem, seu concupiscentiam non esse formaliter malam juxta Trident. supra citatum: poena sensus autem correspondet malitiæ, & inordinationi; nec obest, quod se habeat quasi materiale in originali, nam poena non datur ei, quod est materiale, sed quod formale est.

Ad secundum distinguo ant. parvulos puniri quidem poenâ damni, concedo antec. poena sensus, nego ant. Ratio est, quod Adæ peccatum tantum inadæquatè fuerit nostrum peccatum, scilicet quatenus fuit causa amissionis justitiæ originalis, & inductionis maculæ, cui aliud non debetur, nisi poena damni, respondens aversioni. Ratio hujus est, quod parvuli in transgressione legis Divinæ nihil actualis concupiscentiæ commiserint propria voluntate; unde S. August. qui quidem quoad ista hinc inde diversimodè loquitur *lib. 1.* tamen ad Bonifacium ait: *Non enim damnatur, nisi qui concupiscentiâ carnis consentit ad malum.* Sed parvuli non propriâ concupiscentiâ carnis consenserunt ad malum: ergo non damnantur. Dein patet etiam ex eo, quod si Adam restitisset tentationi, haud dubiè auxisset sibi gratiam, & meritis fuisset, illud tamen meritum, & augmentum non transmisisset ad nos; quia tantum debetur actualiter operanti propria voluntate, & personali conatu: ergo nec poenam sensus transmittit, quæ

quæ solùm debetur actualiter, & propria voluntate peccanti.

Ad tertium communiter respondetur, quòd averfio reperta in peccato originali semper aliquid conversionis habeat, saltem interpretativè; quia est voluntaria voluntate propria, consequenter vi illius participationis ei debetur poena sensûs; averfio autem in parvulis nihil conversionis admixtum habet, hoc ipso, quòd non fuerit inducta per actum propriæ voluntatis.

Vel etiam juxta nos responderi potest, quòd averfioni in se spectatæ tantùm respondeat poena damni, per accidens dein poena sensûs, quia semper est conjuncta conversioni, cui debetur poena sensûs in homine personaliter operante, non in parvulis.

Cæterùm quòd habituali dispositioni non respondeat poena sensûs, docet S. Thom. *cit loc. de malo*, ubi ait: *poena sensûs nunquam debetur habituali dispositioni; non enim aliquis punitur ex hoc, quòd est habilis ad furandum, sed ex hoc, quòd actualiter furatur - - -* & post alia ibi ad rem facientia concludit: *& ideo parvulo defuncto cum originali non debetur poena sensûs, sed solùm poena damni*, NB. quia scilicet non est idoneus perducì ad visionem Divinam propter privationem Originalis justitiæ.

Instabis cum Bellarmino *lib. 6. de statu peccati*, qui à 55 cap. 2. docet, de fide Catholica tenendum esse, parvulos sine Baptismo docentes *absolutè* damnatos esse, & non solùm coelesti, quam eisdem aliquis ex antiquis Theologis Vincentius nomine, & post ipsum Zwinglius in *declaratione peccatorum* concessit, beatitudine, verùm etiam naturali perpetuò carituros esse: quam beatitudinem naturalem infantibus tribuebant Pelagiani: & has duas sententias vocat Bellarminus non solùm falsas, sed & hæreticas, Quoad primam concedunt Theologi, etiam de filiis fidelium,

hum, quibus Buccerus & Calvinus supernaturalem beatitudinem attribuunt contra expressa Scripturæ testimonia : quoad secundam res videtur dubia, & ideo, quia ad hoc illa censura Bellarmini censetur immodica, & inimica Theologis; nec enim contra fidem est, asserere, parvulos olim post extremi iudicii diem fruituros beatitudine quadam naturali, consistente in cognitione DEI abstractiva, scilicet in cognitione creaturarum: quòd hæc sententia contra fidem non sit, clarè dicit Illustrissimus Godoy, aliàs Rigorista, *de peccato originali, quæst. 83. §. 8.* dum ponit in terminis hanc conclusionem: *Sententia concedens parvulis naturalem beatitudinem, nullam censuram contra fidem meretur, quam tamen præproperè tulit Bellarminus, ideoque dicitur immodicus.* Pro qua sententia citatus Author meritò allegat S. Thomam à nobis infra referendum, aliósque Authores.

Quamvis dein in conclusione sexta dicat, sententiam negantem parvulis beatitudinem naturalem veriolem esse, & S. Scripturæ, Conciliis, & Patribus conformiorem: etenim hæc posteriora non officiunt nobis, qui solùm dicimus, opinionem illam de beatitudine naturali non esse, contra fidem, quod Author iste antea dixit. Interea Bellarminus vult absolutam damnationem, & interitum parvulis innocentibus, quos communis Ecclesiæ consensus tales appellat, &

- 56 Urget sic I. ex Concilio Milevitano in *Epist. apud S. Augustinum 92.* dicente: *Quicumque negant, parvulos, si nullis innoventur Christianæ gratiæ Sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præsumptione contendunt.* II. ex Florentino *Sess. ult.* definiente: *Illorum animas, qui cum actuali mortali peccato, NB. vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.* III. adducit etiam Trid. *Sess. 5.* ac si disertis verbis dicat, parvulos

Idem sine Baptismo ad vitam æternam non devenire. IV. allegat cit. Author multos ex SS. PP. uti SS. Prosper, Fulgentius, venerabilis Beda, Anselmus, Bernardus &c. dicunt, infantes damnari: parvulos ante Baptismum per exorcismum liberari à potestate diaboli, quod vel maxime urget S. Augustinus *lib. 1. de peccatorum meritis.* Et *lib. 2. de peccat. orig.* ex quibus infertur, semper tales esse manfuros, qui nunquam ad Baptismum pervenerunt, uti parvuli illi, de quibus loquimur: esse autem in potestate diaboli, est esse damnatum simpliciter.

Ante responsionem notandum est de S. August. neminem ex SS. PP. hac in materia ita fluctuasse, ut illum ipsum, ut adeò immeritò aliqui Doctores eidem tam firmiter innitantur, sicut & Bellarminus. Patet autem ejus dubitatio ex *Epist. 28. ad S. Hieronymum*, ubi ita scribit: *Cum ad poenas ventum est parvulorum, magnis, mihi crede, angustiis arctor, nec quid respondendum, penitus invenio - - - & paucis interjectis sic prosequitur: quamvis autem desiderem, rogem, votis ardentibus exoptem, & exspectem, ut per te mihi Dominus hujus rei auferat ignorantiam, tamen si minimè meruero, patientiam mihi petam à Domino DEO nostro. Amabo! quid certi prudenter expectes ab eo, qui penitus non invenit, quid respondendum sit: qui suam ignorantiam candidè profitetur, ideóque ab Hieronymo doceri rogat? Si ergò tam variè dixit, & scripsit S. Augustinus, ex eo est, quia ipsi cum variis Hæreticis decertandum erat, præsertim cum illo tempore aliqui docerent, parvulos, quamvis non baptizatos, ad æternam beatitudinem perventuros, quibus S. Augustinus opposuit damnationem, aliis objecit alia, quæ tempori, & Hæreticorum doctrinis expugnandis erant convenientia. Hinc*

Respondeo ad I. concedendo totum; nemo ex 57
Authoribus nostris unquam id docuit, cum Evangelium
Z
lium

lium sit expressè contrarium juxta cit. textum *Joan. 3.* & ex illo Tridentini allegatum.

Respondeo ad II. Conciliū Florentinum esse potiùs pro nobis; nam hoc ipso, quòd decedentes adulti cum peccato mortali, & infantes cum solo originali decedentes poenis disparibùs sint puniendi, rectè inferimus, infantes ex eo dici in infernum descendere, quòd patiantur solam poenam damni, illos autem utramque, & damni, & sensùs. Dein post multam indagationem illa formalia non inveni in mea saltem editione Lugdunensi Anno 1564. per Fratrem Bartholomæum Carranzam Ord. Prædicatorum. Sed quidquid sit, ille descensus est juxta Trident. intelligendus. Hinc

Respondeo ad III. Tridentinum nihil velle, quàm poenam damni, ut ex terminis patet. Quòd verò Florentinum loquatur de *inferno*, ex sententia olim còmunis provenit, infantes tertium inter infernum damnatorum, & purgatorium esse habituros locum, uti habuerunt olim Patres veteris Testamenti limbum; quamvis hodie multi defendant, parvulos post diem judicii terram incolituros.

Ad IV. ex S. August. patet ex dictis; quoad alios SS. PP. à Bellarmino citatos dico, nullum ex illis juxta verba ab ipso met allegata dicere, parvulos damnatos esse, & utramque poenam sustinere; certè S. Prosper, qui erat Discipulus S. Augustini, & vel ideò majoris Authoritatis est, *lib. 2. de vocatione Gentium cap. 8.* aliud non dicit, quàm tantam multitudinem parvulorum relictam esse extra vitam æternam. S. Fulgentius ait, *Parvulos aeterna damnatione retineri*, rationem autem præmittit, quòd parvuli nec habeant bona, nec mala ex propria voluntate: ergò ipsis non tribuit aliam, quàm poenam damni; illa enim sensùs respondet peccatis actualibus juxta S. Th.

Ve-

Venerabilis Beda in Commentario in cap. 14. Joannis, tantum dicit, quod parvuli sine Baptismo in Regnum Coelorum ingredi non possint. S. Anselmus lib. de Concept. Virg. cap. 27. ait : *Si originale peccatum aliquod est, necesse est, omnem hominem in eo natum, illo non dimisso damnari.* Ista propositio tam parum quid probat, ut nulla minus ; nam est conditionata : *si peccatum est ?* est quidem peccatum, sed non personale juxta sæpius dicta, cui respondet pœna sensus, & ideo pœnam *damni* per damnationem tantum ponit in privatione visionis Divinæ.

S. Bernardus ait : *Infantes perire, si non baptizentur.* Utique pereunt in hoc sensu, quod vitam æternam nunquam sint adepturi, non verò pereunt, ut pœnam sensus patiantur. Ergò ex ipsis formalibus, à Bellarmino adductis, nihil efficaciter, imò mihi nec quidquam probabilius contra nostram sententiam affertur.

Porro de S. Augustino non habet Bellarminus, cur tantum sibi blandiatur, & gloriatur, cum sæpius aliter dixerit, præsertim lib. 5. in Julianum cap. 8. ait : *Non dico, parvulos, sine Christi Baptismo morientes, tantam pœnam plebendos esse, ut eis non nasci potius expediret : ex quo sic arguo : si juxta S. Augustinum parvuli, & pœnam damni, & pœnam sensus patiuntur, tunc melius ipsis fuisset non nasci : ergò quia dicit, tantam pœnam non esse, ut ipsis melius esset, non nasci, non potest intelligere aliam pœnam, quam illam damni ; nam, si nunquam fuissent nati, utique fuissent saltem privati visione, non tamen afflictiva, cum non entis non sit passio ; cum ergò infantes nati quidem sint, nec tamen personaliter peccaverint, privantur visione, nec tamen inde affliguntur, multò minus cruciantur pœnâ inferni. Insuper S. Augustinus cap. 93. Enchiridii docet, parvulos ob peccatum originale pœnâ omniummitissimâ puniri, sic enim sonat textus ejus in formalibus :*

Mitissima sanè omnium poena erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum insuper addiderunt, & in cæteris, qui addiderunt, tantò quisque tolerabiliorẽ ibi habebit damnationem, quantò hic minorem habuit iniquitatem. Jam subsumo: sed poena ignis perpetua dici non potest mitissima, cùm infinito excessu omnes poenas purgatorii superet. Ne quid dicamus de tormentis omnium SS. Martyrum, quæ respectivè ad ignem inferni vix dici possunt tormenta; cùm finiti ad infinitum à parte post non sit proportio; quo ergo sensu dici potest damnatio parvulorum *poena mitissima*? Crediderim, S. Augustinum nudam intellexisse poenam damni, neutiquam afflictivam. Hinc

*Ut, quantum fieri potest, res fiat per divisionem
clarior*

58 Dico II. contra Bellarminum, & alios, parvulos propter amissionem Visionis Divinæ, & Beatificæ nullam pati tristitiam, aut afflictionem. Conclusio est expressè utriusque Doctoris tam Angelici, quàm Subtilis, ut vel idè hæc opinio ab Authoritate, & consensu horum præcipuorum Doctorum nobis videatur Theologicè propè certa.

Ratio est: nemo est, qui de carentia boni, ad quod nunquam erat aptus, & proportionatus, prudenter tristatur: sed parvuli nunquam fuerunt apti, & proportionati ad visionem Divinam: ergo prudenter tristari, & affligi non possunt de ejusdem carentia. Maj. utique est certa; quis enim ex nobis prudenter tristatur, quòd non sit Rex Poloniæ, vel quòd Poloni de illo eligendo non cogitent? Ego certè non tristor, quòd Papatùs, aut Cæsareæ Majestatis carentiam habeam, aut quòd Archi-Episcopus Salisburgensis non sim. Et sic de aliis. Et hæc est

ra-

ratio S. Thomæ cit. *quest. 5. de malo. art. 3.* ubi loquens de parvulis ait : *Sciendum est, quòd ex hoc, quòd caret aliquis eo, quòd suam proportionem excedit, non affligitur, si sit recte rationis : sicut nullus sapiens affligitur, quòd non potest volare, sicut avis ; vel quia non est Rex, vel Imperator, cùm sibi non sit debitum : affligitur autem, si privaretur eo, ad quòd habendum aliquo modo aptitudinem habuit.* Et postea docet, quòd tristitia solùm affligat illos, qui per gratiam, & liberum arbitrium fuerunt proportionati ad vitam æternam consequendam, vel qui poterant se præparare ad gratiam, ut adulti : dein infert pro parvulis : *Pueri autem nunquam fuerunt proportionati ad hoc, quòd vitam æternam haberent ; quia nec eis debebatur ex principiis nature, cùm omnem facultatem nature excedat : & idè nihil omninò NB. dolebunt de carentia visionis Divinæ, imò NB. magis gaudebunt de hoc, quòd participabunt multàm de Divina Bonitate, & perfectionibus naturalibus.* Ex quibus habetur I. parvulos non tantùm non habituros tristitiam. II. sed potiùs gaudium de Bonitate Divina. III. quòd S. Thom. parvulis, si non concedatur beatitudinem quandam naturalem, quæ juxta Authores, parvulis faventes, in illo gaudio, & perfectionibus naturalibus consistit, saltem non abneget.

Idem re ipsa docet Scotus in 2. *sent. distinct. 33. quest. unica num. 2.* ubi, postquàm adduxit Magistrum Sententiarum in Littera, & S. August. in *Enchirid.* quòd pœna sit mitissima, ait : *hic videtur Magistrorum esse Sententia, quòd damnati pro solo peccato originali nullam habebunt pœnam sensus exterioris, puta, ignis ; qui nullam delectationem inordinatam habuerunt, cui delectationi correspondet acerbitas ignis affligentis, ut propria pœna, quæ est in re ipsissima ratio S. Th. quòd verò hæc sit mens Doctoris Subtilis, ex rationibus adjunctis colligitur ; nam ibi argumentatur I. quòd, si parvuli tristarentur de amissione beatitudinis, cùm desperarent*

rent de ea, haberent gravissimam poenam, & hoc ideò II. quòd simpliciter sit major poena tristitia homini, quàm aliqua poena sensùs; quia cùm voluntas magis sit appetitus hominis, quàm sensitivus, ita simpliciter magis agit, & patitur, quàm secundùm alium appetitum, scilicet inferiorem. Denique concludit: *Et ita non videtur, quòd sit ponenda in eis aliqua tristitia.* Et num. 3. ibi ad quæstionem de cognitione parvulorum habenda, postquam dixit, eos in cognitione non impediri, ait: *videtur probabile, concedere, quòd omnium naturaliter cognoscibilia possunt naturaliter cognitionem habere excellentius, quàm aliqui habuerunt pro statu isto, & ita aliqualem beatitudinem naturalem de DEO cognito in universali poterunt attingere.*

Dein ad argumentum S. Augustini in *Enchirid. cap. 23.* dicentem: *firmissime tene, & nullatenus dubites, qui sine Sacramento Baptismi de hoc sæculo transeunt, æterni ignis supplicio puniendos.* Quamvis hæc intelligi possent de adultis, non solùm originali, sed etiam peccatis actualibus obnoxiiis, illum tamen S. Bonaventura intellexit de parvulis, ut habetur in Scoto, cum solo originali morientibus, & ideò respondet, quòd *Augustinus excessivè loquitur de illis peccatis.* Et sic habemus pro nostra sententia tres nobilissimos Doctores, S. Thomam Angelicum, Bonaventuram Seraphicum, Scotum Subtilem præter alios etiam SS. PP. & Doctores, quos Cardinalis Sfondrati in *nodo prædest. allegat part. 1.* Ne verò videamur sine fundamento superius dixisse, quòd S. August. propter diversos Adversarios diversa sæpè dixerit, testatur etiam Scotus ad I. argumentum ex illo, ubi ait: *frequenter Sancti extinguendo contra hæreses pullulantes excessivè locuti sunt, volentes declinare ad aliud extremum: & ita multum ponderandum est, contra quos hæreticos Sancti sunt locuti: sic Augustinus contra Arium, videtur quasi declinare ad Sabellium, & è converso, similiter de-*

detur contra Pelagium declinare ad Arium, & è converso. Et hoc monet etiam Cardinalis Sfondrati *cit. lib.* quoad S. Augustinum, ut conciliet alicui Sententiæ Authoritatem, attendendum esse, contra quem, & in qua materia, quibusque in circumstantiis loquatur. Certè S. Thomas, S. Bonaventura, & Scotus præ Bellarmino, & aliis S. Augustinum non tantùm legerint, sed etiam excusserint, & tamen horum nemo in eo legit, vel approbavit poenam sensûs in parvulis: cur ergò illi soli deferendum sit, non video, præsertim cùm variè loquatur, nec sibi constans sit.

Dico III. Peccato mortali actuali respondet poena 59
damni, & sensûs, ac utraque æterna. Quod ultimum est contra Origenem, docentem, poenas aliquando cessaturas; quia capere non potuit proportionem inter poenam æternam tam gravem, & inter propè momentaneam delectationem, quod & reverà difficile perceptu esset, nisi fides contrarium doceret. Scriptura de hoc est expressa in illis: *Ite maledicti in ignem æternum: & ignis eorum non extinguetur.* Ratio pro utraque parte S. Thomæ hinc est, quòd in peccato mortali duo sint, scilicet conversio ad creaturam, ut supra dixit, & aversio à DEO; utrique autem respondet poena sua, jam explicata, damni nempe, & sensûs. Ratio autem nostra pro æternitate utriusque poenæ est: quamdiu nec aversio à DEO, nec conversio ad creaturam tollitur, tamdiu manet reatus ad poenam æternam: sed in homine in peccato suo moriente nunquam tollitur: ergò reatus, & ipsa poena manet in æternum. Estque hoc, ut ita dicam, per accidens ratione statûs in homine moriente, qui, cùm per mortem in peccato mortali constituatur immediatè in termino, non amplius est capax poenitentiae, & consequenter retractationis; quam tamen utramque potuisset habere in via.

Po-

Potest etiam addi ratio, quam tamen judico solum probabilem ex S. Thom. docente, quod cum mortale peccatum sit deordinatio circa finem ultimum, tanquam principium vitæ spiritualis, necessariò inferat damnû irreparabile: sed si damnus est irreparabile, manet in æternum: ergò cum damnus sit in utraque poena tam damni, quàm sensûs, utraque est æterna. Loquimur autem hic semper de termino extra hanc vitam; nam quamdiu homo constitutus in via est, damnus illud est reparabile, & manet solum reatus ad poenam temporalem purgatorii, nisi per satisfactionem, opera poenitentia, & actus virtutum etiam ille extinguitur. Hæc tamen poena non est simpliciter infinita; de poena sensûs est certum ex Philosophia, ubi nullum infinitum categorematicum admittitur, nec qualitas infinita ustiva, vel aliter afflictiva, admittenda tamen est infinitas syncategorematica ratione æternitatis à parte post.

60 Dices I. ex S. Augustino dicente, DEUM plus exigere in poenis, quàm fuit commissum in culpis, & reverà, ut diximus, non videtur proportio inter temporale, & æternum.

Respondeo, S. Augustinum tantum intelligere inæqualitatem rei, non meriti, ut ipsum explicat S. Thom, id est, majus esse damnus, quod homo patitur, quàm fuerit lærum, & gaudium in peccato habitum.

Urgebis: Conversio ad creaturam non est per se mala, consequenter non debetur ei specialis poena, & proin sufficit sola poena damni; nam poena ad substantiam, gravis esset annihilatio, privans omni bono tam formæ, quàm subjecti: ergò saltem ex ratione non probatur efficaciter poena æterna.

Respondeo: Conversionem ad Creaturam non quidem esse malam secundum se, malam tamen, quatenus est

con-

conjuncta cum aversione à DEO, cui ex dictis respondet poena: hinc juxta S. Thomam dicendum est, conversioni *inordinatae* correspondere poenam sensûs, non *ordinatae*: & quia illa conversio ad creaturam annexam habet aversionem, peccatû excipit utraque poena: annihilatio autē aliud non est, quàm carentia totius esse, quod est beneficium DEI; nego autem eam esse poenam quoad substantiam graviolem; nam poena damni & sensûs hominem constituunt in eo statu, quo meliùs ipsi foret non esse, quàm esse. Hinc Christus de Juda proditore dixit Math. 26. v. 14. *Vae homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* In sensu quodam physico fortè posset annihilatio dici maximum naturæ malum, quia privat omnî esse, quod huc non quadrat: certè nullus ex damnatis est, qui non mallet destrui, quàm esse in inferno semper duraturo.

Dices II. Peccatum grave majus esse malum, quàm poenam æternam: ergò non potest respondere ei poena adæquata.

Respondeo, Malum culpæ esse quidem majus moraliter, & quia Ordinis altioris est, poenam tamen esse physice sufficientem, quatenùs in ratione supplicii in infinitum vindicat malum culpæ. Potest etiam in certo sensu dici, damnatos satispati, id est, sufficienter pati per æternitatem pro malo culpæ; quamvis non ita satispatiantur, ut aliquando debeant cessare poenæ, ut erroneè putavit Origenes.

Quæres pro coronide, quid de peccato veniali dicendum sit? Certum est de fide, quòd & veniali debeat aliqua poena temporalis in purgatorio, tam sensûs, quàm damni, quatenùs ad tempus impedit, quò minùs anima possit pertingere ad visionem DEI, quia nihil coinquinatum intrare potest in Regnum Cœleste; & nemo

ex carcere purgatorii dimittitur, donec ultimum quadrantem solverit. De poena sensûs patet insuper ex usu Ecclesiæ, orantis pro animabus in purgatorio, ut à peccatis, & poenis solvantur. Potest etiam veniale in hac vita deleri, ut iterum certum est. Unum valdè controversum est inter Scholas, an si quis moriatur cum peccato mortali, cui conjunctum est aliquod veniale, illud puniatur in æternum per *accidens* tantum, cum non possit retractari; & vel dimisso quidem veniali in hac vita, quoad culpam, maneat tamen adhuc reatus ad poenam.

Quoad primum est communis Sententia Thomistarum cum S. Doct. *quest. 7. de malo artic. 10. in Corp.* docentium, veniale puniri in æternum per *accidens* in inferno, Ratio hujus Sententiæ, quam cæteri plerumque extra Scholam Thomisticam severam appellant, est hæc: tam diu non tollitur reatus ad poenam, quamdiu manet culpa: sed culpa non tollitur: ergò nec reatus ad poenam, qui in culpa fundatur. Maj. ex ratione adjecta suppono. min. prob. nunquam juxta modernam providentiam, culpa tollitur, nisi retractetur: sed à damnatis non retractatur, imò nec retractari potest: ergò semper manet, consequenter & poena. Possent plures rationes addi, quæ tamen omnes reducuntur ad primam.

Quoad secundum Respondeo, quòd in homine justo, & in gratia moriente adhuc maneat reatus ex peccato veniali ad poenam, satisfactio tamen denique extinguat reatum; atque hoc puto esse certissimum, & de fide; quia per purgatorium deletur reatus ad poenam in mortalibus retractatis: ergò à fortiori in venialibus. Antec. est Catholicis certum; aliàs inane esset purgatorium ad extinguendum reatum in mortalibus, nisi esset etiam in venialibus.

PARS

P A R S III.

De Statu Naturæ Reparatæ.

STatus iste aliàs etiam dicitur Status GRATIÆ, quia post Passionem amantissimi Salvatoris nostri JESU CHRISTI, ejusque merita gratiarum munera in fideles abundant secundùm illud Rom. 5. v. 15. *Non sicut delictum, ita & donum; si enim unius delictò multi mortui sunt: multò magis gratia DEI, & donum in gratia unius hominis JESU CHRISTI in plures abundavit.* Et v. 18. ait Apostolus, *quòd, sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem transit ira, sic per unius justitiam in omnes homines transferit gratia in justificatione vitæ.* Et clarissimè ibidem, v. 20. *Ubi autem abundavit delictum, superabundavit & gratia.* Passio ergò Domini sicut nobis aperuit viam justitiæ, ita Cœlum, antea clausum, referavit, ut adeò illa fuerit & necessaria, & sola, per quam venia peccatorum & rogari, & impetrari possit, illudque commune peccatum per Baptismum deleri. Cujus Passionis effectum solitâ eloquentiâ expressit S. Leo Papa Serm. 1. de Passione Domini: *Post illam humanæ prævaricationis primam, & universalem ruinam, ex qua per unum hominem peccatum introivit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nemo dominationem diaboli, nemo vincula diæ captivitatis evaderet, nec cuiquam aut reconciliatio ad veniam, aut reditus pateret ad vitam, nisi coæternus, & coequalis Patri DEO Filius DEI, etiam hominis Filius esse digna-*

gnaretur: *veniens querere, & salvare, quod perierat, ut sicut per Adam mors, ita per Dominum nostrum JESUM Christum esset resurrectio mortuorum.* Unde de fide certum est, quod Christus pro nobis omnibus satisfecerit, **DELENS, QUOD ADVERSUS NOS ERAT, CHIROGRAPHUM DECRETI, ET QUOD ERAT CONTRARIUM, ET IPSUM TULIT DE MEDIO, AFFLIGENS ILLUD CRUCI.** *ad Coloss. 2. v. 14. Et ad Titum 2. v. 14. DEDIT SEMET IPSUM PRO NOBIS, UT NOS REDIMERET AB OMNI INIQUITATE, ET MUNDARET SIBI POPULUM ACCEPTABILEM, SECTATOREM BONORUM OPERUM.* Incarnatio igitur, & Passio Domini salutis nostræ principia sunt; sed, quia de istis jam egimus in speciali Tractatu, scilicet de *Mysterio Incarnationis contra Hæreticorum errores*, nec licet, nec lubet, aliqua ex iis repetere, & ideò ad Sacramenta convertimur; quia licet merita Christi sint infiniti valoris; non tamen ad extinguenda peccata conducent, nec ad Coelum deducent, nisi virtutem suam per Sacramenta diffundant, quæ juxta S. Thomam in *Prolog. de Sacramentis*, ab ipso *Verbo Incarnato* efficaciam habent, ut supra in *2. part. quest. 1. artic. 3. num. 10. & 19.* diximus. Elegantiùs S. Doctor loquitur *lib. 4. ad Hannibaldum in Prolog. Latere Christi, in Cruce pendentis, aperto, in quo sunt omnes Thesauri Sapientiæ, & Scientiæ DEI absconditi, ut dicitur ad Coloss. 2. Profuxerunt Sacramenta, quibus Ecclesia constituitur, & per quæ in Coelum evolat.* In his igitur post Incarnationem, Passionem, & Mortem Christi Statum *Naturæ Reparate* ponimus.

QUÆ

QUÆSTIO I.

De Quidditate Sacramenti tam Meta- physica, quàm Physica.

Materiam hanc S. Doctor pertractat in 3. part. à quest. 60. usque ad 84. exclusivè, & quest. 1. agit de Essentia Sacramenti *ut sic*, in altera de necessitate &c. ad cujus Mentem conformiter sit

ARTICULUS I.

Quid nominis, & rei sit Sacramentum?

Supposita varia hujus nominis acceptione, vel pro Sacramento, ut apud Milites, qui fidem suam Ducibus obligant sub Sacramento militari, aut pro re occulta, & abscondita, ut passim in SS. Litteris accipitur, præsertim Tobix 12. *Sacramentum Regis abscondere bonum est.* Vel demùm in sensu Theologico pro signo rei sacræ: de hoc S. Doctor in *artic. 1.* statim quærit, *utrum Sacramentum sit in genere signi?* & quia hoc signum denotat pro significato aliquid Sacrum, non potest intelligi sine habitudine ad illud Sacrum: habitudo autem est diversimoda, cujus exemplum S. Doctor hic *in Corp.* adducit sanitatem, ad quam, velut significatum varia est habitudo; Subjectum enim respicit illam ut rationem formalem intrinsecam: Medicina ut causa effectiva: Diæta ut conservativa, urina verò, ut loquitur S. Thomas, in quantum est significativa ipsius. Principaliter S. Thomas discurret de Sacramento, habitudinem diversam dicente ad illud Sacrum, vel ad Sanctitatem: hæc autem Sanctitas alia est perfecta, & completa, quæ provenit formaliter intransi-

tivè à gratia Sanctificante, alia est imperfecta, & dicitur legalis, quæ hominem tantum materialiter, & extrinsecè Sanctum denominat; ita olim in veteri testamento vi ordinationis ad cultum Divinum Sancti erant Sacerdotes, imò etiam illi habebantur legaliter Sancti, qui de gente Judæa erant. Unde non licuit Judæis uxores ducere alienigenas, utpote legaliter immundas. Similes deputationes hodie, ut docet hîc *num. 2.* Theologia Salisburg. sunt Benedictio Abbatum, prima Tonsura &c. Quibus suppositis

2 Dico I. Sacramentum Theologicè acceptum est essentialiter in genere signi, & quidem ad placitum.

Prima Conclusionis pars est expressa S. Thomæ *hoc art.* per totum, & Ecclesiæ ex Scriptura, Conciliis, & SS. PP. quæ cum notissima sint, non indigent expressa textuum mentione. Et ratio videtur clara; nam signum instrumentale, de quo loquimur, præter sui speciem aliud sensibus ingerit: sed Sacramenta præter sui speciem aliud sensibus ingerunt: ergò sunt signum instrumentale. Maj. suppono ex Philosophia, & doctrina Sancti Augustini *lib. 2. de doctrina Christi. cap. 1.* quem rectè, & integrè allegant Salmanticenses hîc *num. 15.* ad finem: *Signum est res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid à se faciens in cognitionem venire.* Min. est Catholicis nota de Sacramentis in specie: sic Baptismus præter ablutionem & formam, quam sensibus ingerit, facit in cognitionem venire ablutionem animæ ab originali per gratiam, & sic de aliis; nec aliter de Sacramentis veteris Legis; nam & circumcisio exterior se ipsam in cognitionem adduxit & justitiam fidei juxta illud *Roman. 4. v. 11.* Signum accepit (scilicet Abraham.) *circumcisionis signaculum justitiæ fidei.* Ex quo patet, conclusionem procedere de Sacramentis utriusque Testamenti in ratione præcisè signi.

Altera conclusionis pars ex eo probatur, quòd omne 3
 ex se indifferens ad significandum hoc, vel aliud determi-
 nari debeat, ut aliquid determinatè significet: sed Sacra-
 menta, vel res illæ, & verba ex se erant indifferentia ad
 hoc, vel illud significandum: ergò Sacramentum est si-
 gnum ad placitum. Estque hæc mens S. Thomæ hic
art. 5. ad 2. postquam in *Corp. cit. art.* docuisset, quòd non
 in potestate hominis sit assumere res, quibùs sacrificetur,
 sed quòd debeat ex Divina institutione determinari; dein
ad 2. de rebus sensibilibus ait: *ad sanctificationem non ordi-*
nantur ex aliqua virtute sibi naturaliter indita, sed solum ex in-
stitutione Divina, & idè oportuit divinitus determinari, qui-
bùs rebùs sensibilibùs sit in Sacramentis utendum.

Quæ licèt apud communem Theologorum, & sen- 4
 sum Ecclesiæ verissima videantur, & sint, non tamen de-
 sunt, qui Sacramentis vim naturalem significandi vel actu
 tribuant, vel saltem possibilem adstruant. Primi se fun-
 dant in S. Augustino *Epist. 24.* ad Bonifacium apud Sal-
 manticenses hic *num. 9.* ubi S. Doctor ait: *Si Sacramenta*
quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt,
non haberent, Sacramenta non essent: ergò idè Sacramenta
 sunt, quia cum significato similitudinem habent: subsum.
 sed similitudo fundat signum naturale: ergò juxta S. Au-
 gustinum Sacramenta sunt signa naturalia. Forfan non
 incongruè confirmari posset opinio ex communi TT.
 Sententia, quòd scilicet causæ instrumentali *ut quod* cor-
 respondeat naturaliter actio aliqua prævia; Sacramenta
 verò, saltem novæ legis, sunt causæ instrumentales gra-
 tiæ: ergò ipsis correspondet actio prævia: sed illa ex gr.
 ablutio exterior idè tantùm talis est, quia habet simili-
 tudinem cum interna ablutione: ergò similitudo natu-
 ralis fundat illam significationem, non sola institutio.

Respondeo ad Authorit. S. Augustini, illum loqui de moderna providentia, in qua DEUS voluit uti talibus rebus, quæ haberent similitudinem impropriam, vel aliqualem convenientiam cum significato, in quo sensu duplicatæ voluntatis Divinæ ideò sunt Sacramenta, aliàs non futura; sed tamen hoc ipsum ex sola ordinatione Divina procedit; & si quid aliud evincitur, aliud certè non, quàm decentia aliqua, vel congruitas, in qua DEUS respexit ad nostrum sensibilem intelligendi modum; non autem ulla necessitas, aut exigentia intrinseca rerum, ut potius præ aliis assumerentur, cum DEO liberum fuerit ad Baptismum instituere pro materia vinum, aut alium liquorem, relicta aqua naturali. Et hæc responsio fundatur in S. Thoma hic *quest. 64. art. 2.* ubi ex professo quæritur, utrum Sacramenta sint solum ex institutione Divina, & resolvit affirmativè; dein ad *secundum* simili objectioni sic occurrit: *Res sensibiles aptitudinem quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sui natura* (in quibus videtur convenire cum S. Augustino) *sed illa aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione Divina.* Quid hoc aliud est, quàm decentia, & congruitas? & demùm aperte pro nobis concludit: *Prælegit tamen DEUS quasdam res præ aliis, non quia ad eas contrahatur ejus affectus* (ecce! non admittit vim naturalem significandi effectum) *sed ut sit convenientior significatio, scilicet nostro intelligendi modo.*

Ad confirmationem ex causa instrumentali petitam patet responsio ex dictis; licet enim ablutio e.g. exterior in Baptismo, vel Unctio corporalis in Confirmatione suo modò sint actiones præviæ ad ablutionem, & unctionem animæ per gratiam, hoc tamen solum provenit ex ordinatione Divina; quia utraque actio ex se est indifferens ad significandam gratiam, vel aliud: & hinc falsum est, quòd fundet significationem naturalem, sed solum ex ordi-

ordinatione Divina, quæ clariora fient infra de causalitate Sacramentorum.

Secundi, inter quos eminet Cardinalis de Lugo hîc *sect. 3. num. 29.* nituntur principio negativo de non implicancia, & hinc licet defacto Sacramentis vim significandi ex placito admittant, de possibili tamen defendunt, significationem naturalem propter connexionem, quam cum gratia haberent. Pro quo

Lugo arguit sic I. Character tanquam qualitas ex sua naturali entitate ordinatur ad gratiam sacramentalem significandam: ergò potest & alia qualitas, vel res sensibilis per suam entitatem ordinari ad gratiam. II. Non obest materialitas rerum; nam dotes corporis gloriosi habent ordinem intrinsecum ad visionem beatificam, & sic etiam ad gratiam, quæ est radix visionis: ergò.

Respondeo, omisîs aliorum responsionibûs, ex his nihil probari, quòd res aliqua purè sensibilis naturalis possit habere connexionem cum gratia, quæ in applicatione illius conferatur, & de hoc est quæstio. Quod de characterè dicitur, non est ad rem; est enim & ipse effectus Sacramenti secundarius, & vel ideò cum gratia, quantum est de se, connexus, utrùm dein sit entitativè naturalis, vel supernaturalis, hîc examinare necessum non est. De dotibus corporis gloriosi multi ex nostris cum Clarissimo P. Mauro Liechtenhaimb *de Sacramentis disp. 1. artic. 4.* negant, quòd habeant naturalem connexionem cum gloria, radicaliter proveniente à gratia, sed quòd dentur ex liberalitate DEI, actus meritorios per eandem præmiantis. Et si tantam connexionem habent cum visione beatifica, cur non habuerunt in Christo, qui visione, ejusque radice gratiâ gaudebat, nec tamen dotibus corporis gloriosi?

6 Dico II. Sacramentum in esse signi non est ens rationis. Est contra Gonet, Wenzl, Vasquez, & alios, etiam Thomistas.

Ratio est, quia tota ratio habetur sine fictione intellectûs : ergo non est ens rationis. Prob. antec. Ratio signi pro materiali importat rem, & pro formali institutionem ad placitum : sed tam subjectum, quàm forma in hoc concreto extrinseco habetur sine fictione : ergo tota ratio signi &c. Maj. suppono ex signis aliis e. g. in hedera significante vinum vendibile, ex cauda equina appensa apud Turcas bellum inferendum insinuante. Hoc non abnuo, fieri posse ens rationis ab intellectu, relationem subjecto ad terminum affingente ; sicut ex concreto extrinseco *murus visus* fieri potest denominatio intrinseca per affectionem visionis intrinsecè receptæ in viso, sed hoc gratis fit.

Nec urgebis ex Logica, ubi ratio speciei, aut generis ad sua inferiora habetur per ordinem intentionalem ; nam ibi agitur de secundis intentionibus tanquam specificati-
vis habitûs Logicæ, & conformiter ad doctrinam Aristotelis, & S. Thomæ, licèt in Philosophia admiserim, illa omnia (stando præcisè rationi) salvari posse per denominationem extrinsecam, quidquid aliis videatur. Si quæris, quid à parte rei sit hæc institutio, vi cujus Sacramenta significant gratiam ?

Respondeo, esse volitionem, vel Decretum DEI, aut si placet, legem Divinam, volentis, ut Sacramenta significant hoc, & non aliud : sicut verborum, aut idiomatis novi institutio aliud non est, quàm voluntas hominum, afficiens vocem, ut hoc potius, quàm aliud significet. Erat enim e. g. vox *homo* purè indifferens, ut significaret equum vel leonem, sed per voluntatem hominum obtinuit, ut significaret hominem, & non aliud,

un-

unde habetur & subjectum, & forma, materialiter perseverans, & in percipientibus speciem excitans, ut hoc potius, quàm aliud intelligant.

ARTICULUS II.

Quale signum sit Sacramentum ?

Sacramentum esse signum sensibile saltem pro moderna Providentia tanquam certum suppono de fide ex Conciliis Florentino, & Tridentino; an verò sit ita Sacramento essentialis sensibilitas, ut sine eo dari non possit, non levis contentio est. Affirmativam cum aliis Thomistis tenent Joannes à S. Thom. Suarez, Bellarminus, & alii Recentiores cum nostro Sayro. 7

Ratio I. desumi potest ex S. Augustino *lib. 19. contra Faustum cap. 11.* ubi docet, *homines in nullum Religionis nomen coaduniri, nisi aliquo signaculorum, aut Sacramentorum visibili consortio*: sed Sacramenta ex se talem fidei unionem respiciunt: ergò essentialiter sunt signa sensibilia. Min. colligitur ex eo, quòd DEUS defacto Sacramenta in sensibilibus instituerit ad constituendam Ecclesiam, & ad distinctionem fidelium ab infidelibus, ut denique per sensibilia accedamus ad intelligibilia.

II. Ex S. Chrysostomo *Hom. 83. in Matth.* ubi ait, *DEUM respicere convenientiam rerum: si esses incorporeus, ipse dona incorporea tradidisset, sed quia corpori conjuncta est anima tua, ideò in rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.* III. Quia Sacramentum debet aliud à se distinctum indicare, & vel ideò debet illo altero esse notius: sed nisi sit sensibile, non erit notius; nam res spiritualis, quæ haberet in altera sententia rationem Sacramenti, est occulta, & æquè ignota, ac illa, ad cujus cognitionem ordinaretur.

8 **N**egativa videtur communior, eamque expressè tenet Theologia Salisburg. hîc *num. 6.* cum Gonet hîc *art. 4. à num. 60.* quam etiam communiter tenent Nostri Salisburgenses.

Ratio potissima est ex possibilitate absoluta, cui non potest opponi repugnantia; nec enim DEUS alligatur in ordine ad communicationem gratiæ certis signis, quod ex eo convincitur; nam juxta AA. Sacramenta sunt signa ad placitum DEI, scilicet pro hac providentia, & non aliter volentis: ergò hoc ipso potuisset DEUS uti aliis rebûs ad significandam, & conferendam gratiam pro alia providentia; quid enim prohibet, quò minùs DEUS possit actum internum adorationis, vel orationis mentalis elevare ad significandam, & causandam gratiam, cum DEO liberum sit, gratiam cum hac vel alia dependentia communicare?

Confirmatur: defacto DEUS instituit Sacramenta in rebus sensibilibus, quia sunt connaturales conditioni humanæ: ergò etiam potuisset instituire in spiritualibus, quia sunt connaturales conditioni Angelicæ. Consequentia tenet; quia utique DEUS potuisset per Sacramenta consulere Angelis. Nec defuisset ibi mutua communicatio, si DEUS actui interno alligasset gratiam, quem actum unus Angelus potuisset communicare alteri, per quem intellexisset collationem gratiæ.

9 **A**d rationes oppositas dicendum est, eas pugnare pro moderna providentia, & sic intelligendos SS. PP. Augustinum, & Chrysostomum; nec aliud ex S. Thoma evincitur; nam licèt hîc in *art. 4.* per totum probet, quòd Sacramenta semper sint aliquæ res sensibiles, id tamen solùm ostendit ex eo, quòd Sapientia Divina unicuique rei providet secundùm suum modum; cum autem hominum modus sit, ut per sensibilia proveniant in

cognitionem intelligibilem, rectè S. Doctor infort: *consequens est, ut per aliquas res sensibiles significatio Sacramenti impleatur.* Conveniens scilicet est, & connaturale, sed non necessarium. Unde manet in possessione possibilitatis, & argumentum pro Angelis ex eadem connaturalitatis ratione.

Ad rationem tertiam respondent Salmanticenses hic *art. 4. mau. 7.* quòd talis res spiritualis licèt esset occulta, posset tamen magis esse nota, si assumeretur aliquid spirituale naturale; nam sicut res sensibilis est magis nota, quàm spiritualis, ita spiritualis purè naturalis esset magis nota, quàm supernaturalis; res tamen naturaliter spiritualis solum diceret convenientiam cum gratia ex institutione Divina, sicut modò res sensibilis.

Dices contra confirmationem secundæ sententiæ, instantiam de Angelis esse contra statum quæstionis, quæ solum vertitur de Sacramentis hominem concernentibus.

Respondeo, saltem exinde sequi, rationem sensibilitatis non esse de essentia Sacramenti *ut sic.* Dein posset DEUS in particulari instituere Sacramentum pro uno solum, ita, ut non respiceret coetum fidelium; nec enim de essentia est illud Augustini, quòd signum debeat esse commune, & respicere communitatem, modò faciat aliud præter se in cognitionem venire, verba namque S. Doctoris accipienda sunt de moderno statu; ex quo consequitur, Sacramentum in insensibili re institutum, non fore ejusdem rationis cum Sacramento hujus providentiæ.

Ad qualitatem signi etiam spectat, an sit practicum in respectu gratiæ, & quidem in ejusdem usu conferendæ?

Respondeo ad utrumque affirmativè. Ratio est ex notione signi practici contra speculativum; nam illud non

tantum significat rem, uti imago, sed etiam positionem alicujus rei: sed Sacramentum non tantum significat gratiam quomocunque, sed etiam ejusdem positionem in usu significationis: ergo non est signum merè speculativum, sed practicum; quod verò ex eo rectè dicatur signum practicum, communiter confirmatur à paritate intellectus practici, qui ex eo dicitur talis, quod non solum quiescat in contemplatione veritatis, sed ulterius ordinetur ad operationem, vel effectum aliquem; nec refert, an effectus ille ponatur ab ipso signo influente, vel ab alio ad positionem signi, in quo abstrahimus à Sacramentis Veteris, & Novæ Legis; nec etiam sufficeret, si Sacramenta solum aliquam dispositionem ad gratiam significarent, uti aspersio aquæ benedictæ, consecratio Altaris, & similia, ut sibi hinc *art. 2.* objicit S. Thomas; nam ad 3. utrumque illud rejiciens ait: *quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur Sacramenta, sed solum ea, quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ, quæ scilicet habetur per gratiam sanctificantem, non merè legalem, & extrinsecam.*

Ratio secundi est: quod est distinctivum Sacramenti ab aliis signis sacris, quæ tamen Sacramenta non sunt, pertinet ad ipsius esse: sed gratiam conferri in usu Sacramenti, est ejusdem distinctivum: ergo pertinet ad ipsius esse. Maj. suppono ex Philosophia. Min. suadetur; quia in veteri Testamento multa fuerunt signa, quæ vel Christum, vel gratiam, quæ modò nobis in statu gratiæ confertur, significabant, nec tamen fuerunt Sacramenta propter solum significationem gratiæ utcunque. Cujus exemplum dat S. Thomas in *4. sent. dist. 1. q. 1. art. 2. quest. unica ad 8.* *Quamvis serpens æneus esset signum rei sacræ sacramentis, non tamen, in quantum sacramens est actu; quia non ad hoc adhibebatur, ut aliquis sanctificationis effectus perciperetur: ergo distinctivum Sacramenti ab aliis signis est, quod in ejus applica-*

tione aliquis sanctificationis effectus, qui est gratia, vel ejus augmentum, percipiatur.

Dices I. cum Suarezio, Lugone, & non paucis Thomistis: Sacramenta Veteris Legis non significabant gratiam de præsentis, & tamen juxta communem erant vera Sacramenta: ergò ad rationem distinctivam Sacramenti ab aliis non pertinet, gratiam actu conferri. Ant. prob. si Sacramenta Veteris legis significassent gratiam de præsentis, utique sanctificassent suscipientem, & sic salutem contulissent: sed hoc falsum est juxta S. Augustinum *Epistol. 19.* ubi de Sacramentis illis ait: *Eis homines non justificantur, umbræ enim sunt, prænuntiantes gratiam, qua justificamur*: scilicet nos in Lege nova: ergò solùm erant figuræ salutis modò conferendæ. Idem habet Concilium Florentinum post *Seff. ult.* ubi de illis ait: *Non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam figurabant.*

Nec aliter docet S. Thomas; nam hic *quest. 6. artic. 4. ad 3.* in fine assignat discrimen inter illa, & nostra Sacramenta ex eo: *Quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.* Clariùs id jam docuit antè *quest. 38. art. 6.* agens de Baptismate Joannis, ubi *ad 5.* respondet: *Dicendum, quod sanctus Augustinus contra Faustum dicit: Sacramenta nostra sunt signa præsentis gratiæ, Sacramenta verbò veteris Legis fuerunt signa gratiæ future.* Eandem doctrinam sæpiùs repetit S. Doctor, ut proin Recentiores rectè mirari videantur contrariam Thomistarum sententiam.

Accedit, quòd S. Thomas hic *art. 2.* suprà cit. dicat, gratiam respectu Sacramenti esse causam finalem: sed de ratione causæ finalis non est, esse actu præsentem, aliàs potiùs gratia esset causa finalis, præsertim juxta nostram rationem, in qua illa, ut actu conferenda, est distinctiva Sacramenti ab aliis signis: ergò &c.

Re-

Respondeo I. ad argumentum neg. antec. ad probationem dico, antec. esse æquivocum; nam aliud est, ipsa Sacramenta sanctificare, *conferre gratiam*, quod Sacramenta illa non habebant: aliud est, *conferri gratiam*, & salutem à DEO in usu ipsius Sacramenti, quod defendimus: atque hinc in priori sensu intelligendus est S. Augustinus: Eis tanquam causis homines non justificantur, quod verum est, in quo sensu sunt tantum umbræ respectu Sacramentorum modernorum, quæ juxta Tridentinum *Seff. 7. Can. 6.* continent gratiam, quam significant, & non ponentibus obicem conferunt.

Respondeo II. S. Thomam in allegatis textibus non esse contrarium; nam hoc solum vult, quod Sacramenta illa fuerint figuræ hujus gratiæ, quæ modò per Sacramenta causaliter confertur, & hoc apud omnes certum est, in quo sensu intelligendum est Concilium Florentinum, nec tamen Concilium, vel S. Doctor negat, quod illa Sacramenta significaverint gratiam præsentem in usu, quæ quidem non erat effectus ipsius Sacramenti, sed solum data est à DEO propter fidem in Christum venturum. Idem dicendum est ad Catechismum Romanum, quem Adversarii pro se copiosè allegant; negat enim solummodò illis Sacramentis vim causandi gratiam, quam concedit modernis, non tamen negat collationem gratiæ à DEO factam in usu Sacramenti. Ut verò mens S. Thomæ clariùs pateat, audiendus est hic *quæst. 62. art. 6. ad 3.* ubi varias Antiquorum de circumcissione opiniones adducit, & suam, quam olim tenuit, quas tamen omnes rejicit concludens: *Et ideo melius dicendum est, quod circumcissio, & alia Sacramenta veteris Legis erant solum signum fidei justificantis. Unde Apostolus dicit Rom. 4. quod Abraham accepit signum circumcissionis, signaculum justitiæ fidei, & ideo in circumcissione conferebatur gratia, in quantum erat signum Passio-*
nis

nis Christi futurae. ut infra patebit. Refert autem se ipsum S. Doct. ad *quest. 70. art. 4. in Corp.* ubi se explicat per disparitatem inter Baptismum, & Circumcisionem: *In Baptismo confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, quam habet, in quantum est instrumentum Passionis Christi jam perfectæ: in circumcissione autem conferebatur gratia non ex virtute circumcissionis, sed ex virtute fidei, & Passionis Christi, cujus signum erat circumcissio.* Cùm autem in primo textu, S. Doctor loquatur pariter de aliis Sacramentis, veteris Legis, in eorum usu etiam conferri gratiam consequenter docet. Si Recentiores hos textus rectè considerent, non mirabuntur contrariam sibi Thomistarum opinionem: multùm profectò inter eos interest, qui profundum S. Thomæ ingrediuntur, & inter canes ex Nilò furtivè lambentes.

Ad additum illud respondeo, negando, quòd juxta S. Thomam gratia sit causa tantùm finalis, est enim & formalis, homines intrinsecè formaliter sanctificans; est insuper formalis ex eo, quòd actu collata in usu Sacramenti illud formaliter distinguat à signis, non ipsam gratiam internam, sed vel legalem, aut aliud quid extrinsecum tantùm significantibus. Licet proin gratia habeat rationem finis, & complementi, ut patet ex processu justificationis, non potest tamen non esse causa formalis justificandi in via, licet ordinetur ad gloriam in termino.

Ad qualitatem etiam reducitur, an Sacramentum sit signum stabile, & permanens?

Respondeo I. Sacramenta modernæ providentiæ esse permanentia; quia DEUS per illa novam Religionem constituit, duraturam usque ad consummationem sæculi, quod de fide tertum suppono; unde etiam ex eadem providentia Sacramenta nostra *re duplicative* ad providentiam Divinam sunt essentialiter stabilia, & universalia pro-

pter Religionem stabilem, & universalem, quæ omnes fideles sub uno visibili Capite per certos Hierarchiæ gradus subordinatos complectitur, quæ omnia ex moderno Ecclesiæ statu Catholicis certa sunt.

Respondeo II. de ratione Sacramenti *ut sic* non esse stabilitatem. Ratio est eadem cum illa, quæ pugnat pro possibilitate Sacramenti in spiritualibus, & fundatur in libertate DEI instituentis, consequenter potuisset DEUS instituere Sacramentum pro privato hic & nunc, nec deinceps valiturum.

Quòd Sacramenta non debeant necessariò esse repetibilia, & universalia, illustrari potest exemplò modernorum; nam e.g. Baptismus, Confirmatio, & Ordo reiterari respectu ejusdem subjecti non possunt, licet respectu aliorum: Ordo autem non est universalis, quia excludit foeminas, sicut olim circumcisio, ubi pro foemelis, ab originali purgandis, serviebat fides parentum, & oblatio.

A R T I C U L U S III.

An ad Sacramenti definitionem etiam pertineat ratio cause?

¹² **A**ffirmativam olim tenuit S. Thomas in *4. dist. 1. question. 1.* ubi definitionem Sacramenti, quam Magister sentent. ibidem adstruxit, sub hac forma approbat: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma, ut imaginem gerat, & causa existat*: additque in respons. *ad 3.* quòd definitio Magistri completissimè rationè Sacramenti designet. Ideò *cit. loc. ad 5.* expressè ait: *Sacramentum simpliciter est, quod causat sanctitatem, & dein infert: ideo esse causam, potest poni in definitione Sacramenti.* Quam doctrinam sequuntur multi, præsertim Recentiores cum Sua-
re-

rezio, Lugone, & Ulloa, & ex parte etiam defendit Gonet *hic art. 1. §. 1. n. 2.* si scilicet causa sumatur latè, moralis, vel formalis. Fatetur tamen cit. Auth. *num. 7.* Sacramentum *ut sic* convenientiùs in solo genere signi poni, non ignarus eorum, quæ S. Doctor habet in Summa *hic quæst. 60. art. 1. ad 1.* ubi disparitatem assignat inter medicinam, & Sacramentum, atque, illam importare, causalitatem respectu sanitatis, non verò Sacramentum, scilicet in genere, & *ideo*, prosequitur S. Thomas, *non oportet, quòd Sacramentum semper importet causalitatem.* Ac si diceret, de conceptu Sacramenti universim non esse rationem causæ, licet in suis inferioribus subinde eandem contineat: proin in toto articulo tantùm probare contendit, Sacramentum *ut sic* poni solùm in genere signi.

Dico I. ad definitionem Sacramenti *ut sic* non pertinet ratio causæ.

Probatur ratione Philosophica: quidquid ponitur in genere essentialiter, debet inveniri in speciebus participantibus genus: sed ratio causæ non invenitur in omnibus speciebus participantibus genus: ergo ratio causæ non pertinet ad rationem genericam Sacramenti. Maj. est ab instantiis certa ex serie prædicabilium. Min. prob. ex cit. Concilio Florentino *n. 16.* ad finem, ubi negatur Sacramentis veteris Legis causalitas. Idem colligitur ex Tridentino *Sess. 7. de Sacramentis. Can. 2.* *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta non differre à Sacramentis antiquæ Legis, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.* Tridentinum autem non est, nec potest esse contrarium Florentino: ergò sicut illud aliquam differentiam in causalitate constituit, ita Tridentinum. Estque clara doctrina S. Thomæ, *hic quæst. 61. art. 4. ad 2.* ubi S. Doctor Sacramenta illa ex Apostolo vocat egena, & infirma elementa, *quia gratiam non continebant, nec causabant;*

subinde de nostris ait: *nostra autem Sacramenta gratiam continent, & causant, & ideo non est de eis similis ratio.* Ex quo sic arguo: si ratio causæ esset de conceptu essentiali Sacramenti, tunc quoad conceptum illum genericum esset similis ratio de Sacramentis veteris, & novæ Legis: sed juxta S. Thomam non est similis ratio; quia illa non causabant, nostra verò causant gratiam: ergò ratio causæ non est de conceptu generico Sacramenti.

14 Nec juvat cum Suarezio recurrere ad sanctitatem *ut sic*, intelligendo scilicet gratiam, vel legalem, & extrinsecam, vel internam, & sanctificantem; unde, quia Sacramenta veteris Legis saltem causârunt gratiam priorem, nostra autem etiam posteriorem, adhuc Sacramenta convenirent in ratione causæ *ut sic*. Vel cum Lugone hîc, quòd illa, licet non causaverint gratiam in suscipientibus, tunc saltem causaverint dandam nobis: nostra verò causent in nobis moderna suscipientibus. Nam

Respondeo ad primum, gratiam illam legalem non sufficere, *ut diximus*, aliàs alia legalia fuissent Sacramenta, quod S. Doctor negat, & communiter alii; nec etiam foret differentia inter Sacramenta, & alias ceremonias.

Ad secundum dico, quòd illa causatio nec esset physica, nec moralis, saltem strictè talis, proin non mereatur dici talis. Dein exinde sequeretur, quòd ad Sacramenta illa pro statu veteri nihil fuisset secutum de gratia sanctificante, quod videtur absurdum; quomodo enim per circumcisionem fuerunt mundati parvuli ab originali, quod sine interna gratia tolli non potest?

Dicent fortè per fidem in Christum. Respondeo, id rectè dici, si ad circumcisionem cum fide fuit posita gratia de præsentî: ergò illa Sacramenta non tantum significabant nobis dandam in Baptismo, sed etiam utentibus circumcisione. Ex quo

Dico II. Sacramenta veteris, & novæ Legis con-¹⁵
 veniunt univocè in ratione communi. Ratio hujus con-
 clusionis fundatur in definitione Sacramenti, quæ si
 æqualiter afficiat inferiora, illa conveniunt univocè: de-
 finitio autem Sacramenti ex S. Thoma hinc *quest. 60. art. 2.*
in Corp. propriè dicitur Sacramentum, quod est signum alicujus
rei sacræ ad homines pertinentis. Quæ verba, si sola specten-
 tur; quia non explicant adhuc differentiam veri Sacra-
 menti, conveniunt etiam legalibus, sanctitatem extrin-
 secam conferentibus. Addit proin S. Doctor in fine
 Corp. & explicat priora verba: *ut scilicet propriè dicantur*
Sacramenta, secundum quod nunc de Sacramentis loquimur, quod
est signum rei sacræ, in quantum est sanctificans homines. Quæ
 consonant doctrinæ S. Augustini in *lib. 3. de QQ. super Le-*
viticum, ubi quest. 80. ait: Sacramenta esse signacula visibilia in-
visibilis gratiæ. Ex quibus Salmanticenses hinc *§. 1. num. 53.*
 hanc definitionem adstruunt: *Signum rei sacræ sanctifican-*
tis nos. Quæ communiter juxta ipsos recipitur, & mul-
 tum à Vasquezio laudatur tanquam integra, & comple-
 ta, nihilque esse, quod in ea desiderari possit. Re ipsa
 omnes Authores conveniunt quoad substantiam alicujus
 sanctificationis, scilicet vel internæ, aut legalis, & hinc
 Suarez, Lugo, & fermè omnes, qui rationem causæ ad
 conceptum Sacramenti requirunt, defendunt univoca-
 tionem ratione causæ, Sacramentis omnibus convenien-
 tis, ut sola sit differentia ex modo causandi, & gratiæ
 tanquam termini, quæ cum se teneat ex parte inferiorum
 & prædicatum differentiale constituat, non obest ratio-
 ni genericæ quoad univocationem. Sed tales Authores
 non rectè adducuntur à Thomistis pro univocatione, ut
 nonnemo Dicastillum laudat in simili, cum illi totam
 constituent univocationem in ratione causæ, quam me-
 liores Thomistæ excludunt; nos conformiter ad S. Tho-

nam, & dicta definimus Sacramentum *ut sic*, signum sensibile invisibilis gratiæ internæ in ejusdem usu conferendæ divinitus institutum. Ex quo

- 16 Probatur conclusio: univoca sunt illa, quorum nomen est idem, & ratio sanctificata est eadem: sed nomen Sacramentorum utriusque Testamenti est idem, & ratio significata est eadē: ergo Sacramenta utriusque testamenti sunt univoca. Maj. patet ex Philosophia, & ab instantiis prædicabilium, substantiæ, corporis, viventis &c. Min. quoad primum est clara, quoad secundum patet ex dictis; quia ad conceptum genericum essentialiter solum pertinet ratio signi practici ad placitum gratiæ internæ in usu conferendæ, quod æquè factum est in Sacramentis veteris siægis, quàm novæ, cætera verò, quæ nostris conveniunt, ut ratio causæ propriæ, & continentiæ respectu gratiæ &c. se tenent ex parte prædicati differentialis.

Nec dicas: si Sacramentum *ut sic* respectu inferiorum esset univocum, tunc deberet dividi in nova, & vetera tanquam genus in suas species: sed juxta S. Thomam in 4. dist. 1. cit. loc. ad 5. Sacramentum non dividitur per Sacramenta veteris & novæ Legis, sicut genus per species, sed sicut analogum in suas partes: ergo Sacramentum non est univocum.

Respondeo: concedendo Maj. distinguo min. si in Sacramento *ut sic* etiam essentialiter involvitur ratio causæ, tunc non dividitur sicut genus in species, concedo min. si ratio sola signi practici cum exclusionem causæ est de ratione Sacramenti, nego min. & consequentiam. S. Doctor id dixit in libris Sententiarum, ubi Magistrum explicavit de causalitate, ideóque ex eadem etiam ratione univocationem negavit, sed quia in *Summa*, ubi mentem suam

suam explicat, rationem causæ exclusit à Sacramento *ut sic*, etiam analogiam exclusit.

Urgebis ad hominem contra priora, ubi S. Thomam hinc *art. 1. in Corp.* adduximus, quòd de Sacramento proportionaliter loquatur, sicut de sano, quòd utique non univocè, sed analogicè de medicina, homine &c. dicitur: ergò idem est de Sacramento *ut sic*. In hoc multi sibi gloriantur ex Adversariis, sed planè immeritò. Nam

Respondeo, S. Doctorem loqui de Sacramento *ut sic* latè accepto, *ut* legenti patet; dicit enim ibi, Sacramentum esse *aliquid secundum quamcunque aliam habitudinem ad sanctitatem*, qualem etiam dispositiones remotæ, quæ utique Sacramentum verè non sunt, important: & hinc relictis illis ait: *specialiter autem nunc loquimur de Sacramentis, secundum quod important habitudinem signi*. Clariùs *cit. loc. ad 2.* de Sacramentis, & de sanctitate latè acceptis loquitur; nam ibi etiam secreta DEI, Regis &c. Sacramenta dicit, & Sanctos vocat muros civitatis, & personas in dignitatibus constitutas &c. qualis sanctitas etiam apud Ethnicos fuit, & adhuc est; *ut* illi, qui vel semel à longè inspexere jura, inter prima noverint.

Resolvuntur pertinentia ad dicta.

INter illa, quæ à ratione Sacramenti excluduntur, ferme difficiillimum est Martyrium, quod videtur pertinere ad Sacramentum: I. quia causat gratiam saltem *moraliter*, eamque significat, in quantum repræsentat Passionem Christi, quæ fons est omnis gratiæ in moderna providentia. II. juxta P. Ulloa hinc *disput. 1. cap. 4. à num. 60.* Martyrium defacto sanctificat ex opere operato, quod se infra declaraturum, id est *num. 20.* promittit, licet etiam ibi à resolutione periculosa abstrahat: positò autem,
Mar-

Martyrium sanctificare ex opere operato propter Divinam promissionem, quæ hinc inde colligitur ex Scriptura, videtur habere rationem Sacramenti. III si assumitur ex motivo spei Theologicæ, vel ex metu inferni, ut velis pro pro affecutione ultimi finis, vel evitacione damnationis sustinere mortem. IV. ex motivo obedientiæ, ut, quia DEUS supremus Legislator execratur omne lethale peccatum, optes, & reverà sustineas mortem ad evitandum peccatum, & sic de aliis. Præsertim si Virgo e. g. sustineat potiùs mortem, quam læsionem Virginitatis. Jam quoad primum modum, ajunt aliqui Recentiores, Martyrium certè sanctificat propter actum perfectæ charitatis ex natura sua justificativum. Quoad motiva posteriora expressè admittit Ulloa *cit. loc. 61.* & quidem quoad Martyrium ex motivo spei Theologicæ, illud stare posse cum peccato habituali, licèt non possit stare cum actuali, quod aliunde certum est, quia aliàs posset homo habere simul, & semel duos fines ultimos adæquatos, quod impossibile suppono ex *tract. de act. humanis.* Quoad tertium conjungibile judicat Martyrium cum peccato tam habituali, quàm actuali, e. g. Martyrium Virginis pro conservatione puritatis stare potest cum affectu actuali avaritiæ, invidiæ, aut vindictæ, ut talis meritò ad virgines fatuas pertineat.

28 Respondeo simpliciter, martyrium quomodocunque spectatum nunquam esse Sacramentum; quia non est signum gratiæ ex institutione Divina, quod clarè docet S. Thomas *quæst. 66. art. 11. ad 2.* „Sacramentum habet rationem signi: alia verò duo conveniunt cum Baptismo aquæ, non quidem quantum ad rationem signi, sed quantum ad effectum Baptismatis, & ideo non sunt Sacramenta. Per illa duo S. Thomas intelligit Baptismum san-

sanguinis & flaminis, ut clarum est ex objectione prima, & ejusdem solutione.

Ad illa, quæ de diversis motivis supernaturalibus adducit Ulloa, Respondeo, assertionem mihi videri difficilem, quomodò horror peccati propter offensam Numinis evitandam cum effusione sanguinis non saltem implicitè includat Charitatem, proin hominem aliàs in peccato ex fragilitate commisso constitutum non sanctificet, præsertim cum præsentis horror peccati excludat saltem virtualiter retractationem prioris ex eadem universalitate motivi, ne offendatur DEUS utique ut summum bonum, nisi pro Martyrio velit solùm admittere motivum politicum, potiùs subeundi mortem, quàm flagitium probrosum admittere, quæ tamen à Christianis Catholicis aliena sunt, nec Martyris nomen merentur.

Certè SS. PP. quos magnò numerò allegat hìc q. 98. à num. 1. Pater Sylvester Maurus, communiter docent, Martyrium sanctificare. Eligo duo ex SS. Augustino, & Hieronymo, ille *Serm. 17. de verbis Apostoli dicit: Injuria est Martyri, pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari: certavit enim contra peccatum usque ad sanguinem.* Ideò non oportet orare pro Martyre, quia certavit contra peccatum usque ad sanguinem: sed quivis ex enumeratis ab Ulloa certavit contra peccatum usque ad sanguinem: ergò pro eo non oportet orare, quia scilicet justificatus, & sanctus est. Hieronymus in *Psal. 115. ait: Martyr, si post Baptismum (quod est argumentum Adversariorum) peccaverit, tamen secundo Baptismate ablutus, securus vadit ad DEUM.* Ubi expressè loquitur de peccato, non autem revocato per poenitentiam, alioquin non ablueretur ampliùs à secundo Baptismate, scilicet à Martyrio.

Nec repetas, SS. PP. supponere actum Charitatis formalem; Respondeo enim, hoc ex verbis tam parùm

colligi, ut apertè contrarium: & quæro, utrùm pugna-
re contra peccatum involvat actum Charitatis, vel non?
si involvit, habemus intentum; si non? arguat Adversa-
rius Augustinum, & Hieronymum, quibus adjungo S. Pro-
sperum in *Epigramate* 87. ubi suum de Martyrio discursum
hîs Versibus concludit:

*Et quidquid sacri fert Mystica forma lavacri,
Id totum implevit gloria Martyrii.*

Cæterùm, ut dixi, firmiter suppono, Martyrium ad evi-
tationem peccati involvere actum Charitatis saltem im-
plicitè, secus non sanctificaret, ita docet S. Thomas *cit.*
statim quæst. 66. art. 12. effusio Sanguinis, ait ad 2. non habet ra-
tionem Baptismi, si sit sine Charitate. Ex quo patet, quòd Ba-
baptismus Sanguinis includit Baptismum flaminis, & non è con-
verso.

19 Alterum fortè non minùs difficile est, Lotio pedum,
quam Christus *Joan. 13.* factà coenà ante institutionem Ev-
charistiæ instituisse videtur, ut habeat rationem Sacra-
menti, quod sic suaderi potest: signum sensibile ex insti-
tutione Divina conferens gratiam, est verum Sacramen-
tum: sed ita se habet Lotio pedum: ergò est Sacramen-
tum. Maj. constat ex dictis. min. probatur quoad pri-
mum; quia illa Lotio sensibiliter facta est universalis in
Discipulis, & per ipsos in nobis juxta *vers. 15. cit. cap. Joan.*
Exemplum enim dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci vobis, ita
& vos faciatis. & vers. 17. si hæc scitis, Beati eritis, si feceritis ea.
Qui, alique textus insinuant institutionem universalem.
Quoad secundum colligitur ex eo, quòd renuente ablu-
tionem Petro Christus Dominus *vers. 8.* responderit: *si non*
lavero te, non habebis partem mecum, quod est, non habebis
gratiam: ergò si fueris lotus, accipies gratiam, & habe-
bis partem. Accedit Authoritas SS. Patrum Ambrosii in
Lib.

Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. Bernardi in *Serm. de Coena Domini*, ubi valdè apertus est, dicens: *de remissione quotidianorum minimè dubitamus, habemus enim Sacramentum, pedum ablutionem.*

Respondeo ad argumentum contra nos ex Kemnitione petitum concedendo Maj. negando Min. ad prob. nego, illam institutionem fuisse Sacramentalem, qualem eandem nunquam agnovit Ecclesia, cùm tamen Ecclesia debuisset acceptare; quia Moderna Sacramenta exigunt stabilitatem. Hinc rectè Salmanticenses hìc *disp. 11. §. 3. num. 6.* S. Ambrosium pro nostra Sententia adducunt, qui sicut *cit. loc.* fatetur, ablutionem pedum recenter baptizatorum, quæ in usu erat Mediolani, nunquam habuisse Ecclesiam Romanam, ita pariter fateatur, necesse est, nec istam ablutionem fuisse in usu; si verò non fuit Romæ, universalis non est, nec habet rationem Sacramenti. Voluit ergò solùm Christus Dominus Discipulis præbere exemplum humilitatis, & charitatis fraternæ, & in eo sensu lotionem pedum acceptârunt olim Religiosi Ordines, præsertim S. Benedictus in Regula, quæ tamen ampliùs in usu non sunt. Ad secundum illud: *non habebis partem mecum*, dico, quòd Petrus absolutè resistendo fuisset inobediens, & peccâisset, sicque excidisset gratiâ Servatoris. Est proin illud: *Exemplum dedi vobis*, consilium, non præceptum.

Ad Authoritatem S. Bernardi dicendum est, Sacramentum sumi latiùs, scilicet pro signo sacro, qualiter S. Augustinus apud Salmanticenses *cit. loc. in Epist. 5.* contra Faustum de omnibus signis sacris ait: *cùm ad res sacræ pertinent, Sacramenta appellantur.* In quo sensu etiam altaria, vasa, vestes, & similia dici possunt Sacramenta. Quin imò, licèt certum sit, non dari Sacramentum ante Baptismum tanquam januam Ecclesiæ, & ad omne Sacra-

mentum postea percipiendum absolute necessarium, tamen S. Augustinus *Lib. 4. de Symbolo cap. 1.* Ceremonias, & Exorcismos Cathecumenorum ante Baptismum vocat Sacramenta, scilicet in sensu lato, pro rebus, aut signis sacris accepta. Dein ex S. Bernardo Lotio pedum tantum esset remedium venialium, quod ad rationem veri Sacramenti non sufficit, cum institutum sit ad gratiam, sanctificantem, vel aquirendam, vel intrinsecè augendam. Hoc totum, sicut & alia, quæ huc pertinent, resolvit S. Thomas hinc *quæst. 65. art. 1. ad 6.* dicendum, quod aqua benedicta, & alie consecrationes non dicuntur Sacramenta, quia non perducunt ad Sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio: sed sunt dispositiones quædam ad Sacramenta, vel removendo prohibens; sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra venialia; vel etiam idoneitatem quandam faciendo ad Sacramenti consecutionem, sicut consecrantur altaria, & vasa propter reverentiam Eucharistiæ. Ex quibus proportionaliter petenda est responsio ad alia hinc objici solita.

ARTICULUS IV.

An Sacramenta consent essentialiter rebûs, & verbis?

20 **H**ic de essentia physica loquimur, nec amplius de Sacramentis possibilibus, nec de Sacramentis, vel sacrificiis Legis veteris, quæ non constabant verbis determinatis; aliàs DEUS *Genes. 17. à versu 10. usque ad 14.* ubi instituit circumcisionem, tanquam pactum inter se, & semen Abrahæ, etiam certa verba adhibuisset, quæ tamen non habemus: nec etiam ad sacrificium agni, quod *Exodi 12.* constituitur; nec *Levit. 8.* ad erectionem Sacerdotii ulla verborum forma præscribitur. Loquimur proinde de Sacramentis Evangelicis, quæ sicut quoad causalitatem,

tem, & effectum ab illis multum differunt, ita etiam quoad presentem materiam; nam cum libera sint, & vel ideò ex pura instituentis voluntate proveniant, potius hoc, quam aliud ad constitutionem eligentis, nulla paritas desumi potest ex veteri testamento, quod enim DEUS non voluit in veteri, voluit in novo, ut patet ex Concilio Florent. in Decret. Eugenii IV. ubi post enumerationem septem Sacramentorum Ecclesie dicit: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia: verbis tanquam forma, & personam ministri cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.*

Loquitur autem Concilium de materia remota, scilicet de aqua in Baptismo, de Oleo in Confirmatione, quæ materiæ proximæ non sunt: non ergò videtur loqui de intrinseca institutione essentiali saltem proxima, definit tamen hoc, quòd ad Sacramentum requirantur res, & verba, quatenus invicem distinguuntur. Contra quod Durandus in *4. Sent. dist. 1. quest. 3. art. 8.* docet, Sacramentum Poenitentiae perfici solis verbis, & poenitentis, & Sacerdotis absolventis; & idem de Matrimonio constante verbis utriusque contrahentis. Vasquez autem cum Hurtado tenet, Matrimonium posse solis nutibus, vel etiam silentio, quod utique verba non importat, perfici.

Dico I. Ad omne Sacramentum novæ Legis requiruntur res, & verba, & quidem tanquam partes essentielles.

Prob. quoad primam partem negativè: ideò non requiruntur res, & verba, quia Poenitentia, & Matrimonium perfici possunt solis verbis, imò postremum solo nutu: sed exinde nil evincitur: ergò &c. min. prob. quoad Poenitentiam: Verba illa consentientis sunt distincta à forma Sacramentali: ergò hoc ipso habent rationem rei, qua-

tenens contraponuntur formæ. Jam sic: quod se habet per modum determinabilis à forma, habet se per modum rei, seu materiæ, aut subjecti: sed verba pœnitentis habent se per modum determinabilis; cùm ex se indifferentia sint ad hoc vel aliud: ergò habent se per modum rei, seu materiæ, aut subjecti. Idem est de signis, si verba defint, vel de Scriptura porrecta Sacerdoti, ex qua peccata, confiteri volentis, colligit, modò sit confessio sensibilis cum cæteris requisitis, sive dein fiat verbis, vel nutu, vel affectibus aliis: habent ergò verba illa confitentis in nostro sensu rationem materiæ respectivè ad formam Sacramenti.

Quoad Sacramentum Matrimonii suppono, materiam remotam esse corpora contrahentium, proximam verò eorundem traditionem, quæ significanda est aliquo signo sensibili, & illud habet rationem Verborum, quod ex priori ratione consequitur; quia omne determinativum in Sacramentis respectu materiæ proximæ tanquam rei habet rationem verborum: sed juxta Adversarios nutus, vel etiam silentium habent se respectu traditionis per modum determinativi: ergò habent rationem Verborum. Si verò P. Vasquez silentium nudè intelligat, nec relativè ad antecedentia, & circumstantias, per quæ & similia fieret sensibile, absolute negandum est, per illud perfici Matrimonium. Quid enim si Titius centies dicat Bertæ: trado tibi corpus meum, tu mihi trade tuum, & sic perficiemus Matrimonium; Berta verò taceat, nec ullo signo traditionem prædat, utique nullum consurget Matrimonium, cùm possit latere sub silentio, vel purè negativè sui habentia, vel tacitus contemptus offerentis: fingi ergò debet aliud silentium, quod fiat per aliquid sensibile, & significet vicariam corporis traditionem, secùs erit nullum.

Al-

Alterum, quod addit P. Vasquez *disput. 3. de Matrim.* ex Sanchez, posse etiam Matrimonium perfici copulâ, consequenter non requiri verba, minùs probat; nam si Berta (alium casum fingere non poterit) offerat Sempronio corpus suum in ordine ad Matrimonium, & ille post oblationem statim cognoscat sine ullo verbo, perficeret juxta ipsum Matrimonium: admitto, sed ipsa copula, sicut ex parte Sempronii, & Bertæ est ipsa traditio, ita ex parte Sempronii habet rationem determinantis traditionem mutuam, eritque locò verborum, quia est consensus sensibilis. Ne verò hoc gratis dici videatur, audiendus est S. Thomas hac *quest. art. 6. ad 1. Res visibiles Sacramentorum dicuntur verba per quandam similitudinem, in quantum scilicet participant quandam vim significandi, quæ principaliter est in ipsis verbis.* Sufficit ergò juxta S. Doctorem, si unum eorum determinetur per alterum.

Dices: ex hoc sequeretur, quòd unum possit deter-22 minari per alterum, ut ex dato casu apparet: sed hoc est absurdum; quia unum respectu alterius haberet rationem materiæ, & formæ: ergò argumentum non probat intentum. min. prob. nam in donatione e.g. acceptatio non semper habet rationem formæ, licèt compleat donationem; nam fieri potest juxta Vasquezium, & alios, quòd præcedente petitione subsequatur promissio, & donatio. Dein hoc est contra assertum, nam juxta Pontifices Nicolaum, & Alexandrum Matrimonium conficitur solo consensu: ergò non requiruntur verba.

Si dicas hoc totum salvari posse per distinctionem23 sub diverso respectu, & sic per præcisionem, non accipat P. Ulloa hìc *disp. 2. cap. 1. num. 6.* à principio, ait enim valde acerbè: *ut solvant objectionem graves Theologi, confugiant ad solita latibula præcisionum, & formalitatum, quasi disputaremus rem Logicam, non Theologicam, & realem.* Hic pun-

pungit Thomistas sed non sine vulnere proprio; nam quod in aliis carpit, ipse facit. Proin

Respondeo cum ipso, & communi gravium Theologorum concedendo Maj. negando min. nec absurditas ulla sequitur ex adjecta causali; nam esse simul materiam, & formam analogicè tales respectu ejusdem, à parte rei nihil aliud est, quàm quod unumquodque ex duobus sit indifferens ad alterum, & hæc indifferencia determinetur per alterius existentiam, ita ut utroque mutuò coëxistente detur talis denominatio, vel realitas, quæ non esset uno solo existente, & sic est in Matrimonio, cujus nec realitas, nec denominatio datur, nisi mutuo consensu coëxistente, ita ut unus determinet alterum; sicut existentia Petri, seu duratio est indifferens, ut coëxistat durationi Joannis, quando ergò Joannis existentia datur, tollitur mutua indifferencia ex parte utriusque. Ita reipsa docet hic Author *loc. cit.* quæ omnia admittunt illi graves Theologi. Sed tamen claritatis causâ distinguunt illam causalem sic; unum haberet respectu alterius rationem materiæ, & formæ sub eadem ratione negant min. sub diversa concedunt min. & negant, hoc esse absurdum, modò præscindatur inter determinativum, & determinabile, quod & ipse facere tenetur; nec enim sub eadem ratione opposita verificari possunt. Ulteriorem hujus responsionis instantiam habemus in relatione prædicamentali mutua, ubi terminus specificat, & specificatur sub diversa ratione, ut patet in Patre, & Filio.

- 24 Instantia de donatione nihil probat; nam acceptio semper habet rationem formalem determinantem, sine qua non perficitur donatio, sive dein antecedit petitio, sive non; nam si Petrus petat à Paulo donationem libri, nulla adhuc est donatio, si verò Paulus tradat, & Petrus acceptet, perficitur donatio, sive dein fiat novus actus

actus acceptationis, sive non, quia etiam silente Petro ad oblationem retrahitur petitio, & habebit rationem acceptationis, modò Petrus rem detineat, eamque suam faciat. In hoc casu confugit P. Ulloa ad præcisionis, & distinctionis latibulum, dicitque petitionem fore *subjectivè*, & *quoad existentiam* priorem, non verò *terminativè*, & *quoad suum valorem*; quia scilicet tunc haberet rationem acceptationis; nam quid acceptas, quando nihil datur, nec daretur? quid gaudes, ubi bonum non est præfens, aut certè futurum? Interim rectè monet, petitionem fundari in desiderio, acceptationem in gaudio: ergò rectè contra ipsum infero: opus est præcisione, & formalitatum distinctione.

Ad mentem Pontificum dico, illos solùm velle, Matrimonium consensu verbali, vel æquivalenter tali confici inter contrahentes, excluso consensu parentum, qui olim requirebatur. Ita explicat Bellarminus *lib. 1. de Sacramentis cap. 18.* hodie certè non sufficit ad valorem solus consensus mutuus, nisi juxta Tridentinum accedat præsentia Parochi, & testium; debet enim fieri in facie Ecclesie.

Quoad secundam partem probatur conclusio ex S. Thoma hac *quest. art. 6. ad 2.* docente: *ex verbis, & rebus fit quodammodò unum in Sacramentis, sicut ex forma, & materia.* Nec te moveat *quodammodò*; nam S. Doct. vult solùm fieri unum ex verbis & rebus, non quidem ita propriè unum, sicut ex materia, & forma; fieri tamen unum saltem compositione extrinseca, quod respectu totius physici dicatur *quodammodò*. Atque hinc argumentum est à pari: quia ex materia, & forma substantiali fit unum in genere physico, materia & forma sunt partes essentielles totius: ergò etiam quia ex verbis, & rebus fit

E c

unum

unum in esse Sacramenti, sunt partes in linea morali essentielles, ut supra Part. 2. num. 5. ad finem diximus.

25 Superest difficultas de Sacramento Evcharistiæ, cui constitutionem ex verbis negant quàm plurimi cum Suarezio, & Vasquezio &c. qui pro se allegant Concilium Florentinum in Decreto de Sacramentis dicens, *Formam Sacramenti Evcharistiæ esse verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum conficitur. Sacerdos enim in Persona Christi hoc conficit Sacramentum, atque virtute verborum substantia panis convertitur in substantiam Christi.* Hanc authoritatem Salmanticenses hic num. 41. rejiciunt in Adversarios, & pro se assumunt, ac si velit Concilium, formam Evcharistiæ in verbis consistere; formam verò comparatur ad id, cujus est forma, tanquam partem intrinsecam, & consequenter etiam juxta Florentinum Evcharistia constat verbis.

Sed Adversarii loquuntur in alio sensu, ibique formam accipiunt pro causa efficienti, ut patet ex contextu, quia per verba nomine Christi conficitur Sacramentum, & alias apud Thomistas certum est, verba consecrationis se habere per modum virtutis efficientis: sed causa; vel virtus efficiens non ingreditur conceptum effectus per modum causæ formalis: ergò verba consecrationis non sunt forma, consequenter nec pars essentialis Evcharistiæ.

II. Nullum transiens potest esse constitutivum alicujus permanentis: sed verba consecrationis transeunt, Sacramentum verò Evcharistiæ est permanens: ergò verba non possunt esse constitutivum illius. Maj. ex Philosophia est certa; quia pereunte constitutivo, perit constitutum, min. est omnibus Catholicis nota.

Hanc objectionem ingeniosè evertere conatur P. Ulloa per distinctionem Evcharistiæ *in fieri*, & *in facto esse*, atque, hoc Sacramentum in fieri constitui per verba consecrationis tanquam formam, & per panem, & vinum tan-

tanquam materiam, & veluti terminum à quo, per ipsum Christum autem sub speciebus tanquam materiam, & terminum ad quem, quod totum intelligi vult per instantiam entis naturalis in fieri per conversionem e.g. vini in aquam, ligni in ignem. Econtra Evcharistiam in facto esse, ait, consistere plenè, & adæquatè in Christo sub speciebus, omni alio excluso; quia præsentè Christo sub speciebus simpliciter habetur tota Evcharistia, & hoc modo cibus iste spiritualis adoratur, comeditur, nec adorantur, nec comeduntur verba. Quod confirmat ex eo, quia si DEUS absque ministerio humano poneret integrum Christum sub aliis speciebus, annihilatâ substantiâ panis, tota Evcharistia esset in facto esse. Et meò judiciò potest urgeri ex eo, quòd in nostra, & communi Thomistarum Sententiâ Sacramentum sit signum gratiæ in ipso usu conferendæ: sed hoc tantum verificatur de Evcharistia in facto esse: ergò non in fieri, ubi verba adsunt, nec tamen effectus: consequenter posset salvari, Sacramentum semper constare rebus & verbis cum distinctione quoad hoc Sacramentum in fieri, non in facto esse.

Sed tamen potest & alio modo salvari totum, ad quod²⁶ demum refugere necessum est omnibus propter Florentinum. Hin respondeo ad argumentum, verba consecrationis quoad hoc dupliciter accipi posse I. efficienter, scilicet in ordine ad Corpus Christi sub speciebus ponendum, vel ad Corpus Christi effectivè uniendum cum speciebus Evcharisticis. II. formaliter, quatenus sunt determinativa materiæ, ut hoc sensibiliber exprimant; cum, ergò species panis, & vini ex sua natura significarent ipsum panem, & vinum, ex institutione significant Corpus, & Sanguinem Christi, in quantum connotant verba consecrationis, vi quorum substantia panis, & vini fuit conversa in Corpus, & sanguinem, modò semper notetur,
E e 2 hanc

hanc specierum significationem provenire à verbis consecrationis, ad hoc à DEO ordinatis, quod est verum Catholicis. Et hinc

Ad primum argumentum patet responsio per distinctionem verborum consecrationis, quæ non ingrediuntur rationem causæ formalis, quatenus sunt juxta Adversarios effectiva, sed quatenus sunt determinativa specierum ad Corpus Christi latens significandum, non verò ad panem & vinum, quorum aliàs accidentia significativa sunt.

Ad secundum argumentum distingo min. verba consecrationis transeunt physicè con. min. moraliter nego min. & sub distinctione consequent. sensus distinctionis patet ex dictis, rectè intellectis; sicut enim species sunt physicè permanentes & signum ex institutione, licèt institutio Christo non sit permanens physicè, sed moraliter tantùm, ita verba manent moraliter in speciebus, quatenus sunt determinativa specierum per modum formæ, ut significant Corpus Christi. Dein certum est hoc: Christus aliquid sensibile elegit, quod significaret suum Corpus præsens in Eucharistia: sed illud sensibile sunt species, quatenus determinatæ per verba consecrationis: ergò habent semper rationem formæ determinantis, & moraliter perseverantis, quod ex eo certum est; quia si infideles, vel hodie etiam Calvinistæ, & Lutherani, ostenso Venerabili, interrogentur, quid illæ species panis, & vini significant, respondebunt, significare panem & vinum, cujus sunt accidentia; at verò Catholicus dicet, significare Corpus, & Sanguinem Christi, quatenus species connotant verba consecrationis, vi quorum substantia panis, & vini fuit conversa in Corpus, & Sanguinem Christi.

Quæres, an, & quomodò materiæ, & formæ Sacramentorum fuerint determinatæ? Di-

Dico I. Materia , & forma quoad substantiam , seu in genere sunt determinatæ à Christo.

Prob. I. conformiter ad dicta: Sacramentum est signum ad placitum gratiæ sacramentalis : ergò determinari debet ab eo , ad cuius placitum est tale. Antec. supponitur , consequent. prob. ab instantiis , sic enim voces , aliæque res in signum assumptæ sunt determinatæ ab eo , qui hunc ordinem tribuit : sed tribuere nemo potuit , nisi Christus , qui est Auctor gratiæ : ergò materia & forma est determinata à Christo. Estque hæc clarissima doctrina S. Thomæ hac *quæst. art. 5. in Corp.* ubi negat , quòd unus possit determinare aliquid , quod est in potestate alterius , & hinc infert : *quia ergò sanctificatio hominis est in potestate DEI sanctificantis , non pertinet ad hominem sub iudicio assumere , per quod sanctificetur.* Demum in fine : *ideo in Sacramentis novæ Legis , quibus homines sanctificantur , oportet uti rebûs ex Divina institutione determinatis.* Proin nemo , nec ipsa Ecclesia potest mutare substantialiter materiam , & formam à Christo institutam.

Nec audiendi sunt I. A catholici volentes , Christum solùm verba determinasse quasi concionatoria , non ut ritualia , seu consecratoria , esse proin ad libitum , uti verbis qualibuscunque &c.

II. Gratiis admissa determinatione Christi , ajunt , materiam , & verba non esse quoad substantiam determinata ; cùm Ecclesia & materiam , & formam mutaverit ; sic in Sacramento matrimonii non amplius sufficit mutuus consensus suprâ explicatus , sed ad valorem requiritur præsentia Parochi & testium. Iterum Ecclesia illud Alexandri Pontificis universim suscepit , quòd parum aquæ admiscendum sit vino , ut constat ex Florentino , & Tridentino , ubi reverà videtur materia mutata vini , vel aucta.

Responded ad primum; veritatem patere ex ipsis verbis Christi, ubi formam ritualem præscripsit, de Baptismo quidem: *Baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et in Eucharistia: *hoc est corpus meum &c.* quod si in aliis Sacramentis forma adeo explicitè non patet ex Evangelio, habetur tamen substantia determinationis ex traditione, ubi Ecclesia potuit dein in specie hoc vel illud eligere, ut patet ex Tridentino *Sess. 21. cap. 2. definiente; hanc potestatem in Ecclesia perpetuò fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, SALVA ILLORUM SUBSTANTIA, ea statueret, vel mutaret, que suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicavit.*

Ad secundum responsio colligitur ex textu allegat. Trid. pro quò admittendum est, Christum pro matrimonio instituisse contractum verum, & validum; cum verò ratio contractus subiaceat potestati Ecclesiæ, potuit Ecclesia contractum clandestinum annullare, & pro eisdem valore requirere præsentiam Parochi & testium, ut jam contractus alius validus, modò sit nullus, nisi prædictæ conditiones adsint: manet ergò semper materia huius Sacramenti quoad substantiam, scilicet contractus validus, qualis modò respectu matrimonii est solus ille, celebratus cum dictis solemnitatibus. Et profectò expediebat Ecclesiæ, & suscipientium utilitati ista Concilii mutatio, ne tot matrimonia, clam contracta, subiaceant fraudibus contrahentium, dum pars una, pertæsa alterius, contractum semel celebratum negat, & ad vota secunda perfidè transit, cum adulterii crimine, taceo alias fraudes, quæ sub prætextu matrimonii licentiam vitæ impunè proveherent.

Ad ultimum de aqua admixta respondeo juxta S. Thomam hùc *quest. 74. art. 7.* pro quo in responsione *sed*
con-

contra citat S. Cyriacum, illius admixtionem non esse de-
essentia Sacramenti, proin validè confici in solo vino,
quamvis illicitè.

Dico II. Ecclesia non potest materiam, & formam 28
Sacramentorum essentialiter, & quoad substantiam mu-
tare. Est modò communis post Tridentinum *cit. loc.* ubi
substantiam intactam profitetur.

Conclusio hæc prob. à Salmanticensibus hìc *dubio 4.*
nam. 62. ratione Theologica fermè hac : Ecclesia non
potest Sacramenta à Christo instituta mutare, vel tolle-
re : ergò nec materiam, & formam variare. Prob. con-
sequentia : mutare materiam, & formam, est tollere
Sacramentum, & novum instituere per aliam materiam
& formam : ergò sicut non potest tollere, & novum in-
stituere, sic non potest substantialiter mutare materiam,
& formam. Antec. prob. Sacramentum est compositum
quoddam ex partibus, à quibus non distinguitur in
omnium, etiam Scotistarum, sententia, quia est compo-
situm per accidens : ergò si tolluntur partes, tollitur ipsum
Sacramentum, & per novas partes novum instituitur
Sacramentum. Quòd verò Ecclesia non possit instituere
Sacramenta defacto, est certum ex principio S. Tho-
mæ recepto, quod repetit hìc *quest. 64. art. 2. in Corp.* *Cum*
virtus Sacramenti sit à solo DEO, consequens est, quòd solus
DEUS sit Sacramentorum Institutor. Alios textus adducunt
Authores, sed omnes reverà dicunt solùm, quòd nec
Apostoli, nec eorum successores, & Vicarii ad regimen
Ecclesiæ constituti possint facere Ecclesiam, tradere aliam
fidem, instituere alia Sacramenta &c. quod *cit. quest. 5^a*
art. ad 3. docet S. Thomas, & jam docuit antea in *4. sent.*
dist. 17. art. 3. quest. 5. ratio est ; quia *juxta ipsum Ecclesia*
fundatur in fide ; & Sacramentis : ergò si fieret alia fides, fie-
rent alia Sacramenta, fieret nova Ecclesia, quod totum
est

est verissimum, sed salvis sapientissimis horum Authorum iudiciis prorsus contra quæstionem.

Nam Adversarii hoc solum volunt, non omnia Sacramenta fuisse immediatè instituta à Christo in determinata quoad substantiam forma, & materia. Idque docent Magister Sentent. Alensis, S. Bonaventura, & Innocent. III. in *cap. Presbyter de Sacramentis non iterandis* expressè dicit, quòd tempore Apostolorum sola impositio manuum fuerit ordinationis forma, sed subsequentibus temporibus aliud ordinaverit Ecclesia. Pro quo sunt multi Authores.

Demùm docent Petrus Soto *de institut. Sacerdot.* Bellarminus *de Sacramento Ord.* & alii cum Lugone; quòd Christus non instituerit materiam e.g. Ordinis in particulari, sed commississe illud Apostolis, ut per certa instrumenta repræsentantia traditionem potestatis conferrent Ordinem. Si verò Apostolis competit illa potestas, potest etiam competere Ecclesiæ in illis, quæ determinata non fuerant, & hoc quidem per traditionem, & potestatis communicationem; nec tamen exinde inferitur, quòd potestas instituendi Sacramenta sit penès Ecclesiam; quia (concessis gratis omnibus) Ecclesia hoc non fecisset per potestatem Excellentiæ, sine qua non datur institutio Sacramenti, quod utrumque docet S. Thomas *cit. quæst. art. 4. ad 6.* qui textus NB. est conformis Tridentino: *Dicendum, quòd Christus non ex invidia prætermisit potestatem Excellentie ministris communicare; sed propter fidelium utilitatem, ne in homine spem ponerent, & NB. ne essent diversa Sacramenta, ex quibus in Ecclesia divisio oriretur, sicut apud illos, qui dicebant: Ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cepha &c. ut dicitur 1. Corinth. 1.* Et planè, ut antea *ad 3. cit. loc.* monet S. Doctor, per potestatem excellentiæ essent plura Ecclesiæ Capita, quod absurdum est propter

pter necessariam confusionem: positô ergò, quòd Ecclesia possit determinare materiam, & formam *ministerialiter* vel etiam mutare, nec tamen tollere posset Sacramenta, nec nova instituire propter defectum Excellentia, & in hoc sensu totum Salmanticensium argumentum solvitur per distinctionem *ministerialis determinationis*, & illius per potestatem Excellentia.

Ergò ex alio capite petenda est conclusionis ratio, & quidem meò judiciò ex Tridentinò *cit.* sic: si Ecclesia posset essentialiter, & quoad substantiam mutare materiam, & formam Sacramentorum, debuisset aliquando agnovisse hanc suam potestatem: sed nunquam illam agnovit: ergò non habet. Maj. mihi videtur certa; ad quid enim potestas, quæ non agnoscitur, consequenter non usurpatur? min. prob. ex Tridentino, quod Conciliorum Generalium, est ultimum, & quoad substantiam continet omnia, quæ in prioribus dispersa sunt: sed hoc non agnovit illam potestatem, quia expressè Sacramentorum substantiam excipit: ergò nec cognoscit Ecclesia, quam tale Concilium, legitimè congregatum, & à Pontificibus approbatum, repræsentat.

Dein etiam ulterior probatio nihil evincit; quia si Ecclesia solveret ministerialiter illud compositum, & novum constitueret, nec tamen faceret novum Sacramentum, hoc ipso, quòd non possit illi composito tribuere vim significandi gratiam. Nec S. Thomas in aliis textibus favet; nam solùm docet potestatem Excellentia hìc & nunc esse penès Christum.

Cæterùm quæ adduximus de Sententiis contrariis quâliumcunque Authorum, vel sola Tridentini auctoritate repelluntur, contra quod nec Sanctorum opiniones defendi possunt.

QUÆSTIO II.

De efficacia, seu causalitate Sacramentorum.

HAtenus an, & quid sit Sacramentum diximus; nunc de ejusdem causis, seu principiis quasi effectivis unde proveniant, differendum foret, nisi S. Thomas prius causam finalem, quæ cum effectu eadem est, pertractasset; est autem effectus primarius principalis Sacramenti gratia sanctificans, juxta S. Thomam hinc *quest. 62.* in Prologo, secundarius verò Character in aliquibus Sacramentis; in hac ergò Quæstione discutiemus, an, & quomodò Sacramenta causent gratiam?

ARTICULUS I.

An Sacramenta nostra causent gratiam, & quomodò?

29 **Q**uia multa inter Theologos, & alios controversia est, quomodò Sacramenta gratiam causent?

Notandum est primò, Hæreticos Modernos post Lutherum, Calvinum, & alios Sacramentis negare omnem vim causativam, docentque ea solùm poni ad modum conditionis, vel rei, nos ad fidem excitantis, qua posita DEUS hominem justificet, & hoc conformiter quidem aliis erroribus, modò credatur, sola sufficit ad salutem fides, cæteris per modum ceremoniæ requisitis; quæ, cum à Conciliis damnata sint, quia sacræ Scripturæ, Traditioni, SS. PP. & Ecclesiæ à prima origine contraria, dimittimus ad Theologiam Polæmicam.

Notandum II. Asserta Sacramentorum causalitate dubium esse, an moraliter, vel physicè causent gratiam? ubi

ubi distinguimus inter causam moralem, & propriè physicam, licèt utraque pertineat ad genus causæ efficientis, vel moventis, vel influentis. Est proin causa moralis illa, quæ non immediatè per se ipsam induit effectum, sed mediante influxu causæ physicæ, quam movet, excitat, & induit ad producendum effectum, ut patet ex Oeconomia actuum hominum, ubi consilium, & imperiũ &c. non influunt effectivè, sed tantùm excitant, movent aut dirigunt e.g. voluntates, ut operentur. Econtra causa physica effectivè influit, & effectum immediatè attingit; licèt in suo influxu non excludat concursum aliarum causarum. Ex.gr. ignis, & calor sunt duæ causæ physicæ, ignis est causa principalis, & calor instrumentalis, & licèt utraque non excitandò tantùm, aut movendò, sed physicè immediatè attingendò effectum, tamen una alteram non excludit: ergò tota differentia causæ physicæ à morali est, quòd hæc non habeat influere in effectum per aliquam actionem productivam, sed tantùm moveat, illa verò influat.

Dico I. Sacramenta nostra aliquo modo causant gratiam moraliter. Est communis omnium.

Prob. omne instrumentum aliquo modo concurrat ad effectum causæ principalis: sed nostra Sacramenta sunt instrumenta Christi, & ejusdem Passionis, quæ est causa principalis in genere morali: ergò aliquo modo concurrunt ad gratiam: sed Christus, & ejusdem passio, & merita causant moraliter gratiam: ergò & Sacramenta tanquam instrumenta in eodem genere aliquo modo causant. Maj. est Philosophica, & vera: minor constat ex dictis; quia Christus per Sacramenta velut canales nobis gratiam communicat; quòd verò passio Christi moveat, & excitet causam effectivam, Catholicè certissimum est.

51 Dico II. Sacramenta moraliter propriè, & verè causant gratiam. Est contra multos Thomistas præsertim, contra Salmanticenses hìc *dub.2. §.1. à num.21.*

Prob. causare gratiam verè, & propriè moraliter, est causam effectivam propriè, & verè excitare ad producendam effectivè gratiam: sed Sacramenta nostra propriè, & verè movent DEUM tanquam causam efficientem ad producendam effectivè gratiam: ergò verè, & propriè moraliter causant gratiam. Maj. supponitur ex ipsa notione. min. prob. quod causa principalis verè, & propriè moraliter causat modo principali, hoc causa instrumentalis verè, & propriè moraliter causat modo instrumentali: sed passio, & merita Christi tanquã causa principalis verè, & propriè moraliter causant gratiam modo principali &c. ergò & Sacramenta tanquam causa instrumentalis verè, & propriè moraliter causant modo instrumentali. Maj. suppono; siquidem loquamur de vera subordinatione instrumenti ad causam principalem. Dein prob. ad hominem contra hos Authores: ideò Sacramenta causant gratiam instrumentaliter physicè, verè, & propriè; quia subordinantur causæ principali physicè, verè, & propriè causanti principaliter gratiam scilicet DEO: ergò etiam causant gratiam verè, & propriè moraliter propter eandem subordinationem ad causam principalem moralem. Antec. & ejusdem causalis infrà patebunt; & aliàs ex Philosophia patet; cùm virtus activa instrumenti sit virtus ipsius causæ principalis in genere physico: ergò etiam virtus motiva causæ instrumentalis erit virtus causæ principalis in genere morali; prius est verum in viâ Thomistica, quam AA. profitentur: ergò & posterius, vel detur disparitas.

32 Dices ex AA. *loc. cit. num.22.* cum S. Thoma hìc *artic.1.* quod præcisè concurrit per modum signi, non concur-

currit per modum causæ moralis verè, & propriè talis: sed Sacramenta nostra concurrunt præcisè per modum signi in genere morali (nam de linea physica abstrahunt hic AA.) ergò non concurrunt per modum causæ moralis verè, & propriè talis. Maj. est certa de Sacramentis veteris legis. min. ostenditur: Sacramenta nostra non aliter possunt concurrere quàm repræsentandò promissionem DEI, statuentis in eorum præsentia, dare gratiam, vel repræsentandò merita Christi ad hunc finem ordinata: sed hæc tota repræsentatio pertinet ad rationem signi significantis promissionem DEI, merita Christi, & eorum applicationem: ergò nostra Sacramenta, facta præcisione causalitatis physicæ, concurrunt præcisè per modum signi.

Si dicas, hòc argumentò nimiùm probari pro Sacramentis veteris legis, quæ promissionem DEI, merita Christi, eorùmque applicationem æquè significabant, proin non esse differentiam inter nostra, & illa, quoad lineam moralem. Admittunt hi Authores, & ex hoc ipso argumentum pro se adducunt, quòd scilicet in ratione signi plùs non præstent nostra, quàm illa Sacramenta; profectò si cedendum esset his assertis, pessimè haberet Sententia communis R.R. & Scotistarum, negantium Sacramentis causalitatem physicam; nam unde, ut satisfaciant Florentino, & Tridentino, invenient differentiam inter vetera, & nova Sacramenta? cùm causalitas moralis sit æqualis, & physica non admittatur. Nos saltem confugere possumus ad causalitatem physicam, illis in sua moralitate relictis. Sed omiſsa hìc causalitate physica.

Respondeo ad argumentũ concedo Maj. nego min. 3, ad prob. nego Maj. in sensu, quem volunt Adversarii, & dico, idèd Sacramenta nostra concurrere moraliter verè, & propriè, quia merita Christi jam operata (suppositis re-

quisitis à Christo, & Ecclesia) moraliter sibi annexa habent, ita ut merita Christi subeant rationem causæ moralis principalis, & Sacramenta per virtutem communicatam, & annexam habeant rationem causæ moralis instrumentalis, moventis in virtute causæ principalis. Aliud est de Sacramentis legis veteris, quæ sicut passio Christi nondum erat *operata*, ita non poterant eandem sibi moraliter annexam habere, sed nudè operandam significare; licèt dein intuitu eorum DEUS dederit, vel dare potuerit remissionem peccati.

Nec dicas; parùm referre, an merita Christi repræsententur ut futura, quod fit in Sacramentis veteris legis, vel ut præterita, quod fit in nostris Sacramentis; quia si causant gratiam moraliter ut præterita, causabant olim, etiam ut futura, cum utrobique idem fuerint DEO in ordine ad dandam gratiam in usu Sacramentorum. Nam

Respondeo, multùm referre, dari scilicet differentiam inter hujus, & alterius testamenti Sacramenta, ut Conciliis Florentino, & Tridentino fiat satis, & S. Thomæ, ex quo Tridentinum contra Hæreticos suum canonem desumpsit. Nostra Sacramenta causant gratiam saltem moraliter in omnium Sententia; quia eandem continent in meritis Christi *operatis*, & sibi unitis; illa non causabant, quia non continebant, nec continere poterant nondum *operata*, sed postea *operanda*.

Accedit juxta dicta superiùs, quòd nostra Sacramenta sint moraliter actiones Christi secundùm illud Augustini *tract. 5. in Joannem* versus finem, ut Baptismum Joannis distinguat à Baptismo Christi sic dicentis: *Quos enim baptizavit Joannes, Joannes Baptizavit, quos autem Baptizavit Judas, Christus Baptizavit, sic ergò quos baptizavit ebriosus, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, si Baptisma Christi erat, Christus baptizavit.* Idem Catechismus Romanus ex Manda-

to Concilii Tridentini editus docet de Sacramentis agens: *Hi quidem ministri, quoniam in sacra illa functione non suam, sed Christi personam gerunt, ea re fit, ut sive boni, sive mali sint, modo ea formâ, & materiâ utantur, quam ex Christi instituto semper Ecclesia Catholica servavit, idque facere proponant, quod Ecclesia in ea administratione facit, verè Sacramenta conficiant, & conferant, ita ut gratiæ fructum nulla res impedire possit, nisi, qui ea suscipiunt, se ipsos tanto bono fraudare, & Spiritui Sancto velint resistere.* Hæc fusiùs adduxi, ut diversitas Sacramentorum clariùs pateret. Sed

Objicitur I. cum Adversariis ex S. Thoma hic *art. 1. in Corp.* si rectè consideretur, aliam causalitatem Sacramentis non admittit, quàm physicam, consequenter excludit causalitatem verè, & propriè moralem, quod ex eo luculentum est; nam postquàm S. Doctor ab initio *Corporis* dixit, *neesse est dicere, Sacramenta novæ legis per aliquem modum causare gratiam,* refert aliorum opinionem, quasi Sacramenta non sint causa, aliquid operandô, sed tantùm, quia DEUS Sacramentis adhibitis in animas gratiam operatur. Hoc ipsum est, quod diximus, & tenemus de Sacramentis veteris legis. Sed hi Authores, ut exinde rejiciant causalitatem moralem, exemplum S. Thomæ, quod ille ab aliis desumpsit, pro sua opinione applicant, estque hoc: ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione, non quòd denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, sed hoc operatur sola voluntas Regis &c. Abbas per baculum, Episcopus per anulum, sic divisiones gratiarum diversæ sunt traditæ Sacramentis.

Dein S. Doctor hæc rejicit, quia omnia plus infere-
runt, quàm rationem signi, cum verò hoc sufficere neget
in Sacramentis, adstruit in §. *& ideo* causalitatem instru-
men-

mentalem physicam : ergò excludit moralem verè, & propriè talem, & tantùm admittit causalitatem per modum signi, sicut in denario plumbeo respectu centum librarum. Hoc est argumentum totum virorum istorum, aliàs sapientissimorum ex S. Thoma, qui nihil minùs, quàm hoc extortum voluit. Sic enim

Respondeo admissò toto discursu ex S. Thoma usque ad §. *¶* *ideò*, postquem concedo antec. nego consequentiam, quæ tam parùm ex antecedenti deducitur, quàm ex denario plumbeo centum libræ argenti; imò contrarium ex eo evincitur, quòd S. Thomas suprà allegatus jam in *quest. 61. art. 4. ad 2.* differentiam inter vetera, & nova Sacramenta adstruxerit ex eo, quòd nostra Sacramenta gratiam contineant, & causent, non verò illa, sed ibinondum loquitur de causalitate physica, quàm primùm hìc *quest. 62. art. 1.* probat : ergò conformiter Florentino locutus est de causalitate morali, quam omnes admittunt. Dein primùm adstruit etiam causalitatem physicam, quæ est singularis Sententia S. Thomæ, quam communiter negant Scotistæ, & RR. fermè omnes, Suarezio, aliisque paucis exceptis, qui tamen non conveniunt in modo explicandi. Ex quo argumento reflexo sic dico: Sacramenta novæ Legis continent, & causant, seu conferunt gratiam juxta Florentinum, & Tridentinum : sed juxta hæc Concilia non determinatè causant physicè; ergò saltem moraliter propriè; quia non datur medium inter causalitatem moralem propriam, & physicam etiam juxta AA. qui ideò non admittunt causalitatem nummi plumbei. min. prob. si juxta hæc Concilia determinatè causarent physicè, debuissent Concilia illam causalitatem declarare: sed non declarant, ùt patet ex Sententia contraria aliorum verè probabili, negantium talem causalitatem, quàm tamen debuissent acceptare post declarationem:

nem:

nem : ergò Sacramenta juxta hæc Concilia non determinatè causant physicè ; & si tamen physicè causant , causant etiam moraliter verè , & propriè , aliàs non esset differentia intra nostra , & vetera Sacramenta , quæ etiam causârunt impropiè , ut nummus plumbeus causat dationem centum librarum. Discursus fundatur in dictis de differentia Sacramentorum utriusque Testamenti ; & quia necessum non est , stare Sententiæ Thomistarum de causalitate physica , saltem standum est causalitati moralè verè & propriè tali.

Confirmatur ex ipso S. Thoma hac *quest. 62. art. 6. in Corp.* ab initio , ubi habet : Non potest dici , quòd Sacramenta Veteris legis conferrent gratiam justificantè per se ipsa , id est , propria virtute ; quia sic non fuisset necessaria passio Christi &c. ex quo sic : Sacramenta nostra causant gratiam propria virtute propter passionem Christi jam operatam : sed hæc virtus propriè dimanans ex passione Christi , non est determinatè physica ; quia hoc tantùm probabiliter ex S. Thoma ostenditur : ergò saltem & certò quidem est verè , & propriè moralis. Certò si Thomistarum Sententia de causalitate physica expugnatur , sicut revera est virilis difficultatis , non habet aliud , ut satisfaciatur Conciliis , nisi confugere ad causalitatem moralem verè , & propriè talem. Dein certum est , quòd Tridentinum nihil voluerit determinare in materia inter scholas controversa ; nisi fidem attingat , quod cum in hac materia non sit , determinavit Sacramentis causalitatem , & quia non certè physicam , saltem moralem , quam plures defendunt. Illustratur exemplò : quia erat dubium inter scholas , an requiratur contritio , vel actus charitatis formalis , vel sola attritio , Concilium nihil constituit , vel determinavit.

ARTICULUS II.

De effectu primario Sacramentorum.

35 **E**ffectus Sacramentorum, ut vidimus, est gratia sanctificans, eaque hoc ipso Sacramentalis, de qua hic agemus; licet S. Thomas hic *quæst. 63.* solum agat, de caractere, ut effectu aliquorum Sacramentorum; quia tamen alia passim præveniunt gratiam quæ Sacramentalem, eam discutiemus.

Quæstio hæc, utrum gratia Sacramentalis aliquid superaddat gratiæ communiter sumptæ? in terminis est S. Thomæ hic *quæst. 62. art. 2.* per totum, & consistit in hoc, an gratia à Sacramentis causata sit alia à gratia communi: cum enim gratia sanctificans possit sine Sacramentorum usu infundi, illaque semper trahat secum virtutes, & dona, S. Thomas vocat gratiam virtutum & donorum; at verò si gratia per Sacramenta acquiritur, cum possit non esse, & plerumque non sit prima, insuper ad alios adhuc fines ordinetur, videtur esse distincta, & merito; aliàs omnis gratia esset Sacramentalis, quod falsissimum est; nam & vetera habuerunt gratiam, cum nostra quoad effectum formalem primarium convenientem, nec tamen habuere gratiam nostram: ergò saltem est aliqua distinctio vel ex ipso principio. Dein sicut Sacramenta non ordinantur ad diversos fines, saltem accidentales, ita eorum gratia, quæ est radix illorum effectuum. Est ergò specialis quæstio, an gratia Sacramentalis distinguatur intrinsecè ab illa communi? ubi non conveniunt Doctores; nam aliqui gratiæ Sacramentali aliquid intrinsecum superaddunt per modum habitûs, aut qualitatis completæ, aut *modum* aliquem, seu *modificationem* intrinsecam: alii negant omne additum intrinsecum, ita Cajetanus, Gonet,

net, multique Thomistæ, quibus accedit Suarez hîc *disp.* 7. *sect.* 3. Theologia Salisburgensis verò hîc addit jus quoddam morale, quod etiam docent communiter alii, gratiam Sacramentalem gratiæ communi tantùm superaddere jus morale ad specialia auxilia in ordine ad finem, cujuslibet Sacramenti specialem, obtinendum. Hoc autem jus morale juxta Theologiam Salisburgensem, aliòsque Clarissimos Antecessores in recto non est distinctum ab ipsa gratia, sed penès obliquum, quatenùs gratia Sacramentalis connotat hanc sui causam, id est, hoc determinatum Sacramentum, ad hos, vel illos fines ordinatum, & hoc ipso importare institutionem Christi cum auxiliis specialibus. Quam opinionem conformiter communi nostrorum doctrinæ, licèt aliter sentiam apud me, sustineo contra Eximium P. Wenzl, qui modum aliquem distinctum admittit: sed consequenter ad alia, suppono, cuilibet Sacramento annexa merita Christi in ordine ad speciales fines, & sic cuivis annexum esse jus, seu potiùs exigentiam, consequenter ad finem, à Christo intentum. In quo sensu

Dico: Gratia Sacramentalis gratiæ communiter talis 36 superaddit jus quoddam morale.

Prob. Gratia Sacramentalis juxta S. Thomam distinguitur à gratia communiter dicta per aliquid superadditum: sed illud superadditum est jus morale. min. prob. ex S. Thoma *cit. loc. in Corp.* ad finem: *Gratia Sacramentalis addit super gratiam communiter dictam, & super virtutes, & dona quoddam Divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem*: sed hoc auxilium non est actuale, nec habituale per modum qualitatis, aut *modi* intrinseci: ergò est habituale morale, scilicet jus, seu exigentia ad auxilium actuale, deserviens fini cujuslibet Sacramenti. Min. quoad prima duo membra faciliè ab Adversariis nostris

conceditur; nec enim habitus datur ad habitum, nec qualitas ad qualitatem; quoad modum verò superadditum aliunde patet, eum esse superfluum; cùm omnia sinè illo haberi, & explicari possint; nec S. Doctor illius mernerit. Ex quo

Confirmatur I. Si daretur modus distinctivus, consisteret in auxilio superaddito vel habituali, vel actuali: sed nec habituale, nec actuale auxilium est modus: ergò non datur modus distinctivus. Maj. est S. Thomæ, qui præter auxilium nihil admittit. Min. prob. Nullus modus est principium operativum: sed omne auxilium sive habituale, sive actuale, ordinatum ad effectum producendum, est principium operativum: ergò nullus modus est auxilium habituale, vel actuale. Maj. est certa ex notione *modi* quà talis, cujus solum est *determinare*. Min. verò in ordine ad quæstionem non est dubia; loquimur enim de auxilio in ordine ad certos actus eliciendos, in finem Sacramenti obtinendum.

Confirmatur II. Sicut gratia communis ordinatur ad perfectionem animæ, in quantum est participatio Naturæ Divinæ, virtutes autem, & dona perficiunt potentias animæ in ordine ad suos actus: ita Sacramenta juxta S. Thomam ordinantur ad quosdam speciales effectus: ergò sicut quoad primum requiritur principium intrinsecum operativum, etiam requiritur in posteriori: sed modus non est tale principium; ergò illud superadditum, non est modus.

37 Dices, modum illum non esse auxilium, sed tantum intrinsecè exigere auxilium conveniens, sicut apud nos jus morale exigit simile auxilium. Sed præterquam quòd juxta S. Thomam illud superadditum sit in genere auxilii;

Contra est I. Illud exigitivum auxiliū debet fundari in quidditate Sacramenti vel physica, vel morali: sed nullus modus fundatur in quidditate rei, cujus est *modus*, aliàs non esset *modus*: ergò *modus* non potest esse exigitivus auxiliū. Maj. est certa; quia in omnibus physicis exigentiæ intrinsecæ in ipsa natura radicanur, vel in se immediatè, vel mediatè in proprietatibus, consequentibus ad esse: modus autem non est proprietas Sacramenti; ex quo evidens est minor, nullum modum fundari in quidditate rei. Hinc

Contra est II. Nullus modus infert distinctionem specificam in illo, cujus est modus: sed omne exigitivum specialis auxiliū infert distinctionem specificam in gratiâ Sacramentali; ergò nullus modus est illud exigitivum. Maj. est clara; quia modus supponit rem in linea sua constitutam, min. autem est expressè S. Thomæ hic *ad 3. Ratio Sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus*. Et quidem non quomocunque, sed tanquam ad genus univocum; nam statim addit S. Doctor: *Unde sicut non equivocè dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptum: ita non equivocè dicitur gratia, communiter sumpta, & gratia Sacramentalis*. Ex quibus sponte suâ fluit argumentum Philosophicum: omne inferius univocè participans rationem genericam, infert distinctionem specificam: sed omnis gratia Sacramentalis tanquam inferius participat univocè rationem gratiæ communiter dictam: ergò omnis gratia Sacramentalis infert distinctionem specificam: hanc autem inferre non potest modus ex sua natura: ergò non potest esse illud exigitivum specialis auxiliū. Dicta hæctenus sunt ad hominem de modo superaddito.

Dices I. cum Adversariis: gratia Sacramentalis superaddit auxiliū in nostro sensu: ergò superaddit modum

dum intrinsecum. Prob. consequentia: illud auxilium, per quod DEUS concurret ad effectum, Sacramento proprium, debetur quasi connaturaliter, & est proportionatum intrinsecæ perfectioni talis formæ; hoc enim exigit suavis rerum dispositio: sed si gratia habitualis nullum haberet modum, ac perfectionem intrinsecam super gratiam communem, nulla auxilia ipsi connaturaliter responderent: ergò necessariò debet illi superaddi aliquis modus, seu determinatio intrinseca, vi cujus exigit specialia auxilia. Min. est facilis; nam si aliquid intrinsecum requiritur propter connaturalitatem; illud verò non sit habitus, aut qualitas, debet esse modus, aliud enim intrinsecum non est.

Confirmatur ad hominem contra nos: omne inducens novam speciem, habet aliquid essenziale intrinsecum: sed juxta nos ex S. Thoma gratia Sacramentalis inducit novam speciem: ergò habet aliquid essenziale intrinsecum: sed non aliud, quàm modum. In hoc consistit difficultas, quam modus tam parùm tollit, quàm parùm tribuit prædicatum specificum.

Respondeo ad argumentum concedo antec. nego consequentiam; quia utrumque falsum est; debuisset enim vi antecedentis inferri hoc: ergò superaddit aliquid intrinsecum, quod in sensu physico negamus, & dato illo intrinseco physico, non esset modus. Ad prob. concedo Maj. nego min. ad prob. min. dico, illud superadditum juxta Salisburgenses non esse physicum, sed morale, exigens auxilium supernaturale physicum, correspondens gratiæ Sacramentali.

Ad Confirmationem distingo Maj. omne inducens novam speciem physicam, habet aliquid essenziale intrinsecum, concedo Maj. omne inducens novam speciem moraliter talem, nego Maj. & sic dist. min. nego conf. ad af-

assumptum Respondeo, hoc prorsus alienum esse à Philosophia, quòd modus inferat novam speciem essentialiter intrinsecè; cùm accadat rei, in sua linea completæ.

Dices II. S. Thomas admittit distinctionem specificam physicè talem: ergò admittit intrinsecum physicè tale. Antec. est certum; qui *cit. loc. ad 3.* facit paritatem inter animal respectu inferiorum, & inter gratiam *ut sic* respectu inferiorum gratiarum Sacramentalium: ergò sicut inferiora e. g. homo superaddit animali aliquem gradum specificum intrinsecum, & formaliter essentialem: ita gratiæ Sacramentales superaddunt gratiæ *ut sic* aliquid intrinsecum formaliter essentialè, & quidem in genere physico.

Respondeo negando conf. nam paritas S. Thomæ, si totum corpus legatur, tantùm in eo consistit, quòd sicut animal dicitur univocè respectu hominis, & Leonis, ita gratia *ut sic* respectu gratiarum Sacramentalium, & in hoc consistit paritas, ut ex objectione colligitur, quæ sic habet: *Omnia additio, vel subtractio in forma variat speciem: si ergò gratiæ Sacramentalis addat aliquid super gratiam virtutum, & donorum, sequitur, quòd equivocè dicatur gratia.* Vult ergò S. Thomas omnes gratias inferiores convenire univocè in gratia *ut sic*, addere tamen aliquid morale specificum: sicut inferiora animali superaddunt aliquid physicum specificum: nec paritas est collatio unius cum altero quoad omnia, aliàs sicut rationale est substantiale animali, ita & ratio specifica Sacramentalis deberet esse substantialis, quod vanissimum est.

Quæres, in quo consistat illa distinctio specifica moralis?

Respondeo, consistere in ipso Sacramento, importante institutionem Christi, & ordinationem ad certos effectus Sacramenti, ad specialem finem ordinatos, quod col-

colligi potest ex fine cujuslibet Sacramenti. Quod colligendum est ex Sacramentis in specie. Interim hoc dico: sicut ex eo, quòd Christus Sacramentum novæ legis ordinaverit ad gratiam instrumentaliter causandam, eadem in actuali applicatione confert virtutem causativam, quam Sacramentum supposita ordinatione exigit connaturaliter, aliàs non posset gratiam causaliter attingere: ita, quia DEUS hoc Sacramentum ordinavit ad hunc finem, aliud ad alium finem, gratia semel causata ex institutione priori exigit proportionaliter ordinationem secundam ad certum finem tale, & tale auxilium proportionatū fini &c. Et hîc consistit totum, & propter talem ordinationem sunt merita Christi Sacramentis diversimodè annexa, pro diversitate scilicet finis. Et amabo, quid prodest ad ista modus ille, contra quem unicè agimus?

A R T I C U L U S III.

Quenam Sacramenta causent gratiam primam, & quæ secundam?

41 **G**Ratia prima simpliciter dicitur illa, quæ per Baptismum ordinariè confertur; hæc enim sicut nullam in subjecto supponit, ita recepta aperit januam Ecclesiæ, & subjectum aliorum Sacramentorum capax reddit. Aliàs prima dicitur, quæ nullam supponit, sed justitiam deperditam restituit, quod præstat gratia poenitentialis: atque hinc Sacramenta conferentia primam gratiam dicuntur *mortuorum*, ut Baptismus, & Poenitentia: alia *vivorum*, utpote supponentia gratiam, quæ est vita supernaturalis, & hæc sunt Sacramenta cætera, ut Confirmatio, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Aliud insuper est gratiam causare *per se*, aliud *per accidens*. Primum fit tunc, quando Sacramentum causat gratiam confor-

formiter ad institutionem suam, significationem, & finem; ut Baptismus causat per se gratiam primam, quia ad illam dicto modo ordinatur, Eucharistia vero gratiam secundam ex eadem ratione. Per *accidens* contingit, quando non confertur ad dictam ordinationem, sed quasi secundario, aut ex aliquo consequenti, ut si Baptismus confertur homini jam antea contrito; tunc enim non confertur gratiam primam, sed secundam, & per *accidens*, vel secundario, & ex consequenti, quatenus per *accidens* est existentia gratiae in subiecto baptizando, unde ex consequenti, quia Baptismus non potest causare primam, causat secundam, & sic de aliis.

Aliam adhuc distinctionem in causalitate adstruit Jo-42
annes à S. Thoma, Reding, & cum illis Theol. Salisburg:
hic §. 4. quos sequitur Eximius P. Wenzl. Distinguunt illi in
Sacramentis rationem genericam & specificam, ajuntque,
Sacramenta mortuorum causare gratiam secundam *per se*, se-
cundum rationem genericam, & Sacramenta vivorum
gratiam primam, licet non secundum rationem specificam,
de qua sola verificatur *ly per accidens*. Ratio hujus est, quod
scilicet quodvis Sacramentum sit ordinatum ad causan-
dam gratiam, & consequenter illam tanquam effectum.
contineat intra suam virtutem productivam, sub quacun-
que demum ratione formali illum attingat, ex quo con-
ficitur argumentum: omnis causa continens effectum in
sua virtute, eundem causat *per se*, non *per accidens*; sed
Sacramenta mortuorum e.g. tanquam causae continent,
gratiam secundam in sua virtute: ergo eandem causant
per se, non *per accidens*. Maj. est ipsis certa. Min. prob.
Sacramenta nostra continent in sua virtute substantiam
gratiae; ita enim habemus ex Conciliis, quod ipsi admi-
simus: sed substantia gratiae in subiecto (sermo nunc est
de Sacramentis vivorum) nondum prae-habente gratiam,
H h est

est gratia prima : ergò Sacramenta continent in sua virtute primam gratiam.

43 Confirmatur : Illud Sacramenta conferunt *per se*, quod conferunt vî suæ institutionis : sed vî suæ institutionis Sacramenta vivorum conferunt gratiam primam, & mortuorum gratiam secundam : ergò *per se* conferunt. Maj. est certa ; quia ex institutione habent virtutem. Min. prob. Omnia Sacramenta Evangelica sunt signa practica gratiæ sanctificantis quâ talis : sed aliquando non possunt esse signa practica gratiæ sanctificantis quâ talis, nisi eo ipso sint signa practica gratiæ primæ : ergò Sacramenta vivorum vî suæ institutionis aliquando sunt signa practica causativa primæ gratiæ. Hoc argumentum ulteriùs deducunt, sed non in eodem dicto principio omnia conveniunt.

Additur denique dilemma : vel Sacramenta vivorum ad productionem gratiæ primæ requirunt concursum alterius instrumenti & Sacramenti, vel non ? Neutrum dici potest : non primum, ut per se patet. Non secundum ; quia vel per se producant effectum, utpote contentum in virtute, absque adventu alterius causalitatis ; vel nequidem per accidens producant ; neque enim applicatio, vel dispositio subjecti facit, ut causa producat effectum, qui est extra sphæram, & activitatem ipsius. Hoc motivum est alterius sententiæ, quod tamen præter disputationem de nomine nihil evincit.

44 Dico I. Sacramenta mortuorum per se causant primam gratiam, & Sacramenta vivorum secundam.

Ratio est plana : id causant, ad quod instituta, & ordinata sunt : sed mortuorum instituta, & ordinata sunt ad primam ; quia ordinariè aliam non supponunt ; & vivorum ad secundam ; quia ordinariè supponunt primam : ergò illa causant per se primam, ista secundam. Maj. & min.

min. ex institutione est certa, & confirmatur ex priori articulo de diverso Sacramentorum fine.

Confirmatur ex Concilio Florentino supra cit. postquam statuit, nostra Sacramenta continere gratiam, illamque dignè suscipientibus conferre, subjungit: *Per Baptismum enim spiritualiter generamur, & hic effectus Baptismi est per se talis: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, renati autem, & roborati nutrimur Divinae Eucharistiae alimonia.* Ubi cuivis Sacramento specialis suus effectus assignatur: sed spiritualiter generari fit per gratiam primam, augeri, roborari, nutriri &c. per gratiam secundam: ergò.

Dico II. Sacramenta vivorum non possunt causare primam gratiam, neque mortuorum secundam *per se*. Hæc Sententia etiam in sensu AA. est communior.

Prob. I. Illud tantùm Sacramenta causant directè, & *per se*, quod ex peculiari institutione causant: sed Sacramenta vivorum *per se* ex peculiari institutione tantùm causant gratiam secundam, & mortuorum primam: ergò tantùm directè, & *per se* illa causant secundam, & hæc primam. Maj. patet ex eo; quia tota virtus ex institutione habetur. Min. ex cit. Florentino est certa; per Baptismum enim vi institutionis non *per se* augemur in gratia; nec per Confirmationem nutrimur spirituali alimonia; nec per spiritualem alimonia vitam acquirimus, cum vita præsupponatur, essetque prorsus *per accidens*, si alimonia vitam tribueret.

Si dicas, hæc solummodò procedere de ratione specifica, non generica.

Contra est, & probatur II. Distinctio ista gratis, & sine fundamento in ordine ad hunc finem fingitur: ergò ex ea nihil probatur. Antec. prob. Sacramenta vim conferendi gratiam habent ex sola institutione Christi: sed

Christus non fecit institutionem secundum rationem genericam, & generalem, ac communem omnibus Sacramentis: ergo illa distinctio in ordine ad hoc gratis fingitur. Maj. est certa. Min. prob. Christus solum fecit institutionem in Sacramentis singulis, ad suos quodvis ordinando effectus, & fines; successivè enim instituit modò hoc, modò alterum Sacramentum: ergo non fecit institutionem in genere; ubi enim habetur alia tradita ab Apostolis, & Successoribus? Verum quidem est, quòd Sacramenta in aliquibus rationibus communibus e. g. in signo, in causalitate &c. convenient, & idè intellectus noster habeat fundamentum, rationes communes à specificis abstrahendi; sed quid hæc abstractio, quæ prorsus nostræ speculationis est, quid ad institutionem practicam & moralem conferat? cùm institutio ex se respiciat particularia, ut rectè hic *sect. 2.* advertit Suarez. Ad summum ergo exinde deducitur convenientia Sacramentorum in gratia ut sic, quæ tamen in particulari uni convenit aliter, quàm alteri, huic ut prima, alteri ut secunda.

47. Confirmatur ex Tridentino *Sess. 7. Can. 6.* illud Sacramenta per se causant, quod continent, illud verò continent, quod significant; ibi enim Tridentinum dicit, Sacramenta continere gratiam, quam significant: sed Sacramenta vivorum non significant gratiam primam, nec mortuorum secundam: ergo hæc non causant per se secundam, nec illa primam. Min. desumitur ex notione, cujuslibet Sacramenti, præsertim ex ejusdem forma.

Accedit, quòd juxta priorem Sententiam omnia Sacramenta saltem ex ratione generica sint instituta ad tollendum peccatum mortale, quod tamen videtur alienum à traditione, & sensu Ecclesiæ; ut patet ex utroque Concilio. Insuper Suarez *cit. loc.* infert, posse aliquem, scilicet in casu, ubi non habetur copia confitendi (aliter enim non

non procederet illatio) cum attritione, cognita ut tali, ad Eucharistiam accedere, hoc ipso, quod ex institutione, saltem secundum rationem genericam sit ordinata ad conferendam gratiam primam; & quidem stante hac Sententia posset Sacramentum vivorum ex intentione assumi ad gratiam primam, fortè ex ea ratione; quia licet non possit præstare in casu peccati mortalis effectum specificum alimoniz, posset tamen præstare effectum genericum, scilicet conferre gratiam primam. Sed huic illationi, quæ speciem problematis habet, non insisto; nam non potest Sacramentum vivorum ex intentione assumi sine peccato mortali, quando non potest præstare effectum specificum propter impedimentum ab assumente cognitum, quia sic indignè assumeretur contra institutionem Christi juxta illud Apostoli *1. Corinth. cap. 11. v. 20. Probet autem se ipsum homo: & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat &c.* qui autem cum attritione cognita ut tali accederet, non se ipsum probasset; ideóque iudicium sibi manducaret, & biberet: deberet ergò Sacramentum omittere &c. & hoc ipsum dicunt Adversarii; nam expressè requirunt ignorantiam inculpabilem peccati latentis in accessu Sacramentorum vivorum, secùs non conferunt gratiam primam. Sed tamen ex hoc ipso infero contra Adversarios, esse in ipsorum casu merè *per accidens*, Eucharistiam conferre gratiam primam etiam secundum rationem genericam; quia reverà *per accidens* est, quòd propter impedimentum non possit conferre alimoniam, tanquam effectum specificum ex ratione specifica: ergò *per accidens* etiam est, Eucharistiam secundum rationem genericam conferre gratiam primam.

Ad argumentum superius Respondeo, negando Maj. 4° simpliciter; nam sæpè causa continet effectum, alias non produceret; si tamen eundem non intendat hic & nunc

influendo, producit eum per accidens; in hoc sensu docui supra in *Parte 1. à num. 12.* ex S. Thoma, foeminam ab agente particulari produci *per accidens*. Quia agens intendit ex ipsa natura particulari perfectius, consequenter masculinum, & per accidens, scilicet ex defectu seminis, aut virtutis plasticæ emergit foemina, in quo sensu foemina monstrum est, licet secundum agentia universalia propter proportionem speciei foemina sit per se intenta à natura universalis. Nec exinde potest sumi argumentum pro universalitate Sacramentorum ad gratiam; quia illa causalitas est juxta dicta ex sola institutione particulari, nequam afficiente Sacramentum *ut sic*, cujus etiam nullum habetur vestigium. Clarius Major illa rejicitur ex productione veri monstri e.g. foetus cum tribus pedibus, aut duplici capite, qui utique continetur intra virtutem causæ, & tamen *per accidens* producitur; cum nec natura eum primario juxta Philosophiam intendat, nec agens particulare: ergò falsum est, quòd omnis effectus contentus in causa producat per se.

In forma responderi potest: omnis causa continens effectum illum producit *per se*, si ad illum sit per se ordinata, eumque per se intendat, concedo Maj. secus nego Maj. & concessa min. nego conf. ad ulteriorem probationem concedo totum Syllogismum; nam reverà Sacramenta vivorum continent augmentum gratiæ, quod causant *per se*, & substantiam gratiæ, quam causant *per accidens*.

Ad Confirmationem distinguo Maj. illud Sacramenta causant *per se*, quod causant ex institutione primario, & per se tali, concedo, ex institutione secundario, & per accidens tali, nego Maj. & sic distincta min. nego conf. ad prob. dico, Sacramenta Evangelica esse haud dubie signa

pra-

practica gratiæ vel primæ, vel secundæ; si autem requiras signum gratiæ simpliciter, eandem significant *per accidens*, sicut causant.

Ad Dilemma respondeo, concessa Maj. neg. min. & dico, non requiri alterius concursus; neque tamen exinde sequitur, quod per se producant effectum; vel quod dispositio subjecti faciat, ut causa producat effectum, qui est extra spheram; admittimus enim gratiam primam esse intra spheram & activitatem Sacramenti vivorum, quam tamen non producit ordinatione primaria, sed secundaria propter impedimentum subjecti, quod facit, ut, si non possit causare secundam, causet primam, sed mere *per accidens*, sicut indispositio subjecti, vel phantasia in foeminis facit, ut causa producat monstrum per accidens, quæ debebat effectum ab agente intentum producere per se.

Cæterum dicta hætenus procedunt ex suppositione illius Sententiæ, quod defacto omnia Sacramenta possint aliquando conferre gratiam primam, licet plurimi negent, ullum Sacramentorum vivorum posse absolutè loquendo conferre gratiam primam ex ratione: illud conferre non possunt, ad quod instituta non sunt: at verò instituta non sunt ad primam gratiam, nec *per se*, nec *per accidens*: ergò gratiam primam conferre non possunt. Ideò sicut Sententia affirmativa defendit, Confirmationem, Eucharistiam, Extremam Unctionem ex attrito, qui inculpabiliter ignorat peccatum latens, facere contritum, ita aliorum negat. Sed tamen Sententia affirmativa est probabilior ex ratione, & Autoritate S. Thomæ, estque magis pia in solatium fidelium, ut, si aliquis accedat ad Sacramentum vivorum, putans se justum, & ideò dispositum, inculpabiliter tamen ignarus peccati latens.

tentis, quod adhibita morali diligentia non potuit detegere, talis perciperet gratiam primam virtute ipsius Sacramenti, licet dein habitâ notitiâ peccatum deberet subijcere Clavibus Ecclesiæ.

QUÆSTIO III.

De aliis Salutis acquirendæ mediis in statu nature reparatae.

DEberet equidem fieri prima Quæstio de Baptismo, quia est prima post naufragium universale *Tabula*, & aperuit primò januam Coelorum, ut supra diximus; quia tamen non pauca de eo dictis prioribus inspersimus, præsertim in *Parte II. & de Sacramentis in genere Parte hac III.* nihil ultra dicendum existimamus, præsertim cum & tempore, & foliis constrikti simus: ideòque ad secundam *Tabulam* transimus, nempe ad Pœnitentiam, tam quâ Sacramentum, quàm ut virtutem, promiscuè de utroque dicturi, quæ omnia prudens Lector noverit distinguere.

ARTICULUS I.

De Essentia Pœnitentiæ.

Suppono ex Tractatu de Sacramentis in genere, omne Sacramentum essentialiter constare ex verbis, & rebus juxta dicta priori articulo. Ibidem, licet Scotus in *4. Sent. dist. 14. quæst. 1. & dist. 16. quæst. 1.* Essentiam Pœnitentiæ adæquatè constituat in absolutione, ex ratione, quòd Sacerdos sit minister totius Sacramenti: Minister autem est talis respectu folius absolutionis: ergò in absolutione consistit totum Sacramentum. Oppositam Sco-
to

to Sententiam defendit Sotus Thomista in *4. diff. 14. quest. 2.* docetque, hoc Sacramentum constitui ex actibus pœnitentis, scilicet ex dolore, confessione, & satisfactione, exclusâ abolutione, quæ opinio absurdior videtur, quàm illa Scoti, præsertim ex ratione Soti, qui ideò abolutionem excludit; quia Pœnitentia se non tenet ex parte Sacerdotis, consequenter ex actibus pœnitentis tantum confurgit. Misera prorsùs ratio, quæ instantias habet domesticas; neque enim Baptismus, vel Confirmatio, vel Ordo se tenet ex parte Baptizantis, Confirmantis, aut Ordinantis in sensu ipsius: ergò forma ab ipsis prolata non est pars essentialis? pessima illatio, quam nec Sotus in illis admittit, & aliunde est contra Concilia, Florentinum & Tridentinum.

Novi aliquid etiam Durandus more suo eodem loco docet, dum contritionem à ratione partis excludit, eò quòd non sit sensibilis, quæ tamen talis ex confessione sensibili sufficit Tridentino. Ne autem Scotus videatur malè docuisse, ipsius, & aliarum mentem novissimus quidam Scotista, & Vir prorsùs Eximius in *part. 2. de Sacramento Pœnit.* sic explicat: fateri Scotum cum Bosco, & aliis, actus pœnitentis esse partes essentielles in hoc sensu, quatenùs essentialiter, & indispensabiliter prærequiruntur ad abolutionem, ita ut Sacramentum sine illis administrari non valeat: negare tamen, esse partes intrinsecas, ex opere operato gratiam conferentes. Juxta quam explicationem dici possunt actus pœnitentis partes in obliquo, connotativè & præsuppositivè, quod in debito sensu videtur omninò probabile.

Dico I. Pœnitentia cum abolutione tanquam partes formali moraliter intrinsecæ, etiam importat essentialiter contritionem & confessionem ut partes.

Prob. I. ex Tridentino *Sess. 14. cap. 3.* ubi dicit de for-

ma, Poenitentiae formam (in qua præcipuè ipsius vis posita est) in illis ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo &c.* & infra addit: *sunt autem quasi materia hujus Sacramenti, ipsius poenitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.*

Nec obest, quòd Concilium dicat, *quasi partes*; nam solum vult, quòd non sint ita strictè partes, sicut in composito physico. Simile quid diximus de Sacramentis in genere num. 44. ubi S. Th. ait: *Ex verbis, & rebus fit quodammodo unum in Sacramentis, sicut ex forma, & materia.* Ubi per ly *quodammodo* solum vult, quòd ex rebus, & verbis non ita propriè fiat unum, sicut ex materia & forma substantiali fit unum per se, fieri tamen unum saltem compositione physice extrinseca & moraliter, seu concretivè intrinseca, quæ compositiones dicuntur *quodammodo* tales respectu compositionis physice strictè talis.

Prob. II. Omne Sacramentum habet partem formalem & materialem: sed in Sacramento Poenitentiae pars formalis est absolutio: ergò actus poenitentis pro partibus materialibus habendi sunt. Conf. prob. Illæ sunt partes materiales, quæ à parte formali determinantur, cum ex se indifferentes sint: sed actus poenitentis determinatur ab absoluteione, ut pertineant ad rationem Sacramenti: ergò sunt partes materiales.

Confirmatur: Hoc Sacramentum juxta omnes est per modum processûs judiciarii, ubi Poenitens se ipsum accusat, dolet de suo delicto, petitque absolvi, volens de cætero satisfacere justitiæ: sed iste processus intelligi non potest, si aliqua ex partibus assignatis tollatur; si enim tolles dolorem, non erit poenitens: si confessionem, non erit accusans; ergò hæ partes sunt moraliter essentielles Poenitentiae.

§ 2 Dico II. Satisfactio non est pars essentialis, sed tantum integralis, in quo sensu accipienda sunt Concilia, Florentinum & Tridentinum. Ra.

Ratio desumitur ex regula partium, quæ sicut affirmativè talis fallit, & ideò à Thomistis aliis rejicitur, ita negativè evidenter concludit: illud non est pars essentialis alicujus totius, quo non posito, ponitur tamen totum essentialiter: sed non posita satisfactione, positis tamen cæteris partibus, tamen Sacramentum tanquam totum essentialiter ponitur: ergò satisfactio non est pars essentialis. Maj. est clara; quia posito essentialiter toto, ponuntur partes essentielles, quia sunt ipsum totum.

Regula partium, est hæc: *illud est pars, quo posito ponitur totum, & quo sublato, tollitur totum*: sed hæc regula affirmativè universaliter non procedit; quia sequerentur absurda; sic enim etiam potestas absolvendi esset pars pœnitentiæ: intentio ministri, peccata ipsa tanquam materia remota; imò & Episcopus consecrans Sacerdotem, denique Christus ipse, omnium Sacramentorum Author; quia positis his solis, non ponitur Sacramentum, & sublatis tollitur: ergò pars intrinseca essent? nego illatum.

Quòd verò satisfactio sit pars integralis, docet clarissimè S. Th. hìc *quest. 9. art. 2. in Corp. & art. 3. ad 3.* ex eo, quòd hoc Sacramentum sit ordinatum ad extinctionem omnis culpæ & pœnæ, quæ debetur justitiæ Divinæ: sed absque satisfactione non est perfectè deletivum omnis pœnæ temporalis: ergò satisfactio est pars saltem integralis. Maj. est Catholica. Min. est clara, nisi in hoc Sacramento adsit perfecta omninò contritio, & amor DEI perfectus; tunc enim deletur reatus culpæ, & pœnæ, quod tamen per accidens est; & hoc non obstante, tamen juxta me satisfactio Nomine Christi imposita, maneret pars integralis propter institutionem Christi, & sic, etsi aliquis haberet revelationem post Sacramentum Pœnitentiæ, sibi tam reatum culpæ, quàm pœnæ esse.

remissum, deberet satisfactionem impositam persolvere propter integritatem Sacramenti; quia est ritus à Christo institutus, & usus communis Ecclesie.

53 Dices I. Sublata confessione non tollitur Sacramentum Poenitentiae, & tamen non est pars essentialis: ergò etiam non obstante, quòd sublata satisfactio non tollatur Sacramentum, tamen erit pars essentialis. Antec. prob. In homine muto, qui confiteri non potest, & magis in illo, qui nec signum dare potest, ut amens per morbum factus, & sensibus destitutus, & tamen solent tales absolvi.

II. Si satisfactio est pars solum integralis, poterit esse validum Sacramentum, etsi poenitens haberet propositum non exequendi satisfactionem: hoc autem pugnat contra processum iudicii; quia juxta dicta reus deberet habere animum satisfaciendi iustitiae; alias non verè doleret, nec sincerè reconciliationem quæreret. Sequela prob. pars integralis ex suo conceptu non pertinet ad essentiam rei; sed quòd ad essentiam non pertinet, potest sine destructione illius abesse: ergò.

Respondeo ad I. Quòd debeat semper adesse vel formalis, & articulata confessio, vel æquivalenter talis e.g. in nutu, aut alio signo externo, vel in Scriptura porrecta Sacerdoti, quæ sustinent vices verborum, ut diximus de Sacramentis in genere. Itaque docet S. Doctor 3. part. q. 60. art. 6. ad 1. supra relatus: *Res visibiles Sacramentorum dicuntur verba per quandam similitudinem, in quantum scilicet participant quandam vim significandi, quæ principaliter est in ipsis verbis.* Talibus, qui nullum possunt dare signum, tantum impertitur absolutio conditionata, si fuerint capaces illius, & sic saltem præsumptivè adsunt requisita, & hoc multi hodiè probabiliter docent propter maximam necessitatem hujus Sacramenti, licet alii non mi-

minùs probabiliter velint, in tali casu non dandam esse absolutionem. Ex quo patet disparitas. Respondeo insuper satisfactionem imponi primùm jam confectò Sacramento, vel omninò suspendi propter impedimentum.

Ad secundum cum Salmanticensibus hìc *num. 115.* & Magistro Gonet potest negari sequela Major. ad probat. potest distingui min. quòd nullo modo pertinet ad essentiam potest abesse, concedo min. secùs nego min. Ratio est, quòd quidem satisfactio exercitè talis non pertineat ad essentiam, sed tamen radicaliter, & exigitivè spectata, consequenter licèt pœnitens non teneatur in voto explicito habere satisfactionem, habere tamen debet in voto implicito, in ipso Sacramento involuto. Hujus instantiam Salmanticenses dant in risibilitate, quæ radicaliter, & exigitivè est de essentia hominis, & inhærentia exigitivè talis de essentia accidentis, neutra tamen exercitè talis. Quidquid sit, ratio nostra est in objectione insinuatâ; quia talis habens propositum formale non exequendi pœnitentiam, esset pertinax, ideòque non verè doleret, nec haberet sinceram intentionem faciendi, quod jubet Christus, & Ecclesia, sinè qua invalidum est Sacramentum. Ex quo tamen nihil inferas contra Confessionem; quia illa exercitè talis est necessaria, vel in se, vel in æquivalenti, aut præsumptivè in ordine ad Absolutionem, vel ideò tantùm in casu dicto conditionatam.

Dices III. Contra primam conclusionem extra do-54
ctrinam Scoti, quamvis apud Salmanticenses illam præstantissimi Theologi, ut Cajetanus &c. nunc erroneam, nunc periculosam, alii temerariam, & plusquàm temerariam dicant, quæ tamen censura in tantum Doctorem mihi temeraria videtur; nec enim suo fundamento destituitur; præterquàm enim, quòd unum, & alterum Concilium. Contritionem & Confessionem quasi materiam dicant, in

quo se primò fundant Scotistæ, sic argumentari ex Scoto licet: omne Sacramentum est ex institutione per se ad significandam gratiam: sed sola absolutio significat, & causat gratiam: quia sola practicè significat remissionem peccati, ut constat ex verbis Absolutionis: ergò sola absolutio est Sacramentum. Maj. est certa, nec minor dubia; quia sicut Contritio & Confessio non absolvunt, nec remittunt peccatum, ita nec significant, nec causant gratiam.

Confirmatur: Quod ad gratiam concurrat, non se merè passivè habet: sed actus poenitentis, sicut & ipse poenitens se merè passivè habent: ergò non concurrunt ad gratiam. Maj. est apud Thomistas certa, qui non solum concursum moralem, sed & physicum Sacramentis tribuunt. Min. patet; quia actus cum poenitente subordinantur absolutioni ministri se activè, mediante absolutione, habentis. Alia multa congeruntur sed vanè; sequere tur enim, non esse distinctionem inter ministrum, & poenitentem quoad causam gratiæ, & poenitentem se ipsum, absolvere, dum ad gratiam concurrat &c. quod tamen absurdum est ex eo est; quia potestas remittendi peccata non est data poenitenti, sed Sacerdoti.

Respondeo ad argumentum concedendo Maj. negando min. & causalem adjectam. Pro quo supponendum est tanquam apud omnes certum, quòd actus poenitentis præcisè spectati, nec relati ad rationem Sacramenti, sint profut indifferentes, qualia sunt etiam verba absolutionis, nisi ad esse Sacramenti referantur; aliàs absolutio esset Sarramentum, quotiescunque Sacerdos ea verba proferret, etsi nullus poenitens adsit, quod etiam Scoto absurdum videri debet; proin partes ad se invicem referantur, necessum est; quia verba Sacerdotis debent super aliquid cadere, ideóque actus poenitentis subjiciuntur ab-

absolutioni; jam ex his confurgit illud complexum ex actibus pœnitentis, & absolutione, cui sicut Christus simul sumptis dedit rationem Sacramenti, ita illis alligavit vim significandi, & causandi gratiam. Instantia pro hoc est in Baptismo, aliisque Sacramentis, ubi vis significandi, & conferendi gratiam non est data soli formæ. Ex quo colligitur responsio in forma. Ad ultima, quòd contritio, & confessio non absolvant, verum est, quòd ex parte illarum partium non significatur *formaliter explicitè* illarum effectus, involvatur tamen *implicitè*, quatenus sunt partes totius complexi.

Ad Confirmationem Respondeo: transf. Maj. nego min. ad prob. dico, solùm evinci, quòd absolutio sit pars principalis, uti in aliis Sacramentis est; interim non excluduntur à ratione causæ saltem moralis respectu gratiæ, quia non sola absolutio movet DEUM ad conferendam gratiam: sed omnes partes simul sumptæ, quibus Christus gratiam conferendam alligavit. Instantia prior de aliis Sacramentis assumi potest. Exinde tamen non sequitur, quòd pœnitens se ipsum absolvat; quia se non habet *principaliter*, sed solùm *dispositivè*, quatenus à DEO excitatus, & elevatus talem actum elicit, cui Christus cum aliis partibus gratiam promissit, eamque rectè disposito confert.

Si dicas: ergò Pœnitentiæ non causat gratiam physice. 55
 Negò illatum; nam totum Sacramentum vî ultimæ partis, quæ elevatur, causat gratiam physice influendo. Pro quo repetenda sunt dicta de Sacramentis in genere.

Sed ne dissimuletur difficultas, quæ ex Autoritate S. Thomæ multùm augetur; nam ille in 4. Sent. dist. 22. quest. 2. art. 1. *Questiuncula 1. ad 2.* expressè docet, quòd *pœnitentiæ exterior, quæ est signum Sacramentale, in hoc Sacramento repræsental cooperationem recipientis NB. non influentiam, quæ est*

est ex parte agentis extrinseci, & ideo NR. non competit ei, quib. gratiam aliquo modo causet. Hic textus multum fatigat Salmanticenses hic dubio 2. num. 83. sed immeritò. Nam

Respondeo I. Juxta Tridentinum supra cit. in forma quidem esse præcipue positam vim Pœnitentiæ; ex hoc tamen infero, etiam vim aliquam esse positam in cæteris partibus; aliàs in forma non esset præcipua vis, & sic in aliis omninò esset nulla, quod est clarum.

Respondeo II. S. Thomam esse clarissimum in *Summa 3. part. quest. 86. art. 6.* ubi expressè quatit, *utrum remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ?* Et in Corp. resolvit affirmativè; postquam enim dixit, quòd actus humani ex parte peccatoris se habeant materialiter, scilicet quatenus determinantur à forma, sic ait: *Omne autem Sacramentum producit suam effectum, non solum virtute formæ, sed etiam virtute materiæ: ex utroque enim est unum Sacramentum.* Dein claritatis causâ addit paritatem: *Sicut remissio culpæ fit in Baptismo, non solum virtute formæ, sed etiam virtute materiæ, scilicet aquæ: principaliter tamen virtute formæ, ex qua & ipsa aqua virtutem recipit (aliàs aqua esset indifferens) ita etiam remissio culpæ est effectus pœnitentiæ: principaliter quidem ex virtute clavium, quas habent ministri &c.* Et statim: *Secundariò autem vi actuum pœnitentis.* Quæ utique clarissima sunt, & hucusque dictis conformia? Ad textum ergò ex *Lib. 4. Sentent.* dico, S. Thomam potius locutum fuisse ex *Mente Magistri Sent.* non verò determinativè ex sua, quam postea in *Summa* declaravit. Et ita in aliis materiis ipsi Salmanticenses respondent.

ARTICULUS II.

In quibus verbis consistat absolutio?

56 **D**Ocuère Antiquiores, & Nobiles quidam Thomistæ, inter quos eminent Medina, & Petrus Sotus, non sem-

semper requiri verba formalia, sed sufficere virtualiter talia, consistentia in Scriptura, vel nutu, saltem in necessitate: Ex. gr. si nemo haberi possit, qui absolvat morientem, præter Sacerdotem elinguem, aut mutum, cui pro valore Sacramenti concedunt nutum volentis absolvere, quod etiam docuisse dicitur Pontius ex Ord. Min. *disp. 46. q. 2.* quæ Sententia à multis censuras passa est; forsitan imèritò; quia saltem videtur probabilis, cum hoc Sacramentū sit summæ necessitatis, ideóque etiam adhibenda sint dubia sub conditione. Quidquid tamen sit, non videtur hæc opinio conformis Conciliis, Florentino, & Tridentino, quæ in omnibus Sacramentis requirunt verba, formalia, exceptò solùm Matrimoniò, etsi & illud ordinariè & regulariter verbis formalibus confici debeat. Nec potest ex Matrimonio fieri paritas ad formam Poenitentia; quia Matrimonium consistit in contractu legitimo ad rationem Sacramenti elevato: sicut ergò ante elevationem erat validus, solo nutu celebratus, ita & modò, si verba haberi non possunt; quia Concilia quoad hoc nihil in contractu mutarunt. Nec etiam obest paritas à iudicio forensi, in quo reus potest absolvi per Scripturam, vel nutum; nam disparitas patet ex institutione, Christi, requirentis verba, quod colligimus ex Conciliis.

Ante Conclusionem suppono, non esse validam absolutionem in sensu deprecatorio, vel concionatorio, ut putant Lutherani, sed requiri sensum auctoritativum per modum Sententiæ. *Absolvo &c.* unde non valeret hic modus: *Absolvat te DEUS.* Quod est fundamentum Hæreticorum, dicentium, DEUM solum remittere peccata, ideóque solum absolvere, ministros verò tantum annuntiare remissionem à DEO factam, quam opinionem jam S. Thomas antea prævidit, & evertit hinc *quæst. 84.*

art. 3. ad 3. Solus DEUS (ait ad similem objectionem) per Auctoritatem & à peccato absolvit, & peccatum remittit: Sacerdotes tamen utrumque faciunt per ministerium: in quantum scilicet verba Sacerdotis in hoc Sacramento instrumentaliter operantur in Virtute Divina. Auctoritas ergo Sacerdotis, agentis in Persona Christi, est instrumentalis, & subordinata auctoritati principali, ideóque ante absolutionem dicit: Dominus noster JESUS Christus te absolvat, & ego Auctoritate ipsius &c. demùm ait: Ego te absolvo &c. Hoc colligi potest ex aliis Sacramentorum formis, præsertim Evcharistiæ, quòd Sacerdos sustineat vices Christi, dum ait: Hoc est Corpus meum: scilicet Corpus Christi. Ista proin non fiunt per modum annuntiationis, sed ex Auctoritate de super commissa.

58 Dico I. Absolutio essentialiter consistit in his solùm verbis: *Absolvo te.* Ita S. Th. ait citatò statim locò in *Corp. ad finem.* Quem sequitur Tridentinum *locò cit. cap. 3.*

Ratio est: In illis solis consistit essentialiter forma hujus Sacramenti, per quæ rectè, & sufficienter exprimitur effectus Sacramenti: sed per illa sola rectè, & sufficienter exprimitur effectus Sacramenti, scilicet remissio peccatorum: ergò in illis solis essentialiter consistit forma. Maj. est universalis in omnibus Sacramentorum formis, ubi habita per certa verba significatione effectus Sacramentalis, nihil additur, & si adderetur, censeretur superfluum. min. constat; nam cæteris partibus suppositis sufficienter intelligitur, verba Sacerdotis cadere super peccata remittenda.

Nec opus est, ut effectus *explicitè* per verba formaliter significantia exprimantur; sufficit enim expressio implicita; ut constat in forma Baptismi, ubi ablutio à peccato originali solùm essentialiter per verbum *Baptizo*, significatur, non per illa: *Ego te abluo à peccato originali in nomi-*
ne

ne Patris &c. quæ instantia pugnat à fortiori pro forma Poenitentiae, per quam clarius habetur ejusdem effectus, quàm per alteram formam effectus Baptismi.

Quòd verò Florentinum, & Tridentinum appo-
nant &c. intelligendo à peccatis tuis, nil evincit, nisi quòd
addenda sint illa verba propter consuetudinem Ecclesiae,
vel præceptum, juxta quam etiam addenda sunt in nomine
Patris &c. non tamè ideò sunt de essentia. Certè si Conci-
lia judicassent illa verba à peccatis tuis esse essentialia, appo-
suissent explicitè; aliàs in re maximi momenti dedissent.
Doctrinam mancam.

Confirmatur ex eo: S. Thomas cit. *quest. 84. artic. 3.*
ubi formam hujus Sacramenti examinat, non addit ly &c.
nam post multa, præsertim quòd forma deberet signifi-
care id, quod in Sacramento agitur, scilicet effectum, qui
intenditur, in Corp. concludit: *Unde patet, quòd hæc est conve-
nientissima forma hujus Sacramenti: EGO TE ABSOLVO.*
Ex quo reflexio est, quòd Tridentinum vel maximè re-
spexerit ad Sententiam S. Thomæ, præsertim in materia
Sacramentorum, quod nemo, nisi invidi negant; si er-
gò Concilium censuisset, verba alia esse de essentia, de-
buisset S. Doctorem corrigere. Nam ly &c. solùm ap-
posuit propter Florentinum, quod jam antea id fecit,
quòdque non potuit latere S. Doctorem: est ergò signū,
quòd verba à peccatis tuis explicitè ponenda S. Thom. non
judicaverit essentialia. Imò aliqui cum Reverendissimo
Lendlmayr negant, quòd in Florentino sit appositū &c.
sed non ausim hoc asserere; quia saltem in mea editione
Lugdunensi jam Anno 1564. edità expressè appositum
est. Accedit his omnibus, quòd in Catechismo Roma-
no dicatur, formam consistere in his verbis: *Ego te absol-
vo*, nullumque addatur &c. Quod Salmanticenses aliàs
multi roboris æstimant, utpote jussu Tridentini additum;

hîc tamen contrarium non attendunt, sed minùs rectè; quia si semel meretur Authoritatem, non illam deperdit, docendo his Doctõrîbus contrarium.

60 Dices I. Breviter cum P. Gormaz. hîc *disput. 4. sect. 1. num. 187.* non sufficit, quòd verba absolutionis significant effectum Pœnitentiæ ratione partium præcedentium, & circumstantiarum: ergò verba se solis debent effectum significare. Ant. prob. actus præteriti, & circumstantiæ extrinsecæ nec concurrunt particulariter ad significandam absolutionem; aliàs circumstantiæ essent de essentia, quod est absurdum: ergò verba formæ se solis, & per se debent hanc determinatam significationem habere præcisîs circumstantiis.

II. Ad hominem: Verbum solum: *Absolvo*: sinè particula *te* non sufficit ad formam absolutionis; quia ex se non significat absolutionem personæ præsentis, consequenter *absolvo* est indifferens: ergò nec sufficiunt illa sola: *Absolvo te*: quia sunt indifferentia ad quamcunque absolutionem sive à censuris, sive à peccatis &c.

Confirmari potest ex ratione: si peccator post dolorem, & confessionem omnium diceret: absolve me à peccatis, quia reverà dispositus sum, & Confessarius diceret: *Absolvo*: absolutio esset invalida, non obstante, quòd per solum *absolvo* propter circumstantias haberetur significatio Sacramenti quoad effectum: ergò idem est in *absolvo te*.

Respondeo ad primum negando antec. ad prob. nego antec. quia partes concurrunt ad significationem saltem minùs principaliter, & ideò illatio illa: *alias circumstantiæ*, id est, *actus præcedentes essent de essentia*, distinguo: essent de essentia totius Sacramenti, & complexi, concedo, de essentia formæ, nego, hanc enim quoad verba per mo-

modum partis non ingrediuntur, sed solum quoad significationem effectus.

Ad II. Respondeo, illam opinionem speculativè esse probabilem, posseque sine angustiis defendi, quod & ego facerem, nisi potius in his insistendum esset Conciliis, requirentibus expressionem *subjecti*, ut patet in Baptismo. Hinc in forma juxta Concilia, & communem DD. concedo ant. nego conf. & suppositum; nec enim *ly absolvo te* suppositis circumstantiis est indifferens, sed restringitur ad absolutionem à peccatis. Absolutio à censuris in rituali præmittitur per verba: *Absolvo te* inprimis ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis (prout fuerit persona) & interdicti: ergò absolutio subsequens non est amplius indifferens ad censuras.

Ad Confirmationem sumitur disparitas ex Conciliis, quæ expressionem *subjecti* requirunt; sic nec valeret juxta communem Baptismus, si Baptizandus diceret ministro, *Baptiza me*, quia dispositus sum, voloque suscipere Baptismum: & minister diceret: *Baptizo in nomine Patris, & Filii &c.* Qui autem contrarium disputationis gratiâ voluerit defendere, debet talem etiam Baptismum admittere ut validum ex iisdem prorsus rationibus: in praxi autem hanc Sententiam judico periculosam, ac temerariam.

Dico II. Sensus formæ, de quo multa disputatio est, 61 rectè explicatur per hæc: *Ego tibi propter legitimam confessionem confero pro Sententia mea absolutoria gratiam de se remissionem peccati.* Ita communiter nostri DD. cum Theologia Salisburgensi. Idem re ipsa docet S. Thom. cit. q. 84. art. 3. ad 5. ubi aliàs expositiones rejicit, & in fine ait: *Esset autem perfectior expositio: Ego te absolvo, id est, Sacramentum absolutionis tibi impendo.* Hæc tamen explicatio S. Thomæ remotior est ab impugnatione illorum, qui *ly à peccatis*

catas tuis tanquam essentialia defendunt; quia S. Thomas non facit *explicitam mentionem* peccatorum in sua expositione, proin magis est pro nostra Conclusionem.

Hæc assertio non indiget probatione; cum clara sit ex dictis. Hoc solum discriminis est inter expositionem formæ Baptismalis, & Poenitentiae, quod hæc essentialiter supponat peccatum aliquando commissum; sive dein jam remissum sit, sive non. Ratio est; quia ad Sacramentum Poenitentiae essentialiter requiritur confessio, & dolor tanquam materia: sed non potest esse confessio, nec dolor, ubi nullum est peccatum: ergo nec Sacramentum Poenitentiae. Alia ratio est in Baptismo, ubi sensus formæ est quasi conditionatus, vel radicalis; insuper Baptismus habuit ex. gr. in B. Virgine alterum effectum, scilicet apertionem januæ in Ecclesiam, & jus percipiendi Sacramenta alia. Hinc B. Virgini concedimus Baptismum, & negamus Sacramentum Poenitentiae, quidquid sit de Virginitate.

62 Dices: Etiam absolutio est conditionata, si nullum reverà adsit peccatum, nec antea commissum. Respondeo, hoc esse re ipsa impossibile sine speciali dono; quia etiam justus de die septies cadit. Si tamen Confessarius certum peccatum non posset elicere, ut sæpè fit in juvenibus innocentibus, & benè educatis, qui peccata verè etiam venialia non committunt, vel imperfectiones tantùm ex inconsideratione leviter admissas, posset dari absolutio conditionata juxta illud absolutioni præmitti solitum: *in quantum possum, & tu indiges*. Ita docuit Suarez *de Confessione*, qua Sententia usus est Clarissimus Antecessor p.m. P. Cœlestinus Pley Seittenstettensis in Austria inferiori, quaque & ego sæpè usus sum. Interim hoc prorsus per accidens est, ut contingit in Extrema Unctione, ubi reliquiae peccatorum non adsunt ampliùs in moribundo.

Ex

Ex quibus omnium aliorū Sententiæ rejiciuntur, qui expositionem per modū declarationis tantū admittunt, vel quocunque utantur modo, si non fiat per modum judicii; Nam Tridentinum est clarum *Sess. 14. Can. 9.* ubi: *Siquis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi, remissa esse peccata confitenti &c. Anathema sit:* quo multi vapulassent Antiquiores, si non ante Tridentinum scripsissent.

Quæres de contritione in ordine ad Sacramentum? Suppono tanquam Philosophicè, & Theologicè certum, contritionem perfectam, & attritionem distingui specie; quia dividunt genus contritionis *ut sic*, & in mea opinione univocè; quia genus dicit dolorem supernaturalē de peccato commisso, quem æqualiter participant. Hic autem dolor *ut sic*, cū possit ex diversis motivis procedere, à contritione perfecta restringitur ad motionem amoris DEI super omnia: ab attritione ad motivum etiam *timoris*, & *turpitudinis* peccati: cū ergò sit convenientia quoad participationem generis passivè sumpti, & in prædicato differentiali disconvenientia, habetur certitudo Philosophica; & quia insuper contritio habet alium effectum in linea moris, & supernaturalitatis in ordine ad DEUM, colligitur distinctio Theologica.

Dico I. Attritio specificè sumpta est actus honestus, ⁶³ utilis, & supernaturalis. ita Tridentinum *cit. Sess. 14. & cap. 4.* contra Lutherum.

Ratio Theologica superiùs attacta est, quòd omnis actus ad gratiam disponens debeat esse honestus, utilis, & supernaturalis; aliàs non esset dispositio proportionata: sed talis actus est attritio juxta Tridentinum: ergò attritio est actus honestus, utilis, & supernaturalis.

Hæc

Hæc verò Tridentini declaratio nititur claris Scripturæ textibus, ex quibus unicum adduco ex *Math. 10. v. 28.* ubi Christus ipse Discipulis ait: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus &c. sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Sed utique Christus non præcepit actum inhonestum, inutilem, & prorsus naturalem; cum omnia ordinaverit ad finem supernaturalem, scilicet beatitudinem: ergò attritio est talis, qualem diximus.

Quæ, licet à Tridentino definita sint, non tamen ab aliquibus DD. Lovaniensibus fuerunt agnita; nam post Tridentinum docuere cum Bajo: *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentie DEI propter se, non est motus bonus, ac supernaturalis.* Quæ proprie est contradictorie opposita declarationi Tridentini *cit. loc.* idèque meritò damnata ab Alexandro VIII. *Dec. 7.* anno 1690. ex qua damnatione confirmatur nostra assertio.

64 Dico II. ad valorem, & fructum Sacramenti non requiritur contritio perfecta ex se justificativa. Est contra antiquiores, Alensem, Occamum, & specialiter contra Cajetanum in Commentario S. Thomæ, docentem, quòd absolutio aliud non significet, & præstet, quàm ablationem reliquorum peccatorum, scilicet pravarum inclinationum.

Prob. I. contra priores: Pœnitentia per se est Sacramentum mortuorum: ergò per se non requirit contritionem tanquam materiam. Antec. suppono ex Tridentino, S. Thoma, & aliàs communi aliorum. Conseq. prob. si contritio perfecta, & justificativa supponitur, tunc pœnitentia actualis non habet effectum formalem primarium, qui est gratia sanativa: sed sic non est Sacramentum mortuorum: ergò vel non requiritur con-

contritio perfecta, vel Pœnitentia non est Sacramentum mortuorum, ex primaria intentione instituentis.

Nec sufficit, quòd contritio involvat votum pœnitentiæ, ideòque juxta Tridentinum *cit. 14. sess. cap. 4.* contritioni sinè voto Sacramenti adscribenda non sit justificatio. Nam sic arguo: ut contritio justificet, saltem requiritur votum Sacramenti, quando actualiter haberi non potest: ergò dum actualiter haberi non potest, requiritur contritio cum ejusdem voto. Conseq. prob. quod præstat contritio cum voto Sacramenti, hoc Sacramentum præstat cum attritione, faciendo effectivè ex attritione contritionem: ergò tunc non requiritur contritio; quia aliàs Sacramentum actu receptum non haberet effectum, quod est contra Concilium, & omnem Doctrinæ consequentiam. Pro cujus confirmatione

Prob. II. contra Cajetanum: nullum Sacramentum mortuorum est institutum *per se* ad delendas reliquias peccatorū, præter Extremam Uñtionem, quæ est Sacramentum vivorum: sed Pœnitentia est *per se* Sacramentum mortuorum: ergò *per se* non est instituta ad delendas reliquias peccatorum. Maj. & min. constat; conclusio est in *Ferio*.

Nec sufficit, per reliquias illas intelligi pravæ inclinationes. Nam contra est I. nullum hujus gratuitæ assertio- nis habetur fundamentum vel in S. Scriptura, vel S. Thoma: ergò non debet adstrui pro effectu specifico Pœnitentiæ. Consequentia prob. est commune omnibus Sacramentis, hominem magis disponere ad DEUM vel per primam gratiam, vel ejus augmentum, & sic aliquo modo pravæ inclinationes supprimere: ergò nulla est ratio.

III. Si esset effectus primarius Pœnitentiæ, tunc deberet absolutè tollere; sicut aliud Sacramentum mortuo-
rum

rum citè susceptum totaliter præstat effectum primarium, ut in Baptismo: sed hoc in Pœnitentia est falsum; quia inclinationes pravæ etiam post Pœnitentiam durant: ergò illas suppressere non est effectus primarius Pœnitentiæ.

66 Cæterùm adversa sententia mihi semper visa est ex hoc principio falsa, quòd nos modò in statu gratiæ non essemus melioris conditionis, quàm alii in statu veteris Legis, quibus necessaria fuit ad delendum grave peccatum contritio perfecta, cum non habuerint Sacramentum ex se deletivum culpæ gravis, vel si habuerunt, fuerunt æquales, quod est contra jugum suave, & onus leve in hac Lege: cum ergò per Sacramenta hæc, & vel maximè per Pœnitentiam nobis singulari modò communicentur merita Christi jam existentia, debet facilior esse ad gratiam via, quàm fuerit in Lege veteri: sunt enim Sacramenta fontes illi, qui ex latere Christi in nos defluxêre, ut de Sacramentis in genere ex S. Thoma, aliisque diximus.

67 Dico III. Sententia docens, ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficere attritionem ex motivo turpitudinis peccati, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu, absque actu formali dilectionis DEI, est probabilior.

Prob. illa sententia est probabilior, quæ proximius accedit ad Concilium Tridentinum: sed hæc sententia proximius accedit, quàm altera: ergò est probabilior. Maj. suppono Theologicè certam; quia declaratio Concilii generalis est regula, ac mensura Doctrinæ Theologicæ. Min. prob. Tridentinum loquens de attritione nullam facit mentionem, saltem explicitè, de aliquo actu dilectionis DEI, dicit verò *cit. sess. 14. cap. 4. de attritione: Quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen cum ad DEI gratiam in Sa-*

sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Ergò hæc sententia magis accedit ad Tridentinum.

Nec dicas, Concilium solum intelligere, attritionem esse dispositionem remotam, in quantum timor ille potest excitare amorem, & cum illo conducere ad gratiam impetrandam in Sacramento; nam gratis hoc dicitur, cum nulla prorsus fiat mentio dispositionis remotæ, vel dilectionis; debuisset autem Concilium utriusque meminisse in re tanti momenti, ex quo valor Sacramenti, nostraque justificatio dependet.

Urgebis ex Tridentino *cit. loc.* ubi post verba citata 68 statim subjungit: *Hoc enim timore utiliter concussi Niniuite ad Jona prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt*: sed ille timor fuit, tantum dispositio remota ad misericordiam impetrandam: ergò & metus ille gehennæ. Antec. est certum, quia timor non impetrat misericordiam sine dilectione: consequentia vera est ex paritate à Concilio facta.

Respondeo concedendo Maj. & min. neg. consequ. & paritatem; quia Concilium solum facit paritatem in concussione, & metu, quibus pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. In Niniuitis ergò erat metus dispositio ad contritionem justificativam necessariò eliciendam: in nobis autem beneficiò Sacramenti utentibus est dispositio ad gratiam in Sacramento impetrandam, ita ut Sacramentum ex opere operato (supposita illa dispositione) nobis conferat gratiam. Et exinde est juxta dicta melior conditio nostra, quam illorum erat in Lege veteri.

Dixi autem: *est probabilior*, stando Tridentino, & ratio 69 nibus inde deductis, & deducendis; altera tamen est tutior, quæ exigit aliquem amorem, non quidem justificativum, sed magis dispositivum ad fructum Sacramenti; videtur enim satis conveniens, ut qui tanquam filii per peccatum

à Patre recessimus, ad eundem contrito corde, & novo amoris affectu redeamus, præsertim cùm Tridentinum cit. loc. alium metum gehennæ non admittat, nisi qui voluntatem peccandi excludat, & cum spe veniæ, quam utiquere-tè, & tutiùs confirmat Charitas. Pro quo supponendum est, non omnem actum dilectionis justificare, nisi ad rationem Charitatis substantialem perveniat, ut supra ex S. Doctore de dolore diximus. Habétque hæc opinio fundamentum in Sanctis Patribus, præsertim in Augustino, & Thoma, quos magnò allegat numerò Illustrissimus D. Petrus Lambertus le Drou ex Ord. Eremit. S. Augustini, postea Episcopus Porphyriensis &c. qui pro hac sententia integrum, & insignem tractatum edidit Romæ in conspectu Ecclesiæ non contradicentis, ut proin hæc opinio, præterquàm quòd sit tutior, verè tamen Theologicè probabilis, facileque defendi posset, nisi majorem discussionem peteret, & vel idèò consultum esset, meò quidem judiciò, ut Confessarii poenitentes suos ad aliquem dilectionis actum excitare contenderent.

A R T I C U L U S III.

Utrùm Contritio debeat esse universalis ?

70 **S**Tatus quæstionis est in eo, an, qui plura peccata mortalia commisit, & de illis dolet, dolor ille debeat esse ex motivo ita universalis, ut se vel formaliter, vel saltem virtualiter extendat etiam ad ea, quorum invincibiliter non recordatur? vel an sufficiat saltem ad valorem dolor particularis ex motivo speciali turpitudinis hujus peccati, aliud peccatum non afficientis? à quo dependet illud, an Sacramentum Poenitentiae possit esse *validum*, & *informe*, seu infructuosum sinè gratia. Pro quo potest poni qualiscunque casus: e. g. Petrus commisit furtum, & cbrè-

ebrietatem, illius recordatur, dolet de illo ex speciali motivo turpitudinis, cum sit contra principium naturæ, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris &c. ideóque confitetur cum proposito non peccandi de cætero, & seria voluntate restituendi ablatum, *invincibiliter* oblitus ebrietatis; jam cum peccatum in hac Providentia non remittatur, nisi retractatum, nec aliàs unum mortale possit remitti sine altero, dubium est, an non Sacramentum Pœnitentiæ saltem sit validum, quamvis sine fructu?

Ante resolutionem nota, totum fundamentum partis negativæ fundari in *cit. Sess. 14. cap. 4.* quem textum, ut clarè pateat, per numeros integrum, ne toties partes teneamur repetere, dabimus. I. *Contritio, que primum locum inter dictos pœnitentiæ actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso.* II. *Cum proposito non peccandi de cætero.* III. *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsó ita demùm preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia Divinæ Misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit.* Quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. IV. *Declarat igitur sacra Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem: V. Sed veteris etiam odium continere juxta illud: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.* In num. 1. & 2. agit de contritione ut sic, quia omnia communia sunt. In tertio videtur agere de contritione perfecta, licet de ea nihil dicat clarè; quia tamen ait, quovis tempore eam fuisse necessariam, & sic in Lege veteri, ubi non sufficiebat attritio, intelligenda est contritio perfecta, nisi fortè ea vis sacrificiis tribuatur cum contritione non perfecta, uti tribui sine errore posset propter promissionem DEI, ut de Sacramentis in genere diximus. Illa, quæ post

Baptismum declarat, magis contritionem cum voto poenitentiae significant, quam postea per verba supra cit. docet: *præterea, etsi contritionem hanc &c.* postea subjungit contritionem imperfectam, de qua prius; sed quid quid sit de his, quæ assertivè non dicimus, tamen assertivè

Dico: Datur Sacramentum Poenitentiae validum, & informe.

71 Prob. I. ex casu posito; Petrus dolet de furto commisso ex speciali ratione turpitudinis contra dictamen naturale pugnantis, non dolet de ebrietate invincibiliter ignorata; furtum etiam rectè consistetur cum proposito sincero non peccandi de cætero, sic absolvitur: in hoc casu Sacramentum est validum, nec habet effectum: ergò potest dari Sacramentum Poenitentiae validum, & informe. Prob. assumptum: omne Sacramentum habens omnia requisita, est validum: sed in hoc casu Poenitentia habet omnia requisita, scilicet intentionem, tam ex parte suscipientis, quam ministri, habet materiam & formam: ergò est validum. Maj. per enumerationem patet, & magis in Baptismo, Confirmatione, Ordine, Extrema Unctione, & Matrimonio. Min. est probata, & conclusio in forma.

72 Prob. II. & confirmatur: si quid deesset, foret dolor universalis: sed hic non requiritur: ergò ex hoc capite nihil deest. Prob. min. omnis dolor procedens ex consideratione turpitudinis particularis, huic peccato, non alteri convenientis, est legitima dispositio ad valorem Poenitentiae: sed hic dolor ex turpitudine furti, non convenienti e. g. ebrietati, est particularis: ergò est sufficiens dispositio ad Sacramentum, consequenter est validum. Syllogismus est in forma debita. Maj. autem

Confirmatur gratis. Si Petrus solum furtum commisisset, & de eo dicto modo doleret cum proposito non

pec-

peccandi de cætero in furto, utique Sacramentum esset validum? ergò etiam erit validum, si ita doleat in concursu alterius peccati, invincibiliter ignorati, quod se habet, ac si non esset, ac proin nihil impedit quoad valorem, & in hoc solo est paritas. Ulterior probatio patet ex solutione Objectionum.

Obijcitur I. Cum aliquo, qui argumenta principalia⁷³ collegit, quorum substantia hæc est, & quidem fundamentalis. Ex cit. textu Tridentinum pro parte essentiali agnoscit illud, quod ad gratiam DEI in Sacramento impetrandam disponit: idem est ergò esse partem essentialem, ac esse dispositionem ad gratiam: ergò Sacramentum, stante attritione, vel semper est nullum, vel semper est validum, simulque fructuosum.

Respondeo I. Aliam esse partem essentialem quoad valorem, aliam quoad fructum Sacramenti. Verum est, attritionem in nostro casu non esse partem essentialem in ordine ad fructum Sacramenti, esse tamen essentialem quoad valorem.

Respondeo II. Concilium utique velle, ut Sacramentum recipiatur cum fructu, non tamen per hoc, si non adsint illa requisita quoad fructum, excludere dispositionem quoad valorem, cujus instantiam ex eodem Concilio habemus in *Sess. 6. de Justif. cap. 6.* ubi docet, quomodo nos præparare debeamus ad illam, dicens: *Dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare mandata DEI.* Antecedenter verò docet, in justificandis requiri fidem, spem, & odium adversus peccata admissa, odium ac detestationem eorum, hoc est, *eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Certum est ergò, quòd Concilium requirat in ordine ad fructum Baptismi præter fidem, & spem, etiam pœnitentiam; non tamen pœnitentiam, id est, contritio requiritur ad valorem; quia datur

tur Baptismus validus, & informis etiam juxta AA. ergò non est idem, esse dispositionem quoad fructum, & esse talem quoad valorem.

Respondeo III. Dist. antec. Tridentinum pro parte essentiali agnoscit, quod ad gratiam disponit, & id tantum quoad fructum, concedo antec. quoad valorem nudè, nego antec. unà cum conseq. nec enim est idem, esse partem essentialem, ac esse dispositionem ad gratiam, ut patet in Baptismo, Confirmatione, ac Ordine &c. ubi partes secundum se indifferentes sunt quoad valorem, aut fructum, ut infra videbimus, quia dependent à dispositione subjecti.

74 Objicitur II. *Positis omnibus, quæ sunt de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, semper sequitur effectus, qui est remissio peccati:* Sed hoc modo Sacramentum, quoties est validum, toties non est informe: ergò cum Adversarii, inter quos sumus, supponant, uti debent, omnia essentialia semper intervenire, nunquam dabitur validum, & informe. Min. est certa, Conclusio est in forma. Maj. verò traditur à S. Thoma in 4. dist. 23. *quest. 1. art. 4. ad 2.*

Respondeo I. textum illum, ut allegatur, non esse in S. Thoma *cit. loc.* licet posset ex illo inferri tale argumentum: S. Doctor, ubi etiam in Supplemento *quest. 29. art. 8. in Corp.* quod ex 4. *Sent.* desumptum est, dat disparitatem inter Extremam Unctionem, Baptismum, Confirmationem, Transsubstantiationem, & Pœnitentiam, quòd scilicet Extrema Unctio non semper habeat effectum ex parte ministri operantis (*non ex opere operato Ministri*, ut aliqui citant S. Thomam, quod absurdum est; nec aliquod opus operatum est à Ministro in sensu vero) sicut illa Sacramenta; habent enim duo prima Characterem, tertium verò conversionem panis, & vini; de Pœnitentia verò ait

ait S. Doctor: *Et remissio peccati in poenitentia NB. existente contritione, quae est de essentia Sacramenti poenitentiae. Hoc est totum, quod S. Thomas dicit, nec nos negamus. Hinc*

Respondeo II. ut prius dist. existente contritione, tam sufficiente quoad fructum, quàm quoad valorē fit semper remissio peccati, concedo Maj. sufficiente tantum quoad valorem, non quoad fructum nego Maj. & sic distinct. min. neg. cons. hujus instantiam habemus in ipso S. Doctore 3. part. quest. 68. art. 6. in Corp. ubi docet, necessariam esse ad Baptismum Confessionem peccatorum, non quidem externam, sed internam, quæ fit DEO, ratio ipsius est: *Non enim potest inchoare novam vitam, nisi poeniteas eum veteris vitæ, ut dicit Augustinus, ex quo sic retorqueo: positis omnibus essentialiter requisitis in Baptismo semper consequitur effectus, qui est remissio culpæ Originalis, & aliarum: sed hoc modo Sacramentum Baptismi quoties est validum, toties non est informe: ergò cum AA. nostri supponant, omnia essentialiter requisita adesse, nunquam dabitur Baptismus validus & informis. Clarius id ipsum explicat S. Thomas cit. loc. art. 7. ubi docet, quòd in baptizando requiratur intentio suscipiendi Baptismum, & in Corpore. ab initio ait: *Dicendum, quòd per Baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, Et incipit quandam vitæ novitatem Et c.* quod dein ex Apostolo Rom. 6. demonstrat, & ad finem ex Augustino probat, quòd, sicut requiritur, ut in Baptismo aliquis moriatur veteri vitæ, ita requiratur voluntas, qua intendat vitæ novitatem. Et tamen infra quest. 69. artic. 9. docet, Baptismum posse esse validum, & informem, ex quo sic: non obstante, quòd Tridentinum cit. cum S. Thoma velit, Baptismum validum, & fructuosum, potest nihilominus juxta AA. esse validus, & informis ex defectu dispositionis ad fructum conducen-*

tis, positis tamen omnibus essentialibus quoad valorem: ergo & ita in Pœnitentia.

Nec obest, quod contritio in Pœnitentia sit pars, non tamen in Baptismo, ubi est mera dispositio.

Nam respondeo, parum referre, an sit pars, vel essentialiale requisitum, sicut intentio ministri, vel suscipientis, non est pars, & tamen unâ ablatâ, non fit Sacramentum: sic etiam dicimus, contritionem in Pœnitentia esse partem, & simul dispositionem ad solum valorem, vel fructum etiam, prout fuerit, & primo cessante nullum dari Sacramentum, ex defectu autem universalitatis in contritione, stante tamen motivo turpitudinis, fieri Sacramentum validum, & tamen informe. Pro quo repetenda est paritas.

75. Objicitur III. Odium veteris vitæ requiritur in illo dolore, qui possit esse pars Pœnitentiæ: sed ubi attritio est particularis, ac ad certum peccatum determinatur, ita, ut nec virtualiter, vel generaliter ad aliud quodvis peccatum se extendat, non datur odium vitæ veteris: ergo talis attritio non est pars. Maj. est ex Tridentino *cit. num. 4. S. 5.* min. est certa; quia odium vitæ veteris est odium totius, secundum quod indefinitè aliquid est DEO odibile.

Respondeo juxta dicta disting. Maj. odium veteris vitæ hîc & nunc occurrentis memoriæ debet esse in illo dolore, qui possit esse pars Pœnitentiæ validæ concedo Maj. etiam Sacramenti fructuosi neg. Maj. & dist. min. attritio nostra non est odium vitæ veteris memoriæ occurrentis, nego min. totius vitæ etiam invincibiliter ignoratæ, concedo min. & negatur suppositum, quod debeat in ordine ad valorem se extendere ad omnia peccata, etiam non occurrentia; nego insuper, quod ex motivo universalis debeat procedere attritio, aliàs deberet ex Tridentino

ex-

expungi dolor ex turpitudine speciali alicujus peccati, quæ est particularis, & aliàs juxta Tridentinum de illis jubemur dolere, quæ confiteri debemus; debemus autem confiteri solum illa, quæ memoriæ occurrunt: ergò de illis ita dolere, quod solum ad claritatem, non ad probationem assumo. Sed

Instabis: Dolor non debet minùs patere, quàm 76 propositum: sed propositum debet se extendere ad cavenda omnia peccata futura, & non ad sola confessã, & memoriæ occurrentia: ergò etiam dolor debet se ita extendere. Min. est certa huic Adversario. Maj. est Tridentini suprã citati.

Respondeo concedendo Major. negando min. quæ præfidenter tanquam certa supponitur ab homine, qui non potest, vel saltem non debet ignorare Sententiam sibi contrariam. Dico ergò, sufficere propositum non peccandi de cætero in peccato memoriæ occurrenti ex motivo ejusdem turpitudinis. Pro quo serviet confirmatio in probatione gratis data. Deinde falsum est etiam in altera Sententia, quòd debeamus habere intentionem formalem quoad omnia futura singulatim, quod nimis esset difficile.

Urgebis I. Vel poenitens vult plenè reconciliari 77 cum DEO, veniam peccatorum obtinere, & vitam æternam, evitatã gehennã, seriò aquirere, vel non? si non: ergò non intendit suscipere Sacramentum reconciliationis, consequenter nec ponit dolorem debitum, ut partem essentialem juxta Trident. si verò intendat: ergò saltem generaliter, virtualiter, ac interpretativè intendit auferri, detestari, ac deprecari omne id, quod perfectam reconciliationem impedit: sed tale impedimentum est quodcunque peccatum sine discrimine: ergò ex supposi-

no intentæ perfectæ reconciliationis, dolorem oportet esse universalem saltem *virtualiter*.

II. Dolori universali ad peccata inculpabiliter oblita non obstat ipsa oblivio; quia supposita intentione perfectæ reconciliationis cum DEO, oblivio nihil facit: ergo non potest recurri ad oblivionem. Prob. antec. cum causali: volens efficaciter reconciliari cum DEO, *virtualiter*, & *implicitè* vult destruere omne id, quod huic fini obstat; qui enim vult finem, debet etiam velle media, & remotionem impedimentorum: sed poenitens sincerè agens vult efficaciter reconciliari DEO: ergo poenitens vult destruere omne id, quod huic fini obstat. Maj. prob. à pari: idèò actus charitatis perfectæ est virtualis destructio omnis peccati, etiam non occurrentis memoriæ, quia est amor efficax boni, cui oppositum est omne malum, mortale: atqui efficax intentio reconciliationis est similiter efficax amor hujus boni, nec potest negari, quòd sit amor concupiscentiæ: ergo erit similiter virtualis destructio omnis peccati mortalis.

III. Denique: vel poenitens vult tantùm dolere de peccatis hìc & nunc occurrentibus, & propter eorum deformitatem præcisè, ita, ut nollet dolere de aliis, si pariter occurrerent: aut vellet etiam de aliis sibi occurrentibus dolere? si priùs: deest animus sincerus se reconciliandi; cùm hoc modo reconciliatio non sit possibilis: ergo ponit attritionem ineptam, atque invalidam: si posterius: dolor continet virtualem generalitatem extensionis ad omne peccatum commissum: consequenter saltem indirectè alterum peccatum remittitur: ergo Sacramentum est validum simul, & fructuosum. Hæc est summa argumentorum, quibùs pars adversa nititur.

78 Pro faciliiori dicendorum intelligentia, notandum, quòd à Tridentino *cit. Sess. cap. 5. de Confessione* requiratur,

ut

ut postquam quis diligentius se excusserit, & conscientia sue finis omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & DEUM suum mortaliter offendisse meminerit. Reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in univrsam eadem confessione inclusa esse intelliguntur, de quibus fideliter cum Propheta dicimus: ab occultis meis munda me Domine. Et hoc in nostro casu supponimus, nisi enim ignorantia sit invincibilis, cessat quaestio. Etiam supponimus, taliter confitentem velle serio reconciliationem cum DEO, qua se excidisse putat per peccatum furti; & quia ex Tridentino scit, sufficere attritionem ex particulari motivo speciali turpitudinis, eam applicat; quia hic & nunc non est dispositus ad actum Charitatis saltem virtuales, imò nec eum necessarium existimat, uti nec aliud motivum universale, & rectè. Hoc supposito

Respondeo ad I. partem, poenitentem omnia illa velle, & idè suscipere Sacramentum reconciliationis secundum se tale, obstante tamen, ipso prorsus innocente, obice quoad fructum, valore salvo. Ad II. partem nego illatum, quòd debeat generaliter intendere, omne impedimentum reconciliationis auferre; sufficit enim avertere impedimentum hic & nunc occurrens, quoad valorem, cujus ratio assignata est; quia sufficit dolor particularis.

Respondeo ad II. utique non obstare dolori universali oblivionem, nego autem, esse necessarium dolorem universalem. Hinc concedo antec. quod non indiget probatione ulteriori, si semel probetur, attritionem esse necessariò universalem, quod tam parùm probabitur, quàm parùm hujus peccati turpitudinis cum alterius semper convenit. Hic est lapis ille offensionis ex Tridentino, quem nunquam movebunt Adversarii, quia tamen antec. probatur, distinguo Maj. debet destruere id, cujus

memoriam habet, conc. Maj. etiam ignorata, nego Maj. responsio ad min. patet ex dictis in Resp. I. ad prob. illius Maj. Resp. eam, ut jacet, prorsus non esse ad rem, quia nulla est paritas; hinc min. est falsa; quia attritio etiam juxta hunc Adversarium, non communem aliorum, non debet procedere ex amore efficaci illius boni, sicut contritio perfecta, quæ vel ideò necessariò est universalis, & aliàs hæc paritas probaret nimium, requiri scilicet semper motivum Charitatis.

80 Ad III. Respondeo conc. primum membrum, poenitens hic & nunc vult tantum dolere de peccatis occurrentibus, sed præcisè ob eorum deformitatem. Ad II. membrum nego ejus suppositum, quod sibi debeat proponere alia peccata, respectu quorum se haberet *negativè*, & ideò non vult de iis non dolere *positivè*, sed mere *negativè*; quia non potest dolere de eo, quod ignorat, nec tenetur ad attritionem universalem, cui omne peccatum etiam invincibiliter ignoratum includeretur: consequenter posita attritione ex motivo particulari, quæ sufficiens est ad valorem, & non posita universali, quam AA. contra Tridentinum requirunt, potest esse Sacramentum validum, & tamen informe. Pro quo semper recurrendum est ad Tridentinum *cit.* & specialiter quæ habentur post numeros citatos: *Illam verò attritionem imperfectam, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ metu &c.* ubi propositio est disjunctiva, ita, ut alterutra sufficiat cum Sacramento, quo ergò fundamento Adversarii requirunt dolorem semper universalem? ex quo meum argumentum est hoc: sufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ tanquam pars & dispositio nuda attritio ex turpitudine præcisè peccati: ergò hoc ipso datur Sacramentum validum & informe. Anteced. est Trident. consequent. ex hætenus pro, & contra dictis patet.

Quæ-

Quæres I. An Pœnitentia se extendat ad omnia pro-81
sùs peccata?

Status quæstionis aliàs est hic, an detur peccatum aliquod irremissibile? & hoc potest variè intelligi. I. An DEUS omnibus det auxilium sufficiens, ut quilibet pœnitere possit? quod si neget, peccatum erit saltem ex defectu auxilii irremissibile, atque hoc pertinet ad tractatum de Gratia. II. An non DEUS possit facere decretum, quòd e.g. tertium, aut quartum mortale non amplius remittat, in quo se fundant illi, qui dicunt, & prædicant publicè, esse certum numerum peccatorum, quo completo non detur amplius venia. III. An non vi S. Scripturæ sint aliqua peccata, quæ non remittuntur; nam, Apostolus, ex quo Hæretici Antiquiores traxère scandalum, ad *Hebræos* 6. v. 4. ait: *Impossibile est enim, eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam domum cœlestem, & participes facti sunt Spiritûs Sancti. Et v. 5. Gustaverunt nibilominus bonum DEI Verbum, virtutésque seculi venturi. v. 6. Et prolapsi sunt, rursùs renovari ad pœnitentiam.* Et *Lucæ* 12. Christus Dominus ipse ait, *blasphemiam in Spiritum Sanctum non remittendam.* Et *1. Joan. 5. v. 16.* dicitur: *Est peccatum ad mortem, non pro illo, dico, ut oret quis.* Sed tamen

Dico: Pœnitentia se extendit ad omne peccatum.82
Est S. Thomæ hîc *quæst. 86. art. 1.* per totum, & aliàs fermè communis.

Prob. I. Post Baptismû lapsus per veram pœnitentiam semper potest renovari; ergò pœnitentia se extendit ad omne peccatum. Antec. est ex Concilio Lateranensi, quod refertur in *cap. firmiter 1. de Summa Trinit.* ubi in §. 2. ad finem dicitur: *Si post susceptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest NB. semper pœnitentiam reparari.* Idem docet Tridentinum *Seff. 14. de necessitate pœnitentiæ. cap. 1. & Canon. 1.* & aliàs patet ex multis

tis Scripturæ textibus, ex quibus sufficit ille *Ezechielis 33. v. 11.* ubi DEUS solenni quasi juramento suam misericordiam firmat: *Vivo ego dicit Dominus DEUS, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua - - convertimini, convertimini &c.* quod non verificaretur, si DEUS aliqua peccata non remitteret.

II. Ex S. Thoma *cit. loc.* Sententia contra Misericordiam DEI, Christi merita, & Passionem est injuriosa: ergo est rejicienda. Antec. est S. Thomæ in *Corp.* imò ait ibi, erroneum esse dicere, aliquod peccatum non posse remitti per poenitentiam. *Quia I. repugnat Divina Misericordia. II. quia hoc derogaret virtuti Passionis Christi, cum scriptum sit 1. Joan. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solum nostris, sed etiam totius mundi.*

Ex quibus inferes, non dari peccatum intrinsecè, & ex natura irremissibile; quia tale peccatum pugnat contra perfectiones Divinas, Clementiam, Misericordiam, imò ipsam Omnipotentiam, & tollit dominium DEI in cor hominis contra illud *Proverb. 21. Cor Regis in manu DEI, & quocunque voluerit, vertet illud:* ergo si daretur peccatum ex natura sua irremissibile, DEUS non posset illas perfectiones exercere, quod est absurdum; cum enim peccatum sit offensa DEI, cur DEUS non posset remittere illam offensam per infusionem gratiæ, & spontaneam condonationem, intrinsecam tamen quoad effectum communicatum, etiam homine nihil agente? quæ est implicantiæ? Si enim juxta Recentiores & Scotistas DEUS potest merè extrinsecè condonare peccatum, quare non remittere per infusionem gratiæ? Unde Suarez hic *disp. 8. q. 86. art. sect. 1.* allegans S. Thomam, dicentem, *contrarium esse erroneum,* ait: *intelligo autem esse hæreticum,* quia est contra definitiones Conciliorum, & Scripturæ: denique infert post alia, *esse id fide certum.*

Dices cum Cardinale de Lugo hîc *disp. 8. sect. 1. num. 4. 83* qui Author quidem admittit, defacto non dari peccatum irremissibile, posse tamen dari in alia rerum serie; nam, posset DEUS nolle remittere peccatum etiam homini reverà poenitenti, & posset hoc decretum alicui revelare cum obligatione, credendi illam revelationem. Jam, si non crederet revelationi sufficienter propositæ, peccaret graviter contra fidem: sed illud peccatum ex principiis intrinsicis esset irremissibile per poenitentiam: ergò datur peccatum ab intrinseco irremissibile. Prob. min. Si posset remitti, esset falsa revelatio de non remittendo: cùm ergò essentialiter repugnet, poni illud peccatum, & remitti posse, erit illud peccatum ex prædicatis essentialibus irremissibile. Addit dein, posse aliquem defacto ex ignorantia, vel conscientia erronea existimare, DEUM habere tale decretum, idque revelasse, & tamen non credere; hujus peccatum esset essentialiter irremissibile: ergò pro hac serie saltem per accidens dari potest peccatum ab intrinseco irremissibile.

Respondeo I. Ex hoc discursu etiam inferri potest, dari peccatum intrinsicè impunibile, si DEUS alicui revelaret, se nullum ejusdem peccatum puniturum esse, & ille crederet revelationi, & sic liberè peccaret, quod tamen est falsum. II. Sequeretur, ut Haunoldus arguit, peccatum ab intrinseco remissibile, posse fieri ab intrinseco irremissibile, quod videtur contradictorium; illatum probatur: faciat DEUS hoc decretum: *Non remittam Petro ullum peccatum ex intrinsicè remissibilibus*: jam si Petrus dependenter ab hoc decreto peccaret, peccatum ex se intrinsicè remissibile, fieret intrinsicè irremissibile, quo quid absurdius dici posset, non video.

Respondeo III. Transeat interim, posse DEUM tale decretum habere, & revelare, neg. min. assumptam;

N n

nam

nam illud peccatum esset solum extrinsecè irremissibile, quatenus substat decreto Divino, extrinsecè denominanti, manentibus prædicatis intrinsicis; sicut si DEUS alicui revelaret æternam damnationem, vi illius decreti, & revelationis Beatitudo non fieret intrinsicè ex prædicatis intrinsicis inaquifibilibus: sed solum extrinsecè, quod in aliis instantiis confirmari potest e. g. in evidentia in attestante, quæ non immutat intrinsicè objectum fidei &c. transmissi possibilitatem; quia multi negant, fieri posse, sicut in materia de spe non pauci negant, DEUM posse revelare damnationem æternam; quia cogeret ad desperationem, quod etiam in casu Lugonis posset contingere; id autem videtur repugnare Clementiæ, & Misericordiæ Divinæ, & Voluntati salvandi homines. Sed quidquid sit, sufficit stare rationibus de irremissibilitate solum extrinseca.

84 Ad primum illud in statu quæstionis dico interim; DEUM omnibus dare auxilia sufficientia, quibus si rectè utantur, potest quilibet se disponere ad alia, & alia, & denique ad conversionem, & salutem. Ad II. respondeo, posse utique DEUM nolle post peccatum grave, vel plura, amplius gratiam dare, ad quam non tenetur, peccatum tamen ex se esset remissibile, & reverà objectum Pœnitentiæ; sic etiam admitto, DEUM posse certum numerum peccatorum statuere, quo impleto, non amplius miseretur, ideóque tale peccatum non posset per Pœnitentiam deleri, non ex sua natura, sed tantùm ex defectu gratiæ, justè negatæ. An verò defacto tale decretum extet, dubium est; affirmativam tenent Medina, Godoy, & Contenson, aliique Thomistæ, & Antiquiores Rigidistæ, alii tamen negant ex fundamento S. Thomæ allegati, & S. Scripturæ, ubi DEUS toties peccatores ad Pœnitentiam invitat, utique non ad impossibile? qualis esset
fine.

sine sufficienti auxilio : tenetur ergò DEUS præcipiens Pœnitentiam dare necessaria, saltem sufficientia.

Potest confirmari ex illo *Math. 18.* ubi Christus Petro interroganti, quoties proximo ignoscendum sit, respondit : *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies* : si ergò DEUS hoc à nobis exigit, nec ille habebit certum numerum ; nam hìc sumpsit numerum certum, pro incerto. Hæc quoad auxilia sufficientia, de efficacibus fortè aliter dicendum esset.

Ad III. respondet S. Thomas *cit. loc. ad 2. & 3.* tales textus accipiendos esse in sensu mitiori, qualiter ibi explicat verba S. Augustini : est ergò illud Apostoli *impossibile idem*, ac : *vix fieri potest, oppidò difficile est &c.* Ita etiam S. Thomas *ad 2. de peccato in Spiritum Sanctum* respondit, vel ait ab initio, per peccatum in Spiritum Sanctum posse intelligi finalem impœnitentiam, quæ utique remitti non potest ; cùm post finem vitæ non ampliùs sit remissio peccatorum, & in hoc sensu accipienda sunt verba S. Joannis, unde est illud terribile fulmen : *Vos in peccato vestro moriemini*, scilicet qui toties à Christo vocati renuerunt, nec usi sunt gratiis debitò, & ferventi modò.

Nec dicas, DEUM sæpè non ignoscere reverà pœnitentibus, ut *Hebræorum cap. 12. v. 17.* dicitur : *Reprobatus est Esau, non enim invenerit pœnitentiæ locum, quamquàm cum lacrymis inquisisset eam.* Et *Machab. 9. Antiochus scelestus orabat Dominum, à quo non erat consecuturus pœnitentiam.* Ex his Novatus, & cum illo Novatiani discipuli errorem suum sumpserunt, aliqua, & aliquibus non remitti peccata ; & hoc sibi objicit S. Thomas *cit. art. 1.*

Respondeo ad primum, Esau non verè pœnituisse, cùm habuerit intentionem occidendi fratrem, dixit enim, *venient dies luctûs Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Potiùs ergò deflevit jacturam primogenituræ.

chus autem magis voluit propter infirmitatem, quam propter offensam DEI.

86 Discuti etiam posset, an unum peccatum sine altero remitti possit? de via ordinaria id fieri non posse, colligo ex Tridentino *Sess. 6. de Justificat. Can. 11.* ubi feriuntur dicentes: *Homines justificari, vel sola imputatione, vel NB. sola peccatorum remissione exclusâ gratiâ, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, - -* Requiritur ergò pro moderna Providentia essentialiter gratiâ; cùmque illa stare non possit cum ullo peccato, expulso uno, expelletur & alterum. An verò absolutè repugnet, per condonationem extrinsecam remissio unius, relicto altero, dependet à quæstione, an peccatum debeat essentialiter remitti per infusionem gratiæ? Atque hoc totum pertinet ad necessitatem gratiæ, cujus necessitatem absolutam defendunt Thomistæ; negant Scotus, Suarez, multique ex Recentioribus, sed nolo mittere falcem in messem alienam, donec mea fiat.

87 Quæres II. Quæ sit efficacia Poenitentia ad restituendas virtutes deperditas, & merita?

Suppono I. Quòd deletis culpa mortali per Poenitentiam, & reatu poenæ æternæ, non semper deletur omnis reatus poenæ temporalis vel in hac, vel in altera vita. Hæc opinio mihi videtur esse de fide, & clarè definita in Tridentinò *Sess. 6. de justificat. cap. 14.* ubi dat disparitatem inter Poenitentiam, & Baptismum, quòd per hunc remittatur omnis poena, non per Poenitentiam, idè satisfactionem esse necessariam NB. non pro poena æterna, sed temporali. Idem declarat *Sess. 14. Can. 8.* éstque aliàs ex Scriptura certum, ut Tridentinum *primo loc.* notat. Nam Adamus, David &c. dimissâ illi inobedientiæ, & huic adulterii, & homicidii culpâ, ad poenas temporales condemnati sunt; Adamus ad labores, & sudores; David

vid autem punitus fuit morte Filii, ex adulterio concepti. Hocque ex eo catholicè certissimum est; quia alias frustraneum esset Purgatorium. Interim tamen si actus contritionis esset valdè intensus, & undique perfectus, excludens affectum ad omne prorsùs peccatum, deleteret etiam omnem poenam temporalem, qualis fuisse colligitur ex Scriptura actus Latronis poenitentis in Cruce. Cur verò non per quamlibet contritionem deleatur tota poena, temporalis, rationem dat S. Thomas 3. part. quest. 86. art. 4. ad 1. in fine, quia ordinariè remanet adhuc aliqua adhesio, scilicet inordinata conversio ad creaturam.

Suppono II. Quòd peccatum semel remissum non redeat per subsequens, nec quoad culpam, nec quoad poenam. Ita expressè S. Thomas hìc quest. 88. art. 1. per totum, ubi in Corp. rem multis, clarisque verbis explicat, addit tamen in fine, quòd peccatum remissum secundum quid possit redire in hoc sensu, quatenùs peccatum remissum virtualiter in peccato sequenti continetur; nam peccatum sequens aggravatur ex prioribus: Multò enim magis, ait S. Doctor, contemnitur DEI bonitas, si post remissionem prioris peccati, secundo peccatum iteretur, quanto majus est beneficium, peccatum remittere, quàm peccatorem sustinere: Continet ergò subsequens majorem contemptum, saltem virtualiter talem, & ingratitude. Ratio autem, cur non simpliciter redeat, est, quòd absolutè destruat, ut Ecclesia, teste hìc Suarezio, sæpè contra Hæreticos definiuit. Estque paritas ex Tridentino in Decret. Sess. 5. de peccato Originali, quòd per Baptismum peccatum Originale perfectè, & simpliciter destruat; aliàs si Baptizatus peccaret mortaliter, rediret Originale, sicque deberet iterum baptizari, & sic ulterius. Imò communiter eò usque extenditur, ut absolutè impossibile sit, redire peccatum, propter gratiam tanquam formam absolutè deletivam

peccati, qualis non esset, si DEUS sibi reservaret jus sub conditione relapsus, iterum imputandi peccata: esset ergò gratia tantum conditionate remissiva peccati, quod pugnat contra efficaciam gratiæ sanctificantis, & principia communia. Accedit, quòd in tali casu peccata remissa remanerent tam in acceptatione Divina, & indignatione quadam restante, quod pugnat cum perfecta amicitia, quam gratia sanctificans inter DEUM, & poenitentem restituit. Vertitur ergò quæstio alia, an per poenitentiam reviviscant virtutes, & merita? pro cujus majori intelligentia

Notandum est, quæri hîc, an si quis antea vixisset sanctè, virtutes, meritæque fecisset plurima, postea verò ex fragilitate lapsus esset in mortale, iterum tamen resurgeret per poenitentiam, an, si prius habuisset gratiam *ut septem*, habitus virtutum intensi in eodem gradu reviviscerent, an solum secundum mensuram contritionis, tanquam dispositionis præsentis? pro quo

39 Dico I. In genere, merita olim in gratia, & Charitate facta non destrui per peccatum, ita, ut prorsus percant. Est communis, & verè Catholica, quam ideò Eximius P. Suarez aut de fide, aut fidei proximam judicat.

Probatur I. ex Sac. Scriptura ab aliis, præsertim ex Ezech. 25. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua:* Sed plurimum noceret, si gratia, & merita ita per illam extinguerentur, ut nullo modo reviviscerent: ergò impietas impii non nocebit. Hic textus, cum verificari possit de quocunque peccatore, qui nunquam quid boni gessit, huc non quadrat, quia id solum probat, DEUM peccata priora post poenitentiam non respicere: uti contigit in Latrone, cui non nocuerunt furta, & Latrocinia priora.

Pro-

Prob. II. Aliter ex Apostolo ad Galatas 3. v. 3. & 4. *Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini? tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.* Hoc ultimum S. Anselmus in hunc locum ita explicat: *Sine causa passi estis, si in errore perseveretis: non sine causa, si resipiscatis:* ergò passio prior post Pœnitentiam valet. **III.** Idem Apostolus 1. Cor. 15. v. ult. dicit: *Abundate in omni opere bono NB. scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino.* Et ad *Hebræos cap. 6. v. 10.* ubi post alia sic habet: *non enim injustus DEUS, ut obliviscatur operis vestri &c.* quæ Tridentinum Sess. 6. cap. 16. de justificatis post lapsum applicat, aitque: *Nilip ipsi justificatis NB. deesse credendum est, quòd minùs plenè illis quidem operibus, quæ in DEO sunt facta, Divinæ Legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse, censeantur.*

Ubi tamen duo requiruntur I. Ut opera facta sint in gratia mediante auxilio supernaturali; aliud est de operibus merè naturaliter honestis sine charitate, ut sæpè fit; quia cum illa opera nunquam fuerint meritoria, non possunt ad meritum reviviscere, sicut nec opera prorsùs mortua. II. Ut quis taliter antè meritis, discedat in gratia, aliàs merita manent mortificata. Insuper hodiè communiter conveniunt Theologi, quòd merita reviviscant ad præmium *substantiale*, seu *essentiale* in ordine ad vitam æternam, & visionem beatificam, non tantùm ad præmium accidentale, quod consisteret præcisè in gaudio quodam accidentali de operibus olim elicitis, ut docere videtur S. Th. hìc *quæst. 89. art. 5. ad 3.* ubi ait: *Quòd ille, qui per Pœnitentiam resurgit in minori Charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundum quantitatem Charitatis, in qua invenitur: habebit tamen gaudium majus de operibus in prima Charitate factis, quàm de operibus, quæ in secunda fecit, NB. quòd per-*

pertinet ad præmium accidentale. Hic textus sincerè relatus, est lapis offensionis, dum alii reviviscentiam meritorum ad præmium *essentiale* extollant, S. Thomas autem ad *accidentale* referat. Et reverà hæc opinio est S. Thomæ sive *Lib. Sentent. sive Summam.* excutias. In hoc negotio sequor Theolog. Salisburg. hîc, nihilque decido, sed refero argumenta alterius Sententiæ. Et

90 Dico II. Probabiliter cum aliis, merita simpliciter, & totaliter reviviscere.

Ratio desumitur ex textibus S. Scripturæ, & Tridentini citati, qui universales sunt, & absque exceptione dicunt, merita, & gratiam reviviscere. II. Ex proprietate Verbi; nam reviviscere, est vitam, ut antea fuit, recipere: sed nisi gratia prior, & merita in tanta intensione redeant, dici non possunt propriè reviviscere.

III. Ex titulo amicitie restauratæ; nam videtur incongruum, ut DEUS amicum reconciliatum tamen suo modo puniat propter peccatum remissum: sed hoc verè in altera Sententia contingeret, si DEUS in æternum, propter peccatum prius subtraheret gradus gratiæ, & gloriæ, sicut e. g. Princeps non censeretur, ministrum prius peccantem absolutè recipere in gratiam, si ipsi stipendium minueret, aut ejus operâ non uteretur.

91 Dices I. à pari: Meritis Christi universim non correspondebat aliud præmium, quàm singulis seorsim, & sufficiebat, quòd præmium haberent, ex pluribus titulis debitum: ergò etiam non respondet aliud præmium meritis humanis antè, & in præsentì, sufficitque, quòd præmium detur ex pluribus titulis; quia sic jam fit æstimabilius.

Confirmatur: Magis æstimatur laurus, si ex duplici titulo datur e. g. propter victoriam, & propter excellentiam in arte practica: ergò etiam &c.

Re-

Respondeo ad primum ex *tract. de Incarnat.* quod vis Christi meritum fuisse simpliciter infiniti valoris, & consequenter adæquasse omne proemium possibile, unde nihil decedit merito Christi, sicut decederet meritis iusti, si non cuiuis corresponderet proemium proportionatum, nec sufficit illa pluralitas tituli, quæ nihil confert. Unde confirmatio non est ad rem; quia in humanis, rebusque vanis multiplicatio titulorum magis æstimatur, etsi præter solum plausum nihil lucri afferat; aliud est in supernaturalibus, ubi attenditur augmentum, & intensio Visionis Divinæ. Dein posset etiam negari, in illis rebus sufficere plures titulos, nisi & proemium respondeat; plus utique meretur ille, qui pro Principe & gladiô, & calamô certat, quàm qui tantum alterutrô? Denique magis excitat fideles ad opera meritoria, si sciant, se proemium proportionatum accepturos, etsi lapsi fuerint, cùm merita reviviscant.

Dices II. Conformiter Doctrinæ communi: juxta 92 Tridentinum *cit. Sess. 6. de Justificatione. cap. 7.* gratiam justificationis adulto dari *secundum propriam cujuscunque dispositionem, & cooperationem*: Si enim poenitens sit dispositus ut quatuor, accipiet gratiam ut quatuor, non majorem: ergò nec aliter in reviviscentia meritorum &c.

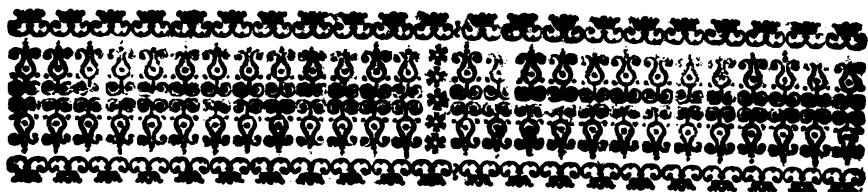
Respondeo concedendo totum discursum de via ordinaria, & prima justificatione, quæ e.g. datur in homine peccatore, & perseverante in peccatis, ita ut nullum meritum antea habuerit: dein verò convertatur, in quo casu non datur meritorum reviviscentia; quia nullum antea supponitur; acquirit ergò solum gratiam secundum mensuram dispositionis: at verò si gratia, & merita præcesserint, & ille lapsus postea resurgat, non tantum dabitur gratia secundum mensuram dispositionis, sed tota illa prior. Hinc ad prob. dist. ant. Si poenitens dispositus ut

quatuor, & respondebit gratia ut quatuor, & proportionata dispositioni, quatenus est dispositio, & sic adæquate completur, conc. ant. quatenus est removens prohibens respectu prioris gratiæ, & meritorum, nego ant. & in hoc sensu consequentiam; id est, dispositioni ut tali respondet sua gratia, & insuper resurgit tota gratia prior, quatenus removet peccatū, quæ gratiam & merita interea prohibuit, manentia tamen in acceptatione Divina. Ex his colligitur disparitas inter reditum peccatorum, & meritorum; nam illa non manent in acceptatione Divina, sicut merita, & hoc refunditur ultimato in-bonitatem DEI, qui in hoc sæculo pronior est ad Misericordiam, quàm Justitiam, imò multi cum Theologia Salisburgensi reviviscentiam meritorū non tantum adscribunt Misericordiæ, sed etiam Justitiæ Providentiali; nec desunt, qui justitiæ commutativæ attribuant, quod negamus; quia nulla datur in DEO versus hominem obligatio justitiæ.

De reviviscentia virtutum, prout aliqua ex his Sententiis placuerit, proportionaliter discurrendum est, ubi solum attendendum est, an aliquis statim resurgat, vel diu in peccatis hæreat, ita ut habitus vitiosi inducantur; si primum, resurgent in sua virtute priori juxta secundam Sententiam. Si secundum, erit quoad exercitium major difficultas. Quamvis virtus infusa in esse qualitatis conformetur intensiōni gratiæ reviviscentis. Apud S. Thomam *cit. quest. art. 2. in Corp.* ad finem: eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia consequuntur; Sicut ergo juxta ipsum intensio gratiæ semper proportionatur dispositioni, ita & gradus virtutum. Hæc de Pœnitentiâ dicta sufficiant ad DEI Gloriam, nostramque, & Peccatorum omnium Salutem.

IN OMNIBUS GLORIFICETUR DEUS.

PA.

P A R E R G A

I X

UNIVERSA THEOLOGIA.

Ex prima Parte Divi Thomæ.

1. *Theologia est tantum moraliter necessaria Ecclesie.*
2. *Non est scientia:*
3. *Neque habitus intrinsecè supernaturalis.*
4. *Non manet in patria, sicut*
5. *Nec manet in Heretico vel Apostata.*
6. *An DEUS tam ut Author nature, quam ut gratia ignorari possit. Problema.*
7. *Esse Divinum non consistit in intelligere radicali, vel actualissimo, sed*
8. *In esse à se perfectissimo.*
9. *Contradictoria sufficienter salvat distinctio virtualis:*
10. *Tam inter essentiam, & naturam,*
11. *Quàm inter attributa, ac essentiam.*
12. *DEUS coëxistit in rebus physicè per operationem.*
13. *Futura sunt DEO presentia ab eterno objectivè.*
14. *In visione beatifica de facto superfluum species im- & expressa:*
15. *Ultra quas essentialiter requiritur lumen gloriæ,*

16. Quocumque intellectu operatur ut causa principalis.
17. Videns essentiam intuitivè, debet videre.
18. Non solum omnia attributa, verum
19. Etiam relationes :
20. Ex hoc tamen DEUM non comprehendit.
21. Datur in DEO scientia ex rigore dicta :
22. Non tamen media Recentiorum.
23. Electio ad gloriam præcedit meritum,
24. Reprobatio demerita.
25. Principia Processionum Divinarum sunt intellectus, & voluntas.
26. Angeli nequeunt demonstrari naturaliter.
27. Non cognoscunt tertio, & evidenter futura contingentia,
28. Vel secreta cordium.
29. Num Angeli præscindendo ab autoritate possint solo numero distingui? Problema.
30. Sunt in loco physice per operationem, &
31. Per non distantiam substantiæ metaphysice.
32. Peccatum illorum radicaliter spectatum est superbia,
33. Formaliter appetitus unionis bypostatice.

Ex secunda Parte.

1. BEatitudo objectiva est DEUS,
2. Formalis, an actus intellectus, vel voluntatis? Problema.
3. Non datur exercitium positivum voluntatis liberum, quod esset indifferens.
4. An verò negativum absque ullo actu? Problema.
5. An liceat sequi sententiam probabilem relicta probabiliori? Problema.
6. Omne peccatum est ideò malum, quia lege prohibitum.
7. In quo consistat formalis malitia peccati commissionis? Problema.

8. *Distinctio specifica peccatorum desumitur ab objecto formaliter peccato.*
9. *Absolvens plures in statu peccati mortalis committit plura peccata; sicut*
10. *Ille, qui unico actu occidit plures.*
11. *An B. V. contraxerit debitum proximum, vel remotum? Problema.*
12. *An promulgatio, sit de essentia legis, &*
13. *An à Legislatore humano possint præcipi actus merè interni? Problemata.*
14. *Licet efficacia gratiæ sit intrinseca:*
15. *Attamen non tollit libertatem.*
16. *Gratiæ habitualis est donum physice intrinsecum,*
17. *Ac se solâ forma justificans:*
18. *Cujus dispositio ultima an sit à se ipsâ, vel ab auxilio transeunte? Problema.*
19. *Evidentia in attestante non destruit fidem.*
20. *Summus Pontifex est supra Concilium.*
21. *Hinc non valet appellatio ab illo ad Concilium.*
22. *An ille possit sperare, cui revelata est æterna damnatio? Problema.*
23. *Præceptum charitatis obligat sæpius in vita.*
24. *Non datur justitia commutativa hominis ad DEUM, & vicissim.*
25. *Clerici sunt Domini reddituum superfluum.*
26. *Dominium est separabile ab usu in rebus unico usu consumptibilibus,*
27. *Se ipsum occidere non licet:*
28. *Neque extradere innocentem petiitum à Tyranno.*
29. *An Judex inferior possit condemnare Innocentem, probatum publicè nocentem? Problema.*
30. *Obligatio restituendi non datur in possessore bonæ fidei,*
31. *Etiam in quantum factus est ditior.*

Ex tertia Parte.

1. *Incarnatio naturaliter cognosci nequit.*
2. *Est DEO, & hominibus summe conveniens.*
3. *Nequit purus homo condigne satisfacere pro peccato mortali.*
4. *Peccatum in ratione offensæ non est infinitum.*
5. *Satisfactio Christi est superabundans,*
6. *Ac infinita :*
7. *An verò sit de rigore Justitiæ? Problema.*
8. *Si Adam non peccasset, Christus non venisset,*
9. *Etsi quidam alii in DEUM deliquissent.*
10. *Ratio formalis terminandi est subsistentia relativa filii,*
11. *Quæ potest plures naturas simul terminare,*
12. *Et vicissim plures subsistentiæ increatæ eandem naturam as-
sumere.*
13. *In Christo præter gratiam accidentalem*
14. *Datur etiam substantialis*
15. *Proveniens à natura Divina unita.*
16. *Quare peccabilitas nec in sensu composito,*
17. *Nec diviso unionis hypostaticæ stare potuit.*
18. *Sacramenta novæ Legis etiam causant physice gratiam.*
19. *Baptismus submersivus valet :*
20. *Qui cum obice susceptus, illo remoto, reviviscit physice.*
21. *Minister Ordinarius Confirmationis est Episcopus.*
22. *Extraordinarius etiam simplex Sacerdos.*
23. *Materia Calicis est vinum de vite :*
24. *An verò etiam, si hoc congelatum sit? Problema.*
25. *Aqua admixta vino convertitur mediate in Sanguinem
Christi.*
26. *Forma hujus Sacramenti consistit essentialiter in verbis : Hic
est Calix Sanguinis mei.*
27. *Contritio ordinariè remittit peccata tantum retractata.*
28. *Absolutè tamen potest remitti peccatum absque ullo actu.*

29. *An peccata negativè dubia sint materia necessaria Confessionis? Problema.*
30. *Minister Pœnitentiæ est Sacerdos.*
31. *An Beata Virgo sit subiectum capax Extremae Unctionis? Problema.*
32. *Episcopatus non est ordo adequatè distinctus à Sacerdotio.*
33. *Sponsalia ante septennium contracta non sunt valida.*
34. *Sponsa peccans cum alio peccat contra Iustitiam,*
35. *Non tamen committit adulterium.*
36. *Polyviria est contra naturam.*
37. *An ratio Sacramenti, & ratio contractus possint separari? Problema.*
38. *Summus Pontifex potest dispensare in Matrimonio rato.*

F I N I S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

2 1 1 1 1